GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 13 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2022/55667 23.10.2024
CAN GÜZCAN

002 2022/68921 23.10.2024
VELİ BİLMEZ VE DİĞERLERİ

003 2022/71046 23.10.2024
NECATİ KIZILCAN VE DİĞERLERİ

004 2022/76549 23.10.2024
BAYREM DEMİR VE DİĞERLERİ

005 2022/83531 23.10.2024
HANZAT KOÇ VE DİĞERLERİ

006 2022/86721 23.10.2024
SİVİ ÇETİN VE DİĞERLERİ

007 2022/89525 23.10.2024
ALİ ATABAK VE DİĞERLERİ

008 2022/90604 23.10.2024
GÜLNAM UYSAL VE DİĞERLERİ

009 2022/91185 23.10.2024
SERVAN KAYA

010 2023/80545 23.10.2024
GÜVEN POLATDEMİR

011 2019/15394 24.10.2024
HARUN ERKURT

012 2019/34191 24.10.2024
MEHMET AKİF KANATSIZ

013 2019/38607 24.10.2024
TUNCAY ÖZTÜRK

014 2020/1562 24.10.2024
FULYA TAŞ VE DİĞERLERİ

015 2020/6675 24.10.2024
MÜJDAT KAYA

016 2020/13452 24.10.2024
YOLDAŞ AYDIN

017 2020/19910 24.10.2024
FERHAT KÜÇÜK

İçindekiler - devam

018 2020/21147 24.10.2024
HANS JÜRGEN PETER LOUVEN

019 2020/21354 24.10.2024
NEDİM ULU

020 2020/22944 24.10.2024
DİLEK ÇETİNKAYA VE DİĞERLERİ

021 2020/25141 24.10.2024
EMRAH ŞEKER

022 2020/25277 24.10.2024
ÜMMEHAN GÜZEL VE YEKHEVİN GÜZEL

023 2020/27995 24.10.2024
TEVFİK ÖZEN

024 2020/28581 24.10.2024
CEVDET YAVUZ

025 2020/29376 24.10.2024
SÜLEYMAN ÜNER

026 2020/31969 24.10.2024
S.D.

027 2020/35055 24.10.2024
EMİNE NİLÜFER YEŞİLKAYA

028 2020/35263 24.10.2024
GERNAS ATUĞ

029 2020/37023 24.10.2024
CEMAL VATANDAŞ (2)

030 2020/38860 24.10.2024
YASİN AVŞAR

031 2021/1719 24.10.2024
MEHMET GÜNGÖR

032 2021/1854 24.10.2024
YAHYA PALAMUT

033 2021/1997 24.10.2024
HALİME GÖNÜL

034 2021/11642 24.10.2024
ABDULHABİP PEKER VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2021/13745 24.10.2024
SULTAN YALÇİN VE DİĞERLERİ

036 2021/15546 24.10.2024
TOLGA GÜNER

037 2021/27736 24.10.2024
BERAT KAAN SEVEN VE DİĞERLERİ

038 2021/28410 24.10.2024
AHMET CENGİZ

039 2021/30620 24.10.2024
YALNIZLAR TARIM ÜRÜNLERİ ÇIRÇIR HAYVANCILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

040 2021/50983 24.10.2024
CELAL İNEDİ

041 2021/51436 24.10.2024
NURAY ŞİMŞEK PETİT (2)

042 2021/55755 24.10.2024
SEFA MEHMETOĞLU

043 2021/56509 24.10.2024
MERYEM AKAY

044 2021/59006 24.10.2024
AHMET İNAN

045 2021/62105 24.10.2024
GÜLLÜ GENÇAY

046 2021/62669 24.10.2024
İSMET EPAYDIN

047 2022/5552 24.10.2024
VEDAT TOPRAK

048 2022/6873 24.10.2024
B.E.

049 2022/17238 24.10.2024
ABDURRAHİM GÖKSU VE DİĞERLERİ

050 2022/30487 24.10.2024
İSMAİL DİNÇER

051 2022/30796 24.10.2024
İSMAİL DİNÇER (2)

İçindekiler - devam

052 2022/67250 24.10.2024
B.İ.A.

053 2022/79846 24.10.2024
ŞİRVAN SALA VE DİĞERLERİ

054 2019/36152 30.10.2024
GÜLHAN İNAL YARAN

055 2020/2855 30.10.2024
ALPASLAN YURTKULU

056 2020/5147 30.10.2024
P.T.

057 2020/5155 30.10.2024
E.D.

058 2020/9098 30.10.2024
ALİ DOĞAN VE DİĞERLERİ

059 2020/17577 30.10.2024
HÜSEYİN SARI

060 2020/23928 30.10.2024
KADİR İNAN

061 2020/24134 30.10.2024
SADIK YILMAZ VE DİĞERLERİ

062 2020/26004 30.10.2024
YAVUZ SELİM EROL

063 2020/29845 30.10.2024
EGEMEN MUTLU

064 2020/37002 30.10.2024
ERHAN ÖZDEMİR

065 2020/37126 30.10.2024
KEZİBAN KARABULUT

066 2020/39689 30.10.2024
ALİ CENGİZ

067 2021/263 30.10.2024
ZAHİDE HASGÜL

068 2021/576 30.10.2024
MUHAMMET HEKİM

İçindekiler - devam

069 2021/4450 30.10.2024
GÖKHAN UZUN

070 2021/9274 30.10.2024
AGİT DEMİR

071 2021/12623 30.10.2024
GÖKSEL AKSOY

072 2021/19783 30.10.2024
İBRAHİM KALKAN VE DİĞERLERİ

073 2021/23711 30.10.2024
R.E.

074 2021/24526 30.10.2024
OSMAN ER

075 2021/27354 30.10.2024
MUHAMMED ABACI

076 2021/29979 30.10.2024
İSMAİL İLKE

077 2021/30974 30.10.2024
USLU METAL İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

078 2021/32144 30.10.2024
FUAT ŞENGÜL

079 2021/38808 30.10.2024
MUSTAFA GÖNEN

080 2021/40161 30.10.2024
FIRAT BAYRAM

081 2021/43536 30.10.2024
EMİRE EREN KESKİN VE REYHAN ÇAPAN

082 2021/44660 30.10.2024
OĞUZHAN DEMİRASLAN

083 2021/60720 30.10.2024
S.G. VE DİĞERLERİ

084 2021/61517 30.10.2024
YUSUF KÖKSAL

085 2022/15736 30.10.2024
ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (2)

İçindekiler - devam

086 2022/17772 30.10.2024
UMUT RUHKİ TORAMAN

087 2022/48231 30.10.2024
MAHMUT ŞAHİN

088 2022/94618 30.10.2024
İSMAİL KILIÇ

089 2022/95261 30.10.2024
BAYRAM GÜNDÜZ

090 2019/14739 31.10.2024
K.Y.

091 2019/22729 31.10.2024
EMİNE HANDE CELALYAN VE NAZLI NİLÜFER İMRE

092 2020/993 31.10.2024
NEVZAT BAKIRHAN

093 2020/13157 31.10.2024
L.A.M.A.M.

094 2020/18490 31.10.2024
FATMA AYDIN VE DİĞERLERİ

095 2020/21439 31.10.2024
ÜMİT ÇELİK

096 2020/23790 31.10.2024
AKIN HAMİT ILIKAN

097 2020/24411 31.10.2024
İLYAS BAŞAK (3)

098 2020/28613 31.10.2024
ERHAN ŞAHİN (3)

099 2020/29410 31.10.2024
GÜLSÜM KAŞAN

100 2020/29511 31.10.2024
MEHMET BARANSU (5)

CAN GÜZCAN

B. No: 2022/55667 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55667

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAN GÜZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55667)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Can GÜZCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda fazladan tutulma nedeniyle açılan davada ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 5/1/2017 tarihinde gözaltına alınmış, 2/2/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama neticesinde başvurucunun anılan suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf kanun yolu başvurusu 3/7/2018 tarihinde esastan reddedilmiştir.

4. Yargıtay, 6/12/2018 tarihli kararı ile yasal koşulları oluştuğu hâlde etkin pişmanlık indirimi yapılmaması nedeniyle hükmü bozmuştur.

5. Bozma sonrası yargılama kapsamında Bölge Adliye Mahkemesi 12/6/2019 tarihinde başvurucuyu 2 yıl 1 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Başvurucu hükümle birlikte serbest bırakılmıştır.

6. Söz konusu mahkûmiyet kararının 14/6/2019 tarihinde kesinleşmesi üzerine başvurucu, gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürelerin hükümlülük süresinden fazla olduğundan bahisle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendine istinaden 29/8/2019 tarihinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Mardin 5. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan suç için öngörülen koşullu salıverilme süresini esas alarak başvurucunun gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürenin mahkûmiyet hükmü gereği ceza infaz kurumunda bulunması gereken süreden 10 ay 16 gün daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun tazminat davasının kısmen kabulü ile başvurucuya 21.286,81 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine 27/1/2020 tarihinde karar vermiştir.

8. Başvurucu ve katılan kurum vekili söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

9. Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi), mahkûmiyet hükmüne konu hapis cezasından mahsup edilecek sürenin hesabında koşullu salıverilme tarihi yerine bihakkın tahliye tarihini esas alarak başvurucunun ceza infaz kurumunda fazladan kaldığı süreyi 128 gün olarak belirlemiştir. İstinaf Mahkemesi 10/6/2020 tarihinde maddi tazminat miktarını 8.608 TL ve manevi tazminat miktarını 11.000 TL olarak düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Temyiz kanun yolu incelemesinden geçen bu karar 21/3/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 29/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirlerine ilişkin kanun hükümleri gözönüne alındığında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen 2 yıl 1 ay hapis cezasının 6 ay 10 gün olarak infaz edilmesi gerekirken bu süreyi aşacak şekilde ceza infaz kurumunda tutulduğunu beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Somut olayda gerek Ağır Ceza Mahkemesi gerekse İstinaf Mahkemesi başvurucunun ceza infaz kurumunda belirli bir süre hukuka aykırı olarak tutulduğu ve bu nedenle uğradığı

manevi zararın tazmini için manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Buna göre başvurucunun ceza yargılaması sürecinde gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği süre, mahkûmiyet hükmünde belirtilen hapis cezasının süresini aşmaktadır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkin inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (hukuka aykırı yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirleri nedeniyle ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddialarına ilişkin benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gülseren Çıtak [GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023, §§ 36-39).

17. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

18. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

19. Bu ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmesinden sonra 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi kapsamında açtığı tazminat davasında başvurucuya bir miktar tazminat ödendiği görülmektedir. Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Somut olayda ceza infaz kurumunda fazladan 128 gün kaldığı tespit edilen başvurucuya 11.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir (bkz. § 9). Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin tutmanın Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu ile ilgili iddialarda hükmettiği tazminat miktarı İstinaf Mahkemesinin karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 30.000 TL, 2024 yılı için ise 148.500 TL'dir.). Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte tazminat miktarının somut olayın şartlarında tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 98.500 TL maddi ve 118.200 TL manevi tazminat talebinde

bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci ve dokuzuncu maddelerinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/492, K.2020/42) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ BİLMEZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/68921 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68921

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ BİLMEZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/68921)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Veli BİLMEZve diğerleri (Ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının (makul sürede yargılanma yönünden iddiası bulunmadığından Sadrettin Can hariç) ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/68921 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/68921 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

5. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Sadrettin Can Dışındaki Diğer Başvuruculların Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş, (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

7. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,

§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Sadrettin Can dışındaki diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECATİ KIZILCAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/71046 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/71046

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECATİ KIZILCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/71046)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Necati KIZILCAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyonca, ekli listede belirtilen başvuruların konu yönünden irtibat nedeniyle birleştirilmesin, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucuların bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYREM DEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/76549 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/76549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYREM DEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/76549)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Bayrem DEMİR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyonca, ekli listede belirtilen başvuruların konu yönünden irtibat nedeniyle birleştirilmesin, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucuların bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANZAT KOÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/83531 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/83531

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANZAT KOÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/83531)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Hanzat KOÇ ve diğerleri (Ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyonca, -ekli listede numaraları belirtilen- başvuruların, aralarında konu yönünden irtibat bulunan 2022/83531 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Başvuruculardan Hanzat Koç, Murat Akbaş, Bızınak Tekin, Abidin Çağlın ve Mehmet Koç'un Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçe ile başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruculardan Hanzat Koç, Murat Akbaş, Bızınak Tekin, Abidin Çağlın, Mehmet Koç, Fetullah Kaya, Nakşi Yalçın, Faris Tekin, Türkan Keskin, Nizamettin Yalçin, Selim Demir, Nizamettin Sevik, Hiro Kaya, Faik Kaya, Abdullah Sevik, Dilber Çelik, Arif Çetinkaya, Naif Kılıç, Maruf Beygo, Nasih Beygo, Bilal Ak ve Mecit Uysal'ın Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

6. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti ve maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı

anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Başvuruculardan Hanzat Koç, Murat Akbaş, Bızınak Tekin, Abidin Çağlın ve Mehmet Koç yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Başvuruculardan Hanzat Koç, Murat Akbaş, Bızınak Tekin, Abidin Çağlın, Mehmet Koç, Fetullah Kaya, Nakşi Yalçın, Faris Tekin, Türkan Keskin, Nizamettin Yalçin, Selim Demir, Nizamettin Sevik, Hiro Kaya, Faik Kaya, Abdullah Sevik, Dilber Çelik, Arif Çetinkaya, Naif Kılıç, Maruf Beygo, Nasih Beygo, Bilal Ak ve Mecit Uysal'ın mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİVİ ÇETİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/86721 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/86721

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİVİ ÇETİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/86721)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Sivi ÇETİN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyonca, ekli listede belirtilen başvuruların konu yönünden irtibat nedeniyle birleştirilmesine, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucuların bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ATABAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/89525 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89525

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ATABAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89525)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Ali ATABAK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyonca, ekli listede yer alan başvuruların konu yönünden irtibat nedeniyle birleştirilmesine, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucuların bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLNAM UYSAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/90604 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/90604

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLNAM UYSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/90604)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Gülnam UYSAL ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyonca, ekli listede belirtilen başvuruların konu yönünden irtibat nedeniyle birleştirilmesine ve başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 ve 5233 sayılı Terör ve

Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Başvurucuların bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin

iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -bölge idare mahkemeleri için dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERVAN KAYA

B. No: 2022/91185 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/91185

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERVAN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/91185)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Servan KAYA

Vekili : Av. Zelal AYDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mahkûm olunan hapis cezasına dair koşullu salıverilme süresinin hatalı hesaplanması ve buna bağlı olarak infaz rejiminin yanlış uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, adil yargılanma hakkının, kötü muamele yasağının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi 20/3/2019 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 9 yıl 9 ay, resmî belgede sahtecilik suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir.

3. Söz konusu mahkûmiyet hükümlerinin kesinleşmesi sonrasında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) hapis cezalarının infazına 22/12/2021 tarihinde başlanmıştır. Başsavcılık tarafından düzenlenen 26/1/2022 tarihli müddetnamede resmî belgede sahtecilik suçunun infaz türü "5275 S.K. 108/9 md (1/4)", koşullu salıverilme tarihi 13/4/2026, hak ederek tahliye tarihi ise 6/5/2029 olarak belirlenmiştir.

4. Başvurucu, resmî belgede sahtecilik suçunun terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenen

suçlardan olmadığının mahkûmiyet kararından anlaşılmasına rağmen hatalı değerlendirme ile koşullu salıverilme süresinin yanlış hesaplandığı ve farklı bir suça ilişkin olarak infaz edilen hapis cezasının mahsup edilmediği iddialarıyla anılan müddetnameye Bakırköy 6. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) nezdinde itiraz etmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 7/7/2022 tarihinde müddetnameye itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz ise Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi (itiraz mercii) tarafından 25/8/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

6. İtiraz merciinin ret kararı, başvurucu vekili tarafından Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) üzerinden elektronik ortamda 1/9/2022 tarihinde açılmıştır.

7. Başvurucu 6/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

11. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen itirazın reddi kararını içeren tebligat, UETS'te elektronik olarak 1/9/2022 tarihinde başvurucu vekili tarafından açılmıştır. Başvurucunun elektronik tebligatın yapıldığı 1/9/2022 tarihinden itibaren otuz gün içinde (en geç 3/10/2022 tarihine kadar) bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 6/10/2022 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜVEN POLATDEMİR

B. No: 2023/80545 | Karar tarihi: 23.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/80545

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜVEN POLATDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/80545)

Karar Tarihi: 23/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Güven POLATDEMİR

Vekili : Av. Remziye ARSLAN KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/9/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşü başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu ile R.K. ve B.K. 9/7/2023 tarihinde Büyükçekmece ilçesinde bulunan bir

restoranda yemek yedikleri esnada başka masada oturan kişilerle kavga etmiştir. Bunun üzerine başvurucu ve diğer iki kişi restoranda çalışan garson ve diğer çalışanlarca zor kullanılarak dışarıya çıkarılmış, bu durum üzerine başvurucu ve diğer iki kişi restorandan ayrılmıştır.

6. 11/7/2023 tarihinde söz konusu restoranda çalışan M.M. ile müştekiler M.A. ve S.D. çalışmaya bir müddet ara verip restoran önünde bekledikleri sırada iki kişi motosikletle restorana gelerek uzaktan ateş etmeye başlamış, açılan ateş neticesinde M.M. başından vurularak olay yerinde hayatını kaybetmiş, müştekiler ise bacaklarından yaralanmıştır. Saldırıyı gerçekleştiren kişiler olay yerinden motosikletle kaçmıştır.

7. Büyükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) yürütülen soruşturma devam ederken 16/7/2023 tarihinde Acil Çağrı Merkezine silahlı saldırıyla ilgili ihbarda bulunulmuştur. İhbarda T.G. ve E.O.nun silahlı saldırının gerçekleştiği restoranda cinayet işledikleri ve yurt dışına kaçmak için hazırlık yaptıkları, Küçükçekmece'de bulunan bir adreste saklandıkları, kapıyı kimseye açmadıkları belirtilmiştir. İhbarda bulunan kişi, isminin gizli tutulmasını talep etmiştir.

8. Bu ihbar üzerine ihbarda adı geçen şüpheliler hakkında yakalama çalışmaları başlatılmış, şüphelilerden T.G.nin olaydan bir gün sonra yurt dışına kaçtığı tespit edilmiş, diğer şüpheli E.O. ise yakalanmıştır.

9. Başsavcılığın talebi üzerine Büyükçekmece 2. Sulh Ceza Hâkimliği 14/7/2023 tarihinde müdafilerin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkilerinin kısıtlanmasına karar vermiştir.

10. Başsavcılık 21/7/2023 tarihinde şüpheliler hakkında iletişimin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

11. Büyükçekmece 1. Sulh Ceza Hâkimliği 21/7/2023 tarihinde şüphelilerin kullandıkları telefon hatları üzerinden yaptıkları tüm görüşmelerin detaylarının, aradıkları ve arandıkları kişilerin abone kimlik bilgilerinin, aradıkları ve arandıkları kişilerin arama esnasındaki sinyal bilgilerinin tespit edilmesine karar vermiştir.

12. Bu karar üzerine Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığı iletişimin tespitine ilişkin kayıtları Başsavcılığa göndermiştir.

13. Başsavcılık 28/7/2023 tarihinde başvurucu hakkında yakalama emri düzenlenmesini talep etmiştir.

14. Büyükçekmece 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gün Başsavcılığın talebini kabul ederek başvurucu hakkında yakalama emri düzenlenmesine karar vermiştir.

15. Başvurucu, ikamet ettiği Adana'da yakalama emri doğrultusunda yakalanmıştır.

16. Başsavcılık, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla başvurucunun ifadesini almıştır. Başvurucu ifadesinde "Restorana olay olmadan bir gün önce gittim. Yanımda [R.K., B.K. ve S.P.] vardı. Restorantta bulunduğum sırada yan masamda bulunan kişilerle aramızda bir tartışma yaşandı. Yan masada bulunan bir erkek şahıs kuzenim [S.P.]ye laf attı. Ben de uyardım. Laf atmaya devam edince aramızda arbede çıktı. Olay sırasında kafam kanadı. Arbede çıktıktan sonra iş yerinden ayrıldık. Göztepe'de [R.K.]ye ait araba otoparkına gittim. B.K. ile birlikte otoparka gittik. [R.K.]nin kavgadan sonra nereye gittiğini bilmiyorum. Olayın ertesi günü Büyükçekmece'ye gelmedim. Kavga ettiğimizin 36 saat sonrası İstanbul'dan

ayrılıp Adana'ya gittim .Resterontta çalışan personeller B.K. ve [R.K.]ya saldırdı. [B.K.]nin sırt bölümünde kızarıklık oluştu. [R.K.] arbede sırasında yaralanmadı. Daha sonra aracımıza binerek mekandan uzaklaştık. Evimize gittik hasta olan oğlumun tedavilerini İstanbul'da yaptırdık. Kavgadan sonraki gün kız kardeşimin kayınbabasının Başakşehir'deki bir sitede evi olan [Ö.K.] beni yemeğe davet etti. Yemeği yedikten sonra kız kardeşime gittim. Sabah da kalkarak Adana'ya döndüm. Yemek yerken içki kullanmadım. Sadece mangal yaptık. Ölen M.M.yi tanımam. [E.O.] ile [T.G.]yi tanımam. Cinayetin işlendiği tarihte … numaralı telefonu kullanıyordum. Halen bu numarayı kullanıyorum. Üzerime atılı cinayet suçlamasını kabul etmiyorum. Kimseyi suç işlemeyi azmettirmedim. İstanbul'a kalp hastası olan oğlumu tedavi ettirmek amacıyla geldim. Olaydan sonra … plakalı araç ile restoranttan ayrıldım. Yemek yemeğe Başakşehir'e ise başka bir plakalı araç ile gittim. Olaydan sonra restoran çalışanlarından şikayetçi olmadık. Daha sonra konuştuğumuzda karşı tarafın Adıyamanlı olduğunu öğrendim. Kavga ettiğimizin ertesi günü restoran sahibi akrabalarımı arayarak özür mahiyetinde yemeğe davet edeceğini söylemiş. Ancak henüz davet edilmedik. Ben bizzat görüşmedim. Kavgayı duyan akrabalarımız evimize geldiği için telefon görüşmesini öğrendim" şeklinde beyanda bulunmuştur.

17. Aynı tarihte E.O.nun da ifadesi alınmıştır. E.O. ifadesinde "R.K. B.K. ve Güven Polatdemir isimli şahısları tanımam, T.G. isimli şahsı Bağcılar Güneşli Mahallesinden 4-5 yıldır tanırım, ben 9/7/2023 tarihinde ... isimli mekanda bana bahsetmiş olduğunuz kavga olayında yoktum, bu olaydan bilgim yoktur, ben olayın meydana geldiği tarihlerde T.G. isimli arkadaşım ile ... numaralı gsm hattı üzerinden görüştüm, bu hattı yıllardır annem kullanmaktaydı, yaklaşık 3 aydır bu hattı ben kullanmaktayım, ben olayın meydana geldiği 11/7/2023 tarihinde ikamet etmiş olduğum Güneşli Mahallesi Bağcılar İlçesinde bulunmaktaydım, ikamet ettiğim evden akşam üzeri çıktım, ancak Bağcılar İlçesi dışına çıkmadım, o gün orada manav arkadaşım M.F.D. isimli şahıs ile oturdum, ben bana bahsetmiş olduğunuz tarihlerde olayın meydana geldiği 11/7/2023 tarihinde Büyükçekmece İlçesi'ne kesinlikle gelmedim, ben bana bahsetmiş olduğunuz mağdurları tanımam, onlarla belirttiğim şekilde herhangi bir olayım olmadı, en son Büyükçekmece ilçesine 2 ay kadar önce geldim, ben belirtmiş olduğum telefon numarasından önce ... numaralı hattı kullanmaktaydım, ben ... numaralı gsm hattını T.G.isimli arkadaşıma yaklaşık 3 ay önce verdim, annemin numarasını kullanmaya başlayınca bunu da ona verdim, ben bu hattımı T.G.den daha sonradan geri alma amacıyla verdim, T.G.nin bankalarla sıkıntısı vardı, onu sürekli aramaktaydılar, bu nedenle kendisine verdim, suçlamaları kabul etmiyorum." şeklinde beyanda bulunmuştur.

18. Başsavcılık 31/7/2023 tarihinde başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve tutuklama nedeninin bulunduğunu belirterek tutuklanması istemiyle başvurucuyu sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir.

19. Sorgusunda başvurucu; öldürme eyleminin olduğu gün olay yerinde bulunmadığını, üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini belirtmiştir. Başvurucunun müdafii de müvekkilinin olayla ilgisinin bulunmadığının telefon kayıtlarıyla belli olduğunu, tutuklanmasına yönelik somut bir soru sorulmadığını ve delil sunulmadığını ifade etmiştir.

20. Büyükçekmece 2. Sulh Ceza Hâkimliği 31/7/2023 tarihinde başvurucunun kasten öldürme suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Olay yeri tutanakları, baz istasyonu kayıtları, görüntü inceleme tutanağı, müşteki anlatımları, tanıkların beyanları, ölü muayene tutanağı, kamera kayıtları, müştekilerin

doktor raporu ve tüm dosya kapsamına dayanan kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, şüpheliye atılı suçun CMK.nın 100/3 maddesindeki katalog suçlardan olması, suçun alt ve üst sınırı gözönüne alındığında şüphelinin yeniden kaçacağı ve müşteki ve tanıklar üzerinde baskı yapacağı hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin ve somut hal ve davranışlarının bulunmasına ve suç karşılığı yaptırım miktarına göre tutuklama tedbiri ölçülü olup adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacak olması nedenleriyle şüphelinin kasten öldürme suçundan CMK'nun 100 ve devamı maddelerince tutuklanmasına... [karar verildi.]"

21. Başvurucu bu karara 7/8/2023 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu; isnat edilen suça iştirakinin ve yardımının söz konusu olmadığını, İstanbul'a oğlunun tedavisi için geldiğini, restorana kız kardeşinin eşi B.K. ve dayısı R.K.nın davetiyle gittiğini, 34 ... plakalı araçla geldiği olay yerinden aynı araçla ayrıldığını, 10/7/2023 tarihinde hastane kayıtlarından ve kredi kartı harcamasından görüleceği üzere oğlunu hastaneye götürüp muayene ettirdiğini, akşam saatlerinde başka bir araçla saat 20.00 sıralarında Başakşehir'de bulunan bir siteye gittiğini ve burada aile dostlarıyla düzenlenen piknik yemeğine katıldığını, saat 23.00'ten sonra kız kardeşi ve eşi B.K.nın 500 m ilerideki evine giderek dinlenmeye çekildiğini, sabah çocuğunu da alarak Adana'ya döndüğünü, HTS ve internet baz kayıtları incelendiğinde İstanbul'da bulunma sebebinin, nerede ve kimlerle zaman geçirdiğinin anlaşılabileceğini, R.K. ve B.K.yı tanıdığı için bu kişilerin cep telefonu ile kendi cep telefonunun aynı baz istasyonundan sinyal almasının ve bu kişilerle görüşmesinin normal olduğunu, diğer şüpheliler E.O. ve T.G. ile hangi tarihte ne şekilde görüştüğüne ilişkin kendisine bir soru yöneltilmediğini ve bu hususta bir delilin gösterilmediğini ileri sürmüştür.

22. Başvurucunun itirazı Büyükçekmece 1. Asliye Ceza Mahkemesince 9/8/2023 tarihinde reddedilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Bilgi sahibi beyanları, olaydan önce yaşanan kavgaya ilişkin görüntü tutanakları, müştekilerin başka kimse ile husumetlerinin olmadığına dair beyanları, delillerin toplanma aşamasında olduğu bir kısım şüphelilerin yurt dışında firar olması göz önüne alındığında tutuklamanın orantılı bir tedbir olduğu, adli kontrol hükümlerinin bu aşamada yetersiz kalacağı kabul edilmekle itirazın reddine... [karar verildi.]"

23. İtirazın reddi kararı 22/8/2023 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 19/9/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Başsavcılık 4/12/2023 tarihinde fezleke düzenleyerek dosyayı kamu davası açılmak üzere Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Fezlekede motosikletle restorana gelip saldırıyı gerçekleştiren kişilerin maktul ve müştekilere ateş ederek kaçtıkları, motosikleti en son şüpheli E.O.nun ikamet ettiği adreste durdurduklarının kamera kayıtlarından tespit edildiği, HTS kayıtları incelendiğinde şüpheliler E.O. ve T.G.nin cep telefonlarının olay yerinden olay saatiyle uyumlu şekilde sinyal verdiği, bu şekilde motosikleti kullanan ve ateş eden şüphelilerin E.O. ve T.G. olduğunun anlaşıldığı, şüpheliler R.K., B.K. ve başvurucunun restorandaki kavga sonrasında Bağcılar ilçesine gittiklerinin tespit edildiği, olayın meydana geldiği restoranın sahibi ve çalışanları ile şüpheliler R.K., B.K. ve başvurucunun husumetinin olduğu, şüpheliler E.O. ve T.G.nin ise işyeri sahipleri ve çalışanlarıyla herhangi bir husumetinin bulunmadığı, tüm soruşturma evrakı birlikte değerlendirildiğinde şüpheliler B.K., R.K. ve başvurucunun diğer şüpheliler E.O. ve T.G.yi kavga olayı sonrasında dışarı çıkartıldıkları restorana silahlı eylem yapma hususunda

azmettirdikleri ileri sürülmüştür.

25. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 20/12/2023 tarihinde fezlekedeki değerlendirmeler ışığında başvurucu hakkında iddianame düzenlemiştir.

26. Bakırköy 23. Ağır Ceza Mahkemesi 3/1/2024 tarihinde iddianamenin iadesine karar vermiştir. İddianamenin iadesi kararında şüpheliler R.K., B.K. ve başvurucunun diğer şüphelileri ne şekilde azmettirdiklerinin, bu şüphelilerin diğer iki şüpheliyle ne şekilde bağlarının olduğunun iddianamede anlatılmadığı, buna dair yeterince araştırma yapılmadığı, HTS kayıtlarına ilişkin tüm şüpheliler arasındaki irtibata ve telefonlarıyla ilgili ortak baz bilgilerine dair bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, bu bağa ilişkin banka hesap hareketleri incelenmeksizin eksik soruşturma gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

27. İddianamenin iadesi üzerine Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı yer bakımından yetkisizlik kararı vererek dosyayı Başsavcılığa göndermiştir.

28. Başsavcılık soruşturma kapsamında 2/2/2024 tarihinde restoranın sahibi S.Ş.nin ifadesini almıştır. S.Ş. ifadesinde "9/7/2023 günü işletmede kendilerini önceden tanımadığım isimlerini sonradan öğrendiğim R.K., B.K. ve Güven Polatdemir isimli şahıslar yan masada oturan müşteri ile bir anda kavgaya başladılar. Kavganın şiddeti artınca ve iş yeri zarar görmeye başlayınca iş yeri çalışanları ile olaya müdahale ettik. Bu şahısları sakinleştirip dışarı çıkardık. Ben bu şahısları dışarı çıkarınca R.K. ve B.K. isimli şahıslar karşı masadaki şahsı onlara karşı savunduğumuzu iddia ederek 'biz bunu sizin yanınıza bırakmayız, bizi burada koruyup kollamadınız, hesabını ödeyeceksiniz' şeklinde konuştular. Ben de kendilerini sakinleştirmeye devam ettim. Olayı tatlıya bağlamaya çalıştım ancak bu şahıslar mekdandan gitmek istediler ve mekandan ayrıldılar. 9/7/2023 günü amcamın oğlu olan Sa.Ş. beni aradı. Kendisini arayanlar olduğunu, mekana zarar vermekle tehdit edildiğini, kendisinin karşı tarafı ikna ederek beklettiğini, Adana'da olduğunu, İstanbul'a döndüğünde durumu tatlıya bağlayacağını bana söyledi. Ben de Sa.Ş.ye bu hususta bizlik bir durum olmadığını, bu şahıslarla kavga etmediğimizi kendisine söyledim. Sa.Ş. ile konuştuktan bir gün sonra 11/7/2023 günü saat 00:36'da mekanım kurşunlandı. Yaklaşık 7 el silah sesi duydum. Dışarıya çıktığımda çalışanım M.A.nın kanlar içerisinde olduğunu ve diğer çalışanımın da ayağından yaralandığını gördüm. O esnada ne yapacağımı bilemedim. Daha sonra polis ve ambulans geldi ve olaya müdahale ettiler." şeklinde beyanda bulunmuştur.

29. Aynı tarihte restoranın sahibinin amcasının oğlu Sa.Ş.nin de ifadesi alınmıştır. Bu kişi ifadesinde "9/7/2023 günü Adana ilinde bulunduğum esnada Whatsapp üzerinden daha önceden tanımadığım numarasını da bilmediğim R.K. isimli şahıs beni aradı, kendisini tanıtarak 'Bizim çocuklar Çatkapı restoranda dayak yemişler, bu durumu hazmedemiyorlar 10-15 kişi toplanıp mekanı dağıtacaklar, bu durumu mekan sahiplerinin yanına bırakmayacaklar' şeklinde konuştu, ben de kendisini ikna ederek hemşehri olduğumuzu, olayı tatlıya bağlayabileceğimizi söyledim, kendisi mekan sahipleri ile olayın tatlıya bağlanabileceğini, ancak akrabaları olan kişilerin yani sonradan öğrendiğim kadarıyla B.K., R.K. ve Güven Polatdemir'in kendilerini darp eden garsonların yanına bunu bırakmayacaklarını söyledi, ben yine kendisini ikna ettim telefon görüşmesini bu şekilde kapattık, bitirdik, olayın olduğu gün ben İstanbul'a döndüm, ancak iş yerinde bulunmuyordum, evde bulunduğum esnada olay bana haber verildi, ben de bunun üzerine restorana gittim olayı gördüm ve beni arayan R.K.yı geri aradım ve olayı anlattım 'hani söz vermiştim, tatlıya bağlayacaktık, bir ölü, bir yaralı var' dedim, bunun üzerine kendisi bana

olaydan haberim yok bilmiyorum, arayıp sorayım, ben sana geri döneyim' dedi, ancak beni bir daha aramadı, bu şahısla bir daha da görüşmedim, kendisini önceden de tanımıyorum, olay sonrasında da yüz yüze gelmedim, benim bildiğim kadarıyla mekan ile ve kuzenim ile sıkıntısı olan başka bir şahıs yoktur." şeklinde beyanda bulunmuştur.

30. İfadelerde adı geçen R.K.nın da 22/2/2024 tarihinde ifadesi alınmıştır. Bu kişi ifadesinde "benim Bağcılar ilçesinde otoparkım ve oto yıkama üzerine iş yerim bulunmaktadır, bu iş yeri resmi olarak bana aittir, ancak bana sormuş olduğunuz kişilerden R.K. ve B.K.nın ağabeyi olan H.K. fiilen ortağımdır, R.K., B.K ve Güven benim uzaktan akrabam olduğu için kendilerini tanıyorum, H.K. otoparkın ortağı olduğu için R.K. ve B.K. zaman zaman geliyorlardı, Güven Polatdemir Adana'da ikamet ettiği için iş yerine nadiren geliyordu, olay yaşanmadan bir gün önce Güven Polatdemir beni arayarak S.S.ye ait olan restoranda kavga çıktığını, kendilerinin darp edildiğini, alkollü olduklarını gelip kendilerini almamızı isteyince ben ve H.K. Büyükçekmece İlçesi'ne doğru geldik, mekanın önüne giderek B.K., R.K. ve Güven Polatdemir ile tanımadığım kadın şahsı aldık, Bağcılar İlçesinde bulunan otoparka döndük, bu esnada Güven Polatdemir, R.K. ve B.K. yara aldıkları için hastaneye gidip tedavi oldular, ben otoparkta işime devam ettim, olayın büyüyeceğini hissettiğim için Sa.Ş.nin numarasına ulaştım ve kendisini aradım, Sa.Ş.ye 'Bizim akrabalar sizin mekanda dayak yemişler' diyerek sitemde bulundum, kendisi bana Adana'da olduğunu, döndüğünde bulaşarak işi tatlıya bağlayabileceklerini söyledi, ben de bu durumu H.K., R.K. ve B.K.ya ilettim, ertesi gün Sa.Ş. beni arayarak 'Biz seninle konuşmuştuk, olayı tatlıya bağlayacaktık, mekanı taramışlar, bir ölü bir yaralı var, bu ne şimdi' diye sordu, ben kendisine olayı bilmiyorum, kimin yaptığını da bilmiyorum, sorup sana döneyim, dedim. Durumu B.K. ve R.K.ya sorduğumda bana 'Biz yapmadık' dediler , ben de bunun üzerine kimseye dönüş yapmadım, kimseyle iletişim kurmadım, benim hiç kimseyle husumetim yoktur… Bana resmini göstermiş olduğunuz E.O. isimli şahsı hiç görmedim, T.G. isimli şahsı ismen bilmiyordum, bu şahıs otoparka araç yıkatmak için geldiğinde birkaç kez görmüştüm, kendisiyle hiç konuşmadım, bu şahıs geldiğinde bekleme bölümünde çay içerken H.K.R.K. ile oturuyorlardı, aralarında muhabbet olup olmadığını bilmiyorum” şeklinde beyanda bulunmuştur.

31. Başsavcılık HTS kayıtları ve baz istasyonu verilerine ilişkin bilirkişi raporu da aldırmıştır. 22/2/2024 tarihli bilirkişi raporunda; başvurucunun 1/1/2023-3/10/2023 tarihleri arasında diğer şüpheliler E.O. ve T.G. adına kayıtlı telefonlarla yaptığı herhangi bir görüşmeye dair kaydın olmadığı, R.K. ve B.K. ile görüşme kaydının bulunduğu belirtilmiştir. Olayın gerçekleştiği saatlerde ise başvurucunun herhangi bir görüşme kaydının bulunmadığı ifade edilmiştir. Bilirkişi raporunda ayrıca 10/7/2023 tarihi saat 23.26 ile 11/7/2023 tarihi 01.40 saatleri arasında Ziya Gökalp Mahallesi Başakşehir İstanbul adresinden başvurucunun kullandığı telefon hattından internet veri başlangıcı olduğu, başka bir bölgeye gitmiş olsa dahi veri alınan baz istasyonu kaydının değişmemesi nedeniyle başvurucunun bu saat aralığında konum değiştirip değiştirmediği konusunda kesin bir görüş bildirmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

32. Bilirkişi raporunda sonuç olarak başvurucunun ve diğer şüphelilerin 11/7/2023 tarihinde saat 00.10-00.40 (olay saati 00.35) aralığında aynı yerde veya birbirlerine çok yakın konumlarda olabilecekleri kanaatine varılmıştır.

33. Başvurucunun bankalardaki hesap hareketleri de incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda başvurucunun E.O. ve T.G. adına gerçekleştiği herhangi bir para transferinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

34. Toplanan deliller doğrultusunda Başsavcılık 26/2/2024 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere fezleke hazırlamıştır.

35. Fezlekede iddianamenin iadesi sonrasında dinlenen tanık R.K.nın ifadesinde tanık Sa.Ş.yi aradığını doğruladığı, ayrıca R.K.nın Bağcılar ilçesindeki otopark/oto yıkama işyerini şüpheliler R.K. ve B.K.nın ağabeyi olan H.K. ile birlikte işlettiklerini, B.K. ve R.K.nın zaman zaman işyerine geldiğini, yurt dışına kaçmış olan firari şüpheli T.G.nin işyerinde değişik zamanlarda birkaç kez bulunduğunu, şüpheliler B.K. ve R.K.nın T.G. ile oturduklarını beyan ettiği belirtilmiştir.

36. Fezlekede sonuç olarak şüpheliler E.O. ve T.G.nin eylemlerini gerçekleştirdikleri zamana dek olayın meydana geldiği işyerine hiç gitmedikleri, işyeri çalışanları ve sahipleri ile aralarında husumetin olmadığı, şüpheliler B.K., R.K. ve başvurucunun kavga olayından sonra işyeri çalışanlarına ve sahiplerine tehditlerde bulundukları, kavga olayından bir gün sonra ise işyerinin kurşunlandığı, şüpheliler B.K. ve R.K.nın şüpheli T.G.yi önceden tanıması dikkate alındığında şüpheliler B.K., R.K. ve başvurucunun kavga olayı sonrasında dışarı çıkartıldıkları restorana silahlı eylem yapma hususunda diğer şüpheliler E.O. ve T.G.yi azmettirdikleri kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

37. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı fezlekedeki değerlendirmeler doğrultusunda 7/3/2024 tarihinde yeni bir iddianame düzenlemiştir. Başvurucunun tasarlayarak kasten öldürme ve kasten öldürmeye teşebbüs etme suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

38. Bakırköy 23. Ağır Ceza Mahkemesi 30/3/2024 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma evresi başlamıştır.

39. Başvurucunun yargılandığı dava ilk derece mahkemesinde derdesttir ve başvurucu hâlen tutukludur.

IV. İLGİLİ HUKUK

40. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

…

3. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83)

... "

41. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

d) Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

42. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

43. Başvurucu; soruşturma dosyasındaki gizlilik kararı nedeniyle hakkındaki suçlamalara ilişkin deliller gösterilmeden hukuka aykırı şekilde tutuklandığını, suçun faili mi yoksa azmettiricisi mi olduğunu anlayamadığını, tutukluluğa itiraz dilekçesinde olay tarihinde olay yerinde olmadığını, hastane işleri için İstanbul'a geldiğini, işi bitince Adana'ya döndüğünü, diğer şüphelilerle akrabalık bağı nedeniyle aynı evde kaldığını ve görüştüğünü, suçla bir irtibatının bulunmadığını somut belgelerle ortaya koyduğu hâlde itirazının reddedildiğini, velayeti altındaki çocuklarından birinin kalp hastası ve ağır engelli olduğunu, çocuğunun bakımı ve tedavisiyle bizzat ilgilendiğini, buna rağmen tutuklanması nedeniyle çocuğunun tedavisinin aksadığını, çocuğunun da mağdur edildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Bakanlık görüşünde, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

45. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

46. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

47. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Genel İlkeler

49. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

50. Ayrıca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

51. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, § 43; Halas Aslan, § 55).

52. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57).

53. Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olguların niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

54. Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun tüm delilleriyle birlikte ortaya konulması her zaman mümkün olmayabilir. Zira tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını ve/veya kovuşturmasını ilerletmektir (Dursun Çiçek, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87; Halas Aslan, § 76). Bu nedenle yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Bu bakımdan suç isnadına ve dolayısıyla tutuklamaya esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

55. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının "kaçma" ya da "delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini" önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır (Halas Aslan, § 58).

56. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutuklama kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir listeye yer verilmiştir (Halas Aslan, § 59). Bununla birlikte başlangıçtaki bir tutuklama için Anayasa ve Kanun'da öngörülen tutuklama nedenlerinin dayandığı tüm olguların somut olarak belirtilmesi -işin doğası gereği- her zaman mümkün olmayabilir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 68).

57. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir (Halas Aslan, § 72).

58. Ölçülülük ilkesi, "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

59. Bu bağlamda dikkate alınacak hususlardan biri tutuklama tedbirinin isnat edilen suçun

önemi ve uygulanacak olan yaptırımın ağırlığı karşısında ölçülü olmasıdır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiriyle ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir (Halas Aslan, § 72).

60. Ayrıca tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunun söylenebilmesi için tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olmaması gerekir. Bu çerçevede -tutuklamaya göre temel hak ve özgürlüklere daha hafif etkide bulunan- adli kontrol yükümlülüklerinin ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından yeterli olması hâlinde tutuklama tedbirine başvurulmamalıdır. Nitekim bu hususa 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında işaret edilmiştir (Halas Aslan, § 79).

61. Her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine aittir. Zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercileri Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumdadır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 123).

62. Bununla birlikte yargı mercilerinin belirtilen hususlardaki takdir aralığını aşıp aşmadığı Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta denetimi, somut olayın koşulları dikkate alınarak özellikle tutuklamaya ilişkin süreç ve tutuklama kararının gerekçeleri üzerinden yapılmalıdır (Selçuk Özdemir, § 76). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, tutuklamaya ilişkin kararlarda kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği belirtilmiştir (Halas Aslan, § 75; Selçuk Özdemir, § 67).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, kasten öldürme suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

64. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

65. Somut olayda başvurucu, kasten öldürme suçundan tutuklanmıştır. Başvurucunun, kavga olayı sonrasında dışarı çıkartıldığı işyerine yönelik olarak, bir kişinin ölümüyle sonuçlanan silahlı saldırı eylemi yapması hususunda E.O. ve T.G.yi azmettirdiği ileri sürülmüştür. Bu kapsamda tutuklama kararında olay yeri tutanakları, baz istasyonu kayıtları, görüntü inceleme tutanağı, müşteki anlatımları, tanıkların beyanları, ölü muayene tutanağı, kamera kayıtları, müştekilerin doktor raporu ve tüm dosya kapsamı dikkate alındığında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilmiştir. Somut olayda soruşturma dosyasındaki delillerden başvurucunun da içinde bulunduğu grubun alkol satışı yapılan restoranda eğlendiği, bu esnada restoranda kavga olayının meydana geldiği, bunun üzerine restoranda çalışan garson ve diğer çalışanlarca zor kullanılarak dışarıya çıkartıldıkları, bu durumun ardından tehditlerde bulunarak restorandan ayrıldıkları, ertesi gün de restorana yönelik silahlı saldırı olayının gerçekleştiği

anlaşılmaktadır. Yine başvurucunun da içinde bulunduğu grubun restorandan ayrıldıktan sonra Bağcılar ilçesine gittiğine, burada otopark işleten R.K. ile buluştuğuna, R.K.nın restoranı işleten kişiyle telefon görüşmesi yaptığına, bu görüşmede başvurucunun ve diğer şüphelilerin restoranda meydana gelen olayla ilgili tehditlerini restoran sahibine ilettiğine dair tanık ve şüpheli ifadeleri bulunmaktadır. HTS ve baz verilerine ilişkin bilirkişi raporunda da başvurucunun ve diğer şüphelilerin 11/7/2023 tarihinde saat 00.10-00.40 (olay saati 00.35) aralığında aynı konumda veya birbirlerine çok yakın konumlarda olabilecekleri kanaatine varılmıştır. Sonuç itibarıyla, başvurucunun üzerine atılı suç bakımından kuvvetli suç belirtisinin bulunduğuna ilişkin olarak soruşturma mercilerince ve tutuklamaya karar veren yargı organlarınca yapılan değerlendirmelerin temelsiz olduğu söylenemez.

66. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

67. Başvurucunun tutuklanmasına esas alınan kasten öldürme suçu Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan kasten öldürme suçu, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır.

68. Somut olayda Büyükçekmece 2. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken; başvurucuya isnat edilen suçun katalog suç olmasına, suçun alt ve üst sınırı gözönüne alındığında kaçma, müşteki ve tanıklar üzerinde baskı yapma hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunmasına dayanılmıştır. Sonuç olarak başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında açıklanan kaçma şüphesine ilişkin tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

69. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

70. Öncelikle somut olayda kasten öldürme gibi oldukça ağır bir suçla ilgili soruşturma yürütüldüğü görülmektedir. Bu suçların soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakacak niteliktedir. Somut olayda maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasındaki zorlukların ve bu amaçla koruma tedbirlerine başvurmaya dair kamusal yararın da gözardı edilmemesi gerekir.

71. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında sonuç itibarıyla; Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini gözönünde tutarak ve adli kontrol tedbirini yetersiz bularak başvurucu hakkında uyguladığı tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, keyfî ve temelsiz olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

72. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HARUN ERKURT

B. No: 2019/15394 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15394

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HARUN ERKURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15394)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Harun ERKURT

Vekili : Av. Orhan SELÇUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mezun olunan askeri lise sonrasında devam edilecek harp okulunun kapatılması nedeniyle askeri eğitimin sürdürülememesi üzerine açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Heybeliada Deniz Askeri Lisesinden 2016 yılında mezun olmuştur.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

4. Başvurucu, askerî lise mezuniyeti sonrasında eğitimine devam edeceği harp okulunun kapatılması nedeniyle subay olmasının engellendiği, zorunlu olarak başka bir üniversiteye kayıt yaptırmak zorunda bırakıldığı gerekçesiyle askeri okulların kapatılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

5. Ankara 4. İdare Mahkemesi davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda, askerî okulların kapatılmasının doğrudan kanun niteliği taşıyan bir hukukî düzenleme olan 669 sayılı KHK ile tesis edildiği, idari davaya konu olabilecek bir işlem bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun istinaf talebi Bölge İdare Mahkemesince reddedilmiştir.

6. Başvurucunun temyiz talebi Bölge İdare Mahkemesince süre aşımı nedeniylereddedilmiştir. Bu karar Danıştay 5. Dairesince onanarak kesinleşmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, subay olmak amacıyla askeri liseyi bitirdiğini, eğitim göreceği Deniz Harp Okulu kapatıldığı için subay olma hakkının elinden alındığını, yönlendirildiği sivil üniversitenin subay olma beklentisini karşılamadığını ileri sürerek eğitim hakkının, sivil üniversiteye kapatılan askerî okuldan geçiş yaptığına ilişkin kayıtdan kaynaklanan ön yargı nedeniyle masumiyet karinesinin, esasa ilişkin yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Milli Savunma Bakanlığı yazısında; başvurucu hakkındaki işlemin 669 sayılı KHK uyarınca tesis edildiği, idareye herhangi bir değerlendirme yapma hakkı tanınmadığı, söz konusu yasama işleminin iptal davasına konu edilemeyeceği, bu yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun da reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

11. Anayasa Mahkemesinin İhsan Korkmaz, (B. No: 2019/15190, 2/4/2024) kararına konu olayda, başvurucu 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Deniz Harp Okulunda eğitimine başlamıştır.Başvurucu dört yıllık okulunun üçüncü sınıfına geçmişken 669 sayılı KHK uyarınca askerî okulların kapatılması üzerine başvurucunun okulla ilişiği kesilmiştir. Başvurucu durumuna uygun başka bir okula nakledilmiştir. Başvurucu, askerî öğrencilikten çıkarılma işleminin ve dayanağı 669 sayılı KHK maddelerinin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine kamu hizmetine girme, mülkiyet, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiği iddialarıyla bireysel başvuru yapmıştır (İhsan Korkmaz, § 31).

12. Anayasa Mahkemesi İhsan Korkmaz kararında, başvurucunun tüm ihlal iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş (İhsan Korkmaz, § 36) ve başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararın gerekçesinde, darbe girişimi sonrasında askerî eğitimin düzenlenmesinde, askerî okulların kapatılmasında ve ara sınıftaki öğrencilerin başka okullara nakledilmesinde kamu hukukunun ağır bastığı, bu bağlamda askerî öğrencilik statüsünün korunmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin medeni yönünün kapsamı dışında kaldığı, anılan statünün korunmasının medeni bir hak olmadığı belirtilmiştir(İhsan Korkmaz, §§ 47-49).

13. Somut olayda, başvurucunun askerî liseden sonra eğitim almayı beklediği harp okulunun

kapatılması üzerine askerî öğrenciliğe devam etmek amacıyla dava açtığı görülmektedir. Başvurucunun tüm ihlal iddialarının İhsan Korkmaz kararında olduğu gibi adil yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Her ne kadar başvurucu -liseden mezun olması nedeniyle- İhsan Korkmaz kararından farklı olarak başka bir okula nakledilmemiş olsa da askerî öğrencilik statüsünün korunması amacıyla yapılan somut başvuruda İhsan Korkmaz kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca, başvurucunun sivil bir üniversitede eğitimine devam edemediği yönünde bir iddiasının olmadığı aksine başvurucu yargılama sürecindeki dilekçelerinde sivil üniversiteye kayıt yaptırmak zorunda bırakıldığını, başvuru formunda ise askeri okullarda öğrenim görenlerin sivil üniversitelere kayıt ve geçiş yaptırmalarının öngörüldüğünü, sivil üniversiteye yönlendirildiğini ifade etmektedir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AKİF KANATSIZ

B. No: 2019/34191 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34191

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AKİF KANATSIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34191)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Mehmet Akif KANATSIZ

Vekili : Av. Bengül BERBER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, özel etüt eğitim merkezi açılmasına izin verilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/10/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Konusu Dava Süreci

8. Başvurucu 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında özel etüt eğitim merkezi (etüt merkezi) açmak için 1/9/2016 tarihinde Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüğüne (İl Müdürlüğü) başvurmuştur. İl Müdürlüğü anılan talebin incelenmesi için Maarif Müfettişleri Başkanlığına yazı yazmış, bu yazıya verilen cevapta; etüt merkezi açılmak istenilen binada engelli erişimi için asansörün olmadığını, faaliyet göstermesi için yeterli donatımın bulunmadığını ve binanın Fethiye İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünce (İlçe Müdürlüğü) mühürlendiğini bildirmiştir.

9. Başvurucu 27/9/2016 tarihinde İlçe Müdürlüğüne sunduğu dilekçe ile binadaki eksiklikleri gidermek istediğini beyan ederek mührün kaldırılmasını talep etmiştir. İl Müdürlüğünün 11/10/2016 tarihli yazısında "Etüt merkezi olarak açılmak istenilen kurumun Türkiye Cumhuriyeti Devletine ve Hükumetine karşı aleni bir kalkışmada bulunan FETÖ/PDY terör örgütü ile ilişkisi olduğu yönünde duyumlar bulunmakta olup, bu nedenle kurumun açılması uygun olmayacağından" talebin reddedildiği bildirilmiştir.

10. Başvurucu 9/12/2016 tarihinde Muğla Valiliği (İdare) aleyhinde Muğla 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde idari işlemin masumiyet karinesine aykırılık teşkil ettiğini, etüt merkezini açmak için mevzuatta belirtilen tüm koşulları yerine getirmesine rağmen somut dayanak içermeyen bilgilere itibar edildiğini belirterek işlemin iptaline karar verilmesini talep etmiştir. Davalı cevap dilekçesinde; başvurucunun daha önce Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) kapsamında kapatılan Özel Fethiye A.F. Dershanesinde öğretmen olarak görev yaptığının belirlenmesi nedeniyle etüt merkezi açmasına izin verilmediğini beyan etmiştir.

11. Mahkeme 17/7/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun daha önce FETÖ/PDY kapsamında kapatılan bir öğretim kurumunda öğretmen olarak görev yaptığı, ayrıca başvurucu hakkında Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan dava açıldığı ifade edilmiştir. Gerekçede, her ne kadar başvurucu hakkındaki yargılamanın devam ettiği görülse de davalı İdarenin bu aşamada kamu hizmeti niteliğindeki eğitim ve öğretim faaliyetine izin vermemesi yönündeki dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

12. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; dava dilekçesindeki hususları tekrar ederek, Mahkemenin gerekçesinde belirtilen soruşturmanın idari işlemin tesis edilmesinden sonra başlatılması nedeniyle ret kararının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 18/12/2018 tarihinde Mahkemenin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun -temyiz kanun yolu açık olmak üzere- reddine karar vermiştir. Başvurucu temyiz talebinde bulunmuş, Danıştay Sekizinci Dairesi (Danıştay) 13/6/2019 tarihinde Bölge İdare Mahkemesinin kararının temyiz kanun yolu açık olmayan kararlardan olması nedeniyle temyiz talebinin incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 4/9/2019 tarihinde öğrenmiş ve 4/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Ceza Yargılaması Süreci

14. Başvurucu hakkında 23/01/2017 tarihinde FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan iddianame düzenlenmiştir. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda 2/10/2019 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve yasal koşullarının oluşması nedeniyle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun dershanede görev yaptığı süre içinde örgüt mensupları arasında düzenlenen sohbet toplantılarına ve Zaman gazetesiyle ilgili protesto gösterisine katılmak suretiyle hiyerarşik yapı dâhilinde kalarak örgütün amaçları doğrultusunda hareket ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, başvurucunun teşhis ve beyanları gereğince etkin pişmanlık hükümlerinden faydalandırılarak cezasında indirime gidildiği açıklanmıştır.

15. Başvurucu, anılan karara karşı Muğla 3. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz etmiş; yapılan inceleme sonucunda HAGB kararının usul ve kanuna uygun olduğunun belirlenmesi nedeniyle 25/11/2019 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir.

Kurum açma izni talebinin valilikçe reddedilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren onbeş iş günü içinde Bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, Bakanlıkça onbeş iş günü içinde karara bağlanır.

Kurum açma izni alınmadıkça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz.

..."

17. 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesi şöyledir:

"Özel öğretim kurumlarının gerçek kişi kurucularında, tüzel kişi kurucularının yönetim organlarında, kurucu temsilcilerinde ve personelinde; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezası ya da affa uğramış olsa bile Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ve 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında işlenen suçlardan ceza almamış olması veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması, terör örgütlerine ya da Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine

karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti ya da iltisakı yahut bunlarla irtibatı olmaması şartı aranır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 24/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; kamuda atanamadığı için özel sektörde öğretmenlik yaptığını, çalıştığı dershanenin FETÖ bağlantısı nedeniyle kapatılması neticesinde işsiz kaldığından etüt merkezi açmak için talepte bulunduğunu beyan etmiştir. Anılan talebinin kapatılan eğitim kurumunda çalışması ve hakkındaki ceza yargılaması bulunması nedenleriyle haksız şekilde reddedildiğini ifade eden başvurucu, masumiyet karinesine aykırı hareket edildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, söz konusu süreçte öğretmenlik lisansı iptal edilmemişse de Bölge İdare Mahkemesinin kararı neticesinde öğretmenlik yapma imkânının fiilen ortadan kalktığını ancak Danıştayın hatalı değerlendirmesi neticesinde temyiz talebinin esasının incelenmediğini vurgulayarak mülkiyet hakkının, din ve vicdan özgürlüğünün, ifade özgürlüğü, adil yargılanma hakkı ile kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; uyuşmazlığın özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeyi gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığı incelenirken başvurucunun yargılandığı davada mahkûm olduğunun dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Görüşte, başvurucuya yönelik idari işlemin dayanağının 5580 sayılı Kanun olduğu belirtilerek başvurunun incelenmesinde söz konusu idari işlemin ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeninin korunması gibi meşru amaçları taşıyıp taşımadığı ve demokratik toplum düzeni için gerekli olup olmadığı hususlarının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Görüşte son olarak, başvurucunun anayasal haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

1. Uygulanabilirlik Yönünden

22. Başvurucunun iddialarının, FETÖ/PDY ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle etüt merkezi açmasına izin verilmemesine ilişkin olduğu görülmüştür. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) kararında açıklanmıştır (aynı kararda bkz. §§ 90-96). Başvuru dosyası incelendiğinde, bir terör örgütüyle bağlantılı olarak kabul edilerek mesleğine ilişkin sınırlama getirilmesinin mesleki ve özel ilişkilere ciddi etkilerinin olacağı öngörülebilir.

23. Öte yandan kamuya atanamayan ve özel sektörde çalışma olanakları sınırlandırılan başvurucu hakkındaki işlemin başkalarıyla mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun etüt merkezi açmasına izin verilmemesinin özel

hayatına dair bilgilere dayandığı ayrıca fesih işleminin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı görülmüştür. Neticede gerek nedene gerekse sonuca dayalı olarak somut başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu belirlendiğinden anılan kararda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

25. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu [GK], B.No: 2017/38953, 23/7/2020, § 98).

26. Başvurucunun etüt merkezi açma talebinin İdarece reddedildiği dolayısıyla somut olaydaki hukuki ilişkinin kamu gücünün etkisi altında şekillendiği ve başvurucunun özel hayatına yönelen müdahalenin kamu kurumunun ret işleminden kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 104).

a. Müdahalenin Varlığı

27. Başvurucunun etüt merkezi açma talebinin reddine ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğu iddiasının yargı mercilerince reddedilmesi ve bu suretle eğitim faaliyetinden alıkonulması nedeniyle başvurucunun mesleki hayatına müdahalede bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ret işleminin sonucu olarak kamusal bir makam tarafından başvurucunun özel hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

29. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk,

B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

i. Kanunilik

30. Başvuru konusu müdahalenin 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca gerçekleştirildiği ve kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir.

ii. Meşru Amaç

31. Somut olayda başvurucunun daha önce FETÖ/PDY kapsamında kapatılan bir öğretim kurumunda öğretmen olarak görev yaptığı, ayrıca başvurucu hakkında Ağır Ceza Mahkemesinde FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan dava açıldığı dikkate alınarak bu aşamada başvurucunun kamu hizmeti niteliğindeki eğitim ve öğretim faaliyetine izin verilmediği anlaşılmıştır.

32. Özellikle kamu gücünü kullanan idarelerin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacını taşıdıkları durumlarda takdir yetkilerinin daha geniş olduğu söylenebilir. Dolayısıyla özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda somut olay özelinde İdare tarafından başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

33. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa’nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

34. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

35. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız

bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 46).

36. Başvurucunun ifa ettiği görevin çocukların eğitilmesini içeren öğretmenlik mesleği olduğu da dikkate alınmalıdır. Öğretmenlik mesleği, niteliği gereği çocukların sağlıklı yetiştirilmeleri ve haklarının korunması ile yakından bağlantılıdır. Bu bağlamda öğretmenlik mesleğinin muhatap kitlesinin çocuklar olması nedeniyle gözetilmesi gereken menfaatlerden birinin çocukların sağlıklı yetiştirilmeleri ve haklarının korunması olduğu dikkate alındığında öğretmenlik mesleğinin daha özellikli bir konumu olduğu açıktır. Bu nedenle öğretmen olarak görev yapanların diğer kişilerin tabi olmadığı bazı sınırlamalara tabi olmaları doğaldır (Z.A., B. No: 2013/2928, 18/10/2017, § 70).

37. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda başvurucunun özel etüt merkezi açmak için yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine yapılan yargılamada Mahkeme tarafından başvurucunun daha önce FETÖ/PDY kapsamında kapatılan bir öğretim kurumunda öğretmen olarak görev yaptığı ve başvurucu hakkında Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan dava açıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca Mahkemenin gerekçesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kamu hizmeti niteliği vurgulanmıştır.

39. 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesinde (bkz. § 17) eğitim öğretim kurumları kurucu ve yöneticilerinde aranan şartlara yer verilmiştir. Eğitim öğretim kurumu yönetici ve kurucularında çalışanlara göre katı şartlar aranmasının, faaliyetin önemi ile yönetim yetkisinin faaliyet üzerindeki etkisi gözetildiğinde somut olayın koşullarına göre olağan sayılabileceği değerlendirilmiştir.

40. Somut olayda başvurucu kararlara dayanak olan kovuşturmanın sonuçlanmadığını ve hakkında terör örgütü üyesi olduğuna dair somut bir delil bulunmadığını iddia etmiş ise de başvuruya konu olayın başvurucunun ifa etmek istediği eğitim kurumu yöneticiliğinin özellikleri ile birlikte değerlendirmesi gereklidir. Anayasa Mahkemesi C.E. kararında, (C.E., B. No: 2016/436, 12/9/2019, § 64) okulların çocuklar ve gençler için çok kapsamlı bir öğrenme ortamı olduğunu, öğretmenlerin de hem kişilikleri hem de taşıdıkları sıfatları ile bu öğrenme ortamının yapı taşları olduğunu belirtmiştir. Kararda, bu nedenle öğretmenlerin gelişme çağında olan öğrencilerin hayata bakışlarının, tutum ve davranışlarının gelişmesinde örnek ve rol model olmak gibi bir görevi de ifa ettikleri vurgulanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kendilerini rol model olarak sunmasalar bile muhatap oldukları çocuklar ile gençlerin onlardan etkilenmelerinin ve onların olumlu ya da olumsuz davranışlarını örnek almalarının öğrenci/öğretmen ilişkisinin doğal sonucu olarak her zaman mümkün olduğu ifade edilmiştir. Etüt merkezinin de bir özel eğitim kurumu olduğu gözetildiğinde bu kurumlarda yönetici ya da kurucu olmanın, yönetim yetkileri de gözetildiğindeeğitim öğretim faaliyetinin önemine ilişkin anılan kararda belirtilen tespitler kapsamında kalacağı açıktır.

41. Buradan hareketle; etüt merkezi bağlamında eğitim ve öğretim kurumunun ve faaliyetinin açıklanan önemi gözetilerek başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne ait bir okulda çalışması ve hakkında terör örgütü üyeliğinden kovuşturma olmasının, başvurucu

tarafından eğitim öğretim kurumu açılmasını olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Eğitim öğretim kurumları kurucularının yönetim yetkisi özellikle bünyesinde çalışan öğretmelerin seçimi, niteliğini belirlemedeki yetkileri, onlar ve öğrenciler üzerindeki etkisi gözetildiğinde İdare ve Mahkemenin değerlendirmelerinin temelsiz olmadığı söylenebilir. Ayrıca idare ve yargı kararlarında yer verilen başvurucunun somut durumuna ilişkin değerlendirmelerin başvurucunun etüt merkezi kurmasına yönelik olduğu, özel sektörde öğretmenlik yapmasına ilişkin bir yasak içermediği; başvurucunun da bu yönde bir iddiasının bulunmadığı vurgulanmalıdır.

42. Ayrıca yargılama sürecinde başvurucunun katılımı ve savunması ile delillerini sunması sağlanmak suretiyle özel hayata saygı hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmış olduğu da dikkate alındığında; başvurucuya isnat edilen eylemlerin mahiyeti ve ifa edilen görevin önemi karşısında başvurucuya yönelen müdahalenin demokratik toplumun gereklerine uygun olmadığı ve ölçülü olmadığı söylenemez.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, özel etüt eğitim merkezi açılmasına izin verilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu özel etüt eğitim merkezi açmak için Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurmuş, İdare bu talebi "Etüt merkezi olarak açılmak istenilen kurumun FETÖ/PDY terör örgütü ile ilişkisi olduğu yönünde duyumlar bulunmakta olup, bu nedenle kurumun açılması uygun olmayacağından" gerekçesi ile reddetmiştir.

3. İdarenin bu cevabına karşı açılan davanın reddi ve kesinleşmesi ile başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Çoğunluk kararında belirtildiği üzere somut başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir niteliktedir.

5. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31).

6. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Hukuk güvenliği açısından kanunun niteliği yani sınırlamanın erişilebilirliği, öngörülebilirliği ve kesinliği de önemlidir.

7. Anayasa Mahkemesinin 28/9/2022 tarihli ve E.2022/76, K.2022/112 sayılı kararıyla, 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 9/5/2018 tarihli ve 7141 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasında yer alan "…veya haklarında bu suçlardan dolayı kovuşturma bulunmaması…" ibaresinin, anılan fıkrada yer alan "…personelinde…" ve "…anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar…" ibareleri yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Düzenlemeyle özel eğitim kurumlarını açmak ya da bu kurumlarda çalışmak isteyen kişiler yönünden anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan kovuşturma bulunmasının, bu kişilerin anılan faaliyetlerine engel olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında çalışma hakkı kapsamında inceleme yaparak kovuşturma bulunmamasına ilişkin kuralla ulaşılmak istenen amaca, özel öğretim kurumlarına alım yönünden ilgili makamlara takdir yetkisi tanımak ya da ilgili makamlara kovuşturma sonuna kadar bekleme yetkisi vermek, hâlihazırda görev yapan personel yönünden ise kovuşturma durumunun iş sözleşmelerinin askıda kalması hâllerinden biri olarak kabulü gibi daha hafif tedbirlerle ulaşılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. Nitekim buna benzer tedbirlerin çeşitli meslek grupları bakımından mevzuatta düzenlendiği vurgulanarak, kamu yararının sağlanması amacına daha hafif bir sınırlamayla ulaşılması mümkünken kişiler hakkında anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan kovuşturma bulunmaması şeklindeki sınırlamanın gerekli, dolayısıyla ölçülü olduğunun söylenemeyeceği belirtilmiştir (AYM, E.2022/76, K.2022/112 § 9).

9. Somut olayda, başvurucunun etüt merkezi açma talebini reddeden idarece söz konusu kurumun FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğuna ilişkin duyumlar bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca derece mahkemelerinin kararlarında, başvurucunun daha önce FETÖ/PDY kapsamında kapatılan bir öğretim kurumunda öğretmen olarak görev yaptığı ifade edilerek 5580 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, özel eğitim kurumlarının kurucuları ve personeli hakkında anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan kovuşturma bulunmaması gerektiğine ilişkin hüküm kapsamında değerlendirme yapıldığı anlaşılmıştır.

10. Buna göre her ne kadar bireysel başvuruya konu olan müdahalenin gerçekleştiği tarihte şekli anlamda bir kanunun varlığı hususunda şüphe bulunmasa da Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen iptal kararı dikkate alındığında başvurucu hakkında uygulanan kanun hükmünün kanunilik koşulunu sağlayacak nitelikte bir kapsama ve maddi içeriğe sahip olmadığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, § 50).

11. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

TUNCAY ÖZTÜRK

B. No: 2019/38607 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUNCAY ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38607)

Karar Tarihi: 24/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Tuncay ÖZTÜRK

Vekili : Av. Bülent İLGÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idari eylemden doğan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, zorunlu askerlik hizmetini yapmak üzere 9/3/2010 tarihinde 1. Piyade Eğitim Tugay Komutanlığı (Manisa) emrine sevk edilmiştir.

7. 9/3/2010 tarihli askerlik muayenesinde Gülhane Askerî Tıp Akademisi (GATA) Haydarpaşa Eğitim Hastanesi tarafından düzenlenen raporda, başvurucu hakkında eski sol kalça kırığı, eklem hareketleri tam olduğundan "Ortopedik açıdan askerliğe elverişlidir. Komando olamaz." kararı verilmiştir.

8. Başvurucu, askerlik hizmetini yaparken 15/3/2010 tarihinde pentatlon eğitimi sırasında yüksekten atlama sonrası sakatlanmıştır. Önce İzmir Asker Hastanesine, sonra İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiş, yapılan tetkikler neticesinde de başvurucunun GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesine yatışının yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, bir süre fizik tedavi almış ve üç ay hava değişimine gönderilmiştir. Daha sonra başvurucu hakkında GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi tarafından 2/2/2011 tarihli raporla "bilateral siyatik sinir lezyonu" tanısıyla "Barışta askerliğe elverişli değildir. Seferde görev yapar." kararı verilmiştir. Başvurucu 16/6/2011 tarihinde terhis edilmiştir.

9. Başvurucu, askerlik görevi sırasında yaşadığı olay nedeniyle 23/1/2012 tarihinde Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat talepli dava açmıştır.

10. Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesi 10/7/2012 tarihli kararla görevsizlik kararı vermiş ve görevli yargı yerinin Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) olduğunu belirtmiştir. Karar gerekçesinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine yahut kişinin ölümüne bağlı maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin davaların asliye hukuk mahkemelerinde görülmesi gerektiğini fakat Anayasa Mahkemesinin 16/2/2012 tarihli ve E.2011/35, K.2012/23 sayılı kararıyla 6100 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının iptal edilmesiyle mevcut davanın görev alanından çıktığını vurgulamıştır.

11. Temyiz istemi, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 3/6/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

12. Başvurucu, görevsizlik kararı üzerine AYİM'de dava açmıştır. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun'un 17. maddesi ile Anayasa'ya geçici 21. madde eklenmiş; geçici 21. maddenin (E) fıkrasının birinci cümlesine göre Askerî Yargıtay, AYİM ve askerî mahkemelerin kaldırıldığı ifade edilmiştir. Aynı fıkranın son paragrafına göre kaldırılan askerî yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan kanun yolu incelemesi aşamasında olanların ilgisine göre Yargıtay veya Danıştaya; diğer dosyaların ise ilgilisine göre görevli ve yetkili adli veya idari yargı mercilerine dört ay içinde gönderileceği öngörülmüştür.

13. AYİM'in kaldırılmasından sonra dosya Manisa 2. İdare Mahkemesine (İdare Mahkemesi) gönderilmiştir. İdare Mahkemesi 31/5/2019 tarihli kararla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun 2/2/2011 tarihli "Askerliğe elverişli değildir." raporu üzerine ya da en geç terhis tarihi olan 16/6/2011 tarihinden itibaren altmış günlük dava açma süresi içinde dava açması ya da idareye başvurması gerekirken 23/1/2012 tarihinde Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın süresinde olmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Başvurucunun istinaf istemi, İzmir Bölge İdare Mahkemesi Altıncı İdare Dava Dairesi tarafından 3/10/2019 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başvurucuya nihai karar 31/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 27/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 6100 sayılı Kanun’un Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilen 3. maddesi şöyledir:

"Her türlü idarî eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine yahut kişinin ölümüne bağlı maddî ve manevî zararların tazminine ilişkin davalara asliye hukuk mahkemeleri bakar. İdarenin sorumluluğu dışında kalan sebeplerden doğan aynı tür zararların tazminine ilişkin davalarda dahi bu hüküm uygulanır. 30/1/1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu hükümleri saklıdır."

17. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 55. maddesi şöyledir:

"Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılamaz veya azaltılamaz.

Bu Kanun hükümleri, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır."

18. 6098 sayılı Kanun'un 72. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 24/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; dava açtığı tarihte 6100 sayılı Kanun'un 3. maddesi gereğince görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemeleri olduğunu, 6098 sayılı Kanun'un 72. maddesi gereğince zamanaşımı süresinin 2 yıl, her hâlükârda 10 yıl olduğunu, Mahkemenin kanun hükmünü yanlış uyguladığını, süresinde dava açtığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, maddi ve manevi varlığında uğradığı zararın tazmini istemiyle açtığı tazminat davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle uyuşmazlığın esasının

incelenmemesidir. Bu itibarla ihlal iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

25. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

26. Başvuruya konu davada, süre aşımı nedeniyle ret kararı verilmek suretiyle davanın esasının incelenmemesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa’nın ''Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması'' kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

28. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

29. Başvuru konusu olayda süre aşımından ret kararı verilmek suretiyle davanın esasının incelenmemesiyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

30. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla

düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

31. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Somut olayda başvurucu; askerlik hizmetini yaparken aldığı eğitim sırasında sakatlanması nedeniyle 1.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminat talebiyle dava açmış ve bu dava süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir.

33. 6100 sayılı Kanun'un başvuruya konu dava tarihinde yürürlükte bulunan 3. maddesinde, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu vücut bütünlüğüne, ölüme bağlı maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin davalarda asliye hukuk mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir.

34. Söz konusu kanun hükmüyle bağlantılı olarak da 6098 sayılı Kanun'un 55. maddesinin ikinci fıkrasında anılan konuya ilişkin olarak (bkz. § 17) açılacak maddi ve manevi tazminat davalarında 6098 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

35. 6098 sayılı Kanun'daki zamanaşımı sürelerine bakıldığında ise 72. maddede, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak 2 yıl ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak 10yıl olduğu kanun koyucu tarafından öngörülmüştür.

36. Başvuru konusu olay, askerlik hizmeti yerine getirilirken meydana geldiğinden idari eylem veya işlemden kaynaklan bir durum olduğu açıktır. Mevcut yasal düzenlemelere göre idari yargının görev alanına giren bir uyuşmazlık olsa da zararın öğrenildiği tarihte (2/2/2011 tarihli "Askerliğe elverişli değildir." raporu ya da en geç terhis tarihi olan 16/6/2011'de) anılan uyuşmazlıklar için görevli mahkeme asliye hukuk mahkemeleridir. Nitekim başvurucu da Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesinde davasını açmıştır.

37. Anayasa Mahkemesince 6100 sayılı Kanun'un 3. maddesinin iptal edilmesiyle görevli yargı yeri tekrar idare mahkemeleri olmuştur. Başvuruya konu olay, askerlik hizmeti sırasında gerçekleştiğinden AYİM'in görev alanına girmiş; askerî mahkemelerin kaldırılmasıyla dosya nihai olarak Manisa 2. İdare Mahkemesince incelenmiştir.

38. Manisa 2. İdare Mahkemesi ise zararın öğrenildiği tarihte görevli yargı yerinin asliye

hukuk mahkemeleri olduğunu belirtmiş ve nitekim dava açma süresini hesaplarken de zararın öğrenildiği tarih ile Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın tarihini dikkate alarak değerlendirme yapmıştır. Bu kısma kadar yapılan incelemede bir tereddüt bulunmamaktadır. Fakat değerlendirme yapılırken dava tarihinde görevli yargı yerinin asliye hukuk mahkemeleri olduğu vurgulanmışken neden dava açma süresinin hesaplanmasında 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda belirtilen sürelerin dikkate alındığı anlaşılamamıştır. Kaldı ki 2577 sayılı Kanun'a göre de değerlendirme yapılmış olsa da başvurucu terhis edilmesini dava konusu etmemiş, yaralanma nedeniyle tam yargı davası açmıştır. Bu durumda idari eylem ve ortaya çıkan zarar ile aralarındaki illiyet bağının ortaya çıktığı tarihten itibaren bir yıl içinde dava açılıp açılmadığının değerlendirilmesi gerekirken altmış gün içinde dava açılmadığından dava süre aşımından reddedilmiştir. Nitekim zararın öğrenildiği tarih itibarıyla asliye hukuk mahkemelerinde anılan dava açma süresinin 2 ve 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu 6098 sayılı Kanun'da açıkça düzenlenmiştir.

39. Açıklanan hususlar dikkate alındığında zararın öğrenildiği tarihte görevli yargı yerinin asliye hukuk mahkemesi olduğu, dava açma süresinin de 2 ve 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğu açık olmasına rağmen başvuruya konu davada İdare Mahkemesinin 2577 sayılı Kanun'da belirtilen süreleri dikkate alarak davanın süre aşımından reddine ilişkin değerlendirmesinin öngörülemez nitelikte olduğu, bu şekilde karar verilmek suretiyle başvurucunun mahkemeye erişimine yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu davanın reddedilmesi nedeniyle tazminat alamadığını iddia ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermekle bu şikâyetin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

43. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 2. İdare Mahkemesine (E.2018/1183, K.2019/488) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FULYA TAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/1562 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1562

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FULYA TAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1562)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucular : 1. Fulya TAŞ

2. Garine OSEPYAN

3. İsmail Deniz TAŞ

4. Mehmet YEŞİLTEPE

5. Naz TAŞ

6. Neslihan BAYRAKTAR

Vekili : Av. Murat YAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eksik ve ayıp iş nedeniyle açılan tazminat davasında bozma kararına uyma kararıyla oluşan usule ilişkin müktesep hakka dair itirazların değerlendirilmemesi ve aynı maddi olaya ilişkin içtihat değişikliğine ilişkin itirazların karşılanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ve davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/25424, 2020/25414, ve

2020/25396 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2020/1562 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine, incelemenin bu başvuru üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

A. 2020/1562 Numaralı Bireysel Başvuru

3. Başvurucu Z.T. 25/10/2021 tarihinde vefat etmiş, başvurucunun mirasçıları Fulya Taş, İsmail Deniz Taş ve Naz Taş başvuruya devam etmek istediklerine ilişkin dilekçe sunmuş ve bu kişiler başvurucu olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle başvurucu sıfatı, Z.T.'ın ölümünden sonra başvuruyu devam ettiren kişilere aittir ancak karar yazımına ilişkin kolaylık adına başvurucu ifadesi Z.T. için kullanılmıştır.

4. Başvurucu Z.T. satın aldığı taşınmazın taahhüt edildiği şekilde yapılmadığı ve eksik yapıldığı gerekçesiyle maddi ve manevi tazminat davası açmış; İstanbul 2. Tüketici Mahkemesi (Mahkeme) davalı E.G. Yatırım Ortaklığı yönünden açılan davanın husumetten reddine, manevi tazminat talebinin reddine, açık ayıplar yönünden davanın reddine, gizli ayıplar yönünden davanın kabulüne karar vermiştir. Karar taraflarca temyiz edilmiş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Daire) 19/6/2013 tarihinde hükmü bozmuştur.

5. Daire bozma ilamında özetle yapılan incelemenin yeterli olmadığı, talep edilen hususlarla ilgili "açık ayıp" "gizli ayıp" ve "eksik ifa" ayrımı yapılmasının gerektiği, eksik ifa nedeniyle ihbar şartı aranmaksızın başvurucunun 10 yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açma hakkının bulunduğunun gözetilmesinin açık ayıplar için teslimden itibaren otuz günlük süre içinde, gizli ayıplar için ise ortaya çıkması sonrası derhâl yapılıp yapılmadığının araştırılmasının gerektiği belirtilmiştir. Daire yapımı taahhüt edilen sosyal donatıların eksik yapılmasının açık ayıp değil eksik ifa olduğu, bu durumdan satıcının sorumlu olduğu eksik ifa yönünden 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağına vurgu yapılmıştır. Daire ayrıca ayıpların bildirimi yönünde satıcılar tarafından alıcının oyalanıp oyalanmadığının iyi niyet kurallarına göre gözetilmesinin, ayıplı ve eksik ifanın tespiti hâlinde nispi metot yöntemi uygulanarak başvurucunun satın aldığı konutun değeri ile eksik ve ayıplı hâlindeki değerinin bilirkişi marifetiyle belirlenmesinin ve bu değer farkının hüküm altına alınmasının gerektiği ifade edilmiştir. Davalılar karar düzeltme talebinde bulunmuşlar, Dairece 27/3/2014 tarihinde davalıların karar düzeltme talebi kısmen kabul edilmiş ve önceki bozma kararı kaldırılmış ve değişik gerekçeyle bozma kararı verilmiştir.

6. Dairenin 27/3/2014 tarihli bozma ilamında özetle keşiften sonra ve temyiz aşamasında sosyal donatı alanlarındaki eksikliklerin tamamlandığı yönünde dosyaya belge ve resimlerin sunulduğu, söz konusu sosyal tesislerin davalılar tarafından yapılarak eksiklikler tamamlanmış ise dava konusuz kalacağından bu konuda karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Daire ayrıca hâlen yapımına devam eden sosyal tesisler varsa bu tesislerden başvurucunun yararlanamamasından doğan zararının bulunup bulunmadığının tespit edilmesi, yapılmayacağı kesinleşen sosyal tesisler varsa da bunlardan başvurucunun uğradığı zararının hesaplanarak hüküm altına alınması gerektiği ifade edilmiştir.

7. Mahkeme bozma ilamına uyma kararı vermiş, 18/12/2015 tarihinde proje kapsamından eksiklikler yönünden davalıların sözleşme kapsamında bunların yapılacağı yönünde bir taahhüdünün bulunmadığı, açık ayıplar yönünden de bir ayıp ihbarı olmadığı gerekçesiyle bu talepler yönünden davayı reddetmiş, gizli ayıplar yönünden bilirkişi raporu doğrultusunda davayı kabul etmiştir. Karar taraflarca temyiz edilmiş, Daire 11/11/2019 tarihinde hükmü onamıştır.

8. Nihai kararın tebliği üzerine süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. Diğer Bireysel Başvurular

9. Başvurucular; satın aldığı taşınmazların taahhüt edildiği şekilde yapılmadığı ve eksik yapıldığı gerekçesiyle maddi tazminat davası açmış, İstanbul 7. Tüketici Mahkemesi (Mahkeme) davanın kabulüne karar vermiş, karar davalılarca temyiz edilmiş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi verilen kararları bozmuştur.

10. Daire bozma ilamlarında özetle gizli ayıp yönünden yapılan incelemenin yeterli olmadığını, yapılan imalatlarla ilgili gizli ayıpların tek tek belirlenmesi, bu ayıplarla ilgili ihbarın süresi içinde yapılıp yapılmadığının tespiti için bilirkişiden ek rapor alınması gerektiğini ifade etmiştir. Daire, Mahkemece eksik ifa olarak nitelendirilen sosyal donatılar ile ilgili olarak bunların yapılmamış olmasının açık ayıp olduğunu, başvuruculların bağımsız bölümü satın ve teslim aldığı anda bu açık ayıpları kolayca öğrenebileceğini, malın teslim aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde satıcıya ayıp ihbarında bulunmadıklarını, dolayısıyla bu kalemler yönünden davanın reddi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucular karar düzeltme talebinde bulunmuş, Daire karar düzeltme talebini reddetmiştir.

11. Mahkemelerce bozma ilamına uyma kararı verildikten sonra davalar reddedilmiştir. Başvurucular kararları temyiz etmiş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi hükümleri onamış, başvuruculların karar düzeltme taleplerini de reddetmiştir.

12. Nihai kararların tebliği üzerine süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun usule ilişkin kazanılmış hak ile ilgili 4/2/1959 tarihli ve E.1957/13, K.1959/5 sayılı kararı (bkz İsmail Tuncel [GK], B. No: 2019/8609, 21/12/2023, § 22). Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun usule ilişkin kazanılmış hâl ile ilgili 20/12/2013 tarihli ve E.2013/23-131, K.2013/1681 sayılı kararı (İsmail Tuncel [GK], § 23).

14. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2/3/2021 tarihli ve E.2017/3(13)-660, K.2021/187 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı İstemi:

4. Davacı vekili dava dilekçesinde; davalıların yaptığı [...] adlı projeden 08.06.2007 tarihli harici gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine istinaden satın alınan konutun teslim tarihinin 30.09.2008 olarak belirlenmesine karşın sözleşme ekinde bulunan teknik şartnamede belirtilen işçilik ve malzemelere uyulmayarak eksik ve kalitesiz malzeme kullanılarak geç teslim edildiğini ve proje henüz tamamlanmadığından ikamet etmeye başlanıldıktan bir yıl sonra sosyal tesislere başlanıldığını, Küçükçekmece 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2009/326 D. İş sayılı dosyasına sunulu 07.12.2009 tarihli bilirkişi raporunda kalitesiz malzeme kullanıldığının, Küçükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2010/61 D. İş sayılı dosyasına sunulan 26.04.2010 tarihli bilirkişi raporunda da eksikliklerin tamamlanması için harcanacak miktarın 10.500,00TL olduğunun belirlendiğini ileri sürerek davalılar tarafından eksik, kalitesiz işçilik ve malzeme kullanılarak geç teslim edilen konuttan dolayı uğranılan zararın, fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydıyla, şimdilik 15.000,00TL'sinin davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

...

11. Yargıtay (Kapatılan) 13. Hukuk Dairesinin 11.09.2013 tarihli ve 2012/29294 E., 2013/21112 K. sayılı kararı ile;

'...1- Mahkemece, davalı [E. K.] GYO A.Ş.' nin arsa maliki olduğu ve davalı ile yapılan sözleşmenin tarafı olmadığı gerekçesi ile bu davalı yönünden davanın husumet nedeniyle reddine karar verilmiş ise de; Davacı ile davalılar arasında imzalanan 08.06.2007 tarihli gayrımenkul satış vaadi sözleşmesinde, davalı [E. K.] GYO A.Ş. satıcı olarak yer almıştır. Satıcı -imalatçı - üretici kavramı ve sorumluluğu 4077 Sayılı Yasa'nın 3. ve 4.maddelerinde düzenlenmiştir. TKHK'nun 4/3 maddesine göre; Satıcı, imalatçı-üretici, bayi, acente, ithalatçı ve 10. maddenin beşinci fıkrasına veya 10/B maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre kredi veren, ayıplı maldan ve tüketicinin bu maddede yer alan seçimlik haklarından dolayı müteselsilen sorumludur. Hal böyle olunca, satıcı durumunda bulunan davalı [E. K.] GYO A.Ş.'ne, husumet yöneltilebilir. Mahkemece, bu davalı yönünden de uyuşmazlığın esasının çözümlenmesi gerekirken, yanlış gerekçeyle davanın husumet yönünden reddine karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.

2-Dava, satış esnasında sunulan projede ve tanıtımlarda belirtilen ancak bunlara uygun olarak yapılmayan veya eksik yapılan işler nedeni ile davacının satın aldığı konutta oluşan değer kaybının ödetilmesi talebine ilişkindir. Davalılar, ayıp ve eksik bulunmadığını, ayıp ihbarının süresinde yapılmadığını bildirerek, davanın reddine karar verilmesini istemişlerdir. Mahkemece, talep edilen bazı hususların açık ayıp niteliğinde olması nedeniyle süresinde yapılmış bir ayıp ihbarı bulunmadığından reddine, gizli ayıplar yönünden bilirkişi heyeti tarafından nasafete göre belirlenen toplam 10.968.00.TL değer düşüklüğü bedelinin tahsiline karar verilmiştir. Davacının, 08.06.2007 tarihinde davalılardan satın aldığı bağımsız bölümü 29.11.2008 tarihli teslim tutanağı ile teslim aldığı, 05.01.2011 tarihinde eldeki davanın açıldığı hususlarında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır.

4077 sayılı kanunun 4.maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre; tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde açık ayıpları satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda gizli ayıpların ne kadar sürede satıcıya ihbar edileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Öyle olunca, 4077 sayılı TKHK'nun 30. maddesi gereğince, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümlere göre uyuşmazlığın çözümü gerekli olduğundan, Borçlar Kanunu'nun bu konudaki 198. maddesi uygulanacaktır. Borçlar Kanununun 198. maddesine göre, alıcı, teslim aldığı malı örf ve âdete göre, imkân hâsıl olur olmaz muayene etmek ve satıcının tekeffülü altında olan bir ayıp gördüğü zaman bunu satıcıya derhal ihbar etmekle yükümlüdür. Bunu ihmal ettiği takdirde, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılanda adi bir muayene ile meydana çıkarılamayacak bir ayıp mevcut olup da, bu ayıp sonradan meydana çıkarsa, bu durumu da derhal satıcıya ihbar etmediği takdirde yine satılanı bu ayıp ile birlikte kabul etmiş sayılır. BK.'nun 198. maddesinde öngörülen süre içinde ihbar edilmeyen ayıplar için dava açılamaz. Ancak satıcı tarafından bu ayıpların giderileceği hususunda alıcı oyalanırsa Türk Medeni Kanununun 2. maddesi gereğince hakkın kötüye kullanılmasını kanun himaye etmeyeceği için bu yasal korumadan satıcı yararlanamaz.

Hemen belirtmek gerekir ki, eksik iş, yapılması gerektiği halde yapılmayan işleri, ayıplı iş

ise, eserde olması gereken vasıfla fiilen mevcut olan arasındaki farkları ifade eder. İşin yapılmayan kısmının teslim ve muayenesi söz konusu olamayacağından iş sahibinin eksik işler yönünden ihbarda bulunmasına ya da ihtirazı kayıt koymasına gerek yoktur. İş sahibinin muayene ve ihbar yükümlülüğü sadece ayıplı işler içindir. 4077 sayılı Yasanın 30. maddesine göre, sözleşmeden kaynaklanan edimin ifasındaki eksiklik nedeniyle davacının 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde satıcının sorumluluğuna gidebileceği kabul edilmelidir.

Yukarıda açıklanan ilkeler ışığında somut olaya bakılacak olursa; [...] adlı proje kapsamında yapılacak konut ve işyeri satışına ilişkin internet ilanlarında, reklam ve tanıtım broşürlerinde, 560.000.m2 ruhsatlı alanda 1.000.000.m2 den fazla inşaat alanına sahip olan toplam 13 adanın, 10 adasında 5280 modern konut ve 3 adasında 800 adet işyerinin bulunduğu alışveriş ve eğlence merkezinin yapılacağının, büyük marketler, sinemalar, restoran ve kafelerin yanısıra her türlü ihtiyaca yönelik dükkan ve işyerlerinin burada yaşayanların yanı başında olacağının, sportiv aktivitelerin yapılacağı klüp binası, iki adet ilk öğretim okulu, bir adet ortaöğretim okulu, cami, hastane, sağlık ocağı gibi günlük hayatın olmazsa olmazlarının da bu projede yer aldığının ve 21. yüzyıla yakışır Avrupai bir yerleşim alanı olacak [...] projesinin 2009 yılı sonunda herşeyiyle tamamlanacağının belirtildiği, ne var ki taahhüt edilen bu hususlardan çoğunun yerine getirilmediği dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Söz konusu sosyal tesislerin yapılmamış olması, alıcının satın alma kararını etkileyen, taşınmazın değerini azaltan bir husus olup, edimin ifasındaki bu yöne ilişkin eksiklik nedeniyle satıcının alıcıya karşı sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece, bu sosyal tesislerin yapılmamış olması hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmamış ise de, dava konusu olayda 4077 sayılı yasada düzenlenen 'ayıplı ifa' değil 'eksik ifa' söz konusudur.

Ayrıca, mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda; sosyal tesisler, asansör v.s. işle ilgili zarar talebinin değerlendirme dışında tutulduğu ve değer düşüklüğü hesabında denetime esas olmayacak şekilde nasafet indirimi uygulandığı anlaşılmaktadır.

Hal böyle olunca, mahkemece yapılacak iş, konusunda uzman kişilerden oluşturulacak yeni bilirkişi heyeti aracılığı ile, talep edilen hususlarla ilgili 'açık ayıp', 'gizli ayıp' ve 'eksik ifa' ayrımı yapılması, eksik ifa nedeniyle ihbar şartı aranmaksızın davacının 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde satıcıların sorumluluğuna gidebileceğinin kabul edilmesi, açık ayıplar için teslimden itibaren 30 günlük süre içinde ayıp ihbarının yapılıp yapılmadığının araştırılması, gizli ayıpların ise ortaya çıkması sonrası derhal yapılıp yapılmadığı, bu ayıpların bildirimi yönünde satıcılar tarafından alıcının oyalanıp oyalanmadığının TMK.' nun 2. maddesi gereğince gözetilmesi, sonucunda ayıp ve eksik ifanın tespiti halinde nisbi metot yöntemi uygulanarak davacının satın aldığı konutun değeri ile eksik ve ayıplı halindeki değerinin belirlenmesi, yapılacak oran sonrası davacının isteyebileceği bedel indirimi miktarının taraf, mahkeme ve Yargıtay denetimine elverişli raporla tespit edilmesi ve bu değer farkının ödetilmesine karar verilmesidir. Mahkemece, değinilen bu hususlar göz ardı edilerek, eksik ve yetersiz bilirkişi raporuna dayalı yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

3-Bozma nedenlerine göre, davacı ile temyiz eden davalıların diğer temyiz itirazlarının bu aşamada incelenmesine gerek görülmemiştir…' gerekçesiyle karar bozulmuştur.

II. UYUŞMAZLIK

14. Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; somut olayda,

a) Yeniden alınacak bilirkişi raporu ile eldeki davaya konu konuttaki gizli ayıplar yönünden 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 198. maddesi hükmü nazara alınarak süresinde ihbar şartının araştırılmasının gerekip gerekmediği,

b) Süresinde ihbar edilmiş gizli ayıplar tespit edilirse 16.02.2012 tarihli bilirkişi raporu ile nefaset kesintisi yapılmak suretiyle belirlenen bedele mi yoksa nisbi metoda göre hesaplanacak değer kaybına mı hükmedilmesi gerektiği noktasında toplanmaktadır.

...

23. Bu açıklamalar ışığında ve uyuşmazlık çerçevesinde somut olay incelendiğinde; satın aldığı konutun davacıya 29.11.2008 tarihinde teslim edildiği ve eldeki davanın ise yaklaşık 26 ay sonra 05.01.2011 tarihinde açıldığı hususu çekişmesizdir. Mahkemece, her ne kadar gizli ayıplar yönünden bilirkişi raporu ile belirlenen bedel hükme esas alınmış ise de, raporda 'gizli ayıp nitelikli imalatlar' başlığı altında belirtilen ayıplar yönünden kullanım ve mevsimlerdeki yağmur, kar, güneş ve ısı durumları dikkate alınarak ne zaman oluştuğu ya da oluşacağı ve bunu normal vasıflardaki tüketicinin ne zaman farkedebileceği ile bağımsız bölümün teslim tarihi de gözönünde bulundurularak yasal süresi içinde ayıp ihbarında bulunulup bulunulmadığı, süresinde ihbarın önüne geçmek maksadıyla satıcının TMK'nın 2. maddesine aykırı şekilde davacıyı oyalayıcı fiillerinin bulunup bulunmadığı hususlarına yeterince yer verilmediği anlaşılmaktadır.

24. BK'nın 198. maddesine göre gizli ayıplar yönünden kendisine yüklenen "hemenihbar" mükellefiyetini yerine getirip getirmediğini ispat yükü davacıdadır. Hâl böyle olunca, mahkemece bilirkişi heyetinden 'gizli ayıp' olarak nitelendirilen imalatlara ilişkin ayıpların tek tek neler olduğunun belirlenerek, ihbarın süresinde yapılıp yapılmadığı hususunda ayıpların niteliği ve ortaya çıktıkları (kullanım ve mevsimlerdeki yağmur, kar, güneş ve ısı durumları dikkate alınarak bu ayıpların ne zaman oluştuğu ya da oluşacağı ve bunu normal vasıflardaki bir tüketicinin ne zaman farkedebileceği) zaman dilimi ve tarafların delilleri dikkate alınarak tarafların ve yargının denetimine esas gerekçeli ek rapor tanziminin sağlanması gereklidir.

(b) İkinci uyuşmazlık yönünden yapılan inceleme;

25. Yapılan bu açıklamalardan sonra üzerinde durulması gereken diğer uyuşmazlık konusu ise süresinde ihbar koşulunu haiz gizli ayıpların tespit edilmesi hâlinde talep edilen davaya konu konutun kaybettiği değerin tayini hususunda hangi metodun uygulanacağı meselesidir.

26. Eldeki uyuşmazlıkta olduğu gibi tüketicinin tercihini uğranıldığı iddia edilen zararın maddi olarak telafisi yönünde kullanması hâlinde, gerçekten de tazminat gerektirir bir zararın, başka bir deyişle bedel indirimini gerektirir aykırılığın var olup olmadığının objektif şekilde belirlenmesi gerekir. Bu noktada ise tazminat miktarının ne suretle tespit edileceği hususu gündeme gelir.

27. Bu konuda herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, gerçek anlamda zarar, mal varlığının irade dışı azalmasına neden olan zarar verici olaydan sonraki durumu ile bu olay gerçekleşmiş olmasaydı bulunacağı durum arasındaki fark olarak ortaya çıkan maddî zarardır ve sözleşmeye aykırılık, eksik veya ayıplı işler nedenleri ile ortaya çıkan bedel farkının (semen tenzilinin) ödetilmesi davalarında, indirime konu edilecek miktarın tespiti için doktrinde, 'mutlak metot', 'nispi metot' ve 'tazminat metodu' adıyla bilinen değişik görüşler mevcut olmakla birlikte, somut olayda uygulanması gereken yöntem, Yargıtay uygulamaları ile de yerleşmiş bulunan "nispi metot" olarak adlandırılan hesaplama

yöntemidir. Bu metoda göre satış tarihi itibariyle satılanın, ayıpsız (zarar doğurduğu iddia edilen durum olmaksızın halinin) ve ayıplı (iddianın dayanağı durumla birlikteki halinin) değerleri arasındaki oranın, satış bedeline yansıma miktarı belirlenmektedir. Başka bir ifade ile satılanın, tarafların kararlaştırdıkları satış bedeli gözetilmeksizin, satış tarihi itibariyle gerçek ayıpsız rayiç değeri ile mevcut ayıplı hâldeki rayiç değeri ayrı ayrı belirlenerek, bu iki değerin birbirine bölünmesi suretiyle elde edilecek oran, satış bedeline uygulanmaktadır (HGK'nın 28.02.2018 tarihli ve 2017/13-603 E., 2018/414 K. sayılı kararı).

28. Yerel mahkemece açıklanan bu ilkeler ışığında yapılacak inceleme sonucunda varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekir.

29. Diğer taraftan, dava tarihi 05.01.2011 iken direnme kararında 30.04.2015 olarak yazılması mahallinde düzeltilebilir bir hata olarak kabul edilmiş, bozma nedeni yapılmamıştır.

..."

III. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. 2020/1562 Sayılı Bireysel Başvuru Yönünden

15. Başvurucu, eksik ve ayıp iş nedeniyle açılan tazminat davasında verilen bozma kararına uyma kararıyla oluşan usule ilişkin müktesep hakka dair itirazlarının değerlendirilmediğini ve aynı maddi olaya ilişkin farklı kararlar verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık; başvurucunun taşınmazı hiçbir çekince sunmadan teslim aldığını, en geç taşınmazın teslim anından eksiklik varsa görebilmesinin gerektiğini, bu hususlar teslim anında görülebilecek açık ayıplar olduğunu, Yargıtayın değerlendirmelerinin tamamen hukuki değerlendirme olduğu içtihat farklılığı bulunmadığını bildirmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun açtığı tazminat davasında bozma kararına uyulmasına karar verilmesi nedeniyle oluşan usule ilişkin müktesep hakkın ihlal edildiğine ilişkin itirazın değerlendirilmemesi iddiasının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkına ilişkin olduğunu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiğini değerlendirmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek kararlarını gerekçeli olarak yazma yükümlülüğü mahkemelere yüklenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesi, 141. maddesinin üçüncü fıkrası ışığında yorumlandığında adil yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkını da güvence altına almaktadır. Bu sebeple gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden biridir (Hilmi Kocabey ve diğerleri, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 77).

20. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

21. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

22. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

23. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkemenin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

24. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçeyi denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

25. Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; başvurucu Z.T. satın aldığı taşınmaz ile ilgili eksik ve ayıp iş nedeniyle tazminat davası açmış, Mahkeme açık ayıplar yönünden davanın reddine, gizli ayıplar yönünden davanın kabulüne karar vermiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi talep edilen hususlarla ilgili "açık ayıp" "gizli ayıp" ve "eksik ifa" ayrımı yapılmasının gerektiğini, eksik ifa nedeniyle ihbar şartı aranmaksızın başvurucunun on yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açma hakkının bulunduğunun gözetilmesinin, açık ayıplar için teslimden itibaren otuz günlük süre içinde, gizli ayıplar için ise ortaya çıkması sonrası derhâl yapılıp yapılmadığının araştırılmasının gerektiğini belirtmiştir. Daire ayrıca yapımı taahhüt edilen sosyal donatıların yapılmamış veya eksik yapılmasının açık ayıp değil eksik ifa olduğuna ve bu durumdan satıcının sorumlu olduğuna eksik ifa yönünden ise on yıllık zamanaşımı süresinin

uygulanacağına vurgu yapmıştır. Daire ayıplı ve eksik ifanın tespiti hâlinde nisbi metot yöntemi uygulanarak başvurucunun satın aldığı konutun değeri ile eksik ve ayıplı hâlindeki değerinin bilirkişi marifetiyle belirlenmesinin ve bu değer farkının hüküm altına alınmasının gerektiğini ifade etmiştir.

26. Daire daha sonra davalıların karar düzeltme talebini kısmen kabul ederek keşiften sonra ve temyiz aşamasında sosyal donatı alanlarındaki eksikliklerin tamamlandığı yönünde dosyaya belge ve resimlerin sunulduğunu, söz konusu sosyal tesislerin davalılar tarafından yapılarak eksiklikler tamamlanmış ise dava konusuz kalacağından bu konuda karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesinin gerekeceğini belirtmiştir. Daire ayrıca hâlen yapımına devam eden sosyal tesisler varsa bu tesislerden başvurucunun yararlanamamasından doğan zararının bulunup bulunmadığının tespit edilmesi, yapılmayacağı kesinleşen sosyal tesisler varsa da bunlardan başvurucunun uğradığı zararının hesaplanarak hüküm altına alınması gerektiğini ifade etmiştir.

27. Mahkeme bozma ilamına uyma kararı vermiş, proje kapsamından eksiklikler yönünden davalıların sözleşme kapsamında bir taahüdünün bulunmadığı, açık ayıplar yönünden de bir ayıp ihbarı olmadığı gerekçesiyle bu talepler yönünden davayı reddetmiş, gizli ayıplar yönünden bilirkişi raporu doğrultusunda davayı kabul etmiş ve bu karar Daire tarafından onanmıştır.

28. Yargıtayın içtihatlarında istikrarlı bir şekilde belirtildiği üzere Mahkemece Yargıtayın bozma ilamına uyulması kararı verildiği takdirde taraflardan birisi lehine usule ilişkin müktesep hak oluşacağından bozma kararında belirtilen hususlara bağlı kalınarak değerlendirme yapılması ve buna göre karar verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

29. Daire bozma ilamında eksik yapılan sosyal donatıların açık ayıp olmadığını, eksik ifa olduğunu ve bundan satıcının sorumlu olacağını ayrıca yapımına devam eden sosyal tesisler varsa bu tesislerden başvurucunun yararlanamamasından doğan zararlardan satıcının sorumlu olduğunu belirtmiş, Mahkeme bozma ilamına uymasına rağmen bu konularla ilgili satıcının taahhüdünün bulunmadığı gerekçesiyle bu talepler yönünden davayı reddetmiştir.

30. Başvurucu 31/5/2016 tarihli temyiz başvuru dilekçesinde Yargıtayın bozma ilamına uyulmasına rağmen bunun gereğinin yerine getirilmediğini, eksik yapılan sosyal tesisler ile ilgili satıcının sorumlu olduğuna ilişkin Yargıtayın bozma ilamında belirtilen hususun yerine getirilmediğini, diğer bir ifadeyle usule ilişkin kazanılmış hak ilkesine aykırı karar verildiğini iddia etmiştir. Buna göre başvurucunun bu açık iddiası gözetildiğinde önceki bozma kararını ortadan kaldıracak şekilde Mahkemece karar verilmesinin haklı nedenlerinin onama kararında konulmadığı diğer bir ifadeyle usule ilişkin kazanılmış hakka dair hiçbir değerlendirme yapılmadan Dairece onama kararı verildiği anlaşılmıştır.

31. Sonuç itibarıyla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde içtihat hukukuyla geliştirilmiş olan usule ilişkin kazanılmış hak ilkesinden ayrılmayı gerektirecek şekilde onama kararı verilmesini gerektiren zorlayıcı ve istisnai durumların ortaya konulmaması bu bağlamda başvurucunun kararının sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddialarının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Bireysel Başvurular Yönünden

33. Başvurucular; eksik ve ayıp iş nedeniyle açılan tazminat davasında Yargıtayın aynı maddi olaya ilişkin farklı kararlar verdiğini, İstanbul 4. Tüketici Mahkemesinin 5/4/2012 tarihli ve E.2010/319, K.2012/316 sayılı dosyasında eksik iş nedeniyle açılan davanın kabulüne ilişkin verilen kararın Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından onandığını, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin daha önce verdiği yerleşik içtihadından neden döndüğüne ilişkin kararda açıklama bulunmadığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık; başvuruculara taşınmazı hiçbir çekince sunmadan teslim aldığını, en geç taşınmazın teslim anından eksiklik varsa görebilmesinin gerektiğini, bu hususlar teslim anında görülebilecek açık ayıplar olduğunu, Yargıtayın değerlendirmelerinin tamamen hukuki değerlendirme olduğu içtihat farklılığı bulunmadığını bildirmiştir.

35. Başvuruculara açtığı tazminat davasında Yargıtayın aynı maddi olaya ilişkin daha önce verdiği içtihadından farklı karar vermesinin gerekçelerini kararda göstermediği iddiasının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

37. Somut olayda başvurucular; satın aldıkları taşınmazların taahhüt edildiği şekilde yapılmadığı ve eksik yapıldığı gerekçesiyle maddi tazminat davası açmışlar, Mahkemelerce davanın kabulüne karar verilmiş, kararlar davalılarca temyiz edilmiş, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi verilen kararları bozmuştur.

38. Daire; bozma ilamlarında özetle gizli ayıp yönünden yapılan incelemenin yeterli olmadığını, yapılan imalatlarla ilgili gizli ayıpların tek tek belirlenmesini, bu ayıplarla ilgili ihbarın süresi içinde yapılıp yapılmadığının tespiti için bilirkişiden ek rapor alınması gerektiğini ifade etmiştir. Daire; Mahkemece eksik ifa olarak nitelendirilen sosyal donatılar ile ilgili olarak bunların yapılmamış olmasının açık ayıp olduğunu, başvuruculara bağımsız bölümü satın ve teslim aldığı anda bu açık ayıpları kolayca öğrenebileceğini, malın teslim aldığı tarihten itibaren otuz gün içinde satıcıya ayıp ihbarında bulunmadıklarını, dolayısıyla bu kalemler yönünden davanın reddi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucular; karar düzeltme talebinde bulunmuş, Daire karar düzeltme talebini reddetmiştir.

39. Mahkemelerce bozma ilamına uyma kararı verildikten sonra davalar reddedilmiştir. Başvurucular kararları temyiz etmişler, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi kararları onamış, başvuruculara karar düzeltme taleplerini de reddetmiştir.

40. Başvurucular, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin özellikle sosyal donatılarla ilgili olarak verdiği bozma ilamlarına karşı karar düzeltme dilekçesiyle başvuruda bulunmuştur. Başvurucular, dilekçelerinde aynı maddi olaya ilişkin Dairenin farklı yönde içtihadı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda Dairenin aynı maddi olaya ilişkin dava konusu sosyal donatıların yapılmamış olmasını açık ayıp değil eksik ifa olarak kabul ettiğini ve bu nedenle söz konusu taleplerinin 30 günlük süreye değil 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğunu ifade etmişler ve bu hususa ilişkin aynı Dairenin kararlarını sunmuşlardır. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, başvuruculara karar düzeltme dilekçesiyle ileri sürdükleri iddialara ilişkin bir diğer ifadeyle aynı maddi olaya ilişkin neden içtihat farklılığına gidildiğine ilişkin gerekçe oluşturmamıştır. Bu itibarla başvuruculara kararlarının sonucunu değiştirebilecek

nitelikteki bu esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

44. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

45. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile tazminat taleplerinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararların gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100)

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın birer örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 2. Tüketici Mahkemesine (E.2014/1449, K.2015/2555), İstanbul 7. Tüketici Mahkemesine (E.2017/560, K.2019/439; E.2017/819, K.2019/487; E.2017/798, K.2019/459) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harcın başvurucular Fulya TAŞ, Naz TAŞ ve İsmail Deniz TAŞ'a MÜŞTEREKEN; 446,90 TL harcın başvurucu Garine OSEPYAN'a; 446,90 TL harcın başvurucu Neslihan BAYRAKTAR'a; 446,90 TL harcın Mehmet YEŞİLTEPE'ye ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜJDAT KAYA

B. No: 2020/6675 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6675

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜJDAT KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6675)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Müjdat KAYA

Vekili : Av. Rıdvan ALP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişisel verilerin güvenlik soruşturmasına esas alınması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1990 doğumlu olan başvurucu, 72. dönem devlet hizmet yükümlülüğü kurası sonucuna göre Mardin Mazıdağı Devlet Hastanesine hekim olarak yerleştirilmiştir.

3. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 60. maddesiyle aynen kabul edilen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Söz konusu araştırmanın olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun yerleşmeye hak kazandığı kamu kurumuna

ataması yapılmamıştır.

4. Başvurucu, anılan işlemin iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi başvurucunun yaptığı bir sosyal medya paylaşımı nedeniyle Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan yargılandığını, ceza mahkemesinin başvurucu aleyhine hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verdiğini, söz konusu paylaşımın devlet memuruna yakışmayacak nitelikte olduğunu, bu durumun başvurucunun kamu görevine atanmasına engel teşkil edebilecek hukuken kabul edilebilir somut ve geçerli bir neden olduğunu kabul ederek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 15/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 14/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu 17/4/2021 tarihli ve 31455 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş; 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'u yürürlükten kaldırmıştır. 7315 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kişilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması bu Kanun kapsamında yapılmaktadır.

8. Başvurucu; yargılama sürecinde adli yargıda verilen karar üzerinden bir değerlendirme yapılarak davanın reddedilmesinin masumiyet karinesini, sosyal medya paylaşımının eleştiri sınırları içinde kalmasına rağmen atamasının yapılmamasının ifade özgürlüğünü, Anayasa Mahkemesinin güvelik soruşturmasının dayanağı kuralı iptal etmesine rağmen istinaf kararında bu konunun dikkate alınmamasının ve kararın gerekçesiz olmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kamu hizmetinin daha sağlıklı ve etkin şekilde sürdürülebilmesinin sağlanması amacıyla kısıtlayıcı yönde getirilen tedbirler nedeniyle başvurucunun özel hayatına yönelen bir müdahale olmadığı, başvurucunun kamu görevine atanmamasına ilişkin işlemin iseonun özel hayatında ciddi olumsuz etkiler yaratmadığı hususlarının yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

9. Başvurucunun kendisi hakkındaki güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen verilerin kişisel veri olduğu açıktır (Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 57; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 58). Başvurunun temelinde kendisi hakkında elde edilen kişisel verilerin kamu makamlarına açıklanması ve güvenlik soruşturmalarında kullanılması hususu bulunmaktadır. Kişisel verilerin tutulmasının, saklanmasının veya aktarılmasının Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında incelenmesi gerekir. Bu nedenle başvuruların özel hayata saygı hakkı içinde yer alan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmektedir (benzer yönde yapılan inceleme ve değerlendirmeler için bkz. Fatih Saraman, § 57; Turgut Duman, § 58; Abdurrahim Kaya ve diğerleri, B. No: 2019/12271, 3/12/2020, § 19).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi bir çok kararında kanunilik ilkesinin bir gereği olarak temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların taşıması gereken özellikleri incelemiştir. Buna göre müdahalenin dayanağı olan kanunun, yöneldiği konuyla ilgili temel esasları, ilkeleri ve genel çerçeveyi belirlemesi gerektiği, ancak uygulama koşulları ve usule ilişkin detayların düzenleyici işlemlere bırakılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. (çok sayıda karar arasından bkz. Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62-66). Konu kişisel verilerin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirler olduğunda ise kanunun ve ilgili düzenleyici işlemin anılan tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını düzenleyen ve özellikle süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin erişimi, verilerin gizliliği, bütünlüğü ve imhası konusundaki usullere ilişkin olan, muhataplarının yetki aşımı ve keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermesi gerektiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi çok sayıda başvuruda müdahalenin dayanağı kuralın sözü edilen koşulları taşımadığı sonucuyla kanunilik yönünden ihlal kararları vermiştir (Fatih Saraman, §§ 88-90; Turgut Duman, § 88; Abdurrahim Kaya ve diğerleri, § 28; Süleyman Akif Nazlıgül, B. No: 2018/31982, 15/6/2021, § 33).

12. Öte yandan 7070 sayılı Kanun'un 60. maddesi ile 657 sayılı Kanun’un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin iptali istemiyle 114 milletvekili tarafından 3/5/2018 tarihinde Anayasa Mahkemesinde dava açılmıştır. Anayasa Mahkemesi 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla başvuruya konu olayda uygulanan kuralı, Anayasa’nın 13., 20. ve 128. maddelerine aykırı görerek iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen verilerin kişisel veri niteliğinde olduğunu, bu alanda düzenleme getiren kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve olası kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlanması gerektiğini, kuralda ise güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması memurluğa alımlarda genel şartlar arasında sayılmasına karşın güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına, hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde benimsediği ve yukarıda değinilen inceleme yöntemini norm denetiminde verdiği iptal kararıyla da sürdürdüğü açıktır (bkz. § 11).

13. Nihayetinde somut olayda başvurucunun7070 sayılı Kanun'un 60. maddesi ile 657 sayılı Kanun’un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendinde belirtilen düzenlemeler esas alınarak yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığından bahisle yerleştirilmesinin yapılmadığı anlaşıldığından, yukarıda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Buna göre başvuruya konu müdahalenin dayanağı olan düzenlemenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varılmaktadır. Öte yandan ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Orhan Özkan ve diğerleri, B. No: 2019/19102, 4/10/2023, §§ 8-19; Hatip İmir, B. No: 2019/30759, 28/2/2024, § 15).

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata

saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile birlikte 300.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli giderim sağladığı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E:2017/3255, K:2018/2261) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YOLDAŞ AYDIN

B. No: 2020/13452 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13452

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YOLDAŞ AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13452)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Yoldaş AYDIN

Vekili : Av. İlahi ÖZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumuna nakli sırasında yanında bulundurduğu süreli yayın nedeniyle infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan mahkûm edilen başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/4/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1990 doğumlu olup olayların meydana geldiği tarihte İzmir 3 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

7. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumuna sevki sırasında yanında getirdiği süreli yayın, Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu tarafından incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda basım tarihi Eylül 2016 olan ESP Sosyalist Kadın Meclisleri Bülteni isimli derginin Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Sulh Ceza Hâkimliği) 21/9/2016 tarih ve 2016/4685 D.iş sayılı kararı ile dağıtılması veya satışa sunulmasının yasaklanmış olduğu tespit edilmiştir.

8. Söz konusu Sulh Ceza Hâkimliğinin kararının gerekçesinde başvurucudan başka biri olan şüpheli T.G. den ele geçirilen yayınlara el konulmasının onaylanmasından ibaret olduğu anlaşılmıştır.

9. Ceza İnfaz Kurumuna sevki sırasında yanında getirdiği süreli yayının dağıtılmasının veya satışa sunulmasının yasaklanmış olduğunun tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan soruşturma başlatılmıştır.

10. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında 27/5/2019 tarihli bir iddianame ile infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan bir kamu davası açmıştır. Dava, İzmir 14. Asliye Ceza Mahkemesinde görülmüştür.

11. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda başvurucunun süreli yayını, Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilirken yanında getirdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte Asliye Ceza Mahkemesi başvurucunun Sulh Ceza Hâkimliğinin kararı ile dağıtılması veya satışa sunulması yasaklanan ESP Sosyalist Kadın Meclisleri Bülteni isimli dergiyi eşyalarıyla Ceza İnfaz Kurumuna soktuğunu ve derginin üzerinde Ceza İnfaz Kurumu idaresinin görüldüsünden geçtiğine dair bir ibarenin bulunmadığını belirlemiştir. Sonuç olarak başvurucunun infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan neticeten erteli olmak üzere 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

12. Başvurucu Asliye Ceza Mahkemesinin kararına karşı İzmir Bölge Adliye Mahkemesine istinaf başvurusunda bulunmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Ceza Dairesi, Asliye Ceza Mahkemesinin kararında esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu, eylemin doğru olarak nitelendirildiğini ve kanunda öngörülen suç tipine uyduğunu belirterek istinaf başvurusunun kesin olarak esastan reddine karar vermiştir.

13. Başvurucu vekili, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Ceza Dairesinin nihai kararını 13/3/2020 tarihinde tebliğ almıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "İnfaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokmak" kenar başlıklı 297. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" ...

(2) Birinci fıkra kapsamı dışında kalan;

...

f) Kurum idaresince incelenmek üzere alınanlar hariç, mahkemelerce yasaklanmış veya suç

örgütlerini temsil eden yayın, afiş, pankart, resim, sembol, işaret, doküman ve benzeri malzemeler ile örgütsel haberleşme araçlarını,

...

ceza infaz kurumuna veya tutukevine sokan, buralarda bulunduran veya kullanan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların konusunu oluşturan eşyayı yanında bulunduran veya kullanan hükümlü veya tutuklu, bunu kimden ve ne suretle elde ettiği hususunda bilgi verirse, verilecek ceza yarı oranında indirilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 24/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; söz konusu derginin mahkeme kararı ile satışının veya dağıtılmasının yasaklanmış olduğunu oysa dergiyi bulundurmanın yasak olmadığını, yasal bir partinin çıkarmış olduğu derginin bulundurulması nedeniyle cezalandırılmanın hukuk devleti ile suçta ve cezada kanunilik ilkeleriyle bağdaşmadığını belirtmiştir. Ayrıca yasaklanma kararından önce ceza infaz kurumu idareleri aracılığıyla söz konusu dergiyi temin ettiğini verilen hapis cezasının adil yargılanma hakkını ve ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında; suçlamaya konu edilen dergi hakkındaki satış yasağı ve toplatma kararının kendisinde bulundurma tarihinden sonra gerçekleştiğini, bu dergiyi bulundurmanın cezalandırılmaya konu edilmesinin ifade özgürlüğünün açık ihlali olduğunu belirtmiştir.

2. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının münhasıran başvurucuda ele geçen süreli yayına dayandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı anlaşılmış ve incelemenin bu kapsamda yapılması gerektiği değerlendirilmiştir (Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 29). Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde esas alınacak “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi

olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ...kamu düzeni[nin], ...korunması ...amaçlarıyla sınırlanabilir…”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

21. Somut olayda ilk derece mahkemesi, Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucuda Sulh Ceza Hâkimliğinin kararı ile satışının veya dağıtılmasının yasaklanmasına karar verilen derginin ele geçirilmesi sonucunda infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma suçunun oluştuğunu kabul etmiş ve başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulduğu sonucuna ulaşmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

22. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

23. Müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

24. Müdahaleye dayanak olan 5237 sayılı Kanun'un 297. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

25. Başvuruya konu müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması ve suçların önlenmesi meşru amaçları kapsamında kaldığı anlaşılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

26. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 73; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

27. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Ferhat Üstündağ, § 46; bazı farklılıklarla birlikte ayrıca bkz. Bekir Coşkun, § 51; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (Ferhat Üstündağ, § 48; bazı farklılıklarla birlikte ayrıca bkz. Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68). Bir olayda meşru amaçların bulunmasının, hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan, bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 74; Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, §§ 58, 61, 66).

28. Yargı mercileri, söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Şüphesiz somut olayda olduğu gibi mahkemece terör örgütünün propagandasının yapıldığı kabul edilen yayınların bireylere, bir kamu görevlisine ya da toplumun bir kesimine karşı şiddete teşvik mahiyetinde olması durumunda kamu otoritelerinin ifade özgürlüğüne müdahale konusunda takdir marjları çok daha geniştir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, bir müdahalenin ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığına karar vermede yetki sahibi olan (iç hukuktaki) son mercidir (diğer çok sayıdaki karar arasından bkz. Ali Kıdık, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, § 41; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 39; Cahit Baybariz ve Edep Tekin, § 34).

29. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken yargı mercilerinin yerini almak değil onların takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından uygunluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi bunu yaparken eldeki başvurunun koşulları ile beraber özellikle terörle mücadeleye bağlı zorlukları da gözönüne almaktadır (Ayşe Çelik, § 41; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 76; Sırrı Süreyya Önder, § 57).

30. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, çok sayıda kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini de ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

(4) Somut Olayın Değerlendirilmesi

31. Somut olayda Asliye Ceza Mahkemesi, Ceza İnfaz Kurumunun görüldüsünden geçtiğine ilişkin bir ibare bulunmayan ve Sulh Ceza Hâkimliğinin kararı ile dağıtılması veya satışı yasaklanan derginin başvurucu tarafından Ceza İnfaz Kurumuna sokulduğunu kabul etmiştir. Asliye Ceza Mahkemesinin kararının temelini oluşturan husus başvurucuda bulunan süreli yayının Sulh Ceza Hâkimliğince yasaklanmasıdır. Bununla birlikte müdahaleye dayanak oluşturan Kanun hükmü de infaz kurumuna mahkemelerce yasaklanmış yayınların sokulmasını cezalandırmayı gerektirir tipik fiil olarak tanımlamıştır.

Mevcut olayda çözümlenmesi gereken mesele, yargı mercilerinin başvurucunun söz konusu dergiyi infaz kurumuna sokması nedeniyle infaz kurumuna yasak eşya sokma suçundan cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığı olacaktır.

32. Başvuruya konu derginin başvurucudan ele geçirilmeden önce 21/9/2016 tarihinde yürütülen başka bir soruşturma kapsamında Sulh Ceza Hâkimliği tarafından bir tedbir kararı ile dağıtımının ve satışının yasaklandığı anlaşılmaktadır. İlk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararında, başvurucudan ele geçirilen derginin infaz kurumuna yasak eşya sokma suçuna konu olmasının esas dayanağı derginin dağıtımının ve satışının yasaklanmasına ilişkin olarak verilen karardır. Diğer bir ifadeyle bahse konu yasaklama kararının başvurucuyla ilgisi olmayan başka bir soruşturmada alınan bir koruma tedbiri kararı olduğu açıktır (bkz. § 8).

33. Koruma tedbirlerinin uygulandığı an itibarıyla henüz hakkında hüküm verilmemiş kişilerin temel haklarına müdahalede bulunulmaktadır. Başvuruya konu olayda olduğu gibi bir soruşturmada koruma tedbirleri uygulandığı anda, suç isnat edilen fiilin işlenip işlenmediği, işlenmiş ise hakkında tedbir uygulanan şüpheli veya sanık tarafından işlenip işlenmediği hukuki kesinlikten yoksundur. Bu kesinlik ancak esasa ilişkin yargılamada hükmün kesinleşmesi ile ortaya çıkacaktır. Buradan çıkan sonuca göre koruma tedbirinin tatbik edildiği anda hukuki kesinlik ölçüsünde bir haklılık değil görünüşte bir haklılık içerdiği kabul edilmelidir (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 7/2/2019, § 24; prima facie kararlar hakkındaki açıklamalar için bkz. Ali Kıdık, §§ 57, 62, 63). Mahkemelerin esasa ilişkin çelişmeli bir yargılama yapmadan koruma tedbiri talepleri hakkında ilk bakışta bir karar vermesi uyuşmazlığın tümüyle çözümlendiği anlamına gelmez. Zira prima facie verilmiş kararlar, hiçbir zaman normal bir dava için maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez (Ali Kıdık, § 67; Cahit Baybariz ve Edep Tekin, § 39; Ayhan Ölmez ve diğerleri, § 43; Ş.K., B. No: 2017/32720, 30/6/2021, § 50).

34. Buna karşın başvuruya konu olayda Asliye Ceza Mahkemesi gerekçeli kararında söz konusu derginin içeriği hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamış, dergi içeriğinde yer alan açıklamaların ve yazıların hangi sebeplerle yasaklandığını açıklamamıştır. Bunun yerine Sulh Ceza Hâkimliğinin uyuşmazlığın çözümlenmesinde çelişmeli bir yargılama sonucu alınmamış olan geçici bir koruma tedbiri kararına dayanarak hükme ulaşmıştır. Sonuç olarak ilk derece mahkemesi, başvurucunun ifade özgürlüklerine yapılan müdahalenin hangi toplumsal ihtiyaç baskısı altında gerçekleştiğini ve ulaşılmaya çalışılan meşru amaçlarla başvurucunun hakları arasındaki adil dengeyi ne şekilde kurduğunu ikna edici biçimde göstermemiştir.

35. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında ilk derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

36. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşıldığından Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya hükmedilmesi, maddi ve manevi olmak üzere ayrı ayrı 20.000 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için ifade özgürlüğünün ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın devredildiği İzmir 14. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2019/438 K. 2019/877) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT KÜÇÜK

B. No: 2020/19910 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19910

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT KÜÇÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19910)

Karar Tarihi: 24/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Ferhat KÜÇÜK

Vekili : Av. Burak SUCAKLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davanın dava öncesinde arabulucuya başvurulmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, özel bir firmada şoför olarak çalışmaktayken iş akdinin feshedilmesi üzerine İstanbul 5. İş Mahkemesinde (Mahkeme) iş akdinin geçerli bir neden olmaksızın feshi iddiasına bağlı olarak feshin geçersizliğinin tespiti ile işe iade davası açmıştır.

3. Mahkeme; davanın kabulüne, davalı işverence yapılan feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Ayrıca başvurucunun yasal süresi içinde başvurmasına rağmen davalı işverence süresi içinde işe başlatılmaması hâlinde ödenmesi gereken tazminat miktarının başvurucunun dört aylık ücreti olan brüt 11.530,68 TL olarak tespitine, kararın kesinleşmesine kadar en çok dört aylık ücret ve diğer hakları için net 10.295,13 TL'nin başvurucuya ödenmesi gerektiğinin tespitine, fesih sırasında başvurucuya

kıdem ve ihbar tazminatı ödenmiş ise söz konusu tazminat miktarlarının bu alacaklardan mahsubuna hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun iade garantisi olan ürünleri iade almak istemeyerek müşteri ile gereksiz tartışmaya girdiğinden bahisle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesi gereğince iş akdinin feshedildiğini ancak başvurucuya işlediği fiil nedeniyle başvurucu için daha hafif bir tedbirin uygulanması imkânı varken bu yolun tercih edilmeyerek başvurucunun iş akdinin feshedilmesinin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu ve davalı işverence feshe son çare olarak başvurulmadığını belirtmiştir. Buna göre davalı işveren tarafından feshin haklı ve geçerli bir nedenle yapıldığının ispat edilemediğini ifade etmiştir.

4. Davalı işveren tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) davalının istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına ve dava şartı yokluğundan davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; dava şartı olan arabulucuya başvurunun kapsamı ve şeklinin 2/6/2018 tarihli ve 30439 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nde (Yönetmelik) düzenlendiği belirtilmiştir. Yargıtay tarafından bu kapsamda ortaya çıkan uyuşmazlıklara ilişkin olarak başvuru formu uygulamasının başladığı 2/6/2018 tarihinin esas alındığı, 2/6/2018 tarihinden sonraki başvurularda başvuran ve görevli memurun başvuru formundaki bu tür eksiklikleri giderecek uyarılarda bulunması ve form içeriğine itibar edilmesi gerektiğinin kabul edildiği ifade edilmiştir. Somut olayda Yönetmelik'in yayımlandığı tarihten sonra arabuluculuğa başvurulması nedeniyle form içeriğine itibar edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Arabuluculuk başvuru formunda ücret, fazla mesai, yıllık ücretli izin, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, ayrımcılık tazminatı, kötü niyet tazminatı, haksız fesih tazminatı, manevi tazminat ve iş arama izni ücreti kalemlerinin işaretlendiği, arabuluculuk bürosu tarafından düzenlenen ve başvurucu tarafından imzalanan formda da "işçi işveren ilişkisinden kaynaklanan (nispi)" ve "Başvuru dilekçesinde yer alan tüm açıklamaları okuyup anladım." ibarelerinin bulunduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun işe iade talebi yönünden dava şartı olan arabuluculuğa başvurmadığı değerlendirmesinde bulunulmuştur.

5. Başvurucu, nihai hükmü 10/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; arabuluculuk başvuru formunu ilgili arabuluculuk bürosunda görevli memurların yönlendirmesi ile doldurduğunu, işe iade talebinin arabuluculuk müzakerelerine konu edildiğinin son tutanakta yer aldığını, bu nedenle dava şartı olan arabuluculuğa başvurduğunu iddia etmiştir. Ayrıca arabuluculuk sürecinin arabuluculuk başvuru formu ile kısıtlandığını, böylece fiilen yeni bir dava şartı oluşturulduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

12. İşe iade davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesi suretiyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir. Hak arama özgürlüğüne yapılan bu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olayda arabulucuya başvurma dava şartının karşılanmadığı gerekçesiyle verilen usulden ret kararıyla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı, karar gerekçesinde dayanılan 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasından anlaşılmıştır. Söz konusu fıkrada arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verileceği kurala bağlanmıştır. Diğer yandan iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların daha kısa sürede, daha az masrafla, işçi ve işverenin eşit bir düzeyde tatmini sağlanarak yargıya taşınmadan çözümlenmesi için arabuluculuğun dava şartı olarak düzenlenmesinin meşru bir amacı olduğu açıktır. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

13. Başvurucu, işe iade talebini de içerecek şekilde arabuluculuk başvurusunda bulunmasına rağmen Bölge Adliye Mahkemesinin işe iade talebiyle arabuluculuk başvurusunda bulunmadığı gerekçesiyle esasını incelemeksizin davayı reddetmesinden yakınmaktadır.

14. Bölge Adliye Mahkemesi, Yargıtayın yerleşik uygulamaları çerçevesinde Yönetmelik'in yayımlandığı 2/6/2018 tarihinden sonra yapılan arabuluculuk başvurularında başvuru formunun esas alınması gerektiğini belirtmiş; formda işe iade talebi bulunmadığından dava şartı olan arabulucuya başvurma şartının yerine getirilmediği gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir.

15. Yargıtay süregelen içtihatlarında başvuru formu uygulamasının başladığı 2/6/2018 tarihine kadar arabuluculuk anlaşamama tutanağında arabuluculuğa konu alacaklar tek tek belirtilmeden "işçilik alacakları" veya "işçi-işveren uyuşmazlığı" gibi soyut ifadeler kullanılmışsa da taraflar arasındaki işçilik alacaklarının tamamının arabuluculuğa konu edildiğini benimsemiştir. Başvuru formu uygulamasının başladığı 2/6/2018 tarihinden sonraki başvurularda ise hangi alacak veya tazminat kalemleri konusunda anlaşma sağlandığını ya da sağlanamadığını açıkça belirtmeyen son tutanağa göre dava şartının gerçekleştiği kabul edilmemektedir (Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22/5/2024 tarihli ve E.2024/4291, K.2024/8934; 14/5/2024 tarihli ve E.2024/4484, K.2024/8260 sayılı kararları).

16. İş akdinin feshedilmesi üzerine başvurucu 27/6/2018 tarihinde arabuluculuk başvuru formunu İstanbul Arabuluculuk Bürosuna sunmuştur. Anılan formda dava türü ve işçi

alacakları [işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan (nispi) ücret, fazla çalışma ücreti, yıllık ücretli izin alacağı, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, ayrımcılık tazminatı, kötü niyet tazminatı, haksız fesih tazminatı, manevi tazminat, iş arama izni ücreti] olarak belirtilmiştir.

17. Taraflar arasındaki uyuşmazlık için arabulucu seçildikten sonra arabuluculuk görüşmeleri yürütülmüştür. Bu görüşmeler sonucunda başvurucu ile arabulucu arasında imzalanan 18/7/2018 tarihli Hukuk Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Son Tutanağı'nda arabuluculuk konusu uyuşmazlığın işe iade talebinde anlaşılamadığı için fazla çalışma ücreti, kıdem tazminatı, eksik ödenen maaş, ihbar tazminatı ve izin ücreti olduğu, 27/6/2018 tarihinde arabuluculuk sürecinin başladığı, bu sürecin 18/7/2018 tarihinde bittiği, arabuluculuğun anlaşamama ile sonuçlandığı belirtilmiştir. Son tutanakta; davalı işverenin ikinci toplantıya katılmadığı, arabuluculuğun temel ilkeleri, arabuluculuk süreci ve bu süreç sonunda hazırlanan arabuluculuk son tutanağının hukuki ve mali yönlerden bütün sonuçları hakkında başvurucuya bilgi verildiği ifade edilmiştir.

18. 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 17. maddesinin (2) numaralı fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaşamadıklarının tutanak ile belgelendirileceği ve bu belgenin arabulucu tarafından düzenlenerek arabulucu ve taraflarca imzalanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu çerçevede düzenlenen 18/7/2018 tarihli son tutanakta işe iade taraflar arasında müzakere edilen bir husus olarak belirtilmiştir. Başvurucunun gerek işe iade hususunun müzakere konusu yapılmasına yönelik iradesinin bulunması gerekse de işverenin bu hususa yönelik itirazının olmadığı dikkate alındığında işe iadenin müzakere edilmediğinden söz etmek mümkün değildir.

19. Öte yandan Yönetmelik'in 20. maddesinin (3) numaralı fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen son tutanağa, faaliyetin sonuçlanması dışında hangi hususların yazılacağına tarafların karar vereceği, arabulucunun bu tutanak ve sonuçları konusunda taraflara gerekli açıklamaları yapacağı kuralına yer verilmiştir. Bu kurala göre son tutanağın tarafların beyanına göre oluşturulması esastır. Arabuluculuğun sonuçlandığını ve ne şekilde tamamlandığını gösteren son tutanakta tarafların işe iade konusunda anlaşamadıklarının imza altına alınması dava şartı olan arabuluculuğa başvurmanın yerine getirilmediğinin ispatı niteliğindedir.

20. 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamında kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatına ilişkin olarak açılacak davalarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak öngörülmüştür. Arabuluculuğa başvurma zorunluluğunun kişilerin hak aramalarını imkânsız hâle getiren veya aşırı derecede zorlaştıran etkisiz ve sonuçsuz bir sürece neden olmadıkça hak arama hürriyetini sınırladığı söylenemez. Dava şartı olmanın bir sonucu olarak arabuluculuğa başvurma bir zorunluluk arz etmekte ise de bu zorunluluk yalnızca arabuluculuğa başvuru ile sınırlı olup arabuluculuk sürecinin işleyişi ve sonucu üzerinde taraf iradelerinin egemen olduğu açıktır. Taraflar istedikleri zaman süreci sonlandırabilecekleri gibi süreç sonunda anlaşmaya varıp varmamak konusunda da tercih hakkına sahiptir. Anlaşmaya varılamaması hâlinde ise uyuşmazlığın çözümü için yargı yoluna başvurulması mümkündür. Bu bakımdan Kanun'un arabuluculuk süreci ve sonucu yönünden taraf iradelerini esas aldığı görülmektedir (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 24).

21. Bölge Adliye Mahkemesinin arabuluculuk başvuru formunda işe iadenin müzakere konuları arasında bulunmadığına yönelik kabulü ise arabuluculuk kurumunun getiriliş

amacıyla bağdaşmamaktadır. Başvurucunun iradesine uygun olarak düzenlenen son tutanakta işe iadeye müzakere edilen hususlar arasında yer verilmesi karşısında arabuluculuk başvuru formu esas alınarak dava şartının gerçekleşmediği düşünülemez. Önemli olan işe iadenin taraflarca arabuluculuk görüşmelerine konu edilip edilmediğidir. Başvuru formunda işe iade müzakere edilecek konular arasında belirtilmese bile tarafların iradeleri ve son tutanak birlikte gözetildiğinde dava şartı olan arabuluculuğa işe iade davası öncesinde başvurulduğu anlaşılmıştır.

22. Başvurucu; bireysel başvuru formunda, arabuluculuk başvurusunda bulunurken formda hangi hakları işaretleyeceğini bilmediğini, arabuluculuk bürosundaki memurların yönlendirmesi ile formu doldurduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla formun matbu olarak doldurulan form olarak hazırlandığını, anlaşmaya varılamayan hususların neler olduğunun tespiti noktasında her iki tarafın iradesiyle arabuluculuk görüşmelerini gerçekleştiren tüm ilgililerin iradelerini yansıtan arabuluculuk son tutanağının önem teşkil ettiğini, nitekim son tutanakta da işe iade talebinin kabul görmediğini ifade etmiştir. Yargıtay da 2/6/2018 tarihinden sonra yapılan arabuluculuk başvurularında son tutanağı esas alarak dava şartının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmektedir.

23. Bölge Adliye Mahkemesi kararında da atıf yapılan Yargıtay yerleşik uygulamalarında 2/6/2018 tarihinden sonra yapılacak arabuluculuk başvurularında formda eksiklik olması hâlinde özellikle başvuru yerleşim yerindeki veya işin yapıldığı yerdeki adliye arabuluculuk bürosuna yapılmış ise görevli memurun söz konusu eksikliğin giderilmesi hususunda ilgiliyi uyarması gerektiği kabul edilmektedir. Ancak Bölge Adliye Mahkemesi, İstanbul Arabuluculuk Bürosu tarafından düzenlenen ve başvurucu tarafından imzalanan formda "işçi işveren ilişkisinden kaynaklanan (nispi)" şeklindeki soyut ifadenin eksiklik olarak değerlendirilebilecek hangi konuları veya işçilik alacaklarını içerdiğinin açıklanması gerektiğine ilişkin olarak başvurucunun uyarıldığına dair herhangi bir tespitte bulunmamıştır. Bu durumda arabuluculuk bürosunun tanzim ettiği formda genel bir ifadeye yer verilmesi ve anılan ifadenin somutlaştırılmamasına yönelik sorumluluğun yerine getirilmesinin tamamen başvurucudan beklenmesi başvurucuya aşırı yük yüklemektedir.

24. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde somut olay değerlendirildiğinde 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesinde öngörülen dava şartı olarak arabuluculuğa başvuru zorunluluğunun gerçekleşmediğine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının söz konusu kanun hükmüne olağanın dışında bir anlam vermek suretiyle başvurucunun dava açmasını imkânsız hâle getirdiği ve arabuluculuk şartına ilişkin kurallar bakımından aşırı şekilci bir yaklaşım sergilediği anlaşılmıştır.

25. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemesinin işe iade talebi yönünden dava şartı olan arabuluculuğa başvurulmadığına ilişkin yorumunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu, bu yorumun başvurucu üzerinde ağır bir külfete sebep olduğu ve bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesine (E.2020/354, K.2020/426) iletilmek üzere İstanbul 5. İş Mahkemesine (E.2018/251, K.2019/416) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANS JÜRGEN PETER LOUVEN

B. No: 2020/21147 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21147

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANS JÜRGEN PETER LOUVEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21147)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Hans Jürgen Peter LOUVEN

Vekili : Av. Cüneyt Erkmen ÖZBAYIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yabancı uyruklu başvurucu hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması sonucunda geçici ikamet izninin uzatılması talebinin reddedilmesinin aile hayatına saygı, mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile din özgürlüğünü ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Alman vatandaşı olan başvurucu, 1994 yılından itibaren eşi ve çocuğu ile mevzuatın öngördüğü sürelerle ikamet iznini uzatarak ülkemizde yaşamaktadır. Başvurucunun 31/7/2019 tarihinde turizm amaçlı iki yıl süreli kısa dönem ikamet izin talebinde bulunması üzerine Muğla Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Göç İdaresi) söz konusu talebin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu 27/8/2019 tarihinde Muğla 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde; Göç İdaresinin ret kararının diğer nedenler adı altında muğlak bir sebebe dayandığını belirten başvurucu, ülkemizde kültürel ve turistik alanda faaliyetler yürüttüğünü, kızının Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi mezunu olup hâlen adı geçen üniversitede yüksek lisansa devam ettiğini beyan etmiştir. Başvurucu; keyfî ve dayanaksız

olan ret işleminin iptal edilmemesi durumunda ailesinin parçalanacağını, sosyal güvencelerini kendisi üzerinden sağlayan ailesinin mağdur olacağını belirtmiştir. Davalı Göç İdaresinin cevap dilekçesinde; Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) Müsteşarlığının 25/2/2019 tarihli yazısı gereğince başvurucunun misyonerlik faaliyeti yapmak suretiyle millî güvenlik aleyhinde faaliyette bulunması nedeniyle N-82 tahdit kodu uyarınca kendisine yeniden ikamet izni verilmediği bildirilmiştir.

4. Mahkeme 4/2/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; istihbarat birimlerince millî güvenlik aleyhine faaliyette bulunduğu yönünde tespit yapılan ve dolayısıyla kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından sakınca teşkil eden başvurucunun ikamet izni uzatma başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; hangi somut eyleminin millî güvenlik aleyhinde faaliyet olarak nitelendirildiğinin anlaşılamadığını ifade eden başvurucu, soyut ve dayanaksız olan işlemin iptal edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdare Dava Dairesi 12/6/2020 tarihinde Mahkemenin kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle istinaf talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 19/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Aile Hayatına Saygı Hakkı Yönünden

7. Başvurucu; uzun yıllardır ülkemizde bulunduğunu, çeşitli turizm şirketlerinde çalışarak 2017 yılında emekli olduğunu beyan etmiştir. İkamet izninin uzatılmamasına ilişkin işlemin yalnızca kendisini kapsaması nedeniyle aile birliğinin bozulacağını belirten başvurucu, MİT raporunun içeriğinden haberdar olmamakla birlikte gizli izleme tekniklerinin kullanılmış olması hâlinde bu işlemlerin denetime tabî tutulmamasının hukuka aykırı olduğunu vurgulayarak özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Bakanlık görüşünde; bireysel başvuruya konu olayın yaşandığı tarihte, başvurucunun Türkiye'de yaşamasını zorunlu kılan güçlü ailevi bağlara sahip olduğuna dair detaylı bir bilgiye yer verilmediği bildirilmiştir. Görüşte ayrıca devletin kamu düzenini ve millî güvenliği korumak üzere, yabancıların ülkeye girişini ve ikamet etmesini denetleme konusundaki takdir yetkisi kapsamında başvurucunun oturum izni süresinin uzatılması talebinin reddi işleminde, başvurucunun aile ve özel hayatı ile kamusal menfaat arasında adil bir denge kurulduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

9. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Başvurucunun ailesi ile uzun yıllar Türkiye'de yaşamasına rağmen ikamet izni verilmemesine ilişkin ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'da yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet edişleri ve ülkeden

çıkarılmalarına ilişkin konularda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere bu husus, devletin egemenlik yetkisi kapsamında kalmaktadır. Dolayısıyla devletin yabancıları ülkeye kabul etme veya ülkede ikamet etmelerine izin verme bakımından takdir yetkisinin bulunduğu kuşkusuzdur. Ancak anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (Demet Hussen Najem, B. No: 2019/438, 27/7/2022, §18; A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

12. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Bu alandaki pozitif yükümlülükler hem bireylerin haklarını koruyan düzenleyici yargısal bir çerçeve oluşturulmasını hem de fiilen hayata geçirilecek uygun tedbirlerin alınmasını içermektedir benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 31, 32) .

13. Anılan pozitif yükümlülük kapsamında, ikamet izni talep ettiği ülke ile fiili, gerçek bir yakınlığa dayalı ailesel bağını ortaya koyan bireye kamusal makamların ikamet izni verilmemesi yönündeki takdirine karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir. Aksi hâlde iddiasını delillendirme konusunda devlete göre daha kısıtlı imkânlara sahip olan yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. (Demet Hussen Najem, § 24; A.A. ve A.A., § 60).

14. Somut olayda Alman vatandaşı olan başvurucunun 1994 yılından bu yana yine aynı ülke vatandaşı olan eşi ve kızıyla uzatılan ikamet izinleri kapsamında Türkiye'de bulunduğu ve ülkemizde özel şirketlerde çalışarak emekli olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun, Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında mevcut aile hayatının olduğu açıktır. Bu durumda başvurucu hakkındaki ikamet izninin uzatılmamasına dair işlemin aile hayatına saygı hakkına müdahale teşkil ettiği kanaatine varılmıştır.

15. Hakkındaki ikamet izni verilmemesi kararı nedeniyle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Gulnura Toktomambetova, B. No: 2018/29906, 15/3/2022, §§ 62, 63; Demet Hussen Najem, B. No: 2019/438, 27/7/2022, §§ 41, 42; A.A.A., §§ 48-53).

16. Somut olayda hakkındaki ikamet izni verilmemesi kararına ilişkin uygulama nedeniyle başvurucunun aile hayatına yönelik müdahalenin 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerine dayandığı anlaşılmıştır. Düzenlemenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve millî güvenliğin sağlanmasına yönelik meşru amacının bulunduğu açıktır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Anayasa Mahkemesi, yurda giriş yasağı veya ikamet izni verilmemesi kararı nedeniyle aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına ilişkin kriterleri A.G. (B.No: 2018/6143, 16/12/2020) ve A.A.A. kararında belirlemiştir. Buna göre devletin egemenliğinden kaynaklanan yabancıların ülkeye girişi ve ikametini denetleme yetkisi bu konuyla ilgili konulmuş kanun hükümlerine aykırı davrananlara caydırıcı yaptırımlar kapsamında kamu düzeni ve millî güvenlik yönünden

tehlikeli olduğu tespit edilen yabancıların sınır dışı edilmesi mümkündür. Bununla birlikte sınır dışı edilen yabancının ülkede güçlü ailevi bağlara sahip olduğu durumlarda aile hayatı ile sınır dışı veya ülkeye girişin yasaklanması kararı bağlamında gözetilen kamusal menfaat arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir. Bir yabancının terörist faaliyetlerle ilgili olarak ve millî güvenliğin korunması amacıyla sınır dışı edilmesinde veya ülkeye girişinin yasaklanmasında kamu makamlarının mutlaka somut olayın koşulları içinde kişinin millî güvenliği tehlikeye atacak nitelikteki faaliyetlerde bulunduğuna dair yeterli ve ciddi bilgileri yargı mercilerine sunması gerekir. Yargı mercilerince de kamu makamlarınca müdahale ile ilgili olarak ileri sürülen sebepleri inceleyerek konuyla ilgili beyanların neden kabul edildiği veya reddedildiğine dair gerekçelerini kararlarında göstermeleri zorunludur (A.G., §§ 50-54; A.A.A., §§ 50-57).

18. Buna göre somut olayda başvurucu hakkındaki millî güvenlik aleyhine faaliyet tahdit kaydının gerekçesi başvurucunun misyonerlik faaliyetlerinde bulunduğuna ilişkin tespite dayanmaktadır. Başvurucu istihbari faaliyetlerin denetime tabi tutulması gerektiğini, millî güvenliğe aykırı olduğu belirtilen fiillerinin somut olarak ortaya konulmadığını ileri sürmektedir.

19. Devletin egemenlik yetkisi kapsamında millî güvenliğe veya kamu düzenine aykırı faaliyetleri olduğu değerlendirilen oluşumların etkisizleştirilmesi amacıyla adli ve istihbari faaliyetlerde bulunabileceği açıktır. Söz konusu istihbari faaliyetlerin ayrıntıları konusunda bilgi paylaşımı yapılması faaliyetlerin amacıyla çelişecek sonuçlara yol açabilir. Nitekim somut olayda da başvurucu hakkında MİT tarafından yapılan araştırmalarda başvurucunun misyonerlik faaliyeti yürütmesi nedeniyle millî güvenlik için tehdit oluşturduğu belirlenmiş ve ikamet izninin uzatılmasının önüne geçilmesi için tahdit kaydı konulmuştur.

20. Öte yandan mesleki anlamda ülkemizde aktif bir bağı bulunmayan başvurucu, söz konusu işlem nedeniyle aile bütünlüğünün bozulacağını ileri sürmüşse de somut olayda başvurucu hakkında verilmiş bir sınır dışı kararının olmadığı, öte yandan olası bir sınır dışı işlemine karşı başvurucunun dava açma hakkının bulunduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun kızının üniversite mezunu bir yetişkin olduğu gibi eşinin ülkemizde herhangi bir işte çalıştığına dair bilgi bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla somut olayda başvurucunun ikamet izninin uzatılmaması kararı ile ilgili idari ve yargısal kararlarda yer verilen gerekçelerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında yeterli olduğu, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması hususundaki kamusal menfaat ile başvurucunun aile hayatına saygı hakkı arasında bir dengeleme yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nodıra Mustafayeva, B.No: 2020/6545, 7/3/2024, §§ 33-34).

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Din Özgürlüğü Yönünden

22. Başvurucu, geçici ikamet izninin uzatılması talebinin reddi nedeniyle açtığı davada karar veren Mahkeme tarafından ilgili işlemlerin sebebinin misyonerlik faaliyetinde bulunması olduğunun açıkça belirtildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, hiçbir zaman misyonerlik faaliyeti gerçekleştirmediğini ya da hakkında bununla veya başka bir suçla ilgili soruşturma ya da kovuşturma başlatılmadığını belirtmiştir. Mahkemenin ret kararına dayanak teşkil eden MİT raporunun içeriğini bilmemekle birlikte Protestan Kiliseler Derneği tarafından Antalya'da gerçekleştirilen bir konferansa katılması nedeniyle anılan sonuca ulaşıldığı kanaatinde olduğunu ifade eden başvurucu, din özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğü, kişinin herhangi bir inanca sahip olması veya olmamasını, inancını serbestçe değiştirebilmesini, inancını açıklamaya zorlanamamasını, bunlardan dolayı kınanamamasını ve baskı altına alınamamasını güvence altına alarak din özgürlüğünün içsel alanını, aynı şekilde, öğretim, uygulama, tek başına veya topluca ibadet ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açığa vurma hakkı ile de din özgürlüğünün dışsal alanını tanıyıp koruma altına almıştır (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 57).

24. Kamu otoriteleri, içerisinde başvurucunun misyonerlik faaliyetleriyle ilgisinden bahsedilen ayrıca başvurucunun ülkemizdeki kamu düzeni ve güvenliği yönünden sakıncalı olabileceğinin değerlendirildiği MİT raporu doğrultusunda, başvurucu hakkında ülkeye girişlerinin ön izne bağlanması anlamına gelen N-82 tahdit kodunu uygulamıştır.

25. Misyonerlik adı altında gerçekleştirilen faaliyetlere kamu düzenini, güvenliğini, başkalarının hak ve özgürlüklerini ya da dengelemede daha ağır basacak diğer bazı değerleri tehlikeye sokması hâlinde orantılı şekilde müdahale edilmesi mümkündür.

26. Anayasa vatandaşlara ülkeye giriş ve ülkeden çıkarılma konusunda mutlak bir hak vermişken yabancılar farklı bir rejime tabi tutulmuştur. Uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere bu husus, devletin egemenlik yetkisi kapsamında kalmaktadır. Dolayısıyla devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya sınır dışı etmekte takdir yetkisinin bulunduğu da kuşkusuzdur. (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun olan başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

28. Somut olayda göç ve sınır kontrolleri ile ilgili olarak, kamu otoritelerinin geniş takdir yetkisi çerçevesinde ülkemizde kamu düzeni ve güvenliğini tehlikeye soktuğu değerlendirilen başvurucu hakkında ülkeye girişinin ön izne bağlanması anlamına gelen N-82 tahdit kodu uygulanması ve ikamet izninin uzatılmaması şeklindeki işlemlerin başvurucunun din özgürlüğünün dışsal alanına bir müdahale teşkil etmediği sonucuna varılmıştır. Nitekim hakkında sınır dışı kararı bulunmayan başvurucunun dinî inancını yerine getirmede bir engelle karşılaştığına dair bir iddiasının da mevcut olmadığı anlaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Amanda Jolyn Krause ve diğerleri [GK], B. No: 2019/40761, 15/2/2024 § 43).

29. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun din özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamışlardır.

C. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

30. Başvurucu, yargılama sırasında dosyadaki tüm bilgi ve belgelere erişemediğini, hakkında düzenlenen MİT raporunun içeriğinden haberdar olmaması nedeniyle kendisinin savunma hakkından mahrum edildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yargılamanın

duruşmalı şekilde yapılmasına ilişkin talebinin cevapsız bırakıldığını, Mahkemenin gerekçesiz şekilde karar verdiğini beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda; adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ya da bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını kabul etmiştir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23; Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 35; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 44). Dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır.

32. Başvurucu hakkında N-82 tahdit kodu uygulanmasının medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili bir uyuşmazlık veya bir suç isnadı niteliğinde olmadığı görülmektedir. Bu durumda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığından başvurunun konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulunması gerekir.

Engin YILDIRIM bu sonuca katılmamıştır.

D. Mülkiyet Hakkı Yönünden

33. Başvurucu, ülkemizde ikamet etmesine izin verilmemesi nedeniyle taşınmaz mallarını kullanmasının engellendiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun olan başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

35. Başvurucu, ikamet izninin devam etmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurucunun söz konusu taşınmazları fiilen kullanamayacak olmasının mülkiyet hakkı kapsamındaki tasarruf imkanlarından da mahrum kalacağı sonucunu doğurmayacağı açıktır. Bu nedenle kamu makamlarınca başvurucunun anılan hakkını kullanmasının engellenmesine yönelik ölçüsüz bir müdahalede bulunulmadığı değerlendirilmiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik bir müdahalenin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Din özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Amanda Jolyn Krause ve Diğerleri Başvurusunda (B. No: 2019/40761) belirttiğim gerekçelerle başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve başvurucunun din ve vicdan özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaştığımdan çoğunluk kararına katılmadım.

Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, yabancı uyruklu olup Göç İdaresi Başkanlığı tarafından hakkında N-82 tahdit kodu uygulanması nedeniyle geçici ikamet izninin uzatılması talebinin reddedilmesinin aile hayatına saygı, mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile din özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile din özgürlüğünün KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, aile hayatına saygı hakkının ise kabul edilebilir olmakla beraber İHLAL EDİLMEDİĞİNE karar vermiştir.

3. Mahkememizin daha önceki Amanda Jolyn Krause ve diğerleri [GK], B. No: 2019/40761, 15/2/2024 kararında yazmış olduğum karşı oyda belirtiğim gerekçelerle başvurucunun söz konusu haklarının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

NEDİM ULU

B. No: 2020/21354 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21354

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEDİM ULU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21354)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Nedim ULU

Vekili : Av. Ali İsmet GİRGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaza kamulaştırmasız el atılması ve bu duruma ilişkin tazminat davasında taşınmazın gerçek bedeline hükmedilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 20/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu; kamulaştırma yapılmaksızın mülkiyet hakkının kısıtlandığını, taşınmazın gerçek bedelinin belirlenmediğini, kararın gerekçesiz ve hatalı olduğunu belirterek mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu lehine hükmedilen kamulaştırmasız el atma bedelinin idare tarafından ödendiği, bu bağlamda başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği, yargı mercilerinin takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri, yapılacak incelemede somut olayın

kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

3. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Yönünden

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015), İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) ile Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Taşınmaz Bedelinin Düşük Belirlenmesi İddiası Yönünden

5. Mahkeme kararında yapılan tespit kapsamında hükmedilen kamulaştırma bedelinin miktar itibarıyla belirli bir tatmin sağlayacak düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesinin taşınmazın kabul edilen durumuna göre makul seviyede olduğu sürece tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda yerel mahkemenin takdir yetkisine müdahalesi olmayacağı açıktır. Kamulaştırma işleminin yasal ve meşru olduğu, mahkemece yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporları neticesinde belirlenen ve başvurucuya ödenmesine karar verilen kamulaştırma bedeli ile kamu yararı karşılaştırıldığında kamu yararı ile bireyin menfaati arasındaki adil dengenin sağlandığı, kamulaştırma bedelinin ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda el atılan taşınmazın bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015) kararı doğrultusunda başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Somut olayda mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Tespit edilen hak ihlali yönünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Esasında olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Bununla birlikte başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmadığından başvurucuya herhangi bir tazminat ödenmesine gerek görülmemektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma şikâyeti yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının taşınmaz bedelinin düşük belirlenmesi şikâyeti yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma şikayeti yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/943 K.2018/36) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK ÇETİNKAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/22944 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK ÇETİNKAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22944)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Dilek Çetinkaya ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2020/22944 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/22944 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda ekli listenin (F) sütununda gösterilen Mahkemelerce yapılması gereken iş - bölge adliye mahkemelerinin dava dosyalarını ilk derece mahkemelerden temin ederek- yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -bölge adliye mahkemelerinin dava dosyalarını ilk derece mahkemelerinden temin ederek- yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (F) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRAH ŞEKER

B. No: 2020/25141 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25141

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRAH ŞEKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25141)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Emrah ŞEKER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 13/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer (B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört buçuk yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun

Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 16.000 Amerikan dolarının TL karşılığı maddi ve 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 3. İdare Mahkemesine (E.2019/438, K.2019/2413) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMMEHAN GÜZEL VE YEKHEVİN GÜZEL

B. No: 2020/25277 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25277

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMMEHAN GÜZEL VE YEKHEVİN GÜZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25277)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : 1. Ümmehan GÜZEL

2. Yekhevin GÜZEL

Vekilleri : Av. Yusuf TANRIKULU

Av. Kenan SİDAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Tarihinden Önceki Süreç

2. Başvurucular 19/11/2019 tarihinde güvenlik güçlerince, terör örgütüne üye olma suçlamasıyla yakalanmış akabinde tutuklanmıştır. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesinde haklarındaki yargılama devam ederken bir haber sitesi tarafından başvurucuların açık kimlik bilgilerine yer verilerek kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu iddia edilen haberler nedeniyle tazminat davası açmışlardır.

3. Başvuruculara adli yardım talepli olarak açtığıtazminat davasında Diyarbakır 4. Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) 24/6/2020tarihli ara kararı ile adli yardım

talebinin reddine karar vermiştir. Ara kararının gerekçesinde başvurucular vekillerinin Baro Adli Yardım Biriminden görevlendirilmediği, başvurucular ile arasında özel vekaletname ilişkisi bulunduğu, dosyanın avukatlarca ücretsiz takip edildiğine dair bir bilgi bulunmadığı vurgulanmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi, bu kabulle davanın açıldığı tarihteki asgari tarife ve başvurucuların özel vekalet sözleşmesi yoluyla vekil tayin etmeleri dikkate alındığında yargı harçlarını da karşılayabilecek durumda olduklarının kabulü gerektiğini ayrıcabaşvurucu vekilinin adli yardımdan faydalanmayı gerektirir belgeleri sunmadığını belirtmiştir.

4. Başvurucular, söz konusu karara itiraz etmiştir. 8/7/2020 tarihli itiraz dilekçesindedava açılırken vekile herhangi bir ücret ödenmediğini belirtmiş ve dilekçe ekine başvuruculaın fakirlik belgelerini eklemiştir.

5. İtirazı inceleyen Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 16/7/2020 tarihli kesin kararı ile itirazın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde,hak arama hürriyetinin anayasal bir hak olmakla birlikte dava yığılması şeklinde açılacak davalarda yapılacak yargılama giderlerinin de başvurucular tarafından düşünülmesini ve öngörülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme, manevi tazminat davalarında alınan harç oranının diğer davalara göre düşük olduğunu, devletin mahkeme harcı almasındaki menfaati ile başvuranların mahkeme vasıtasıyla hakkını korumadaki çıkarları arasındaki adil denge gözetildiğinde alınacak harç miktarı ile bu dengenin bozulmayacağını, başvurucu Yekhevin Güzel'in sigortalı çalışan olduğunu ve alınacak harç ile davacıların kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeyeceğini belirtmiştir.

6. Ret kararı 20/7/2020 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş, başvurucular 14/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Öte yandan adli yardım talebinin reddine yönelik ara kararına karşı yapılan itirazlardan, değişik iş numarası tek olan dosyalarının aynı Mahkemenin diğer hâkimi tarafından incelenmesi sonucu adli yardım talebinin reddine ilişkin verilen kararları kaldırarak başvuruculaın adli yardım hükümlerinden yararlanmasına karar vermiştir. Mahkeme belirtilen kararlarında Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden toplu entegrasyon sorgusunun yapıldığını ve alınan raporların incelendiğini belirtmiştir. Mahkeme; başvuruculaın Sosyal Güvenlik Kurumu çalışan kaydının, itiraz edenadına kayıtlı aktif taşınmaz mal varlığının, vergi mükellefiyet kaydının bulunmadığını ve üzerine kayıtlı aracın olmadığını belirterek başvuruculaın sadece özel vekilinin bulunmasının adli yardım talebinin reddi açısından yeterli görülmediğini belirtmiştir.

B. Bireysel Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

8. Adli yardım talebinin reddi kararının ardından başvuruculaın harç ve gider avansını yatırmadığı gerekçesiyle Mahkeme 9/12/2020 tarihinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi ve 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca davayı usulden reddetmiştir.

9. Başvuruculaın anılan kararı istinaf ettiğine yönelik UYAP kayıtlarında herhangi bir belge bulunamamıştır.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. 2020/28390, 2020/28373, 2020/26955, 2020/26893, 2020/26675 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/25277 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinde yapılmasına karar verilmesi gerekir.

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucular; tazminat davasında dava harcını ödeme güçleri olmadığı ve ödeme güçlerinin bulunmadığına dair her türlü belgeyi sunmalarına rağmen Mahkemece kabul edilebilir bir değerlendirme yapılmadan taleplerinin reddedilmesinin hak arama hürriyeti ve mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların adli yardım talebinin reddedilmesi çerçevesinde dile getirdikleri ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı başlığı altında değerlendirilmiştir.

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi neticesinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. 6100 sayılı Kanun'un 334. ila 340. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenen adli yardım kurumu yargılama masraflarından geçici muafiyet sağlamaktadır. Söz konusu talebin kabul edilmesi hâlinde yargılama masraflarının ödenmesi davanın sonuna kadar ertelenmektedir. Davanın adli yardımdan yararlanan taraf lehine sonuçlanması hâlinde tahsili ertelenen yargılama giderleri kural olarak karşı tarafa yüklenmektedir. Adli yardımdan yararlanan tarafın davayı kaybetmesi hâlinde ise mahkemeler tahsilini erteledikleri yargılama masraflarının adli yardımdan yararlanan taraftan alınmasına karar verebilecektir. Bu aşamada söz konusu ödemenin taksitler hâlinde yapılmasına karar verilebileceği gibi şartların varlığı hâlinde tamamen veya kısmen ödemeden muaf tutulmasına da karar verilebilmektedir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 32).

19. Diğer taraftan adli yardım talebinin reddi hâlinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle ret kararına itiraz edilebilir. Kararına itiraz edilen mahkeme; itirazı incelemesi için dosyayı itiraz merciine gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir. Adli yardım talebinin reddi kararının kesinleşmesinden sonra öngörülen sürede yargılama masrafları ödenmezse dava usulden reddedilir.

20. Mahkeme ara kararları kural olarak esas hüküm ile temyiz/istinaf konusu edilebilir. Dolayısıyla kural olarak ilgili yargısal süreç tüketilmeden ara kararlarına karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunulamaz. Ancak bunun istisnaları söz konusu olabilir. Ara kararına

karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunulmamasının temel hak ve hürriyetlere karşı yapılan ihlalin sonuçlarının ağırlaşmasına yol açabileceği durumlarda ara kararının verildiği davadaki yargısal süreç tamamlanmadan bireysel başvuruda bulunabilmesi mümkün olabilir.

21. Adli yardım talebinin reddi üzerine başvurucuların Mahkemenin kararına 6100 sayılı Kanun'un 337. maddesinin (2) numaralı fıkrası hükmü uyarınca itiraz ettiği, itirazı inceleyen Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin 16/7/2020 tarihli ret kararı üzerine bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmıştır. Buna göre somut olay açısından adli yardım talebiyle ilgili verilen ara kararına karşı başvurucuların itiraz yolunu tükettikleri, bireysel başvuru tarihinden sonraki süreçte de bu ara kararının sonucu olarak usulden ret kararının verildiği anlaşılmıştır.

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

23. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

24. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu masrafları ödemek zorunda bırakılması nedeniyle mahkemeye erişimine müdahalede bulunulduğu açıktır.

25. Başvuru konusu olayda adli yardım talebinin 6100 sayılı Kanun'un 334. ve devamı maddelerinde öngörülen şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle Mahkemece reddedildiği anlaşılmaktadır.

26. Mahkemenin 6100 sayılı Kanun'un 334. madde hükmünü esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

27. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvuruculların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü

kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 45).

28. Adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

29. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

30. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

31. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

32. Öte yandan temel hak ve özgürlükleri korumak öncelikle yargı mercilerinin görevi olduğundan ve maddi olguları değerlendirmek noktasında Anayasa Mahkemesine göre daha elverişli konumda bulunduklarından yargı mercilerinin kararlarında gösterdikleri gerekçeler ölçülülük incelemesinde büyük önem taşır.

33. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvuruculardan harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim (B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 50).

34. Ekonomik ve sosyal durumları itibarıyla yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olan kişilerin sözü edilen masrafları davanın başında veya herhangi bir aşamasında ödemekle yükümlü tutulmaları mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirebilir veya önemli ölçüde zorlaştırabilir. Yukarıda açıklandığı gibi adli yardım kurumunun tarafların talep ve delillerini ileri sürme, iddialarını ispat etme imkânlarını kolaylaştırarak bu suretle yargısal sürece etkili bir şekilde katılımlarını sağladığı, böylece mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi daha dengeli hâle getirdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında kanun yollarına başvurma açısından ödeme gücü olmayan kişilerin gerekli harç ve masraflardan muaf tutulmaları kanun yollarının etkin bir şekilde kullanılması açısından önemlidir.

35. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken Mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet yükleyip yüklemediği, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterli olup olmadığının da değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

36. 6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasında adli yardım talebinde bulunan kişinin yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ancak 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde de adli yardım talebinde bulunanlar için öngörülen söz konusu zorunluluğun temel hak ve özgürlükler bağlamında her somut olayın özelinde kişilerin durumu dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuralda öngörülen bu şartın bahsedilen durumlar dikkate alınmadan kategorik olarak uygulanması kişilerin mahkemeye erişimlerine ölçüsüz bir sınırlama getirebilir.

37. Somut olayda başvurucular mali güçlerinin bulunmadığını ileri sürerek adli yardım talebinde bulunmuş, fakirlik durumlarını tevsik etme yükümlülüklerini ifa etmek amacıyla bazı belgeleri mahkemeye sunmuştur. Ancak Mahkeme başvurucuların davayı avukatla takip ettiğini gözeterek fakirlik durumlarının araştırılmasına yönelik bir çabaya girmeden adli yardım taleplerini reddetmiştir. Mahkemenin başvurucuların davayı avukat aracılığıyla takip etmelerini mali güçlerinin bir göstergesi olarak yorumladığı anlaşılmaktadır. Oysa başvurucular avukata peşin ücret ödemediklerini iddia etmiştir. Nitekim başvurucular vekili müvekkillerinden peşin ücret almadığını, davanın kazanılması hâlinde avukatlık ücretinin kararlaştırıldığını Mahkemeye bildirmiştir. Mahkemenin başvurucuların bu iddiasının aksine yanlış bilgi verdiklerine ilişkin bir tespiti de bulunmamaktadır. Mahkeme ayrıca, manevi tazminat davalarında alınan harç oranının diğer davalara göre düşük olduğunu, devletin mahkeme harcı almasındaki menfaati ile başvuranların mahkeme vasıtasıyla hakkını korumadaki çıkarları arasındaki adil denge gözetildiğinde alınacak harç miktarı ile bu dengenin bozulmayacağını, başvurucu Yekhevin Güzel'in sigortalı çalışan olduğunu ve alınacak harç ile davacıların kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeyeceğini belirtmiştir.

38. Başvuruculara bir avukatla temsil edilmiş olmaları adli yardım talebinin reddi için tek başına yeterli bir gerekçe olamaz. Bu şekildeki kategorik yaklaşım ilgililerin gerçek mali durumlarının hesaba katılmasını önlemektedir. Başvurucular ile avukatları arasındaki anlaşmanın ve avukatlık ücretinin davanın sonucunda elde edilmesi muhtemel hüküm üzerinden tespit edilmesinin avukatlık mevzuatına uygun olup olmadığı bu davanın konusunu oluşturmamaktadır. Başvuruculara sırf avukat tutmalarından hareketle -avukata ücret ödediklerine dair bir tespit de yapılmadan- mali güçlerinin yargılama giderlerini karşılayacak düzeyde olduğu sonucu çıkarılamaz. Mahkemenin bu yaklaşımı başvuruculara, fakirlik durumlarını kanıtlayarak kanunla tanınan yargılama giderlerini ödemekten geçici muafiyetten yararlanma imkânından mahrum bırakmıştır. Somut olayın koşullarında başvuruculara mahkemeye erişim hakkına en az müdahale teşkil eden aracın seçildiği konusunda ikna olunamamıştır.

39. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde istenilen harç ve gider avansının hiçbir geliri bulunmayan kişiler açısından dava açmasını zorlaştıracak nitelikte bir miktar olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla somut olayın özelliği dikkate alındığında ekonomik ve sosyal

durumuna ilişkin belge ibraz etmediği gerekçesiyle başvurucunun adli yardım talebi reddedilerek dava açma imkânının ortadan kaldırılması suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşma bakımından orantılı olmadığı, başvurucunun üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu, bu açıdan müdahalenin ölçüsüz olduğu anlaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

41. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılması ile toplam 60.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için adli yardım talebinin reddi kararları yönünden yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/187, K.2020/464) (E.2020/182, K.2021/184) (E.2020/186, K.2021/183) (E.2020/181, K.2020/463) (E.2020/191, K.2020/465) (E.2020/190, K.2021/185) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TEVFİK ÖZEN

B. No: 2020/27995 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27995

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TEVFİK ÖZEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27995)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Tevfik ÖZEN

Vekili : Av. Berna AK TARKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; vekâlet yetkisinin kötüye kullanılması ve muvazaalı devir nedeniyle tapu iptali, tescil ve alacak talebiyle açılan davada adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Tapu iptali ve tescil, olmadığı takdirde alacak talebiyle açılan davada ilk derece mahkemesi 20/3/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiş; bölge adliye mahkemesi 2/3/2020 tarihinde istinaf talebini reddetmiş ve karar kesinleşmiştir. Başvurucu 27/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün

içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

4. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinde yer alan kural uyarınca, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24).

5. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı yukarıda belirtildiği gibi tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asil veya vekil tarafından gerçekleşmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekilinin öğrendiği tarih kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin kim tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden başlamaktadır (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

6. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23). Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

7. Öte yandan COVID-19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında yayımlanan ve bireysel başvuru yolunda da uygulanan 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile dava açma sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay, B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32).

8. Somut olayda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede, 2/3/2020 tarihli nihai kararın başvurucu vekili tarafından 14/3/2020 tarihinde avukat portal üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 14/3/2020 tarihinde haberdar olduğunun kabulü gereken başvurucunun bu tarihten itibaren başvuru yapabileceği sürenin tamamı pandemi nedeniyle dava açma sürelerinin durduğu 13/3/2020-15/6/2020 tarihleri arasında denk gelmektedir. Yukarıda belirtilen kanun hükmü uyarınca bu süreler, durma süresinin sona erdiği 15/6/2020 tarihini takip eden günden tekrar işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin 16/6/2020 tarihinde işlemeye başladığı somut olayda yukarıda anılan mevzuatta sürelerin durmasına ve uzamasına ilişkin belirlenen ilkelere uygun olarak en geç 15/7/2020 tarihine kadar başvuruda bulunulması gerekirken bu süre geçtikten sonra27/8/2020 tarihinde yapılan başvurunun süresinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEVDET YAVUZ

B. No: 2020/28581 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28581

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVDET YAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28581)

Karar Tarihi: 24/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Cevdet YAVUZ

Vekili : Av. Mustafa ŞIVGIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kat mülkiyetinin sonlandırılarak müşterek mülkiyetin kurulması talebiyle açılan davada istinaf dilekçesinin tüm davalılara tebliği için gerekli gider avansının yatırılmadığı gerekçesiyle istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu ve diğer davalılar aleyhine tapu kaydında mevcut olan kat mülkiyetinin sonlandırılarak müşterek mülkiyetin kurulması için dava açılmış, Mahkeme davanın kabulüne karar vermiş, başvurucu anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf Mahkemesi; istinaf başvuru dilekçesinin sadece davacıya tebliğ edildiğini, diğer davalılara tebliğ edilmediğini, bu eksikliğin giderilmesi gerektiğini belirterek dosyayı mahkemesine iade etmiştir.

3. Mahkeme, başvurucunun istinaf başvuru dilekçesinin 64 kişi olan diğer davalılara tebliği

için gerekli olan gider avansının yatırılması için başvurucuya 30/12/2019 tarihinde tebligat çıkartmış; başvurucu, gider avansını yatırmamıştır. Mahkeme, söz konusu tebligattan itibaren bir haftalık kesin süre içinde yatırılması gereken gider avansının yatırılmadığından başvurucunun istinaf talebinin reddine karar vermiştir. Anılan karara karşı başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuş; İstinaf Mahkemesi gider avansının yatırılmasının zorunlu olduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai karar 31/7/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 18/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

5. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "İstinaf dilekçesi" kenar başlıklı 342. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1)İstinaf yoluna başvurma, dilekçeyle yapılır ve dilekçeye, karşı tarafın sayısı kadar örnek eklenir."

6. 6100 sayılı Kanun'un "İstinaf dilekçesine cevap" kenar başlıklı 347. maddesi şöyledir:

"(1) İstinaf dilekçesi, kararı veren mahkemece karşı tarafa tebliğ olunur.

(2) Karşı taraf, tebliğden itibaren iki hafta içinde cevap dilekçesini kararı veren mahkemeye veya bu mahkemeye gönderilmek üzere başka bir yer mahkemesine verebilir.

(3) Kararı veren mahkeme, dilekçeler verildikten veya bunun için belli süreler geçtikten sonra, dosyayı dizi listesine bağlı olarak ilgili bölge adliye mahkemesine gönderir."

7. 6100 sayılı Kanun'un "Katılma yolu ile başvurma" kenar başlıklı 348. maddesi şöyledir:

" (1) İstinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf, başvurma hakkı bulunmasa veya başvuru süresini geçirmiş olsa bile, vereceği cevap dilekçesi ile istinaf yoluna başvurabilir. İstinaf yoluna asıl başvuran taraf, buna karşı iki hafta içinde cevap verebilir.

(2) İstinaf yoluna başvuran, bu talebinden feragat eder veya talebi bölge adliye mahkemesi tarafından esasa girilmeden reddedilirse, katılma yolu ile başvuranın talebi de reddedilir."

8. 6100 sayılı Kanun'un "Harç ve giderlerin yatırılması" kenar başlıklı 344. maddesi şöyledir:

"İstinaf dilekçesi verilirken, istinaf kanun yoluna başvuru için gerekli harçlar ve tebliğ giderleri de dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir. Bunların hiç ödenmediği veya eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren mahkeme tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde başvurudan vazgeçmiş sayılacağı hususu başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen kesin süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı istinaf yoluna başvurulması hâlinde, 346 ncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır."

B. Yargıtay Kararı

9. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4/12/2015 tarihli ve E.2014/6-324, K.2015/2787 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, önalım hakkına dayalı tapu iptali ve tescil istemine ilişkindir.

...

I-Asli müdahiller vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesinde;

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşme sırasında, işin esasının incelenmesine geçilmeden önce, asli müdahiller vekilinin katılma yoluyla kararı temyiz etmesinin mümkün olup olmadığı; burada varılacak sonuca göre asli müdahiller vekilinin temyiz isteminin süresinde olup olmadığı hususları ön sorun olarak ele alınmıştır.

Hemen belirtmek gerekir ki, 6217 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen 'Geçici madde 3' atfıyla uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu(HUMK)'nun 433/II-2. maddesi uyarınca karşı (aleyhine temyiz olunan) taraf (cevap veren), hükmü süresinde temyiz etmemiş olsa bile, (temyiz dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren) on gün içinde vereceği cevap dilekçesinde, hükme ilişkin itirazlarını bildirerek temyiz isteğinde de bulunabilir; yani hükmü temyiz edebilir (m. 433, II c. 2). Buna katılma yolu ile temyiz denir. Buna göre, anılan Kanunun 433/II-2. maddesinde bahsedilen 'karşı taraf' kavramının kapsamına, davacının temyiz isteminde bulunması halinde 'davalı'; davalının temyiz isteminde bulunması halinde ise, "davacı"nın gireceğinden kuşku duymamak gerekir.

Öte yandan mülga 1086 sayılı HUMK'nun 432. maddesinin 1. fıkrası gereğince Asliye Hukuk Mahkemesince verilecek kararların temyiz süresi tebliğ tarihinden itibaren 15 gündür.

Somut olayda, yerel mahkeme direnme kararı asli müdahiller vekiline 16.01.2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup; yasal 15 günlük süre 31.01.2014 günü sona ermiştir. Daha sonra davacı vekilince temyiz isteminde bulunulması üzerine müdahiller vekilince 06.02.2014 tarihinde katılma yoluyla temyiz istemli dilekçe ibraz edilmiştir. Bu durumda, kendisi de davacı yanında asli müdahil olarak davaya katılan müdahillerin HMUK 433/II-2 de belirtilen "karşı taraf" kavramı kapsamında olması mümkün değildir.

..."

III. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; istinaf başvuru dilekçesinin sadece davanın karşı tarafına tebliğ edilmesi gerektiğini, kendisiyle aynı tarafta yer alan, diğer bir deyişle kendisiyle davalı konumunda olan altmış dört kişiye istinaf başvuru dilekçesinin tebliğinin 6100 sayılı Kanun kapsamında zorunlu olmadığını, bu şekilde zorunlu olmayan bir işlem için kendisinden gider avansı talep edilmesinin ve bu gider avansının yatırılmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü 6100 sayılı Kanun hükümlerinin hatalı uygulanması neticesinde istinaf başvurusunun esastan incelenmeyerek usulden reddedilmesine, bu bağlamda uyuşmazlığın esasının İstinaf Mahkemesi tarafından incelenmemesine yönelik olduğundan başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

14. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

15. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

16. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

17. Somut olayda başvurucu, davalı konumunda olup Mahkemenin davanın kabulüne ilişkin verdiği karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf başvuru dilekçesi davacı tarafa tebliğ edilmiş, diğer davalılara tebliğ edilmemiştir. İstinaf Mahkemesi, başvurucunun istinaf başvuru dilekçesinin başvurucu davalı dışında diğer davalılara da tebliğ edilmesi gerektiğini belirterek dosyayı iade etmiş; Mahkeme de başvurucunun tebliğ masraflarına ilişkin gider avansını yatırmadığı gerekçesiyle başvurucunun istinaf talebini reddetmiştir. İstinaf Mahkemesi de başvurucunun Mahkemenin bu kararına yönelik istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

18. 6100 sayılı Kanun'un 347. maddesinde istinaf dilekçesinin tebliğ edileceği tarafın "karşı taraf" olduğu açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla davacı tarafın istinaf dilekçesi vermesi hâlinde bu dilekçe davalı tarafa, davalı tarafın istinaf dilekçesi vermesi hâlinde bu dilekçe davacı tarafa tebliğ edilecektir. Silahların eşitliği ilkesinin gereği olarak istinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf bu dilekçeye karşı savunmada bulunabileceği gibi 6100 sayılı Kanun'un 348. maddesi kapsamında katılma yoluyla istinaf talebinde de bulunabilecektir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun görüşü de bu doğrultudadır (bkz. § 6).

19. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında başvuruya konu olay değerlendirildiğinde başvurucunun istinaf başvuru dilekçesi davacı tarafa tebliğ edilmiş, kendisiyle aynı tarafta (davalı) olan altmış dört kişiye tebliğ edilmemiştir. 6100 sayılı Kanun'un 347. maddesine göre başvurucunun verdiği istinaf başvuru dilekçesinin aynı tarafta olan diğer davalılara tebliğ edilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun istinaf talebinin, istinaf dilekçesinin diğer davalılara tebliği için gerekli olan gider avansının yatırılmadığı gerekçesi ile reddedilmesine ilişkin uygulamanın anayasal anlamda kanunilik ölçütü bakımından öngörülemez nitelikte bir yoruma dayandığı, bu itibarla müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

22. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmediği takdirde ise 600.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesine (E.2020/989, K.2020/855) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

.

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN ÜNER

B. No: 2020/29376 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29376

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN ÜNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29376)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Süleyman ÜNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda gerçekleştirilen üst ve eşya arama uygulamasının sıklığı ve bu uygulamaya yönelik itirazın reddi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihi itibarıyla tutuklu sıfatıyla Marmara 5 Numaralı L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) ve tek kişilik odada bulunmakta; öğleden önce ve sonra olmak üzere her gün iki defa havalandırma imkânından faydalanmaktadır. Başvurucu, odasından çıktığında ve havalandırma alanına girerken üst aramasına tabi tutulduğunu, bu uygulamanın odasına dönüşünde de tekrar edildiğini, üstünün ve varsa yanındaki eşyaların her gün sekiz kez arandığını, aynı gün içinde revire, kapalı görüşe veya bir başka yere gidecekse barındırıldığı odadan çıkarken ve odaya girerken aynı uygulamanın tekrar edildiğini ifade etmiş; söz konusu uygulamanın kaldırılması istemiyle Silivri İnfaz Hâkimliği nezdinde talepte bulunmuştur. Başvurucu, talep dilekçesinde aramanın gerçekleşme şekline/personelin herhangi bir eylemine ilişkin bir itiraz ileri sürmemiş; yasal olmayan bu uygulamanın sıklığı ve süresi nedeniyle bıktırıcı ve bezdirici olduğunu ileri sürmüştür.

3. İnfaz Hâkimliği konuya ilişkin olarak Kurumdan edinilen bilgi doğrultusunda 13/12/2004

tarihli ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 86. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 46. maddesinde, 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesinin (m) ve (n) fıkralarında tutuklu ve hükümlülerin üst ve eşya aramalarının nasıl yapılacağının, bu kapsamda hükümlülerin odalarına giriş ve çıkışlarında ayrı yerlerde ve farklı memurlarca üst ve eşya aramasına tabi tutulacağının, hükümlülerin oda ve eklentilerinde her zaman habersiz olarak üst ve eşya araması yapılabileceğinin düzenlediği, bu nedenle Kurumun uygulamasında usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 21/7/2020 tarihli kararı ile başvurucunun talebini reddetmiştir. Başvurucunun ilk talep dilekçesindeki iddialara benzer hususları ileri sürerek ağır ceza mahkemesi nezdinde karara karşı yaptığı itiraz 12/8/2020 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 2/9/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 10/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan ağır ceza mahkemesinin 3/5/2018 tarihli kararıyla hapis cezasına mahkûm edilmiş; 27/11/2020 tarihinde denetimli serbestlik kapsamında tahliye edilerek serbest bırakılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, Kurumda havalandırma bahçesine çıkarken girişte ve çıkışta ikişer kere olmak üzere günde en az sekiz kere gerçekleştirilen üst ve eşya araması uygulaması için 5275 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatın aradığı koşulların oluşmadığını ve sık aralıklarda tekrar eden bu uygulamanın bıktırıcı ve bezdirici olduğunu belirterek ihlal iddiasında bulunmuştur. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde olaya ilişkin sürece detaylı olarak yer verilmiş, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı hatırlatılmış ve değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes ... maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

9. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kimseye işkence, eziyet yapılamayacağı ve kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı güvence altına alınmıştır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin işkence, bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun

fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin eziyet, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22).

10. Ancak bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari ağırlık eşiğine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, § 23).

11. Bu tespitlerden de anlaşılacağı üzere doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin kişinin fiziksel ve ruhsal değerlerini etkilemesi, kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkündür. Bununla birlikte bu eylemlerin Anayasa'nın 17. maddesi anlamında işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

12. Somut olayda başvurucu, üst ve eşya arama uygulamasının keyfî olduğunu, bu sıklıkta icra edilmesinin aşağılayıcı ve onur kırıcı olduğunu belirterek barındırıldığı koğuşta ayda bir yapılan aramalarda uygunsuz bir şey bulunamaması da gözönüne alındığında uygulamanın gereksizliğine vurgu yapmış; kötü muamele yasağının, yaptığı başvurunun İnfaz Hâkimliği tarafından reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; uygulamanın gerçekleşme biçimine, bir başka ifadeyle arama yapılırken Ceza İnfaz Kurumu personelinin eylemine, uygulama sırasında gördüğü muameleye dair bir ihlal iddiasında bulunmamış; uygulamanın sıklığından ve bu sıklıkla uygulanmasının gerekçesinin olmamasından yakınmış olduğu göz önüne alındığında salt belli bir sıklıkta gerçekleştirilen aramanın yol açtığı ızdırabın Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında yükümlülüklerin harekete geçebilmesi için aranan asgari eşiği aştığı söylenemez. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında yer alan kişinin maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Devletin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini gerektirir. Bununla birlikte anılan hakka etkili bir biçimde saygının sağlanmasını teminen devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da belirtilen haklara saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar. Ayrıca söz konusu saygının bir gereği olarak negatif ve pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi sırasında bireylerin anılan haklarını tam anlamıyla kullanabilmeleri için usule ilişkin etkili güvencelerden yararlandırılması da sağlanmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81; Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36; Ata

Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 31-34; Hüdayi Ercoşkun, B. No: 2013/6235, 10/3/2016, § 90; E.G., [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 68; Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 35).

15. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir. Salt arama yapılması hükümlü ve tutuklular açısından tek başına Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eden bir durum olarak değerlendirilemez. Nitekim bu tür bir aramayla ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması, hükümlü ve tutukluların kurum içinde kendilerine, diğer hükümlü/tutuklara ve infaz koruma memurlarına zarar verecek veya suç oluşturacak şekilde kuruma uyuşturucu maddelerin, kesici ve delici aletlerin sokulmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte aramanın yapılma şekli, sıklığı veya itibar azaltıcı unsurlar içermesi ihlale yol açabilir. Ceza infaz kurumlarındaki tüm hükümlü ve tutuklular, Anayasa'da düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir. Ancak tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip olduğu haklar ölçülülük ilkesi gözardı edilmeden sınırlandırılabilir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı incelenirken mahkemelerin kararlarında ortaya konulan gerekçeler değerlendirilmeli, müdahaleyi doğuran gerekçelerin inandırıcı şekilde ortaya konulup konulmadığına ve müdahalenin ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığına bakılmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015; Serdar Avci, B. No: 2015/19474, 9/1/2020; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015; Turan Günana (5), B. No: 2013/5545, 15/12/2015; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018; Beşir Doğan, B. No: 2013/2335, 15/12/2015.)

16. Üst araması uygulamasına dair müdahalenin dayanağı olan 5275 sayılı Kanun'un 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yapılan "Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir." düzenlemesininkanunilik ölçütünü karşıladığı açıktır. İnfaz Hâkimliği'nin yukarıdayer verilen (bkz.§ 3) düzenleme ile birlikte kararını dayandırdığı 5275 Sayılı Kanun'un 86. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yer bulan "Hükümlüler, odalarından çıkış ve dönüşlerinde ayrı yerlerde ve farklı memurlarca üst ve eşya aramasına tâbi tutulurlar." hükmünün ise; anılan hükmün "Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar" kenar başlığı altında düzenlenmiş olması karşısında kanunilik ölçütü değerlendirmesinde kullanılamayacağı düşünülmüştür. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan üst araması tedbirinin meşru bir amacı olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

17. Bu değerlendirme ise yukarıda alıntısı yapılan ilkelerde de ifade edildiği üzere ancak müdahaleyi doğuran gerekçelerin ve dolayısıyla meşru amacın inandırıcı şekilde ortaya konulup konulmadığın belirlenmesi yoluyla yapılabilir.

18. Anayasa Mahkemesi Tahsin İşlekel (2) (B. No: 2020/17435, 24/5/2023, § 12)kararında da belirtmiş olduğu üzere ceza infaz kurumlarının güvenliğinin sağlanması yönünden üst aramasıgibi önlemlerin öneminin bilincinde olduğunu tekrar eder (bkz.§ 15). Bununla birlikte, bir önceki paragrafta da belirtildiği gibi kamu makamlarının devletin gözetimi ve kontrolü altında olan kişilere yapılan müdahalelere ilişkin olarak makul, ilgili ve yeterli gerekçe ortaya koyma yükümlülüğü altında olduğunun da vurgulanması gerekir. Mevcut

başvurunun koşulları gözetildiğinde kamu makamları tarafından başvurucunun hangi gerekçeyle ve amaçla bu yoğunlukta bir aramaya tabi tutulduğuna ilişkin bir açıklama yapılmadığı görülmüştür. İnfaz Hâkimliği karar gerekçesinde de başvurucuya havalandırma bahçesine çıkarken girişte ve çıkışta ikişer kere olmak üzere günde en az sekiz kere gerçekleştirilen üst ve eşya araması uygulaması yapılıyor olmasına ilişkin bir açıklama yapılmaksızın, uygulamanın 5275 sayılı Kanun'un 36. maddesinin birinci fıkrasında yer verilen "Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir." hükmü çerçevesinde yapıldığı ifadesiyle yetinilmiş olması karşısında, bu kararın başvurucu hakkında uygulanan üst araması tedbirinin bu şekilde yapılıyor olmasının meşru amacını ortaya koymak bakımından yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek yoktur.

19. Açıklanan gerekçeyle başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

20. Başvurucunun aynı durumda olduğu diğer mahpusların aksine tek kişilik odada barındırılması, bu nedenle de başvuru konusu ettiği arama uygulamasına tabi tutulması sebebiyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiası yönünde ise bir ihlalin olmadığı açık olduğundan açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda İnfaz Hâkimliği kararında yeterli gerekçe gösterilmemiş olmasınedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ancak bireysel başvuruda bulunduktan sonra başvurucunun tahliye olduğu ve hükümlülük hâlinin sona erdiği tespit edilmiştir.Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden net 30.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması

ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.D.

B. No: 2020/31969 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31969

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.D. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31969)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : S.D.

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu tarafından hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yapılan soruşturmada 21/9/2006 tarihinde gözaltına alınmıştır. Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 31/10/2006 tarihli iddianamesiyle atılı suçtan cezalandırılması istemiyle Adana 3. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır.

3. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda 17/4/2017 tarihli kararla başvurucunun beraatine hükmolunmuş, yapılan istinaf başvurusu ise Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 14/6/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesi 29/11/2018 tarihli kararla Mahkeme kararını onamıştır.

4. Başvurucu, kamu davasında yargılamanın makul süreyi aştığı iddiasıyla 9/11/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2015/1784 bireysel başvuru numarasına kaydedilmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi 26/12/2018 tarihinde başvurucunun 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'la kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvurması gerektiğinden başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

6. Bunun üzerine başvurucu makul sürede yargılanma hakkına ilişkin hak ettiği tazminatın ödenmesi ayrıca tarafına lehe vekâlet ücretine hükmedilmesi istemiyle 8/2/2019 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurmuştur.

7. Tazminat Komisyonu 30/4/2020 tarihli kararıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesinin uzun yargılama konusundaki yerleşik içtihatları gözönüne alınarak hakkaniyet ölçüsünde ve takdiren başvurucu için 7.500 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Tazminat Komisyonu karar gerekçesinde; başvuruya konu yargılamanın on sanıklı olduğunu, üç dereceli olarak görülen yargılamanın 12 yıl 29 gün sürdüğünü vurgulamıştır.

8. Başvurucu, karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesinde, Tazminat Komisyonunca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca yargılama gideri ile vekâlet ücreti takdir edilmemiş olmasının usul ve kanun hükümlerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

9. Bölge İdare Mahkemesi 10/9/2020 tarihli kararla başvurucunun itirazının reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, ödenmesine karar verilen tazminat miktarının davanın konusu, uyuşmazlığın niteliği ve şikâyete konu edilen yargılamanın süresi gözönünde bulundurulmak suretiyle makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlendiği ve bu nedenle hakkaniyete, Anayasa Mahkemesi ile AİHM içtihatlarına uygun olduğu belirtilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi ayrıca 6384 sayılı Kanun'da, yapılan başvurularda vekil ile temsil olunması hâlinde başvuranlar lehine vekâlet ücreti takdir edileceği yolunda bir kuralın yer almadığını ifade ederek Tazminat Komisyonu kararını bu yönüyle de hukuka uygun bulmuştur.

10. Nihai karar 23/9/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 1/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Lehe Vekâlet Ücretine Hükmedilmemesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, Tazminat Komisyonu tarafından lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Ahmet Doğan (B. No: 2014/11359, 16/9/2015) kararında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir.

Anılan kararda başvurucu, Tazminat Komisyonuna yaptığı başvuru nedeniyle lehe avukatlık ücretine hükmedilmesi gerektiğini ileri sürmekte ise de 6384 sayılı Kanun yalnızca makul sürede yargılama yapılmaması ile mahkeme kararlarının icra edilmemesi iddialarıyla AİHM'e yapılan başvuruları incelemek üzere idari bir kurul olan Tazminat Komisyonun kurulmasını öngörmektedir. Anılan Kanun gereği başvuruların incelenmesinde başvurucular dışında karşı taraf veya davalı sıfatıyla hiçbir kurum veya kişinin yer almadığı, Tazminat Komisyonu başvurucunun iddialarını haklı gördüğü takdirde ancak Kanun'da öngörülen şekilde tazminata hükmedebileceği, bunun dışında vekâlet ücretine hükmetme yetkisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. 6384 sayılı Kanun uyarınca oluşturulacak Tazminat Komisyonunun verdiği kararların “kesin hüküm” niteliğini taşımadığı, yargı fonksiyonu kapsamında olmadığı, başvuruları inceleme süreci ve uygulayacağı usulün idari nitelikte olduğu, kararlarının idari yargı denetimine tabi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Tazminat Komisyonunun, yargısal faaliyet yürüten bir makam veya merci olmayıp Bakanlık bünyesinde kurulan ve sekretaryasını Bakanlığın yürüttüğü bir idari kurul olduğu açıktır.

16. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 164. maddesine göre avukatlık ücreti hukuki yardım karşılığı ödenen meblağı ifade etmektedir. Aynı Kanun'un 169. maddesinde ise yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinin miktarının nasıl hesaplanacağı belirtilmiş olup hükümde “yargı mercilerinden” bahsedildiği anlaşılmaktadır. Avukatlık ücretinin miktarları da Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nde belirtilmiştir.

17. Başvuru konusu olayda başvurucunun Tazminat Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilerek 6384 sayılı Kanun gereği başvurucuya yalnızca tazminat ödenmesine karar verildiği, anılan Kanun ve Komisyonun yetkisi gereği başvurucu lehine vekâlet ücretine karar verilmemesinin başvurucunun adil yargılanma hakkına bir müdahale oluşturmadığı kabul edilmiş; başvurucunun Komisyon tarafından hüküm altına alınan tazminatın ödenmediğine yönelik herhangi bir iddiasının da bulunmadığı anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, Tazminat Komisyonunca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde, Tazminat Komisyonunun müracaata konu dosyadaki bilgi ve belgeleri AİHM ve Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkına ilişkin yerleşik içtihatlarını da dikkate alarak karar verdiği belirtilmektedir. Bakanlık görüşünde ayrıca; ceza yargılamasındaki sanık sayısı, olayın karmaşıklığı, olayın kendine özgü koşulları, yargılamanın uzamasında müracaat edene yüklenilebilecek herhangi bir kasıt veya kusurun bulunup bulunmadığı ve davanın müracaat edenler açısından taşıdığı önemin birlikte değerlendirildiği, Tazminat Komisyonu kararının itirazen incelenmesi sonucunda Bölge

İdare Mahkemesi tarafından da hukuka uygun bulunduğu belirtilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda temel mesele başvurucunun yargılandığı davanın makul sürede tamamlanmaması olduğundan başvuruya konu şikâyetlerin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

23. Anayasa Mahkemesinin bir ihlal iddiasının giderilmesi için etkili olarak görüp tüketilmesi gerektiğini belirttiği bir başvuru yoluna başvurulduktan sonra yapılacak bireysel başvurularda ihlal iddialarının yine ilk başvuruda ihlal edildiği ileri sürülen hak yönünden incelenebileceği açıktır.

24. 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi ile "Anayasa Mahkemesinde bulunan bazı bireysel başvurular hakkında Komisyona müracaat" düzenlenmiştir. Anılan hükümde geçici 2. maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından incelenebileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeden sonra Anayasa Mahkemesi, Tazminat Komisyonuna başvurunun ilk bakışta başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğunu kabul ederek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (bkz. Ferat Yüksel, B. No:2014/13828, 12/9/2018).

25. Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Tazminat Komisyonunu etkili görüp bu yolun tüketilmesi gerektiğini belirttiği ilk başvuru başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğundan Tazminat Komisyonuna yapılan başvuruda söz konusu ihlal iddialarının incelenmemesine/giderilememesine dair eldeki -ikinci- başvuruda ileri sürülen iddiaların da makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

26. Buna göre makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş olup eldeki başvuruda inceleme, söz konusu kanun yolundan başvurucunun tazminatının düşük hesaplanmasına yönelik Tazminat Komisyonu kararı ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararına ilişkin olacaktır.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

29. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52). Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

31. Somut olayda, başvurucunun 21/9/2006 tarihinde gözaltına alınmasıyla başlayan sürecin nihai karar tarihi itibarıyla toplam yargılama süresinin 12 yıl sürdüğü görülmüştür. Buna göre yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir ki bu husus Tazminat Komisyonunca da kabul edilmektedir. Başvuruya konu mesele, yargılama süresine göre belirlenen tazminat miktarının anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlara göre yeterli olup olmadığı ile ilgilidir.

32. Buna göre Tazminat Komisyonu tarafından 12 yılı aşkın yargılama süresine ilişkin olarak belirlenen tazminat miktarının makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlenmediği, tazminat miktarının yetersiz olduğu, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır (bkz. Haluk Ercan ve Mürsel Ünlü, B. No: 2020/6129, 17/6/2020. Burhan Çiçek, B. No: 2019/18325, 21/7/2020).

33. Bu hâliyle makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin giderilmesi bakımından teorik düzeyde etkili olduğu saptanan Tazminat Komisyonu, öngörülebilir olmayan bu yorumu sebebiyle somut olayda başarı şansı sunma potansiyelini yitirmiştir. Bu ihlalin giderilmesi için ihdas edilen başvuru yolu olan Tazminat Komisyonunca hükmedilen tazminatın yetersiz olması suretiyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Bireysel Başvuru Aşamasında Geçen Sürenin Makul Süre Hesaplamasında Dikkate Alınmadığına İlişkin İddia

35. Başvurucu Tazminat Komisyonunca takdir edilen tazminat tutarı hesaplanırken Anayasa

Mahkemesinde bireysel başvuru aşamasında geçen sürenin tazminat hesabına dâhil edilmediğini ve bu yönüyle de tazminat tutarının çok düşük olduğunu ileri sürmüştür.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

38. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

39. Başvurucunun makul sürenin hesabında Anayasa Mahkemesinde bireysel başvuruda geçen sürenin dikkate alınmadığına yönelik iddiasını ilk kez bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü görülmüştür. Buna göre başvurucunun yukarıda belirtilen şikâyetlerini Bölge İdare Mahkemesinde dile getirmeyip doğrudan bireysel başvuruda bulunduğu, böylece bireysel başvuru yolunu usulünce tüketmediği anlaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

41. Başvurucu; 50.000 TL manevi, 50.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. İncelenen başvuruda yargılama sürecinin uzun sürmesi başvurucuların makul sürede yargılanma hakkını ihlal etmiştir. Uzun süren yargılamaya karşın Tazminat Komisyonu yeterli tazminat miktarına hükmetmemiştir. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin Tazminat Komisyonu kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

42. Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Bölge İdare Mahkemesince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Bireysel başvuru aşamasında geçen sürenin makul süre hesaplamasında dikkate alınmadığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2020/296, K. 2020/2437) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına (Karar No: 2020/1205) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE NİLÜFER YEŞİLKAYA

B. No: 2020/35055 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35055

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE NİLÜFER YEŞİLKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35055)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Emine Nilüfer YEŞİLKAYA

Vekili : Av. Hüseyin ÇIVKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tapu iptali ve tescil talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, murisi adına kayıtlı taşınmazın geçerli olmayan vekâletname ile devredildiğini belirterek Çeşme1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde murisinin fiil ehliyetinin bulunmadığı ve bu nedenle vesayet altına alındığına dair Münih yerel mahkemesinin kararının bulunduğunu iddia etmiş, söz konusu belgeyi Mahkemeye sunmuştur.

3. Münih Sulh Hukuk Mahkemesinin "Tasdikli Suret" başlıklı9/3/2005 tarihli belgesinde; S.Y.nin M.Y.nin geçici bakıcısı olduğu, süresinin 4/9/2009 tarihiyle sınırlandığı, görev alanının her türlü konularda posta yazılarını ahzu kabz ve telekomünikasyon işlemleri, ilgili kişiyi görev kapsamında mahkeme önünde ve dışında temsile yetkili bulunduğu, diğer bakıcının A.Y. olduğu, bakıcıların ilgili kişinin işlerini tek başına ve münferiden yerine

getirme yetkisine sahip bulunduğu belirtilmiştir.

4. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı murise ait gayrimenkulün satışına dayanak vekaletnamenin murisin ehliyetsizliği nedeniyle geçerli olmadığını belirtmişlerdir. Hukuki ehliyet durumunun doktor raporu ile kanıtlanması esastır. Mahkememiz tarafından murisin vekaletname tarihindeki sağlık durumunu gösterir raporu, diğer sağlık raporu gibi deliller araştırılmış, tanıklar dinlenmiş, vekaletnamenin tanziminin de alınan Sağlık Ocağı raporu da celp edildikten sonra, vekaletnamenin tanzim tarihinde murisin hukuki ehliyete sahip olup olmadığı hususunda Adli Tıp Kurumundan rapor alınmış, murisin vekaletnameyi tanzim ettiği 23/09/2005 tarihinde fiil ehliyetine haiz olduğu anlaşılmıştır. (HGK. 18.07.2007 tarih ve 583-556 ve 3.H.D. 22.06.2009 tarih ve 7669-10711) Davacı vekili muris tarafından düzenlenen vekaletnameye dayanılarak yapılan murisin taşınmazının satışına ilişkin işlemin iptalini talep etmiş ise de dosya kapsamında dinlenilen tanık beyanları, murise ait sağlık belgeleri, ATK raporu hep birlikte değerlendirildiğinde vekaletnamenin düzenlendiği tarihte murisin fiil ehliyetine haiz olduğu, tapunun iptalini gerektirecek herhangi bir yasal neden bulunmadığı, murisin yaptığı işlemin hukuki sonuç doğuracağı, geçerli olduğu anlaşıldığından davacının tapunun iptaline yönelik iddialarının ispatlanamadığı kanaatine varılarak davanın reddine karar verilmiştir.

..."

5. Anılan kararı başvurucu temyiz etmiş, Yargıtay 1. Hukuk Dairesi kararı onamış, karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 18/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, kabul edilebilirlik konusunda oybirliği sağlanamadığından kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; murisinin fiil ehliyetinin olmaması nedeniyle vesayet altına alındığına ilişkin Münih yerel mahkemesinin kararının bulunduğunu, muris tarafından verilen vekâletnamenin geçerli olmadığından tapuda yapılan işlemin de geçerli olmadığını bu iddialarının Mahkemece dikkate alınmadığını, ayrıca davanın ret ile sonuçlanmasıyla miras hakkından doğan mülkiyet hakkına kavuşamadıklarını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınmasının faydalı olacağı, başvurucu tarafından sunulan delillerin değerlendirildiği, adli tıp kurumundan rapor temin edildiği, başvurucunun karar düzeltme yolu dâhil kanun yollarından faydalanabildiği bildirilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün murisin fiil ehliyetinin olmaması nedeniyle vesayet altına alındığına

ilişkin Münih yerel mahkemesinin kararının kararda karşılanmamasına yönelik olması nedeniyle başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

13. Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; başvurucu, murisinin fiil ehliyetinin bulunmadığı ve bu nedenle vesayet altına alındığına dair Münih yerel mahkemesinin kararının olduğunu ancak bu kararın gözetilmediğini ileri sürmüştür. Dosya içerisinde bulunan Münih Sulh Hukuk Mahkemesinin "Tasdikli Suret" başlıklı9/3/2005 tarihli belgesinde; S.Y.nin geçici olarak M.Y.nin bakıcısı olduğu, süresinin 4/9/2009 tarihiyle sınırlı olduğu, görev alanının her türlü konularda posta yazılarını ahzu kabz ve telekomünikasyon işlemleri, ilgili kişiyi görev kapsamında mahkeme önünde ve dışında temsil olduğu, diğer bakıcının A.Y. olduğu, bakıcıların ilgili kişinin işlerini tek başına ve münferiden yerine getirme yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun murisinin, Münih Yerel Mahkemesi Vesayet Dairesinin 5/3/2009 tarihli kararıyla Alzheimer tipi bunaklık (Demans) rahatsızlığı nedeniyle kendi işlerini görebilecek durumda olmadığından vesayet altına alındığı anlaşılmıştır. Mahkeme; başvurucunun murisinin vekâletnamenin düzenlendiği 23/9/2005 tarihinde fiil ehliyeti bulunduğunu, yaptığı yargılama ve toplanan delillere göre kabul ederek davanın reddine karar vermiştir.

14. Hâlbuki başvurucu, Münih yerel mahkemesinin kararı olduğunu ve murisinin bu nedenle temyiz kudretine sahip olmadığını ilk derece mahkemesinde ve Yargıtay temyiz başvurusunda ileri sürmüştür. Bu iddia ile ilgili olarak mahkeme ve Yargıtay kararında herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Bu itibarla söz konusu iddia hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadan hüküm kurulmasının gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri

sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılamanın sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çeşme 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2011/119, K.2015/117) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GERNAS ATUĞ

B. No: 2020/35263 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35263

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GERNAS ATUĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35263)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Gernas ATUĞ

Vekili : Av. Ali BOZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında fiziksel şiddete uğranması ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu8/12/2019 tarihinde sahte kimlik ile Yunanistan'a kaçak yollarla çıkış yapmak isterken yakalanmış, PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olduğu ve 17/10/2017 tarihinde kolluğa ait bir personel servis aracına yapılan bombalı saldırı olayının faili olduğu şüphesiyle hakkında yakalama kararı bulunduğunun tespit edilmesi üzerine gözaltına alınarak 10/12/2019 tarihinde Mersin'e nakledilmiştir. Toplam on gün gözaltında kalan başvurucunun 19/12/2019 tarihinde tutuklanmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, vekili aracılığıyla 24/12/2019 tarihinde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ilettiği dilekçeyle, gözaltındayken Mersin İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü (TEM) binasında fiziksel şiddet uygulandığını belirterek kamu görevlilerinden şikâyetçi olmuştur. Bu şikâyete göre başvurucu 10/12/2019 tarihinde

götürüldüğü TEM binası içinde görevli polis memurlarınca önce kameraların bulunduğu ifade alma odasında, sonrada kameraların bulunmadığı avukat görüşme odasında ve koridorda kameraların görüş açısı dışında olan bir noktada fiziksel şiddete uğramıştır. Başvurucu, kendisine şiddet uygulayan polis memurlarından şikâyetçi olmuş; delil olarak kamera kayıtlarına ve sağlık raporlarına dayanmıştır. Başsavcılık soruşturma başlatarak başvurucunun gözaltı giriş, çıkış kayıtlarının, tüm adli raporların, müdafi görüşme tutanaklarının, başvurucunun gözaltında bulunduğu süre içinde avukat görüş odasının giriş kapısını gören kameraların ve başvurucunun kaldığı nezarathaneye ait kameraların, TEM binası güvenlik kameralarının kayıtlarının gönderilmesini müzekkereyle talep etmiştir.

4. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Edirne'de alınan 9/12/2019 tarihli genel adli muayene raporunda başvurucunun vücudunda herhangi bir darp veya cebir izi olmadığı belirtilmiştir.

ii. Başvurucu için Mersin Toros Hastanesinden alınan 10/12/2019ve 19/12/2019 tarihli genel adli muayene raporlarında başvurucunun vücudunda herhangi bir darp veya cebir izi olmadığı ifade edilmiştir.

iii. Başvurucu hakkında Mersin Toros Hastanesince düzenlenen 12/12/2019 tarihli genel adli muayene raporunda "İki gün önce olduğunu beyan ettiği (duvara çarpma) sol frontalde [alın bögesi] ağrıdan bahsediyor, önde frontal 2-3cm.lik eski lineer sıyrık." tespitlerine yer verilmiştir.

iv. Başvurucu hakkında Mersin Toros Hastanesince düzenlenen 16/12/2019 tarihli genel adli muayene raporunda "Boyun sol tarafında ağrı ve hassasiyet vardır. Eklem ...[okunamadı] ağrı .....[okunamadı]. İnspeksiyonda [Hastanın ilk fiziki muayenesi] lezyon saptanmadı. Hastanın beyanları yukarıdaki şekildeydi." ifadeleri edilmiştir.

5. Başsavcılığa TEM tarafından gönderilen 7/1/2020 tarihli cevap yazısında; 14/11/2019-31/12/2019 tarihleri arasında TEM binası güvenlik kamera sisteminin modernizasyon işlemlerinin yapılması nedeniyle kameraların çalışmadığı ve görüntü bulunmadığı bilgisi verildiği, modernizasyona ilişkin olarak 1/11/2018 tarihli TEM binasındaki nezarethane ve ifade alma odalarının kamera ve ses sisteminin yenilemesine dair Valilik onay yazısının ve sonraki sürece ilişkin ihale evraklarının sunulduğu görülmüştür.

6. Başsavcılık 3/3/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Bu kararına gerekçe olarak Başsavcılık, doktor raporlarında başvurucunun beyanlarına göre vücudun bazı yerlerinde ağrı ve hassasiyet olduğu ifade edilerek lezyon saptanmadığının, başvurucunun gözaltında fiziksel işkenceye uğradığı iddiasının soyut nitelikte olduğunun belirtildiğini göstermiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı sulh ceza hâkimliğince 10/6/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 6/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; Edirne'de yakalandıktan sonra hakkında yürütülen soruşturma kapsamında

alınan yakalama kararı nedeniyle götürüldüğü Mersin TEM binasında polis memurlarının kendisine fiziksel şiddet uyguladığını, bu olay nedeniyle yaptığı şikâyetin etkili şekilde soruşturulmadığını ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadınayer verilmiş, Başsavcılığın ulaştığı sonuçtan ayılmayı gerektiren maddi ya da hukuki bir nedenin bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

11. Kötü muameleye maruz kalmaları nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişiler - ispat külfetinin devlete geçtiği durumlar hâriç olmak olmak üzere- kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri, haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § § 45-47).

12. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği kötü muamele eylemlerini gerek başvuru formunda gerekse ceza soruşturmasında detaylandırmaksızın, gözaltı sırasında fiziksel şiddete uğradığını iddia etmiştir. Başvurucu hakkında gözaltı süresince alınan toplam beş adli muayene raporunun üçünde darp ve cebir izine rastlanmadığı, ikisinde ise başvurucunun beyanı üzerine alın ve boyun bölgesinde ağrı ve hassasiyet bulunduğu bilgisine yer verildiği ancak alın bölgesindeki ağrıya ilişkin kayda "duvara çarpma" notunun eklendiği, bunun dışında 2-3 cm'lik eski bir sıyrık dışında lezyon bulunmadığı tespitinin yapıldığı görülmüştür (bkz.§ 4). Başvurucu, maruz kaldığı muamelenin doktorlar tarafından bilinmesine karşın raporlara geçirilmediğini iddia etmediği gibi ileri sürdüğü kötü muameleler sonucunda vücudunda bir yaralanma meydana gelip gelmediği yönünde bir açıklama da yapmamıştır.

13. Yukarıda da gösterildiği üzere bir devlet görevlisi tarafından Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulmaya ilişkin bir iddianın soruşturma makamına iletilmesi durumunda etkili soruşturma yükümlülüğünün başlaması için öncelikle gerekli olan husus, söz konusu iddianın savunulabilir olmasıdır. İddianın savunulabilir olması, açık ve olgulara ilişkin ayrıntı içermesinin yanında ancak makul kanıtlarla desteklenmesiyle mümkündür. Bu nitelikte bir iddianın ortaya konulmaması hâlinde ceza soruşturması başlatma yükümlülüğünden dahi bahsedilemeyecektir.

14. Sonuç olarak başvurucunun gözaltında tutulduğu tarih aralığını kapsayacak şekilde alınan adli muayene raporlarının başvurucunun ileri sürdüğü ciddi fiziksel şiddet iddialarını desteklemediği görüldüğünden kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL VATANDAŞ (2)

B. No: 2020/37023 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL VATANDAŞ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/37023)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Cemal VATANDAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki tutuklunun kurum idaresi aracılığıyla temin etmek istediği radyonun alınmaması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayın yaşandığı tarihte devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma suçundan hükümlü olarak Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu idaresinden kulaklıklı el radyosu temin edilmesini talep etmiştir. Başvurucunun talebi sonrasında Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu)10/1/2019 tarihli ve 2019/89 sayılı, "Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Karar" başlıklı kararını başvurucuya bildirmiştir. İdare ve Gözlem Kurulunun söz konusu kararının radyoyla ilgili kısmı şöyledir:

"...

5) FM band özelliği bulunan kulaklıklı küçük el radyosunun sadece kantinden temin etmek koşulu ile bulundurabilmesine, koli yoluyla gelen radyo veya nakil yoluyla gelen

hükümlülerin getirdiği radyonun FM yayını dışında frekansı olan (ortave uzun dalga) ve dışa ses veren hiçbir radyonun Kuruma alınmamasına,

..."

4. İdare ve Gözlem Kurulu daha sonra 10/5/2019 tarihli ve 2019/1596 sayılı, "FM Bantlı Radyo Kullanımına İzin Verilmesi Hakkında Karar" başlıklı bir karar almıştır. Kurul kararında özetle sadece FM bantlı radyo kullanımına izin verilmesine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun 10/1/2019 tarihli kararının 5. maddesine itiraz etmiştir. Dilekçesinde İnfaz Kurumu kantininde FM bandı özelliği olan kulaklıklı el radyosu satılmadığını hatta FM bandı özelliği olan el radyosu dahi satılmadığını belirterek getirilen kısıtlamanın iptalini istemiştir. Rize İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) ilgili mevzuat hükümleri ve benzer yöndeki Yargıtay kararlarını dikkate alarak FM radyo frekansı dışında radyo frekans özelliği bulunan radyoların kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşürebileceğini, bu nedenle FM radyo frekansı dışında frekans özelliği bulunan radyoların ceza infaz kurumlarında bulundurulmasına izin verilmemesine dair Ceza İnfaz Kurumu kararının mevzuata uygun olduğunu belirterek başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Rize Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliğinin kararında usul ve kanuna aykırılık olmadığını belirterek başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 22/10/2020 tarihinde tebliği aldıktan sonra 17/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu idaresinin hangi yükümlüğü nasıl ihlal ettiğini ortaya koymadan kulaklıklı el radyosuna erişim talebini yerine getirmediğini, yargı mercilerinin ise itirazları hakkında adilane bir inceleme yapmadan olayın esasını çözmeyen bir gerekçe ile karar verdiğini belirtmiş; ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda hükümlü ve tutukluların radyo talepleriyle ilgili başvuruları ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (Mehmet Reşit Arslan (4), B. No: 2013/2909, 9/3/2016, § 24; Ahmet Temiz (5), B. No: 2013/8696, 10/3/2016, § 21). Söz konusu kararlar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun radyo imkânından yararlanmasının engellenmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza infaz kurumlarında tutuklu olarak bulunan başvurucuların kurum idaresi aracılığıyla satın almak istediği kulaklıklı el radyosu talebinin reddedilmesi haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

15. Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan (4) kararında, radyo kullanımı yönünden benzer müdahalenin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığına karar vermiştir (aynı kararda bkz. § 42).Öte yandan başvuruya konu radyonun ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve ıslah edilmesi amacıyla başvurucuya verilmemesi şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır.

16. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, §§ 38-41; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 21; Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 39-43).

17. Herkes gibi tutuklu ve hükümlüler de Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne sahiptir (Murat Karayel (5), § 27). Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy, B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; İbrahim Bilmez, B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Ahmet Temiz (6), B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34).

18. Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilir (Murat Karayel (5), § 29).

19. Somut olayda başvurucu, kurum idaresi aracılığıyla kulaklıklı el radyosu temin etmeyi talep etmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğini tehlikeye

düşürmemek ve Ceza İnfaz Kurumuna yasak eşya ve madde sokulmasını engellemek için bazı düzenlemeler yapmıştır. Bu kapsamda aldığı karar doğrultusunda FM bant özelliği bulunan kulaklıklı küçük el radyosunun sadece kantinden temin edilebileceğine karar vermiştir (bkz. § 3).

20. Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için koğuş, oda ve eklentilerinde bulundurulacak eşyalara karşı daha hassas olunması gerektiğinde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (Mehmet Reşit Arslan (4), § 54). Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kantininde kulaklıklı el radyosunun bulunmaması nedeniyle radyoyu temin edemediğinden bahisle İdare ve Gözlem Kurulunun anılan kararına karşı İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. Hâkimlik yaptığı incelemede genel olarak FM bandı özelliği dışında özellikleri olan radyoların kurum güvenliği ve disiplini üzerindeki etkisine odaklanarak başvurucunun talebini reddetmiş ancak başvurucunun talebi hakkında bir değerlendirme yapmamıştır. Öte yandan başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına karşı yaptığı itirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesinin de başvurucunun karşılanmayan talebine yönelik bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

21. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun FM bandı özelliği olan kulaklıklı el radyosunun kurum kantini aracılığıyla dışarıdan temin edilebilmesi yönündeki talebi hakkında yargı mercileri bir değerlendirme yapmadan genel olarak radyo bulundurmaya ilişkin belirlemeler yapmıştır.

22. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahale hakkında kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56;Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun talebinin karşılanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Rize İnfaz Hâkimliğine (E.2020/822, K.2020/909) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN AVŞAR

B. No: 2020/38860 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38860

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN AVŞAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38860)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Yasin AVŞAR

Vekili : Av. Abdullah BİRDİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamudaki görevine iade edildikten sonra daha önceki yöneticilik görevine devam ettirilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Antalya Kepez Hüseyin Ak Ortaokulunda müdür yardımcısı olarak görev yapmakta iken Antalya Valiliğinin (Valilik) 12/8/2016 tarihli kararıyla hakkında görevden uzaklaştırma kararı verilmiştir. Ardından 17/10/2019 tarihli soruşturma raporuyla başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması önerilmiştir. Soruşturma raporunda başvurucunun kanun hükmünde kararname ile kapatılan Aktif Eğitim Sendikasına belirli tarihler arasında üye olduğu belirtilmekle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 8. maddesi, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği'nin 35. maddesi, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 8. maddesinin (C) fıkrası uyarınca yöneticilik görevinden alınması, il içinde durumuna uyan ihtiyaç bulunan eğitim kurumuna öğretmen olarak atanması kanaati bildirilmiştir. Akabinde başvurucu Antalya Kepez Hüseyin Ak Ortaokulundaki müdür yardımcılığı görevine 30/10/2019 tarihinde başlatılmıştır. Yine aynı tarihte başvurucu bu

görevden alınarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü emrine öğretmen kadrosuna, daha sonrasında ihtiyaç fazlası öğretmen ataması kapsamında Kepez İlçesi Sefa Akın Ortaokuluna öğretmen olarak atanmıştır.

3. Başvurucu 12/8/2016 tarihinde müdür yardımcılığı görevinden uzaklaştırıldığını, hakkında terör örgütüne yardım etme suçundan yapılan yargılama neticesinde beraat kararı verildiğini, 30/10/2019 tarihinde görevine tekrar başladığını ancak aynı gün tesis edilen dava konusu işlemle müdür yardımcılığı görevinden alınarak başka bir okulda öğretmen kadrosuna atandığını belirterek idari işlemin iptali ile işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının yasal faiziyle birlikte tarafına ödenmesine karar verilmesi talebiyle Antalya 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 16/7/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

4. Kararda 657 sayılı Kanun'un 76. maddesi ile 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Görevden Uzaklaştırılanların İade Usulü" başlıklı 8. maddesi gereğince memurların naklen atanmaları konusunda idarelere takdir yetkisi tanındığı belirtilmiştir. Ayrıca gerekçede bu düzenlemeler doğrultusunda idarenin yönetici pozisyonundaki başvurucuyu aynı takdir yetkisi dâhilinde kazanılmış hak aylık derecesinde asıl mesleği olan öğretmen kadrosuna atamasında herhangi bir hukuka aykırılıktan bahsedilemeyeceği, dava konusu işlemin hukuka aykırı öznel bir nedenle tesis edildiğine dair herhangi bir iddia ve bu iddiayı destekler nitelikte herhangi bir belge de ortaya konulamadığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak başvurucunun öğretmen kadrosuna atanmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde kamu görevinden çıkartılarak hizmet ile ilişkisi kesilenlerden Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kararıyla ya da mahkeme kararıyla göreve dönenlerin Anayasa Mahkemesi'nin 24/12/2019 tarihli, E.2018/159 ve K.2019/93 sayılı kararı uyarınca eski yönetici pozisyonlarına dönebilmelerine rağmen sadece görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanan ve hakkında beraat kararı verilen başvurucunun önceki görevinde çalıştırılmamasının kabul edilemez olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında Mahkemece somut olaya uygulanan 7081 sayılı Kanun'un 8. maddesindeki düzenlemenin idarece nesnel ve somut bir sebep sunulmadan kanunda tanınan takdir yetkisi gerekçe gösterilmek suretiyle kamu görevlilerinin görevden uzaklaştırılmadan önceki görevlerine dönmelerinin engellenmesine sebep olabileceği ifade edilmiştir. Böylelikle bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasında bulunulmuştur. Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 6/10/2020 tarihinde kararda hukuka aykırılık bulunmadığından başvurunun kesin olarak reddine hükmetmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 3/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; eski görevine dönmesi ve orada görev yapması gerekirken görevine döndüğü gün il emrine öğretmen olarak atandığını, bu durumun suçlu gibi algılanmasına yol açtığını belirtmiştir. Ayrıca eski görevine devam etmesinin önünde herhangi bir fiilî ve hukuki engel

bulunmamasına ve hakkında beraat kararı verilmesine rağmen müdür yardımcılığı görevinden alınmasının hakkaniyete aykırı olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında kendisiyle aynı durumda olan kişilerin önceki görevlerine iade edildiği gözönüne alındığında eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu itirazlarının değerlendirilmediğini, kazanılmış sosyal, mali ve özlük haklarının korunmadığını, kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, mülkiyet hakkı ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuru incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

10. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK] B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Somut olayda, başvurucunun talebinin müdür yardımcılığı ünvanı ile sosyal, mali ve özlük haklarının iadesine ilişkin olduğu, bu bağlamda iddiaların özünün mesleki hayatıyla ilgili olarak gerçekleştirilen müdahalenin anayasal güvenceleri ihlal ettiğine yönelik olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu ilkelerden yola çıkılarak somut başvuruda başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, § 39).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvuruda özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesiyle müdür yardımcısı veya daha üstü ile bunlara eşdeğer yöneticilik görevinde bulunmakta iken kamu görevinden çıkarılanların atamalarında, söz konusu yöneticilik görevlerinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi 24/12/2019 tarihli ve E.2018/159, K.2019/93 sayılı kararıyla, anılan düzenlemeyi Anayasaya aykırı olduğunu tespitle iptal etmiştir.

13. Anılan kararda, yönetici pozisyonunda iken kamu görevinden çıkarılan ve OHAL Komisyonu kararı sonrasında yeniden kamu görevine dönen kişilerin atanmasında yöneticilik görevlerinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınmasını öngören kuralın, bu kişilerin üyelik, mensubiyet, aidiyet, iltisak veya irtibatlarına dair şüphelerin tam olarak ortadan kalkmadığı izlenimini oluşturduğu, bu durumun kişilerin meslek hayatlarında kişisel gelişimlerinin, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinin ve itibarlarının olumsuz şekilde etkilenmesine sebebiyet verebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu kişilerin yöneticilik görevlerine atanmamasına neden olabilecek fiilî veya hukuki bir zorunluluk belirtilmeden, kişilerin anılan görevlere atanması yönünde idareye bir takdir yetkisi tanınmadan ve kategorik olarak yöneticilik görevlerinden önceki görevlere atanacağının

öngörülmesinin kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütülmesi amacını gerçekleştirmek bakımından zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği belirtilmiştir (AYM, E.2018/159, K.2019/93 §§ 29-31).

14. Bunun yanında idare bünyesinde çalışırken görevden uzaklaştırılan ve göreve iadesi sırasında daha önce bulunduğu görevde çalıştırılmama tedbirine tabi tutulan kişiler hakkında alınan tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun ortaya konulması gerekir. 673 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin olağanüstü hâl koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması olağanüstü hâl koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla FETÖ/PDY ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda kişi hakkında duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan tedbir alınması hâlinde söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selami Gülen, B. No: 2019/15788, § 51; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 161).

15. Somut olaya konu olan müdahalenin ise 657 sayılı Kanun'un 76. maddesi dayanak alınarak 7081 sayılı Kanun'un "Görevden Uzaklaştırılanların İade Usulü" başlıklı 8. maddesi çerçevesinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması meşru amacına dayandığı anlaşılmaktadır (Namet Sevinç, B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41-43). Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük yönünden irdelenecektir.

16. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu görevini yürütmekle görevli kişilerin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirilmesi demokratik bir toplumda gerekli olabilir. Bu kapsamda kamu makamlarının, faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Ancak müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekir. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 44- 47; (A.K., B. No: 2015/10298, 7/3/2019, §§ 50, 51; Namet Sevinç, §§ 47, 48).

17. Somut olayda, başvurucunun görevden uzaklaştırma kararının kaldırılması akabinde müdür yardımcılığı görevine tekrar başlatıldığı ancak aynı gün tesis edilen işlemle müdür yardımcılığı görevinden alınarak öğretmen kadrosuna atandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun daha önceki görevi olan müdür yardımcılığına atanması talebini reddeden yargılama makamlarının başvurucunun yöneticilik görevinden alınması işleminin gerekliliğine dair başvurucu özelinde bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir. Bunun yanında olayın şartları çerçevesinde idare tarafından takdir yetkisi kullanılırken öznel gerekçeler ve idari işlemin nedeni ortaya konulmadığından başvurucu hakkındaki terör örgütüne mensubiyet, aidiyet, iltisak veya irtibata dair şüphelerin tam olarak ortadan kalkmadığı izlenimini oluşturduğu, bu durumun da başvurucunun meslek hayatında kişisel

gelişiminin, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinin ve itibarının olumsuz şekilde etkilenmesine sebebiyet verebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla benimsenen yaklaşımın kamu idaresinin takdir yetkisinin kapsamını aştığı, idare ve yargılama makamlarınca verilen kararlarda gerçekleştirilen müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı belirtilmelidir.

18. Sonuç olarak hem idarece hem de yargılama makamlarınca başvurucunun müdür yardımcılığı görevini yapmasına engel teşkil eden hukuki ve fiilî bir zorunluluk bulunduğunun da kararlarda gösterilmediği görülmekle birlikte idarenin iltisakı gerekçelendirmeden yer ve ünvan değişikliği yapması şeklinde gerçekleştirilen müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu söylenemez.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, 50.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan başvurucu, tazminat talebinde bulunmuş ise de ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 3. İdare Mahkemesine (E.2019/1147, K.2020/474) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GÜNGÖR

B. No: 2021/1719 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÜNGÖR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1719)

Karar Tarihi: 24/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 5/2/2025 - 32804

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Mehmet GÜNGÖR

Vekili : Av. Ali Fihil TERZİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, uyuşmazlığın esasına yönelik talebin karara bağlanmaması nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 76. maddesi uyarınca Konya Ereğli Belediye Başkanlığında münhal olan 1. dereceli yazı işleri müdürlüğü kadrosuna 18/4/2014 tarihinde asaleten atanmıştır. Başvurucunun bu görev uhdesinde kalmak kaydıyla 657 sayılı Kanun'un 68. maddesi çerçevesinde Ereğli Belediye başkan yardımcılığı görevine 10/8/2015 tarihinde vekâleten ataması yapılmıştır. Daha sonra ise başvurucunun 18/4/2019 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 657 sayılı Kanun'un 76. maddesi gereğince aynı yerde bulunan 1. dereceli uzman kadrosuna atanması uygun görülmüştür.

3. Bunun üzerine başvurucu, 1. dereceli uzman kadrosuna atanma işleminin iptali ve bu işlem nedeniyle yoksun kaldığını ileri sürdüğü mali haklarının saklı tutulmasına karar

verilmesi talebiyle Konya 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; üst düzey kamu yöneticisi niteliğindeki belediye başkan yardımcılığı görevine atanma ve görevden alınma hususunda idarenin geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu, bu göreve atanma ilgililer yönünden kazanılmış hak teşkil etmediği gibi görevden alınmanın da hukuki güvenlik ilkesini zedelemediğini belirtmiştir. Aynı zamanda söz konusu görevin devamlılığının atamaya yetkili amir olan belediye başkanının yeniden seçilmesi şartına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Atanan personelin başarısız olması hâlinde karşılaşacağı müeyyideler ve yeniden seçilememe durumunun belediye başkanının birlikte çalışacağı personeli seçme ve görevden alma yetkisi bulunduğunun bir göstergesi olduğu kabul edilmiştir.

5. Bu karara yönelik başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Nihai karara karşı başvurucu, iptal talebinden farklı bir konuda karar verildiğini belirterek Bölge İdare Mahkemesine maddi hata dilekçesi sunmuştur. Dilekçede, iptali talep edilen işlemin 1. dereceli yazı işleri müdürlüğü kadrosundan 1. dereceli uzman kadrosuna atama işlemi olduğunu ancak Mahkemenin ve Bölge İdare Mahkemesinin bu işlemi belediye başkan yardımcılığı görevinden alınıp uzman kadrosuna atama işlemi olarak değerlendirdiğini, oysa belediye başkan yardımcılığı görevine tekrar atanma yönünde bir talepte bulunulmadığını vurgulamıştır.

7. Bölge İdare Mahkemesi 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 30. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca yanlışlığın düzeltilmesi talebinin kabulüne karar vermiştir. Buna göre istinaf başvurusunun reddine ilişkin nihai kararın istem özetinde yer alan "Konya ili, Ereğli İlçe Belediye Başkanlığında başkan yardımcısı olarak görev yapmakta olan davacının 1. dereceli uzman kadrosuna atanmasına" şeklindeki ibare "Konya ili, Ereğli İlçe Belediye Başkanlığında 1. dereceli yazı işleri müdürü ve başkan yardımcısı olarak görev yapmakta olan davacının" olarak düzeltilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 3/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 31/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; iptal davası açtığı tarihte belediye başkan yardımcısı olarak görev yapmadığını, Mahkemece iptal talebinden farklı bir konuda karar verildiğini belirterek karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden

uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 54).

14. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı, genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu, § 55).

15. Kişiler dava açmak suretiyle mahkemelerden hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak yargısal koruma talep etmektedir. Bireylerin yargısal koruma taleplerine cevap vermek, bu bağlamda dava konusu uyuşmazlığın esasını inceleyerek iddia ve savunmaları değerlendirdikten sonra davayı karara bağlamak yargı mercilerinin anayasal yükümlülüğüdür. Ayrıca adil yargılanma hakkı davanın sonucuna yönelik bir güvence içermemektedir. Anılan hak, yargılama sürecinin adil olarak yürütülmesini temin edecek birtakım usul güvenceleri sunmaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuru incelemelerinde adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapılırken davanın sonucuna ilişkin bir çıkarım yapılması mümkün değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların -mahkeme hakkının gereği olarak- yargı mercilerince işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Emin Arda Büyük [GK], B. No: 2017/28079, 2/7/2020, §§ 52, 55).

16. Başvurucu, idare aleyhine açtığı iptal davasının sebebinin yazı işleri müdürlüğü kadrosundan uzman kadrosuna atanma olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda uzman kadrosuna atanmasına dair işlemin hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak herhangi bir karar verilmediğinden şikâyet etmiştir. Somut olayda tartışılması gereken mesele başvurucunun uzman kadrosuna atanma işlemine ilişkin olarak Mahkemece yapılan değerlendirmenin kapsamı ile ilgilidir.

17. Başvurucu, dava dilekçesinde yazı işleri müdürlüğü kadrosundan uzman kadrosuna atama işleminin iptalini talep etmiştir. Mahkeme ise gerekçeli kararında davanın konusunu belediye başkan yardımcılığı görevinden uzman kadrosuna atama işlemi olarak belirtmiş, belediye başkan yardımcılığı görevini yürüten başvurucunun bu görevinden alınması yönünde tesis edilen işlemde hukuka, kamu yararına ve hizmet gereklerine aykırılık olmadığı sonucuna varmıştır. Bu kabulden hareketle Mahkemenin olay kurgusunu tamamen belediye başkan yardımcılığı görevinden alınma temeline oturttuğu, bu görevden alınma bakımından değerlendirme yaptığı, dolayısıyla davayı belediye başkan yardımcılığı görevine atanma ve söz konusu görevden alınma hususuna özgüleyerek esas hakkında karar verdiği

anlaşılmıştır.

18. Başvurucu; istinaf dilekçesinde de Mahkemece davanın konusunun hatalı değerlendirildiğini, iptalini talep ettiği hususun belediye başkan yardımcılığı görevinden alınma işlemi olmadığını, asıl talebinin yazı işleri müdürlüğü kadrosundan uzman kadrosuna atama işleminin iptali olduğunu tekrarlamıştır. Bölge İdare Mahkemesi ise başvurucunun istinaf sebepleri ile ilgili bir değerlendirme yapmadan talebi reddetmiştir. Diğer yandan başvurucu, aynı sebeplere dayalı olarak bu defa maddi hata dilekçesi vermiştir. Ancak Bölge İdare Mahkemesi yine bir değerlendirmede bulunmadan sadece şeklî olarak istem özetine ilişkin yanlışlığın düzeltilmesi talebini kabul etmiştir.

19. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Mahkemenin başvurucunun dile getirdiği ve yargılamanın sonunda çözülmesi gerekli bir uyuşmazlık olarak ortaya koyduğu yazı işleri müdürlüğü kadrosundan uzman kadrosuna atama işlemi yönünden inceleme yapmadığı anlaşılmıştır. Mahkeme esasen uyuşmazlığın konusunu eksik tespit etmek suretiyle davayı reddetmiştir. Başvurucunun talebi hakkında Mahkemece değerlendirme yapılmak suretiyle olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş ve talep sonuca bağlanmamıştır. Bu itibarla başvurucunun dava konusu ettiği uyuşmazlık açısından karar hakkından yoksun bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucu, atandığı uzman kadrosunun yazı işleri müdürlüğü kadrosuna eşit veya daha üst bir kadro olmadığını, kendi talebi dışında ve herhangi bir sebep gösterilmeksizin uzman kadrosuna atandığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile istinaf dilekçesindeki iddialarına ilişkin olarak açık ve yeterli bir gerekçe ile cevap verme yükümlülüğünün yerine getirilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte karar hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan iddialar yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. İdare Mahkemesine (E.2019/756, K.2020/49) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAHYA PALAMUT

B. No: 2021/1854 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1854

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAHYA PALAMUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1854)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Yahya PALAMUT

Vekili : Av. Nurgül SOLKOL SULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1989 doğumlu olan başvurucu kasık ağrısı ve kasıkta ele gelen kitle şikâyeti ile Av. Cengiz Gökçek Gaziantep Devlet Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. Başvurucuya kasık fıtığı tanısı konularak 13/7/2005 tarihinde ameliyat gerçekleştirilmiştir. Devam eden süreçte ağrılarının artması nedeniyle başvurucu 6/5/2010 tarihinde Çanakkale Asker Hastanesinde (Asker Hastanesi) tekrar ameliyat edilmiştir.

3. Başvurucu; ikinci ameliyatı yapan doktorun ilk ameliyatın hatalı yapıldığı, yanlış müdahale nedeniyle sinir sıkışması meydana geldiği yönünde beyanda bulunduğunu ifade ederek 11/10/2011 tarihinde 5.000 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi talebiyle tam yargı davası açmıştır. Ayrıca dava dilekçesinde başvurucu; yürüme yetisini kısmi olarak kaybettiğini, çevresindeki insanlarla ilişki kuramaz ve iş

yapamaz hâle geldiğini, bu durumun düzelmeyeceğinin kendisine bildirildiğini belirtmiştir.

4. Davaya bakan Gaziantep 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) davanın asliye hukuk mahkemelerinde açılması gerektiğinden bahisle görev yönünden reddine karar vermiştir. Devamında Gaziantep 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, uyuşmazlığın çözümünün idare mahkemelerinin görevine girdiği gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar vermiştir. Çıkan olumsuz görev uyuşmazlığı nedeniyle Uyuşmazlık Mahkemesi 7/10/2013 tarihinde uyuşmazlığın görüm ve çözümünde idari yargı yerinin görevli olduğuna karar vermiştir.

5. Uyuşmazlık Mahkemesinin bu kararından sonra İdare Mahkemesi, başvuruya konu olayı inceleyerek 28/1/2015 tarihinde davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; tam yargı davasına konu edilen rahatsızlığın başvurucunun 13/7/2005 tarihinde geçirdiği ameliyattan kaynaklandığını, bu durumu en geç Asker Hastanesinde gerçekleştirilen 6/5/2010 tarihli ameliyat ile öğrendiğini vurgulamıştır. Netice itibarıyla başvurucunun bu tarihten itibaren mevzuat gereğince bir yıl içinde idareye başvurup sonucuna göre dava açması gerektiği belirtilerek bu sürenin geçirilmesinden sonra açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine olanak bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Başvurucu, bu karara itiraz etmiştir. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 7/10/2015 tarihinde başvurucunun itirazını kabul ederek İdare Mahkemesi kararının bozulmasına ve esas hakkında bir karar verilmek üzere dosyanın İdare Mahkemesine iadesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun 6/5/2010 tarihinde gerçekleştirilen ikinci ameliyat öncesinde ve sonrasında, 2005 yılındaki ameliyatın yanlış yapıldığı yönünde bilgilendirildiğine dair bir belgenin bulunmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda davanın başvurucunun önceki ameliyatın yanlış yapıldığını ve yürüme bozukluğuna neden olduğunu öğrendiğini beyan ettiği 21/12/2010 tarihine göre süresinde olduğu sonucuna varılmıştır.

7. Bu karardan sonra İdare Mahkemesi ilk olarak 8/2/2017 tarihli ara kararıyla, Dr. Y.Ç.den 12/7/2005 tarihinde yaptığı fıtık ameliyatı hakkındaki beyanını talep etmiştir. Y.Ç., Hastanede genel cerrahi uzmanı olarak çalışmaktayken gerçekleştirdiği bahse konu ameliyatla ilgili olarak ilgili bilgi ve belgelere ulaşamadığını beyan etmiştir. Yine aynı ara kararla Gaziantep Üniversitesi Şahinbey Araştırma ve Uygulama Hastanesinden başvurucunun muayene edilip gerekli görülen tüm tetkiklerin yapılarak son durum muayenesini gösteren ayrıntılı raporun gönderilmesine karar verilmiştir. Adı geçen hastane tarafından gönderilen 20/3/2017 tarihli konsültasyon formunda "Sol inguinal insizyon skarı mevcut sol inguinal bölgede palpasyonla hastada hafif hassasiyet mevcut her iki testis skrotumda ve normal boyutta öksürmekle bulbing veren herniasyon mevcut değil. Bu bulgularla hastada nüks bir herni saptanmadı. Yüzeysel USG ile tekrar değerlendirilen hastada nüks herniasyona rastlanmadı." şeklinde tespitler yer almaktadır.

8. Öte yandan İdare Mahkemesi, konu ile ilgili olarak bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiş; bu kapsamda Adli Tıp Kurumu (ATK) 2. İhtisas Kurulu 12/1/2018 tarihli rapor hazırlamıştır. Anılan raporda; başvurucuya yapılan ameliyatın söz konusu şikâyetler için uygulanan yöntemlerden biri olduğu, bu tür ameliyatlardan sonra klinik şikâyetlere neden olan bulgularda düzelme olmayabileceği belirtilmiştir. Öte yandan birinci ve ikinci ameliyat arasındaki beş yıllık sürede başvurucunun herhangi bir hastane başvurusunun bulunmadığı ve Gaziantep Üniversitesi Şahinbey Araştırma ve Uygulama Hastanesinde 20/3/2017 tarihinde yapılan son durum muayenesinde subjektif ağrı ifadesi dışında herhangi bir bulgu

tespit edilmediği vurgulanmıştır. Bu bağlamda bahse konu şikâyetlerin herhangi bir tıbbi kusur ya da ihmalden kaynaklanmayan komplikasyon niteliğinde olduğu, bunları gidermeye yönelik müteaddit operasyonların yapılabileceği ifade edilmiştir. Sonuç olarak uyuşmazlık konusu olayda kişinin tedavisine katılan sağlık görevlilerinin uygulamalarının tıp bilimince genel kabul görmüş ilke ve kurallara uygun olduğu, ilgili sağlık çalışanlarına atfı kabil kusur bulunmadığı kanaati bildirilmiştir.

9. Bununla birlikte bahse konu ATK raporunda, Genel Cerrahi Uzmanı Op. Dr. M.Ö. imzalı 17/2/2014 tarihli rapora değinilmiştir. Bu raporda başvurucunun 12/7/2005 tarihinde sol inguinal herni tanısıyla genel cerrahi servisine yatırıldığı, hastaya veya velisine hastalığı hakkında bilgilendirme ve rıza alma formu imzalatıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca uygulanan ameliyatın ingunial herni için yapılan standart bir ameliyat olduğu bu ameliyatın komplikasyonu olarak bazı hastalarda ameliyat yerinde ağrı oluşabileceği belirtilmiş, başvurucuya uygulanan tedavinin tıbba ve fenne uygun olduğu kanaati bildirilmiştir.

10. Başvurucu, ATK raporuna karşı itiraz dilekçesi sunmuştur. 19/4/2018 tarihli dilekçede başvurucu, Asker Hastanesinde ameliyatı yapan Dr. B.K.nın bilgilendirme yazısında "Sol inguinal herniografi sahasında prolen mesh reaksiyonu sonucu inguinal sinir trayerinde kalıcı hassasiyet mevcut. Analajezik tedavi önerildi. Radikal tedavi olanağı bulunmamaktadır." şeklinde beyanı bulunmasına rağmen bunun ATK tarafından dikkate alınmadığını belirtmiştir. Bunun yanında raporun bahse konu komplikasyonlara hangi sıklıkta ve ne gibi durumlarda rastlandığına, doğabilecek komplikasyonlara karşı hastanın bilgilendirilip bilgilendirilmediğine ilişkin de herhangi bir açıklama içermediği ifade edilmiştir.Sonuç olarak ATK raporunun yetersiz olduğu vurgulanarak üniversitelerin ilgili ana bilim dallarından seçilecek uzman bilirkişilerden oluşmuş bir kurul aracılığı ile yeniden rapor aldırılması talep edilmiştir.

11. İdare Mahkemesi, başvurucu tarafından yapılan itirazları yerinde görmeyerek 29/5/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, ATK raporundaki tespitlere yer verildikten sonra başvurucuya uygulanan tedavi ve yapılan işlemlerde bu rapordan ve dosyadaki diğer bilgi ve belgelerden hareketle idarenin hizmet kusurunun bulunduğuna yönelik bir tespit olmadığı ve meydana gelen zarardan idarenin sorumlu tutulmasına hukuken olanak bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

12. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu 19/4/2018 tarihli itiraz dilekçesinde belirttiği hususları tekrar etmiştir.

13. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi 26/10/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğunu, kaldırılmasını gerektirecek bir sebebin bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 12/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu 2005 yılında gerçekleştirilen ilk ameliyatta; operasyonun riskleri konusunda aydınlatılmadığını, bu hususta rızasının alınmadığını, ameliyat sonrasında da kalıcı hasar oluştuğunu ve ağrılarının geçmeyerek yürüme bozukluğu yaşadığını, bunun iş yaşamını da olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Yargısal makamların özensiz ve yetersiz kararlar verdiğini ifade eden başvurucu, ATK raporuna itirazının dikkate alınmadığını, etkili bir yargısal korumadan yararlanamadığını vurgulayarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte tıbbi müdahalelerden önce kişinin gerektiği şekilde bilgilendirilip rızasının alınması, hastaların durumun farkında olarak karar verebilmelerini sağlamak için uygulanması düşünülen tedavi ve bununla bağlantılı riskler hakkında kendilerine bilgi verilmiş olması gerektiği vurgulanmıştır.

21. Başvurucu, bu görüşe karşı önceki beyanlarını tekrar etmiş olmakla birlikte ameliyatın riskleri hususunda bilgilendirme yapılmadığını tekrar vurgulayarak bunun öneminin bahse konu görüşte de kabul edildiğini beyan etmiştir.

22. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa

hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

25. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

26. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Yargı mercilerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira yargı mercileri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

27. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olaylara ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında yargı mercilerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

28. Bu bağlamda yargı mercilerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, § 45).

29. Ayrıca tıbbi müdahaleden önce kişinin gerektiği şekilde bilgilendirilerek rızasının alınmaması, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlaline sebep olabilir. İstisnai hâller dışında tıbbi müdahale, ilgili kişinin ancak bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Hastaların durumun farkında olarak karar verebilmelerini sağlamak için uygulanması düşünülen tedavi ve bununla bağlantılı riskler hakkında kendilerine bilgi verilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56).

30. Başvurucu, Asker Hastanesinde ikinci ameliyatı yapan Dr. B.K.nın bilgilendirme yazısından hareketle bahse konu şikâyetlerinin ilk ameliyattaki ihmalden kaynaklandığı iddiası bağlamında idari ve yargısal makamlar tarafından herhangi bir değerlendirme

yapılmadığını ileri sürmüştür. Öncelikle başvurucu Dr. B.K.nın bilgilendirme yazısında "Sol inguinal herniografi sahasında prolen mesh reaksiyonu sonucu inguinal sinir trayerinde kalıcı hassasiyet mevcut. Analajezik tedavi önerildi. Radikal tedavi olanağı bulunmamaktadır." şeklinde beyanda bulunduğunu iddia etmiş olmakla beraber iddia edilen bu beyanın başvurucunun ileri sürdüğü gibi şikâyetlerinin kaynağının 2005 yılında yapılan ilk ameliyattan kaynaklandığına yönelik bir sonuç ortaya çıkardığını söylemek mümkün değildir. Keza bu hususta başvurucunun şikâyetlerinin kaynağının 2005 yılında yapılan ilk ameliyattan kaynaklandığına yönelik tıbbi bir bilginin ortaya konulmadığı söylenmelidir.

31. Nitekim 2005 yılında Hastanede yapılan ameliyattan beş yıl geçtikten sonra 2010 yılında Asker Hastanesinde ikinci ameliyat gerçekleştirilmiştir. Asker Hastanesinde yaşanan süreçte de başvurucunun şikâyetlerinin 2005 yılında gerçekleştirilen ilk ameliyattaki olası bir ihmalden kaynaklandığına yönelik bir belirleme ortaya konulmamıştır. Ayrıca ATK raporunda yer alan bu beş yıllık süreçte bahse konu şikâyetlerle ilgili olarak herhangi bir hastane başvurusunun olmadığına yönelik tespitine karşı başvurucunun belgelendirilmiş bir beyanı bulunmamaktadır.

32. Öte yandan başvurucu tarafından yargısal safahatta 2005 yılında yapılan ameliyatla ilgili olarak operasyonun riskleri konusunda bilgilendirilip bilgilendirilmediğine yönelik araştırma yapılmadığı, ATK raporunun bu yönden de yetersiz olduğu ileri sürülmüştür. Nitekim başvurucu bireysel başvuru formunda da operasyonun riskleri konusunda aydınlatılmadığını, bu hususta rızasının alınmadığını vurgulamaktadır. ATK raporunda Genel Cerrahi Uzmanı Op. Dr. M.Ö. imzalı 17/2/2014 tarihli rapordaki "hastaya veya velisine hastalığı hakkında bilgilendirme ve rıza alma formu imzalatıldığı" şeklindeki ifadeye yer verilmiş olmakla birlikte (bkz. §9) ATK raporunun sonuç kısmında bu hususta bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir (bkz. §8).

33. Bunun yanında yargısal makamlar tarafından da başvurucunun bu itirazı 17/2/2014 tarihli rapordaki ifadeden hareketle dahi olsa incelenmemiş, bu hususta herhangi bir tartışma gerekçeli kararlara yansıtılmamıştır. Bu bağlamda yargılama sürecinde başvurucunun ameliyat sonucunda oluşabilecek komplikasyon riskleri yönünden bilgilendirilmesine ve buna ilişkin onam belgesinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip edilmediğine ilişkin yeterli düzeyde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulmamıştır.

34. Sonuç olarak başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik tıbbi müdahale öncesinde tıp kurallarına göre öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası yönünden mahkeme kararlarında konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yargısal makamlarca bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer Çınar bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

36. Başvurucu ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi olmak üzere toplam 200.000 TL tazminat ödenmesine karar verilmesi

talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. İdare Mahkemesine (E.2015/1136, K.2018/578) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, tıbbi ihmal sonucu zarara uğraması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece Başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile çoğunluğun bu yöndeki görüşüne katılmıyorum.

Başvurucuya 16 yaşında iken, 2005 yılında kasık fıtığı tanısı konulmuş ve ameliyat

gerçekleştirilmiştir. Başvurucu devam eden süreçte ağrılarının artması üzerine 2010 yılında tekrar ameliyat edilmiştir. Başvurucu ikinci ameliyatı yapan doktorun ilk ameliyatın yanlış yapıldığı sinir sıkışması meydana geldiği yönünde beyanda bulunduğunu belirterek maddi ve manevi tazminat davası açmış, yargı yolu uyuşmazlıklarının giderilmesi sonrasında davayı gören idare mahkemesi Adli Tıp Kurumundan rapor almış ve Adli Tıp Kurumu raporu uyarınca idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirterek 29.5.2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Başvurucunun istinaf talebi de Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Yerel mahkeme tarafından alınan ve davanın reddine gerekçe oluşturan Adli Tıp Kurumu raporunda, 2014 tarihli M.Ö. imzalı rapora değinilerek hastanın genel cerrahi servisine yatırıldığı, hastaya veya velisine bilgilendirme yapıldığı ve rıza alma formu imzalatıldığı, uygulanan ameliyatın standart bir ameliyat olduğu, bazı hastalarda ameliyat yerinde ağrı oluşabileceğinin belirtildiği, uygulanan tedavinin tıbba ve fenne uygun olduğu bildirilmiştir. Sağlık hizmetinin tıbbi ihmal nedeniyle kusurlu sunulduğu iddiasının ispatı teknik bir konu olup, ancak bilirkişi raporu ile ispatlanabilir. 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 1. maddesinde Adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapmak üzere Adalet Bakanlığına bağlı Adli Tıp Kurumu kurulduğu belirtilmiştir. Kanunun 2. maddesinde, Adlî Tıp Kurumunun görevleri sayılmış olup, mahkemeler, hâkimlikler ve savcılıklar ile Kurumun uygun gördüğü alanlarda kamu kurum ve kuruluşları tarafından gönderilen adlî tıpla ilgili konularda bilimsel ve teknik görüş bildirmek görevlerden biri olarak sayılmıştır.

Bu çerçevede davayı gören yerel mahkeme gerekli delilleri toplamış, eksiklikleri tamamlayarak dosyayı Adli Tıp Kurumundan görüş almak üzere göndermiş ve Adli Tıp Kurumunun gönderdiği rapor çerçevesinde davanın reddine karar vermiştir. Raporda hastanın veya velisinin bilgilendirildiği ve ameliyat sonrasında ağrı oluşabileceği belirtilmiştir. Hastada ameliyat sonrasında ağrı oluşabileceği konusunda hastaya ya da velisine bilgi verildiği hallerde dahi, raporda belirtildiği üzere kasık fıtığı ameliyatının standart bir ameliyat olduğu nazara alındığında hastanın yine bu ameliyatı ve risklerini göze alacağı kabul edilebilir. Öyle ki, ilgili mevzuat çerçevesinde hastaya veya yakınlarına yapılan bilgilendirmelerin genel işlem koşulları oluşturduğu, standart metinlerin imzalatıldığı, hastaların veya yakınlarının tedavi ya da uygulamaların risklerini öğrenmelerine ve metni imzalamalarına rağmen riskleri göze aldıkları bilinmektedir.

Somut olayda Adli Tıp Kurumu raporunun aksine, hastaya bilgilendirme yapılmadığı kabul edilse bile sadece bu husus kişilerin maddi ve manevi varlığının geliştirilmesi hakkını ihlal ettiği şeklinde yorumlanamaz. Başvurucunun iddiası bilgilendirme yapılmaması yanında 2005 yılındaki doktorun hatalı ameliyat yaptığına ilişkin olup, sonraki süreçte ağrı oluşabileceğine dair kendisine bilgilendirme yapılsaydı kasık fıtığından ameliyat olmayacağı yönünde açık bir iddiası mevcut değildir. Bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi çerçevesinde kanun yolu itirazı niteliğindeki bu iddianın Anayasa Mahkemesi tarafından göz önünde tutulması da mümkün değildir.Anayasa Mahkemesi’nin Cemile Açan ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası; 2017/34516, K.Tarihi; 2.2.2022) “32. Bir tedavi işlemi sırasında ya da sonrasında sağlık personelinin herhangi bir hatası olmaksızın hasta için istenmeyen sonuçların meydana gelme olasılığının her türlü tıbbi işlem için kaçınılmaz olduğunun öncelikle belirtilmesi gerekir. Hastalıktan koruma yöntemi veya tedavi işleminin anormal ve öngörülemez sonuçları, tıbbi işlemlerin risklerinden kaynaklanmaktadır (Eliçe Aydın ve diğerleri, B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 53)” şeklinde tespitlere yer verilmiştir. Yine söz konusu kararda, yapılan tıbbi girişim ve uygulamaların tıp kurallarına uygun

olduğunun uzman bilirkişi raporuyla belirlendiği ve raporun mahkeme kararına dayanak yapılarak idarenin kusurlu olmadığının tespit edildiği gerekçeleri ile Başvurucuların Anayasa'nın 17. maddesindeki haklarının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Başvurucunun kasık fıtığı ameliyatının tıbbi yöntemlere uygun yapıldığı, ameliyat sonrasında bazı hastalarda ağrı oluşabileceği, tıbbi ihmalin mevcut olmadığı uzman bilirkişi raporu niteliğini haiz olan Adli Tıp Kurumu raporu ile belirlenmiş olup, her türlü tıbbi işlemde sağlık personelinin herhangi bir kusuru olmaksızın dahi hasta için istenmeyen sonuçlar meydana gelme olasılığı mevcut olduğundan, somut olay açısından, Sayın Mahkemenin yukarıda yer verilen Cemile Açan ve Diğerleri başvurusuna ilişkin içtihadından ayrılmayı gerektirir bir durum mevcut değildir.

Bu nedenlerle Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesindeki maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

HALİME GÖNÜL

B. No: 2021/1997 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİME GÖNÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1997)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Halime GÖNÜL

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi neticesinde elde edilen kayıtların imha edilmediği ve alenileştirildiği ileri sürülerek açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında Hizbullah terör örgütü adına eylem ve faaliyetlerde bulunduğu iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 2011 yılında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sürecinde başvurucu hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi kapsamında iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır.

3. Başvurucunun da aralarında bulunduğu altmış dört şüpheli hakkında Başsavcılık tarafından 2/11/2015 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına (takipsizlik) karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, şüpheliler hakkında telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbiri uygulandığı ve söz konusu tedbirin uygulanmasına 22/5/2013 tarihinde

son verildiği belirtilmiştir. Kararda; yürütülen soruşturmada operasyon yapılmasını gerektirecek mahiyette yeterli delile ulaşılamadığı, şüphelilerin gerçekleştirdiği görüşmelerin güncel görüşmeler kapsamında kaldığı ve neticede delil elde edilemediği ifade edilmiştir. Ayrıca mahkeme kararlarına dayanılarak icra edilen iletişimin dinlenmesi, tespiti, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin tedbirlerin kaldırıldığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 137. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca ilgili kişilere gerekli bildirimlerin yapılmasına, adli emanet memurluğunda bulunan kayıtlı materyallerin aynı maddenin (3) numaralı fıkrası uyarınca imha edilmesine, bu hususta anılan merciye yazı yazılmasına da karar verilmiştir.

4. Başvurucu; telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesine ilişkin koruma tedbirinin kanuna aykırı şekilde iki yıldan fazla uygulandığını, söz konusu koruma tedbiri neticesinde elde edilen ve 2/11/2015 tarihli takipsizlik kararıyla birlikte imha edilmesine karar verilen kayıtların Başsavcılık tarafından farklı mahkemelere gönderildiğini, kayıtlarınUlusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) yüklendiğini ve bu suretle alenileştirildiğini ileri sürerek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açmıştır.

5. Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesi ile Bakırköy 16. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davalar, Bakırköy 16. Ağır Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde bulunan dava dosyası üzerinde birleştirilmiştir. 20.000 TL manevi tazminat talebi içeren dava dilekçesinde başvurucu, imha edilmesi gereken söz konusu kayıtların -tespit edebildiği kadarıyla- yirmi dört farklı dava dosyasına girdiğini iddia etmiş ve bu hususta mahkeme adı, esas numarası gibi detaylı bilgiler sunmuştur. Başvurucu; takipsizlik kararının üzerinden beş ayı aşkın bir süre geçmesine rağmen soruşturma kapsamında elde edilen dinleme kayıtlarının imha edilmemiş olmasının ve bu kayıtların UYAP'a yüklenip farklı mahkemelere gönderilerek alenileştirilmesinin 5271 sayılı Kanun'da yer alan usullere açıkça aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Kişinin mahremiyetine ve haberleşmesine yönelik müdahaleler dolayısıyla oluşan zararların devlet tarafından tazmin edilmesi gerektiğini, fiilî durumun Cumhuriyet savcılarının eksik ve yanlış şekilde yaptığı işlemlerden kaynaklandığını ve açtığı davanın 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmeye uygun olduğunu iddia etmiştir.

6. Cumhuriyet savcısı tarafından Mahkemeye sunulan esas hakkındaki mütalaada tazminat koşullarının oluştuğu belirtilerek miktarı mahkemece belirlenecek tazminatın başvurucuya ödenmesi yönünde karar verilmesi talep edilmiştir.

7. Mahkeme 17/2/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; telekomünikasyon yolu ile iletişimin denetlenmesi ve teknik araçlarla izleme yolu ile uygulanan koruma tedbirlerinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde sayılan hâllerden olmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte somut olaydaki uygulamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen temel hakların sınırlandırılmasında geçerli olan ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu hakkındaki tedbirin bir kez uzatılarak toplam altı ay uygulandığı, süresinin kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasında oranlılık ilkesineuygun olduğu, bunun yanında birleşen dosya hakkında da kayıtların imha edildiği ve başka bir soruşturmada ya da kovuşturmada kullanılmadığı belirtilerek davaya konu işlemlerin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucu, söz konusu kararın bozulması talebiyle İstanbul Bölge Adliye Mahkemesine

istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; Mahkemenin kararının hukuka aykırı olduğunu, iki yıldan uzun süre ile uygulanan orantısız tedbir kararı nedeniyle mağduriyet yaşadığı gibi söz konusu kayıtların imha edilmemesi nedeniyle de manevi zarara uğradığını ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 14/12/2020 tarihinde, Mahkemenin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 21/12/2020 tarihinde öğrenmiş ve 28/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; hakkındaki iletişimin tespiti kararının ölçüsüz şekilde iki yıldan uzun süreyle uygulandığını ayrıca kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine rağmen anılan kayıtların imha edilmeyerek farklı mahkeme dosyalarına gönderildiğini ve UYAP sistemine kaydedildiğini beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca, oluşan zararlarının tazmin edilmesi amacıyla açtığı tazminat davalarının haksız olarak reddedildiğini bildirerek adil yargılanma hakkı, haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Bakanlık görüşünde, başvuruya ilişkin yargılama süreci ve mevzuat hükümleri özetlendikten sonra somut olay bakımından başvurucunun haberleşme hürriyetine bir müdahalenin bulunup bulunmadığı değerlendirilirken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin ulusal ve uluslararası içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun yargı makamlarınca gerçekleştirilen işlemlerden ve ihmallerden kaynaklanan, özel hayatın gizliliği ile haberleşmenin gizliliğinin ihlal edilmesi suretiyle oluşan zararlarının tazmin edilmesi talebiyle açtığı davanın etkili bir çözüm imkânı sunmadığına ilişkin şikâyetleri, Anayasa'nın 20. ve 22. maddeleriyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Murat Haliç, § 40; İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, § 40; Eyup Işık, B. No: 2018/26715, 19/10/2021, § 29).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvuru özetle; hakkındaki tedbirin iki yılı aşkın bir süreyle ölçüsüz şekilde uygulanması, takipsizlik kararıyla birlikte Başsavcılık tarafından imha edilmesine karar verilen dinleme kayıtlarının beş ay geçmesine rağmen tutulmaya devam edilmesi, kayıtların birçok farklı mahkemeye gönderilmesi ve UYAP'a aktarılması nedeniyle zarara uğradığını belirten başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine ilişkindir.

16. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde 18/6/2014 tarihinde yapılan değişikliklerle eklenen (3) numaralı fıkra ile anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında yazan hâller dışında suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer

sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davalarının devlet aleyhine açılabileceği kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu suretle Cumhuriyet savcılarının yapmış olduğu işlemler nedeniyle zarar gördüğünü düşünen kişiler yönünden bir hukuk yolunun getirildiği görülmektedir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Erol Arslan, B.No: 2018/27076, 6/10/2021, § 40).

17. Bazı kararlarında Yargıtay, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdiği kararlar veya yaptığı işlemler nedeniyle zarar gördüğünü iddia ederek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında tazminat davası açan kişilerin durumlarını bu bağlamda değerlendirmiştir. Örneğin özel hayatın gizliliği ve iddianame içeriğinde kişisel verilerle ilgili bilgi ve belgelere haksız şekilde yer veren Cumhuriyet savcısının bu eylemine karşı açılan tazminat davasında Yargıtay, yargı mensuplarının zorunluluk ve orantılılık ilkelerine uygun hareket ederek özenli davranmaları gerektiğini, kişilerin gizli veya özel hayat alanına ait olan haberleşme içeriklerine, kişiler arasındaki konuşmalara, kişisel verilerle ilgili bilgi ve belgelere iddianame içeriğinde yer verilmesinin uygun olmadığını, yer verilmesinin zorunlu olması durumda ise maruz kalınan suçlar bakımından kişilerin onur ve saygınlığını en az zedeleyecek şekilde bu hususlara yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yargıtay, bu durumda bireysel hakları en az ihlal edecek ve bu ihlali haklı gösterecek bir yöntemin benimsenmesi gerektiğini ifade ederek aksi yöndeki yaklaşımı özensiz davranış olarak nitelendirmiş ve 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince mağdurun manevi zararlarının tazmin edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır (söz konusu karar için bkz. Murat Haliç, bkz. § 25).

18. Başka bir kararında Yargıtay, yeterli uzmanlığı bulunmayan bilirkişiye rapor düzenlettiren ve bu raporu esas alarak kamu davası açan Cumhuriyet savcısının eyleminden dolayı ileri sürülen manevi tazminat talebinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir (söz konusu karar için bkz. Murat Haliç, § 26). Yine Yargıtay, dinleme kararı veren ve hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı iddia edilen hâkimin bu kapsamdaki eylem ve işlemlerinden kaynaklanan zararların tazmini talebiyle açılan davada 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrasının uygulanabileceğini ifade etmiştir (söz konusu karar için bkz. Murat Haliç, § 27). Ayrıca başvurucuyla aynı soruşturma kapsamında soruşturulan dört kişi tarafından aynı hukuki gerekçelerle -koruma tedbirleri nedeniyle- açılan tazminat davasında -Bakırköy 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/12/2017 tarihli kararıyla- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında manevi tazminata hükmedilmiştir (söz konusu karar için bkz. Murat Haliç, § 24).

19. Dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler" şeklinde ifade edilen ve her somut olayın özelliğine göre değerlendirilmesi gereken nedenlere dayanılarak bir zararın meydana geldiği konusunda savunulabilir iddiaların ileri sürülmesi durumunda yargı makamlarının bu konuda yapacakları yorum, söz konusu temel hakların korunmasını sağlayan etkili başvuru yolunun bulunup bulunmadığının saptanmasında kilit rol oynamaktadır (Erol Arslan, § 43).

20. Somut olayda, başvurucunun özel hayatının ve haberleşmesinin gizliliğinin ihlal edilmesi suretiyle manevi olarak zarar gördüğüne ve bu zararların tazmin edilmesi gerektiğine

yönelik şikâyetleri 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen koşulların oluşmadığı gerekçesiyle yargı mercilerince reddedilmiştir.

21. Başvurucunun şikâyet ettiği hususun hangi nedenlerle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği hususunda delillere dayanan somut gerekçeler ileri sürdüğü görülmektedir. Ancak yargı mercilerince bu iddiaların yeterli şekilde değerlendirilmediği ve savunulabilir nitelikteki iddialara dayanan dava neticesinde verilen kararda ikna edici açıklamalarda bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucu ile aynı soruşturma kapsamında hakkında iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin tedbirler uygulanan ve başvurucuyla birlikte hakkında takipsizlik verilen diğer kişiler tarafından açılan tazminat davalarında (söz konusu karar için bkz. Murat Haliç, § 24) farklı yönde verilen kararların da yargı mercilerince dikkate alınmadığı görülmektedir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Erol Arslan, § 45).

22. Başvurucunun içinde bulunduğu koşulların ve iddialarının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde yer alan koşulların oluşmadığı yönünde verilen kararın bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçeler içermediği ve başvurucuya uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. Esasında yargı makamlarınca ortaya konulan bu yaklaşımın temel hakların ihlaline yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamadığı değerlendirilmektedir. Neticede somut olayın koşullarında özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti bağlamında oluşan zararlarının tazmini konusunda başvurucuya, asgari güvenceleri içerecek şekilde etkili bir hukuk yolu sunulmadığı sonucuna varılmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. ve 22. maddeleriyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yargılamanın yenilenmesi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20 ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve

haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 16. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/88, K.2020/68) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULHABİP PEKER VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/11642 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11642

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHABİP PEKER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11642)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Abdulhabip PEKER ve diğerleri [bkz. ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde

belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvurda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamdaekli listenin (E) sütununda gösterilen yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SULTAN YALÇİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/13745 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13745

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SULTAN YALÇİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13745)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Sultan YALÇİN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (D) sütunu]

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde

belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamdaekli listenin (E) sütununda gösterilen yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TOLGA GÜNER

B. No: 2021/15546 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TOLGA GÜNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15546)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Tolga GÜNER

Vekili : Av. Ali Hikmet YAĞCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temyiz kanun yolu açık olduğu hâlde kararın kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Soma Devlet Hastanesi acil servisinde 18/6/2016 tarihinde görevli sağlık memuru tarafından yapılan enjeksiyon sonrasında düşük ayak olarak tanımlanan engellilik hâli meydana geldiğinden bahisle uğradığını ileri sürdüğü 2.000 TL maddi ve 800.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle tazminine karar verilmesi talebiyle Manisa 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır.

3. Mahkeme davanın kısmen reddine, kısmen kabulüne karar vermiştir. Buna göre 50.000 TL manevi tazminatın dava tarihi olan 10/5/2018 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Olayda kusuru olduğu ileri sürülen ilgili kamu görevlisi hakkında açılan ceza davasında yaptırılan bilirkişi incelemesi neticesinde düzenlenen Adli Tıp Kurumu (ATK) raporunu hükme esas almıştır. ATK raporunda özetle

tedaviyi düzenleyen hekimin ve enjeksiyonu uygulayan sağlık personelinin fiillerinin tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğu, başvurucunun Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde muayenesinin yaptırılarak düzenlenen sağlık kurulu raporunun da değerlendirildiği belirtilmiştir. Bu itibarla idarenin sunduğu sağlık hizmetinde tıbbi tedavi bakımından kusurlu olmadığı, idarenin eylemi ile meydana gelen zarar arasında nedensellik bağı bulunmadığı gerekçesiyle maddi tazminat talebi reddedilmiştir. Manevi tazminat talebi yönünden ise enjeksiyon uygulamasından önce risklerin anlatılıp başvurucudan yazılı onamın alınmadığına, bu durumun başvurucunun aydınlatılma ve onay verme hakkının elinden alınmasına ve sağlık hizmetinin gereği gibi işletilmediği konusunda başvurucuda endişe ve üzüntüye yol açtığına işaret edilmiştir.

4. Bu karara karşı taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurularının reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 24/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; Bölge İdare Mahkemesinin kesin nitelikte karar vermesinin hatalı olduğunu, temyiz kanun yoluna başvurma hakkının elinden alındığını belirterek etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüş yazısında 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen ne türdeki kararların hangi kanun yollarına tabi olduğunun düzenlendiği, başvurucu tarafından açılan davada verilen kararın temyize tabi kararlar arasında sayılmadığı belirtilmiştir. İdari yargı mercilerinin her somut olaya özgü olarak idarenin hizmet kusurunun tazminatı gerektirip gerektirmediğini takdir ettiği ifade edilmiştir. Sağlık Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği bildirilmiştir. Ayrıca başvurucunun mahkemeye erişim hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiği dile getirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

11. Başvurucunun şikâyetinin özünün Bölge İdare Mahkemesi kararının kesin olarak verilmesine yönelik olduğu anlaşıldığından başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, istinaf kanun yolu açık olduğu hâlde kararın kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını Umut Öztürk ([GK], B. No: 2017/37079,

29/9/2021) kararında değerlendirmiştir. Kararda, ilk derece mahkemesi veya istinaf mahkemesinin verdiği kararın kesin olduğu hususunda yaptığı tespitin yargı denetimi dışında olmadığının ve bu tespite karşı bir üst kanun yoluna müracaat edilmesinin mümkün olduğunun altı çizilmiştir. Aynı kararda, ilk derece veya bölge adliye mahkemesince kesin olduğu belirtilerek verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olduğuna dair şikâyetlerin öncelikli olarak kanun yolunda (istinaf/temyiz) dile getirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Umut Öztürk, §§ 34-36).

13. Anayasa Mahkemesi anılan kararında, mahkemece kesin olarak verildiği belirtilen karara karşı kanun yolunun açık olduğu iddiasıyla söz konusu kanun yoluna başvurma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurulmadan ihlal iddialarının doğrudan bireysel başvuruda dile getirildiği gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır (Umut Öztürk, §§ 37-38).

14. Başvurucu; 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin anılan fıkrada sayılan davalar hakkında verdikleri kararların başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebileceğinin kurala bağlandığını, aynı fıkranın (b) bendinde konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davaların temyize tabi olduğunun düzenlendiğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda Bölge İdare Mahkemesi kararının kesin nitelikte olmadığını ve temyiz kanun yoluna başvurma hakkının engellendiğini belirtmiştir. Ancak başvurucunun tazminat talebiyle açtığı tam yargı davasına ilişkin Mahkeme kararına yönelik istinaf başvurusunun reddine dair Bölge İdare Mahkemesi kararının kesin şekilde verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını temyiz kanun yoluna taşımaksızın doğrudan bireysel başvuruda ifade ettiği anlaşılmıştır.

15. Bu değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun Bölge İdare Mahkemesince kesin olarak verildiği belirtilen karara karşı temyiz kanun yolunun açık olduğu iddiasıyla söz konusu kanun yoluna başvurma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurmadan ihlal iddialarını doğrudan bireysel başvuruda dile getirdiği, dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut ve etkili yargı yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERAT KAAN SEVEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/27736 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27736

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERAT KAAN SEVEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27736)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : 1. Berat Kaan SEVEN

2. Derya ŞENGÜL SEVEN

3. Muhammed Mustafa SEVEN

Vekili : Av. Birhan ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkeme kararının yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, F.S.nin mirasçılarıdır. F.S., Ankara Emniyet Müdürlüğü bünyesinde polis memuru olarak görev yapmaktayken 12/10/2017 tarihinde bir şüphelinin sağlık kontrolü için hastaneye sevkinde görevlendirilmiştir. Sevk sırasında yaşanan silahlı çatışma neticesinde F.S. yaralanmış, polis memuru arkadaşı ise vefat etmiştir. F.S. 21/10/2017 tarihinde kalp krizi geçirerek vefat etmiştir.

3. Başvurucular, F.S.nin polis memuru arkadaşıyla birlikte bir şüphelinin sağlık kurumuna sevki sırasında yaşadıkları silahlı çatışmada arkadaşının vefat etmesi üzerine vicdani huzursuzluk ve rahatsızlık sonucu görevi nedeniyle vefat ettiğini ileri sürerek toplam

131.536,05 TL nakdi tazminatın ödenmesi talebiyle Ankara 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme 7/10/2020 tarihli kararla davanın kabulüne karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta, davacıların murisi F.S.nin görevi başında iken 12.10.2017 tarihinde girilen silahlı çatışmada yaralandığı, arkadaşının ise vefat ettiği, F.S.nin hastaneye sevk edildiği ve istirahat raporu verildiği, arkadaşının vefatından 2 gün sonra 14.10.2017 tarihinde hastaneye başvurduğu ve göğüs ağrısı şikayetinin bulunduğu, hastanede arkadaşının vefatı nedeniyle duyduğu üzüntüyü dile getirdiği ve Sağlık Müdürlüğü tarafından verilen yazıda davacının göğüs ağrısının arkadaşının şehit olması nedeniyle tetiklendiği hususuna yer verildiği, 21.10.2017 tarihinde kalp krizi nedeniyle vefat ettiği hususları bir arada değerlendirildiğinde davacıların murisinin görevi başında iken fiziki ve psikolojik olarak büyük bir olay yaşadığı ve vazife arkadaşını kaybettiği, olayın ardından çok kısa bir süre sonra hastaneye başvurduğu ve vazifesinin etkisi nedeniyle vefat ettiği, vefat olayı ile davacıların murisinin geçirdiği çatışma arasında illiyet bağının bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Mahkememiz ara kararıyla davalı idareden davacıların murisinin vefat etmesi nedeniyle nakdi tazminat ödenmesi yolunda bir karar verilmiş olsaydı ne kadar ödeme yapılabileceğinin sorulduğu, davalı idarenin 21.01.2020 tarih ve 16.35.32.260.68 sayılı yazısı ile muris F.S.nin anne ve babasının vefat ettiği, eşi Derya Seven, çocukları Muhammed Mustafa Seven ile Berat Kaan Seven'in her birine 43.845,35-TL olmak üzere toplam 131.536,05-TL ödeneceği bilgisi verilmiştir.

Davacı vekili tarafından verilen 10.03.2020 tarihli ıslah dilekçesi ile davacı Derya Seven için 32.884,01-TL, davacı Muhammet Mustafa Seven için 49.326,01-TL, davacı Berat Kaan Seven için 39.326,01-TL olmak üzere toplam 131.536,05-TL'nin başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talep edilmiştir.

Bu durumda, davacıların murisi F.S.nin vazifesinin etkisi nedeniyle vefat ettiği anlaşıldığından davacıların 131.536,05-TL nakdi tazminat ödemesi talebinin kabulüne karar vermek gerekmiştir."

5. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 14/4/2021 tarihli kararla davalı idarenin istinaf talebinin kabulüne ve Mahkeme kararının kaldırılarak davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yapılan incelemede; davacıların yakını F.S.nin,12.10.2017 tarihinde görevli olduğu bir adli olayda yaralandığı, arkadaşı polis memurunun bu olayda şehit olduğu, istirahatli iken 14.10.2017 tarihinde, nefes darlığı, burun akıntısı ve göğüs ağrısı şikayetiyle Kahramankazan Hamdi Eriş Devlet Hastanesi Baştabipliğine başvuruda bulunduğu, sağlık raporunun öykü bölümünde, vefat edenin ara ara göğüs ağrısı olduğu, dinlenmekle azaldığı, polis arkadaşının şehit olmasından dolayı bu ağrının arttığının belirtildiği, vefat edenin EKG'sinin çekildiği, doktor tarafından troponin isteminde bulunduğu, ancak vefat edenin vakti olmadığı gerekçesiyle kan vermediği, kardiyoloji bölümüne giderek Halter EKG, tanısal anjigrafi yaptırmasının doktor tarafından vefat edene önerildiği, vefat edenin üzerinde baskı olduğu, arkadaşının yerine kendisinin şehit olması gerektiği, işlerinin yoğun olduğunu, kardiyoloji ile uğraşacak vakti olmadığının İlçe Sağlık Müdürü imzalı Dr. ... tarafından düzenlenen belgede belirtildiğinin anlaşıldığı, vefat edenin yaralanma olayının

göğüs ağrısını tetiklediği, 21.10.2017 tarihinde kalp krizi geçirerek vefat ettiğininde yine bu yazıda belirtildiği görülmektedir.

Davacıların yakını vefat eden polis memuru bu yaralanma nedeniyle nakdi tazminat ödendiği, polis memuru F.S.nin, iç güvenlik ve asayişin korunması görevi ile görevli iken yaralandığı, adli olayda arkadaşını kaybettiği, arkadaşının vefat olayının kendisini etkilediği, bu durumun İlçe Sağlık Müdürü imzalı yazıda açıkça belirtildiği, ancak davacının muayene sonunda kalbi için gerekli kontrolleri bilerek ve isteyerek yaptırmadığının anlaşıldığı, istirahatli iken kalp krizi geçirerek vefat ettiği, vefat olayının görevden kaynaklandığına ve görevin neden ve etkisiyle meydana geldiğinin kabul edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan; vefat edenin yakınlarına vazife maluliyet aylığı bağlanması istemiyle yapılan başvuruda SGK Vazife Maluliyet Tespit Kurulunun 04.01.2019 tarih, 19 sayılı kararı ile, vefat edenin ölümünde görevin neden ve etkisinin bulunup bulunmadığının incelenmesi sonucu, ölümün işyerinde ve işin yürütümü sırasında meydana gelen olaylardan veya işyerinde görevli olduğu sırada meydana gelen dış etkenlerden kaynaklanmadığı kabul edilerek 5510 sayılı Kanunun 47. maddesine göre vazife maluliyet hükümlerinin uygulanmayacağına karar verilmiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; davacıların yakını F.S.nin vefatının, 2330 sayılı yasa kapsamında icra ettiği somut bir görev sırasında ve bu görevden kaynaklanan sebeple meydana gelmediği anlaşıldığından istinafa konu idare mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır."

6. Başvurucular, nihai hükmü 3/6/2021 tarihinde öğrendiklerini belirtmiş;23/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular; istinaf karar gerekçesinin yeterli olmadığını ve kendi içinde çelişkili olduğunu ileri sürmektedir. Karar gerekçesinde; murislerinin kalbi için gerekli kontrollerini bilerek isteyerek yaptırmadığına yer verilmesinin hatalı olduğunu, idare mahkemesinin bu hususu karar gerekçesinde değerlendirdiğini, murislerinin raporlu olmasına rağmen hastaneden iş için çağrıldığını, işlerinin yoğun olduğunu, ayrıca doktor tarafından kardiyolojiye sevkinin sağlanmadığını, ilaç tedavisiyle taburcu edildiğini, yaşanılan çatışmadan önce de göğüs ağrısı olduğunu, arkadaşının vefat etmesi ve kendisinin yaralanması nedeniyle rahatsızlığının tetiklendiğini tüm bu hususlar birlikte değerlendirilmeden karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Benzer durumda olup görevin ifası sırasında kalp krizi geçirenlere nakdi tazminat verilmişken çatışma sonrası istirahatli olduğu dönemde kalp krizi geçiren murislerine de bu imkânın sağlanması gerektiğini bu nedenle de eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde mevcut başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle incelenmesi gerektiği, başvurucu gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de istinaf mahkemesince ileri sürülen şikâyetler dikkate alınarak F.S.nin icra ettiği görev sırasında ve görevden kaynaklanan sebeple vefatının meydana gelmediği sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı

belirtilmiştir.

9. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular; murislerinin yaşanılan çatışmada yaralanması üzerine raporlu olduğunu, bu dönemde kalp rahatsızlığının oluştuğunu, yakın arkadaşının olayda vefat etmesinin murislerini etkilediğini, raporlu olduğu dönemde olaya ilişkin İçişleri Bakanlığı müfettişine bilgi verilmek üzere çağrıldığını, üzerinde büyük bir baskı olduğunu dolayısıyla olay ile vefatının arasında illiyet bağının bulunmadığının söylenemeyeceğini bu konuya ilişkin Adli Tıp Kurumundan da rapor alınmadığını ileri sürmüştür.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

12. Somut olayda idare mahkemesi; İlçe Sağlık Müdürü doktorun ölüm olayına ilişkin yazısını dikkate almış ve anılan yazıda yaralanma olayının F.S.nin göğüs ağrısını tetiklediği ve bu hâlde görevine devam ettiği 21/10/2017 tarihinde kalbi durmuş olarak acile getirildiği belirtilmiştir. Mahkeme anılan yazıya dayanarak başvurucular murisinin görevi başında iken fiziki ve psikolojik olarak büyük bir olay yaşadığını ifade etmiştir. Ayrıca olayda vazife arkadaşını kaybettikten çok kısa bir süre sonra hastaneye başvurduğunu ve vazifesinin etkisi nedeniyle kalp krizinden vefat etmiş olduğuna karar vermiştir.

13. İstinaf Mahkemesi kararında İlçe Sağlık Müdürünün yazısına yer verilmiş ancak anılan yazıyla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın başvurucular murisinin bilerek isteyerek gerekli sağlık kontrollerini yaptırmadığı ve istirahatli olduğu dönemde vefat ettiği gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Karar gerekçesinde olaya ilişkin alınan aksi yönde bir doktor raporuna yer verilmediği gibi idare mahkemesinden neden farklı bir sonuca ulaşıldığına ilişkin makul bir gerekçe ortaya konulamamıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2021/357, K.2021/1407) iletilmesi için Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2019/1018, K.2020/1765) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487.60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuruculara yakını olan F.S, 12/10/2017 tarihinde polis arkadaşıyla birlikte görev ifa ettikleri sırada kendilerine yönelik silahlı saldırı neticesinde yaralanmış, arkadaşı ise vefat etmiştir.

2. Olaydan iki gün sonra nefes darlığı, burun akıntısı ve göğüs ağrısı şikayetleri ile Devlet Hastanesine müracaat eden F.S.ye kardiyolojik tetkikler yaptırması önerisinde bulunulmasına rağmen ilgili bu yönde bir girişimde bulunmamış, saldırının gerçekleşmesinden dokuz gün sonrada kalp krizi geçirerek vefat etmiştir.

3. SGK Vazife Maluliyet Tespit Kurulunun 4/1/2019 tarih ve 19 sayılı Raporunda, ölümün işyerinden ve iş yürütümü sırasında meydana gelen olaylardan veya işyerinde görevli olduğu sırada meydana gelen dış etkenlerden kaynaklanmadığı belirtilmiştir.

4. Somut olgu ve belgeleri değerlendiren yargılama mercileri başvurucuların murisinin vefat etmesinin görevin neden ve etkisiyle meydana gelmediğine karar vermiştir.

5. Ayrıca F.S.nin kalbi için gerekli kontrolleri bilerek ve isteyerek yaptırmadığı karar gerekçesinde vurgulanmıştır.

6. Yargılama mercileri başvurucuların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartışmıştır.

7. Bu bağlamda gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığını değerlendirdiğimizden, çoğunluğun ihlal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI

AHMET CENGİZ

B. No: 2021/28410 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28410

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL EFE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28410)

Karar Tarihi: 26/2/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler:Recai AKYELSelahaddin MENTEŞİrfan FİDANMuhterem İNCE

Raportör:Şahap KAYMAK

Başvurucular:İsmail EFE ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekili:Av. Seyit Nusret ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünde mevsimlik işçi statüsünde çalıştırılan kişilerin yıllık izin ücretine ilişkin yargılamalardaki içtihat farklılığı nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, Anayasa'ya aykırılık iddiasının karşılanmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Davalarla İlgili Süreç

2. Başvurucular; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünde (Genel Müdürlük) kadroya alınmadan önce uzun yıllar aynı işte ve aynı işyerinde aralıklı işçi statüsünde çalıştıklarını belirterek 2001 yılında kadroya geçirilmeden önceki dönem çalışmalarının mevsimlik işçilik olup olmadığının belirlenmesi, yıllık izin hakkı ile yıllık izin ücreti alacaklarının tespitine ve tahsiline karar verilmesi talebiyle davalar açmıştır.

3. Tokat 1. İş Mahkemesince (Mahkeme) davaların reddine karar verilmiştir. Kararların gerekçelerinde; başvuruculların çalıştıkları Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünün 13/1/2005 tarihli ve 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kapatılarak işyerlerinin il özel idaresine devredildiği, başvuruculaların mevsimlik işçi olarak dava konusu dönemde 1999 yılında on bir ayın üzerinde çalıştıkları, 1999 yılı haricindeki çalışmalarının 330 günün altında kaldığı, 1999 yılına ait yıllık izin ücretlerinin ise başvuruculara arabuluculuk aşamasında ödendiği, başvuruculara da bu durumu kabul ettiği belirtilmiştir. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 53. maddesinde niteliğinden dolayı bir yıldan az süren mevsimlik işlerde yıllık izin hakkı olmayacağının düzenlendiği ancak toplu iş sözleşmesi (TİS) ile işçi lehine düzenleme yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. Mevcut TİS'te mevsimlik işçinin özel olarak yıllık izin hakkından yararlanacağına ilişkin hüküm olmadığından mevsimlik işçi olarak geçen dava konusu dönem açısından başvuruculara yıllık izin ücretinden faydalanamayacakları sonucuna varılmıştır.

4. Başvurucular, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçelerinde; yıllık izin ücreti konusunda diğer çalışanlara göre ayrımcılığa maruz bırakıldıklarını, benzer davaları kabul eden İstanbul'daki çok sayıdaki iş mahkemesi ile İstanbul Bölge Adliye Mahkemesindeki hukuk dairelerinin kararlarını dava dosyalarına sunduklarını, iki yıldır İstanbul'daki benzer hukuki uyuşmazlıkların işveren ile arabuluculuk aşamasında çözüldüğünü belirtmiştir.

5. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Daireleri istinaf başvurularını kesin olarak reddetmiştir. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesinin gerekçeli kararlarının ilgili kısmı şöyledir:

"4857 sayılı İş Kanunu'nun 53/3. maddesi uyarınca mevsimlik işlerde yıllık ücretli izinlere ilişkin hükümler uygulanmayacağından mevsimlik işçi, 4857 sayılı İş Kanunu'nun yıllık ücretli izin hükümlerine dayanarak yıllık ücretli izin kullanma veya buna dayanarak ücret alacağı talebinde bulunamaz. Hemen belirtmek gerekir ki, 53/3. maddedeki kural, nispi emredici kural olup işçi lehine bireysel iş sözleşmesi ya da toplu iş sözleşmesi ile yıllık ücretli izne ilişkin hükümler düzenlenebilir ve mevsimlik işçiler için yıllık izin hakkı tanınabilir.

Öte yandan bir işyerinde başlangıçta mevsimlik olarak çalıştırılan ve daha sonra devamlılık arzeden işte çalıştırılan işçinin, mevsimlik dönemdeki çalışması kıdeminde dikkate alınmasına rağmen yıllık ücretli izinde dikkate alınmaz. Bu nedenle işçinin mevsimlik dönemde geçen kıdemi, daha sonra izne hak kazandığı dönemde izin süresinin belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Ancak bu olgu için işçinin mevsimlik çalıştığı belirtilen dönemde yapılan işin gerçekten mevsime bağlı olarak yapılması gerekir.

Yapılan iş mevsimlik değil ancak işçi aralıklı çalıştırılmış ise mevsimlik işten söz edilemeyeceğinden bu sürede de bir yılı doldurmak şartı ile izne hak kazandığı kabul edilmelidir.

Yasa koyucunun mevsimlik işte yıllık izin öngörmemesinin temel gerekçesinin çalışılan süre itibarıyla dinlenme ihtiyacının ortaya çıkmamış oluşudur. Ne var ki özellikle işçinin her yıl 11 ay civarında çalıştırılması ve kısa bir askı süresinden sonra yeniden çalışmaya devam etmesi, diğer bir ifadeyle yılın tamamına yakın bir bölümünde çalışılma hâlinde anayasal temeli olan dinlenme hakkının tanınması gerekmektedir. 11 ayı aşan çalışmalarda ise yılın kalan bölümünde dinlenme hakkının gereğinin yerine getirilmesi için gereken süre bulunmadığından, 11 ayı aşan çalışmalarda çalışma şeklinin mevsimlik iş olarak değerlendirilmesine imkân bulunmamaktadır. Bu çeşit bir çalışmanın mevsimlik olarak değil, fasılalı çalışma olması nedeniyle ve mevsimlik işten söz edilemeyeceğinden bu sürede de bir yılı doldurmak şartı ile işçinin izne hak kazandığı kabul edilmelidir.

Somut olayda, Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacının talebi doğrultusunda daimi kadroya geçirildiği tarihe kadarki dönem değerlendirilmiştir. Davacının kadroya geçtiği döneme kadar yaptığı iş, çalışmasının yılın belli döneminde toplanması dikkate alındığında arabuluculuk aşamasında anlaşmaya varılan 1999 yılı dışındaki dava konusu dönemde mevsimlik işçi olarak çalıştığı, bu dönem için yıllık izin hakkının doğmadığı kanaati oluşmuştur."

6. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin gerekçeli kararlarının ilgili kısmı ise şöyledir:

...

"Somut olayda, Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacının 2000 yılında daimi kadroya geçirildiği kabul edilerek hesaplama yapılmıştır. Davacının çalışmasının yılın belli döneminde toplanması, yaptığı iş dikkate alındığında arabuluculuk aşamasında anlaşmaya varılan 1999 yılı dışındaki dava konusu dönemde mevsimlik işçi olarak çalıştığı, yapılan iş sözleşmelerinde de bunun belirtildiği, davacının toplam hizmet süresine göre hak kazandığı izin günü belirlenmeden sadece kadroya geçmeden önceki yıllar itibarıyla izin hak edip etmediği incelenerek yıllık izin ücreti hesaplandığı, davacının toplam çalışma süresi belirlenip buna göre Toplu İş Sözleşmesi hükümleri dikkate alınarak hak kazandığı izin günü ve kullandığı izinlere göre yıllık ücretli izin alacağı hesaplanması gerekirken yapılmaması hatalı olmuşsa da, davacı tarafın dava dilekçesindeki talebi ile istinaf sebepleri dikkate alındığında istinaf sebebine göre davanın reddine ilişkin Mahkeme kararında hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından."

7. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

8. Ekli tablonun (B) sütununda bulunan başvuruların konu yönünden irtibatı nedeniyle Komisyonlar tarafından 2020/28410 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurunun incelenmesi sürecinde başvuruculardan Memet Çakmak'ın 18/12/2020 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır. Vefat eden başvurucunun vekiline yapılan 11/3/2024 tarihli bildirime rağmen mirasçıları süresinde başvuruyu devam ettirmek istedikleri yönünde bir beyanda bulunmamıştır.

B. Başvuru Formlarında Belirtilen ve Somut Davalar ile Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreçler

1. İstanbul 9. İş Mahkemesinin E.2010/999, K.2011/509 Sayılı Kararına Konu Davayla ilgili Süreç

11. Başvurucular ile aynı durumda olan A.M. benzer iddialarla İstanbul 9. İş Mahkemesinde dava açmıştır. İstanbul 9. İş Mahkemesi 30/6/2011 tarihli kararıyla davayı kabul etmiş ancak Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 21/11/2013 tarihinde kararı bozmuştur.

12. Bozma kararında; A.M.nin Genel Müdürlük personeli olarak çalışmaktayken İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına devredildiği, daha sonra İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresinde çalışmaya devam ettiği, kadroya geçirildikten sonra yıllık izinlerinin kullandırıldığı ve bilirkişi tarafından fiilî hizmet süreleri toplanarak kullandığı yıllık izinleri

mahsup edilmek suretiyle yapılan hesaba göre kabul kararının verildiği belirtilmiştir. 4857 sayılı Kanun'un 53. maddesinde mevsimlik işlerde yıllık izin hakkının doğmayacağı belirtilmiş ise de yılın ne kadarlık bölümünde çalışılması hâlinde bunun mevsimlik iş sayılacağı yönünde bir düzenlemeye yer verilmediği ifade edilmiştir. Yılın tamamına yakın bir bölümünde çalışma hâlinde dinlenme hakkının tanınması gerekeceği, istikrar kazanan kararlarında çalışmanın on bir ayın üzerine çıktığı hâllerde mevsimlik iş ilişkisinin dışına çıkıldığının ve daha sonraki çalışmalar için yıllık izin hakkının doğduğunun kabul edildiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda A.M.nin çalışmasının on bir ayın üzerine çıktığı yıllar var ise bu yönden bilirkişiden ek rapor alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğine, on bir ayın üzerinde çalışmasının olmadığı yıllar için ise ret kararı verilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

13. İstanbul 9. İş Mahkemesi 1/4/2014 tarihli kararıyla önceki kararında direnmiştir. Karar gerekçesinde A.M.nin çalıştığı işyerinin mevsimlik iş yapılan yer olmadığını, çalışmalarının birbirini takip eden belirli süreli hizmet sözleşmeleri ile devam ettiğini, yaptığı işin mevsimlik iş olmadığını ve aralıklı olarak işyerinde çalıştığını, buna göre A.M.nin işveren tarafından kullandırıldığı veya karşılığının ödendiği ispat edilemeyen 164 gün karşılığı yıllık izin alacağı olduğunu açıklamıştır.

14. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 16/1/2015 tarihli kararıyla A.M.nin mevsimlik işçi statüsünde olmadığı, yılın her ayında işyerine girişi ve çıkışı yapılmak suretiyle çalıştığı, bu nedenle direnme kararının doğru olduğu gerekçesiyle anılan kararı onamıştır.

2. İstanbul 3. İş Mahkemesinin E.2014/68, K.2017/208 Sayılı Kararına Konu Davayla İlgili Süreç

15. Başvurucular ile aynı durumda olan A.K. benzer iddialarla İstanbul 3. İş Mahkemesinde dava açmıştır. İstanbul 3. İş Mahkemesi 4/4/2017 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul etmiştir. Karar gerekçesinde A.K.nın geçici statüde çalıştığı döneme ait olup on bir ay çalıştığı yıl için izin hakkının doğacağını, en az bir yıl çalışmış olması nedeniyle bu dönemlere ait kullandırılmayan izin alacağı olduğunu beyan ederek talepte bulunduğunu, Yargıtayın kararları dikkate alınarak çalışmasının on bir ayın üzerine çıktığı yıl ve sonrası için yıllık izin ücretine hak kazandığını belirtmiştir.

16. Tarafların bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 29. Hukuk Dairesi 19/12/2019 tarihinde anılan kararın kaldırılmasına ve davanın kabulüne kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin (bkz. §§ 13, 14) ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararları dikkate alındığında A.K.nın geçici statüde çalıştığı tüm dönem için yıllık izin hakkının doğacağını belirtmiştir.

3. İstanbul 9. İş Mahkemesinin E.2014/57, K.2017/86 Sayılı Kararına Konu Davayla İlgili Süreç

17. Başvurucular ile aynı durumda olan O.T. benzer iddialarla İstanbul 9. İş Mahkemesinde dava açmıştır. İstanbul 9. İş Mahkemesi 2/3/2017 tarihli kararıyla davayı kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde O.T.nin Genel Müdürlük personeli olarak çalışmaktayken İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına devredildikten sonra sendikasını değiştirdiği 16/11/2005 tarihine kadarki çalışma süresi içinde belirsiz süreli sözleşmeyle çalıştığını, kadroya geçirilmeden önceki ilk işe girişte geçici mevsimlik işçi kadrosundaki çalışmasının daimî işçi kadrosunda geçen işçi gibi kabul edilerek derece ve kademe ilerlemelerinin hesabında esas alındığını ifade etmiştir.

18. Söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi 13/9/2018 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde O.T.nin düz işçi olup daimî kadroya geçtikten sonra da aynı işte çalıştığını, gerek TİS'te gerekse iş sözleşmesinde işin mevsimlik olduğunun ve O.T.nin mevsimlik işte çalıştığının belirtilmediğini, sadece O.T.ye ödenen ücretin miktarının belirlendiğini ifade etmiştir. Özellikle dokuz ay ve üzeri olan yıl çalışmalarında mevsimlik bir işten söz edilemeyeceğini, yenilenen sözleşmeler nedeniyle belirsiz hâle gelen iş sözleşmesine dayanılarak O.T.nin aralıklı çalıştığının anlaşıldığını, aralıklı çalışmada ise işçinin yıllık ücretli izin hakkını kazanacağını açıklamıştır.

4. Giresun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2006/657, K.2007/655 Sayılı Kararına Konu Davayla İlgili Süreç

19. Başvurucular ile aynı durumda olan D.A.Y., M.D., M.Ç., S.T., A.K., M.A. ve O.P. benzer iddialarla Giresun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) dava açmıştır. Giresun 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/12/2007 tarihinde davayı kısmen/tamamen kabul etmiştir. Kararın gerekçesinde; bilirkişi incelemesi yaptırılması üzerine düzenlenen raporda davacıların kadro almadan önce ve kadro aldıktan sonra yaptıkları işin niteliğinde bir değişme olmadığı, vize alınmak suretiyle geçici işçi olarak çalıştırıldıkları, dolayısıyla yaptıkları işin mevsimlik sayılmayacağı, işin mevsimlik iş olmaması nedeniyle aralıklı çalıştıkları sürenin yıllık ücretli izin hesabında dikkate alınacağı yönünde görüş bildirildiğini belirtmiştir. Buna göre söz konusu bilirkişi raporunu hükme esas alarak davacıların çalışmalarının mevsimlik iş olmadığını kabul etmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 25/3/2010 tarihinde karar onanmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

20. Ekli tablonun (B) sütununda bulunan 2020/29557 numaralı 63. sıradaki başvurunun konu yönünden irtibatı nedeniyle 2020/28410 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. 2020/28768 Numaralı Başvuru Yönünden

21. Anayasa Mahkemesi Emin Kırmızıgül ([1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024) ve Enver Karabey ([2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Somut olayda bireysel başvuru tarihinden sonra başvuru süreci devam ederken 18/12/2020 tarihinde başvurucu Memet Çakmak yaşamını yitirmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden birinin de bulunmadığı anlaşıldığından 2020/28768 numaralı başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. 2020/28501, 2020/28557, 2020/28752, 2020/28786, 2020/28793, 2020/29022, 2020/29240, 2020/29244 ve 2020/29253 Numaralı Başvurular Yönünden

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti

nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler [...]"

23. İçtüzük'ün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

24. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

25. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

26. Başvuru konusu olayda Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Dairelerinin farklı tarihlerde verdiği nihai kararlara ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde ilgili kararların başvurucuların vekili tarafından ilk kez 14/7/2020, 16/7/2020 ve 17/7/2020 tarihlerinde okunduğu, başvurucuların bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 13/8/2020 ve 17/8/2020 tarihlerine kadar bireysel başvuruda bulunmaları gerekirken bu tarihleri geçirdikten sonra 1/9/2020 ve 2/9/2020 tarihlerinde başvuru yaptıkları anlaşılmıştır. Başvuru süresinin son gününün resmî tatil gününe denk gelmediği ve herhangi bir mazeret de bildirilmediği görülmüştür.

27. Açıklanan gerekçelerle bu kısımdaki başvuruların süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Başvurular Yönünden

28. Başvurucular, kadroya geçirilmeden önceki dönem çalışmalarının tespiti ve yıllık izin ücretinin tahsili talebine ilişkin açtıkları davalarda sundukları emsal kararlara aykırı hükümler verilmesi ve bu şekilde içtihat farklılığının uzun süre devam etmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargılama mercilerinin konuyu derinlemesine incelediği ve gerekçesini açıklayarak karar verdiği belirtilmiştir. Yargıtaya yapılan farklı bölge adliye mahkemesi kararları arasındaki uyuşmazlığın giderilmesine ilişkin başvuru sonucunda Yargıtayın Samsun Bölge Adliye Mahkemesi hukuk dairelerinin işin mevsimlik iş olarak nitelendirilmesine ilişkin kararlarının yerinde olduğuna ve uyuşmazlığın bu çerçevede giderilmesi gerektiğine hükmettiği ifade edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Tarım ve Orman Bakanlığından ve Tokat İl Özel İdaresinden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucuların şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu dile getirilmiştir. Mevcut başvuruda başvurucuların adil yargılanma hakkının

ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması, ayrıca başvuruların süresinde yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru konusu şikâyetlerinin Bakanlık görüşünde belirtilen kararlarla ilgili olmadığını, benzer davalarda davanın kabulü kararı doğrultusunda karar verilirken aksine karar verilmesinin süregelen ve derinleşmiş içtihat farklılığını oluşturduğunu belirtmiştir.

1. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucuların şikâyetinin özü, benzer nitelikteki davalarda farklı yönde kararlar verilmesine ilişkin olduğundan başvuru hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma hakkı" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dâhil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54).

32. Adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir.

33. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010; E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

34. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı ve birden fazla biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu durumlarda bunlardan hangisinin benimseneceği, derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

35. Özellikle aynı somut olay ve hukuksal durumdaki farklı kişilerce açılan davalarda birbiriyle çelişen sonuçlara ulaşılması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters

düşebilir. Yargı mercilerinin anılan ilkelerin bir sonucu olarak kamuoyu nezdinde yargıya olan güveni muhafaza etme bakımından kararlarında belli bir istikrar sağlaması beklenir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 48).

36. Mahkemelerin maddi olgularla ilgili değerlendirme ve nitelemeleri ile mutlak şekilde bağlı olmaları söz konusu olmayıp bunları değiştirmeleri de mümkündür. Ancak maddi olgularla ilgili değerlendirmelerin aynı olay kapsamındaki diğer uyuşmazlıklar yönünden kuvvetli delil teşkil edebileceği gözetildiğinde mahkemelerin daha önce ulaştıklarından farklı bir sonuca ulaşmaları durumunda bunun gerekçesini ikna edici bir şekilde ortaya koymaları beklenir (Özlem Terzioğlu [2. B.], B. No: 2014/19341, 21/11/2017, § 46).

37. Başvuruların konusu benzer şartlarda çalışan işçiler tarafından açılan davaların bir kısmının yargı mercilerinin farklı bir yaklaşım benimsemesi nedeniyle farklı sonuçlandığına ve bu hususun yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine ilişkindir.

38. Başvurucular, Genel Müdürlük nezdinde aralıklı işçi olarak çalışmaktayken 2005 yılında Genel Müdürlüğün lağvedilmesi sonucunda Tokat İl Özel İdaresinde görevlendirildiklerini ve çalışmalarının il özel idaresine bağlı olarak devam ettiğini ancak aralıklı çalışma döneminde kullanamadıkları yıllık izinlerine ilişkin ücretlerin kendilerine ödenmediğini ileri sürerek davalar açmıştır. Bu davalar başvuruculaların aleyhine sonuçlanarak kesinleşmiştir.

39. Başvuru formlarında sözü edilen davaların işçilerin aralıklı çalıştırıldığı tespitine dayanılarak mevsimlik bir işte çalışıldığından söz edilemeyeceği, aralıklı çalışılan işte yıllık ücretli izin hakkının doğduğu gerekçesiyle kabul edildiği anlaşılmıştır. Başvuruya konu yargılamalarda ise başvuruculaların çalışmalarının mevsimlik iş olarak değerlendirilerek yıllık ücretli izin haklarının bulunmadığı neticesine varılmıştır. Yapılan işin nitelendirilmesinden kaynaklanan bu farklılık dikkate alınarak (mevsimlik/aralıklı çalışma) inceleme yapılmak suretiyle Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Daireleri tarafından verilen kararların yeterli gerekçe içerdiği görülmüştür. Ayrıca anılan kararların belirli bir hukuksal temele dayandığı saptanmıştır. Bu bağlamda benzer şartlarda çalışan işçiler tarafından açılan davalarda farklı yönde kararlar verilmesinin hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecek şekilde bireylerin hukuka duyduğu güveni sarsıcı bir nitelik arz etmediği ve başvuru konusu yargılamaların hakkaniyetinin zedelenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

40. Diğer yandan başvurucular vekili tarafından 17/8/2020 tarihinde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. ve 29. Hukuk Dairelerinin kararları ile işbu başvuruya konu edilen Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Dairelerinin kararları arasında uyuşmazlık bulunduğu belirtilmiş ve bu uyuşmazlığın giderilmesi talep edilmiştir.

41. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri Başkanlar Kurulunun 29/4/2021 tarihli ek kararıyla bölge adliye mahkemeleri kararları arasında hüküm uyuşmazlığının doğduğu, uyuşmazlığın Samsun Bölge Adliye Mahkemesinin 7. ve 8. Hukuk Dairelerinin görüşleri doğrultusunda giderilmesi gerektiği kanaatiyle dosyanın Yargıtaya gönderilmesine karar verilmiştir.

42. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kesin olarak verdiği 7/12/2021 tarihli bölge adliye mahkemesi kararları arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi istemine dair kararında, başvuruculaların Genel Müdürlük bünyesindeki çalışmalarının mevsimlik iş olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği ve söz konusu dönem için yıllık izne hak kazanıp kazanmadıkları noktasında uyuşmazlığın bulunduğu belirtilmiştir. İşyerindeki işin niteliği ile

işverenin ve işyerinin faaliyetleri dikkate alındığında mevsim şartlarına göre belli dönemlerde daha fazla işgücüne ihtiyaç duyulması ve çalışmanın belli bir mevsimde yoğunlaşmasının kaçınılmaz olduğu, hâl böyle olunca başvuruculların Genel Müdürlük bünyesindeki çalışmalarının mevsimlik iş olarak kabul edilmesi ve buna göre yıllık ücretli izne hak kazanıp kazanmadıklarının belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Mevsimlik işçilerin yıllık ücretli izne hak kazanıp kazanmayacakları bakımından uyulması gereken kuralların ise gerek 4857 sayılı Kanun gerekse Hukuk Genel Kurulu ve Dairelerince benimsenen ilke ve esaslar ile belirlendiği vurgulanmıştır. Başvuruculların Genel Müdürlük bünyesindeki çalışmalarının fasılalı çalışma olarak değerlendirilemeyeceği, niteliklerinden ötürü bir yıldan az süren mevsimlik iş sözleşmesi ile çalışan işçilerin yıllık ücretli izin hakkından yararlanamayacağı ancak mevsimlik iş kapsamındaki çalışmanın yılda on bir ayı aşması hâlinde sadece o yıl için yıllık ücretli izin hakkından yararlanılabileceği değerlendirilmiştir. Buna göre Samsun Bölge Adliye Mahkemesinin 7. ve 8. Hukuk Dairelerinin işin mevsimlik iş olarak nitelendirilmesine ilişkin kararlarının yerinde olduğu ve uyuşmazlığın bu çerçevede giderilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

43. Bu itibarla istinaf mahkemeleri kararları arasında hukuki yorum farklılığının bulunduğu, bu durumun Yargıtayca başvuruya konu nihai kararlar kapsamında giderildiği, dolayısıyla başvuruların hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesi kapsamında kaldığı anlaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

45. Başvurucular, yargılama sırasında ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiğini iddia ettikleri hâlde bu iddialarının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

48. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili

olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

49. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkemenin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

50. Somut olayda Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Dairelerinin 4857 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasaya uygun olup olmadığı yönünden bir denetim yapmadığı gözlemlenmiştir. Başvurucular istinaf dilekçelerinde ücretli yıllık izin hakkının anayasal bir hak olduğunu, kanun koyucu tarafından anayasal bu hakkın mevsimlik ve kampanya işlerde çalışan işçiler yönünden ortadan kaldırıldığını, dolayısıyla ayrımcılığa maruz bırakıldıklarını ileri sürerek ilgili kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunu belirttikleri hâlde Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Dairelerinin bu iddiaya ilişkin bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür.

51. Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesinin yapılması Anayasa Mahkemesinin tekelinde olmasa da kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunun tespiti hâlinde bunu iptal etme yetkisi sadece Anayasa Mahkemesine aittir. Dolayısıyla tesis edilmiş idari işlemleri hükümsüz kıldığı kabul edilen ve derdest davaların sonucunu etkileyen kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu itirazının öne sürülmesi durumunda derece mahkemelerinin bu itirazları ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılaması oldukça önemlidir. Nitekim Anayasa'nın mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasına ilişkin hükümleri düzenleyen 152. maddesinin ikinci fıkrasında Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi görülmemesi durumunda bu iddianın temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanacağı düzenlenmekle davanın taraflarınca ileri sürülen ve yeterli ölçüde temellendirilebilen Anayasa'ya aykırılık iddialarının karşılanması gerekliliğine işaret edilmiştir. Derece mahkemelerinin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurma zorunluluğu bulunmasa da kanun hükümlerini iptal etme konusunda tek yetkili merci Anayasa Mahkemesi olduğuna göre Anayasa Mahkemesine başvurulmasını gerekli görmediklerinde bunu gerekçelendirmeleri beklenir. Aksi takdirde başvuruculların medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili esaslı iddiaları cevaplandırılmamış, uyuşmazlığın esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmamış olacaktır (Hilmi Kocabey ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 85).

52. Başvuruya konu davalarda Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. ve 8. Hukuk Daireleri temel olarak niteliklerinden ötürü bir yıldan az süren mevsimlik veya kampanya işlerinde çalışanlara 4857 sayılı Kanun'un yıllık ücretli izinlere ilişkin hükümlerinin uygulanamayacağına ilişkin kuraldan hareketle bir değerlendirme yapmış ancak bu hükmün başvuruculların ileri sürdüğü Anayasa'nın 10. ve 50. maddelerine aykırılık taşıyıp taşımadığı yönünden bir incelemede bulunmamıştır. Bu hâliyle 4857 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu iddialarına dair başvuruculara ilgili ve yeterli bir gerekçenin sunulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

54. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı 40.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

55. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

56. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

57. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculların maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvurucu Memet Çakmak yönünden 2020/28768 numaralı başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 1. 2020/28501, 2020/28557, 2020/28752, 2020/28786, 2020/28793, 2020/29022, 2020/29240, 2020/29244 ve 2020/29253 numaralı başvuruların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurular yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer başvurular yönünden gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması

için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (F) sütununda gösterilen istinaf mahkemelerine iletilmek üzere ekli tablonun (Ç) sütununda belirtilen ilgili mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tablonun (D) sütununda belirtilen yargılama giderinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ÖDENMESİNE, ekli tablonun (E) sütununda gösterilen aynı avukat tarafından temsil edilen başvuruculara 30.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALNIZLAR TARIM ÜRÜNLERİ ÇIRÇIR HAYVANCILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/30620 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30620

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALNIZLAR TARIM ÜRÜNLERİ ÇIRÇIR HAYVANCILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30620)

Karar Tarihi: 24/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 5/2/2025 - 32804

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Yalnızlar Tarım Ürünleri Çırçır Hayvancılık Sanayi ve

Ticaret Ltd. Şti.

Vekilleri : Av. Akın ŞENOL

Av. Şüheda AYHAN MOR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere verilen ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/7/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra

Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını iletmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

8. Başvurucu Şirkete Aydın'ın Söke ilçesi Özbaşı Mahallesi 2910 parsel sayılı taşınmaz üzerinde tarımsal amaçlı depo ruhsatı verilmiştir. Akabinde mülga Aydın İl Özel İdaresince (İdare) 27/3/2012 tarihli ve 499 sayılı ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatı düzenlenmiş, anılan ruhsat 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Söke Belediye Başkanlığınca (Belediye) 19/2/2015 tarihli ve 56 sayılı ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatı olarak güncellenmiştir.

9. Aydın İl, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından Belediyeye 30/6/2014 tarihinde tarım dışı kullanıma izin bulunmayan taşınmazda yer alan tesis için çırçır fabrikası ruhsatı verildiğinin tespit edildiği, tarımsal amaçlı depo kullanılmasına yönelik taahhütlere aykırı şekilde kurulan çırçır tesisine ait depo, idari bina ve kantarın kullanımının 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 21. maddesi gereği durdurulması gerektiği ve üç ay içinde işletmelerin izin veriliş amacına uygun hâle getirilmesi için yazılı uyarı yapılacağı bildirilmiştir.

10. Belediye 16/7/2014 tarihinde başvurucudan faaliyetin durdurulmasını ve işletmenin izin verilen amaca uygun hâle getirilmesini talep etmiş, 19/8/2014 tarihinde ise tarımsal amaçlı depo inşaatlarının gerekli kurum görüşleri alınarak tamamlandığı ve çırçır fabrikası için ikinci sınıf gayrısıhhi işletme ruhsatı alındığı ancak taşınmazın mutlak tarım arazisi olması sebebiyle 5403 sayılı Kanun kapsamında kamu yararı kararı ve bakanlık onayı alınması gerektiği düşünüldüğünden İdareden görüş talep etmiştir.

11. İdare, 1/10/2014 tarihinde mevcutta tarımsal depo olarak izinli tesislerin çırçır fabrikasına dönüştürülmesi ve bu tesisler hakkında izinlendirme süreci başladığından süreç sonuçlanıncaya kadar üç aylık sürenin dondurulduğuna karar vermiştir.

12. Başvurucunun işyeri açma ve çalışma ruhsatının düzenlenmesinden sonra Aydın Valiliği İl Toprak Kurulunun 11/11/2014 tarihli ve 66 sayılı kararı ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün 27/11/2014 tarihli ve 8649 sayılı kararlarıyla çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmiştir.

A. Aydın Valiliği İl Toprak Kurulunun 11/11/2014 tarihli Tarım Dışı Amaçlı Arazi Kullanım Kararı ile Bu Kararı Onaylayan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 27/11/2014 tarihli Kararlarına Karşı Açılan İptal Davası

13. Aydın Valiliği İl Toprak Kurulu Kurulunun 11/11/2014 tarihinde kabul ettiği tarım dışı amaçlı arazi kullanım kararı ile bu kararı onaylayan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 27/11/2014 tarihli kararlarının Aydın'ın Söke ilçesi Özbaşı Mahallesi 2910 parsel sayılı

taşınmaz yönünden iptali için SS. S. Pamuk ve Yağlı Tohumlar Satış Kooperatifi (Kooperatif) tarafından Aydın 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır.

14. Mahkeme 13/7/2017 tarihinde mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir. Keşif sonrası hazırlanan 27/10/2017 tarihli bilirkişi raporunda taşınmazın 5403 sayılı Kanun'a göre mutlak tarım arazisi niteliğinde olduğu, daha önceden yasal olarak izinleri alınarak yapılmış olan tarımsal depoların bulunduğu alanın 6.520 m'lik alana beton dökülerek genişletilmek suretiyle çırçır fabrikasına dönüştürülmesinin planlandığı, 6.520 m'lik arazide mevcut tesis ve/veya beton kaplamanın 5403 sayılı Kanun'a uygun olarak tesis edilmediği sonucuna varılmıştır. Rapora başvurucu ve İdare itiraz etmiştir. Başvurucu, Belediyenin konuya ilişkin hazırladığı gerekçeli rapora vurgu yapmıştır. Başvurucu, Söke'de faaliyet gösteren çırçır tesislerinin mevcut durumlarının korunmasında kamu yararı bulunduğu, pamuğun işlenmek için uzun kilometreler taşınmasının mümkün olmadığı ve üretildiği yerde işlenmesinin zorunlu olduğunu beyan etmiştir. İdare, kamu yararının olduğunu ve bilirkişilerce mevcut tesisler yönünden herhangi bir alternatif alanın önerilmediğini açıklamıştır.

15. Mahkemece 9/10/2018 tarihinde dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Kararda; mahallinde yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde hazırlanan bilirkişi raporunda taşınmazın sulu mutlak tarım arazisi niteliğinde olduğu, bu nedenle tarımsal amaçlı kullanım için ayrılmış alan olarak değerlendirilmesi gerektiği, arazide mevcut tesis ve/veya beton kaplamanın 5403 sayılı Kanun'a uygun olarak tesis edilmediği, 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tarım dışı arazi kullanımına izin alınmaksızın başlanılması nedeniyle işlem tesis edilmesi gerekirken dava konusu alanın tarım dışı kullanıma uygun olduğundan hareketle işlem yapıldığı, bu tür tesislerin Aydın, Muğla, Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planına göre Söke ilçesinde yer alan konut dışı kentsel çalışma alanı, küçük sanayi sitesi, sanayi alanı, organize sanayi bölgesi alanlarında yapılmasının uygun olacağı, çırçır fabrikasının çevreye vereceği toz, atık gibi zararlarının kontrol edilebilmesi için sanayi bölgesinde bulunmasının uygun olacağı, ayrıca bölgede tesisin kurulabileceği davaya konu araziye nazaran verimlilik açısından daha düşük değeri olan arazilerin mevcut olduğu belirtilmiştir.

16. Bu karara karşı İdare ve başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 14/3/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

17. Bu karara karşı İdare ve başvurucu tarafından temyize başvurulmuştur. Danıştay Onuncu Dairesince 28/1/2020 tarihli kararıyla Bölge İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir. Bozma ilamında, alternatif alan bakımından uyuşmazlık incelendiğinde dava konusu taşınmazla ilgili olarak hazırlanan 29/9/2014 tarihli etüt raporunda; taşınmazın etrafında daha az verimli arazi tespit edilemediği, hâlihazırda taşınmaz üzerinde tarımsal depoların bulunduğu ve alternatif alan olmadığı, Söke Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğünün 9/3/2011 tarihli yazısında çırçır tesisi için organize sanayi bölgesi içinde yer olmadığının belirtildiği, Mahkeme tarafından yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan 22/3/2018 tarihli ek bilirkişi raporunda, dava konusu yerin alternatifinin bulunmadığı tespitine yer verildiği, uyuşmazlığın kamu yararı yönünden incelenmesine gelince davaya konu tesisin de içinde bulunduğu tesisler hakkında yapılan değerlendirmede söz konusu tarımsal depo izinli tesislerin çırçır tesislerine dönüştürülmesinde kişiler ve toplum yararı birlikte gözetilerek insan, toplum ve çevre ilişkilerinde dengenin bozulmayacağı, ekonomik, ekolojik ve toplumsal kayıplar bakımından

toplum aleyhine sonuçlar doğurmayacağı, tesis büyüklüğünün %10-15'ini çırçırlama faaliyetinin oluşturduğu, geri kalan kısımda pamuk depolandığı, pamuğun hasattan sonra bekletilmeden çırçırlanması gerektiğinden çırçır tesislerinin pamuk ekim alanlarına yakın olması gerektiği belirtilerek dava konusu alanda çırçır fabrikası kurulmasında 5403 sayılı Kanun'a göre kamu yararı olduğunun ifade edildiği açıklanmıştır.

18. Bozma sonrasında Bölge İdare Mahkemesi 9/7/2020 tarihinde ilk kararında ısrar etmiştir. Israr kararına karşı temyize başvurulmuştur. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 3/2/2021 tarihinde ısrar kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

B. Başvuru Konusu İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının İptali Davası

19. Kooperatif tarafından başvurucu adına düzenlenen 27/3/2012 tarihli ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali için Aydın 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açılmıştır.

20. İdare Mahkemesi 28/11/2018 tarihli kararıyla işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline karar vermiştir. Kararda; çırçır fabrikasının yer aldığı taşınmazın mutlak tarım arazisi niteliğinde olduğu, söz konusu taşınmazda tarımsal depolar ile idari binanın bulunduğu, tesislerin çırçır fabrikası olarak işletilmesine ilişkin ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının 27/3/2012 tarihinde düzenlenmiş bulunmasına karşın taşınmazın 27/11/2014 tarihli kararla tarım dışı amaca tahsis edildiği, dolayısıyla işyeri açma ve çalışma ruhsatının taşınmazın bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsis edilmesinden önce düzenlendiği, çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesine ilişkin kararların İdare Mahkemesinin 9/10/2018 tarihli kararıyla iptal edildiği ve usulüne uygun biçimde tarım dışı amaca tahsis edilmiş bulunmayan taşınmazda çırçır fabrikası işletilmesine ilişkin işyeri açma ve çalışma ruhsatında hukuka uygunluk olmadığı açıklanmıştır.

21. Bu karara karşı Belediye ve başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 14/3/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

22. Bu karara karşı Belediye ve başvurucu temyize başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 12/5/2020 tarihinde Bölge İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire, bozma kararında Organize sanayi bölgelerinde çırçır fabrikası kurulmasına olanak bulunmadığını dolayısıyla dava konusu çırçır fabrikası için bölgede alternatif alan olmadığını, taşınmaz üzerinde hâlihazırda inşa edilen tesis bulunması, kurulu tesislerin zaten tarım arazisini işgal etmesi, söz konusu fabrikanın pamuk bitkisinin hasat zamanından sonra yalnızca üç ay dönemsel olarak çalıştığı hususu da dikkate alındığında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca bozma kararında çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesi kararının iptaline ilişkin istinaf başvurusunun reddine dair Bölge İdare Mahkemesi kararının 28/1/2020 tarihli kararla bozulduğunu belirtmiştir.

23. Bozma kararı sonrasında Bölge İdare Mahkemesi 7/10/2020 tarihinde ısrar kararı vermiştir. Israr kararına karşı temyize başvurulmuştur. Temyiz incelemesi sonucunda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 5/4/2021 tarihinde ısrar kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

24. 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin yetkileri ve imtiyazları" kenar başlıklı 15. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

l) Gayrisıhhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

..."

25. 14/6/1989 tarihli ve 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatını vermeye aşağıdaki merciler yetkilidir:

...

b) Belediye hudutları ile mücavir alan içinde kalan tüm işyerleri ve işletmelere belediyeler,

26. 3572 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"3 üncü maddede belirtilen merciler, iznin verilmesi için yapılacak beyan ve incelemelerde aşağıda öngörülen genel kriterlere göre düzenlenecek yönetmeliği esas alırlar.

a) İnsan sağlığına zarar vermemek,

b) Çevre kirliliğine yol açmamak,

c) Yangın, patlama, genel güvenlik, iş güvenliği, işçi sağlığı, trafik ve karayolları, imar, kat mülkiyeti ve doğanın korunması ile ilgili düzenlemelere aykırı davranmamak."

27. 5403 sayılı Kanun'un "Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve Kurulun uygun görmesi şartıyla;

...

Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazileri; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilebilir.

Tarımsal amaçlı yapılar için, projesine uyulması şartıyla ihtiyaç duyulan miktarda her sınıf ve özellikteki tarım arazisi valilik izni ile kullanılır.

...

Bu madde kapsamında valiliklerce verilen kararlara yapılan itirazlar, Bakanlık tarafından değerlendirilerek karara bağlanır.

Tarım arazilerinin korunması ve amaç dışı kullanımına dair uygulamaların usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin

korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve mahkemelerin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorum esas alınmaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

30. Bir işin yürütülmesi için verilen işyeri açma ve çalışma ruhsatları, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkının konusunu oluşturur. AİHM'e göre verilen ruhsat ve izinlerin sona erdirilmesi, ilgili şirketin veya işyerlerinin ticari itibarına ve değerine olumsuz etkide bulunduğundan mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir. Bununla birlikte AİHM ruhsat veya izinlerin sona erdirilmesini, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci paragrafının ikinci cümlesi anlamında mülkiyetten yoksun bırakma kapsamında değil anılan maddenin ikinci paragrafı anlamında mülkiyetin kontrolü kapsamında bir müdahale olarak incelemektedir (Tre Traktörer Aktiebolag/İsveç, B. No: 10873/84, 7/7/1989, §§ 53, 55; Rosenzweig And Bonded Warehouses Ltd./Polonya, B. No: 51728/99, 28/7/2005, § 49; Capital Bank AD/Bulgaristan, B. No: 49429/99, 24/11/2005, §§ 130, 131; Bimer S.A./Moldova, B. No: 15084/03, 10/7/2007, §§ 49-51; Megadat.com SRL/Moldova, B. No: 21151/04, 8/4/2008, §§ 62, 63, 65).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 24/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu; 2012 yılından beri yetkili kurum ve kuruluşlardan gerekli izinler alınarak pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı aldığını, aynı tarım arazisi üzerinde birden fazla çırçır fabrikasının bulunduğunu, ruhsatlandırma sürecinde idarenin usulüne uygun kararlar aldığını, kendilerinin gerçek dışı beyanı ya da hilesinin olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, uzun yıllar ticaret yaptığını ve müşteri çevresi edindiğini, ruhsat iptali sonrasında ticari faaliyette bulunma imkânının ortadan kaldırıldığını ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini açıklamış; Şirkete ait on iki aylık hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi incelendiğinde 2019 yılı dönem net kârının 234.192 TL olduğunu, bu sebeple 250.000 TL maddi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

33. Bakanlık görüşünde, çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesine ilişkin işlem ile işyeri açma ve çalıştırma ruhsatının iptaline karar verildiği belirtilmiştir. Bakanlığa göre başvurucunun durumuna uyan aksi yönde verilmiş ve süreklilik kazanmış herhangi bir yargı içtihadı bulunmamaktadır. Başvurucu, Bakanlık

görüşüne karşı önceki beyanlarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu Şirket, mülkiyet hakkı dışında adil yargılanma hakkının, eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak somut olayda başvurucu Şirketin asıl şikâyetinin işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline yönelik olduğu anlaşıldığından başvurucu Şirketin şikâyetleri mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

i. Genel İlkeler

37. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

38. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

39. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucunun pamuk çırçır fabrikasının kurulu olduğu arazinin tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesine ilişkin karar ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilmiştir.

41. Somut olayda başvurucu Şirket adına pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere verilen ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının işletme sahibi yönünden ekonomik bir değer ifade ettiği açıktır. Başvurucu Şirket kendisine verilen işyeri açma ve çalışma ruhsatı kapsamında bir yıldan fazla bir süre ticari faaliyette bulunmuştur. Bu durumda müşteri çevresi ve ticari itibar sağladığı açık olan işyeri açma ve çalışma ruhsatının başvurucu Şirket yönünden ekonomik bir değeri olduğu ve bu ekonomik değerin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır (Ak Demirtaş Madencilik Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2014/1989, 15/6/2016, § 35).

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

42. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve üzerinde tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma imkânı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

43. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

44. Başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere verilen ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptal edilmesinin -ticari itibarı ve faaliyeti ile bu kapsamda müşteri çevresi ve gelirleri üzerinde gerçekleşebilecek olumsuz etkileri gözetildiğinde- mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

45. AİHM'e göre verilen ruhsat ve izinlerin sona erdirilmesi, ilgili Şirketin veya işyerlerinin ticari itibarına ve değerine olumsuz etkide bulunmakta olup mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir. Bununla birlikte AİHM ruhsat veya izinlerin sona erdirilmesini, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci paragrafının ikinci cümlesi anlamında mülkiyetten yoksun bırakma kapsamında değil anılan maddenin ikinci paragrafı anlamında mülkiyetin kontrolü kapsamında bir müdahale olarak incelemektedir (Tre Traktörer Aktiebolag/İsveç, B. No: 10873/84, 7/7/1989, §§ 53, 55; Rosenzweig And Bonded Warehouses Ltd./Polonya, B. No: 51728/99, 28/7/2005, § 49).

46. Başvuru konusu olayda pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilmesi, denetimler sonucunda ruhsatların mahkeme kararıyla iptalinin kamu makamlarının kontrol ve düzenleme yetkisi kapsamında olduğu açıktır. Bu sebeple başvurunun mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrole ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

47. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

48. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

49. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken, kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

50. Somut olayda 3572 sayılı Kanun'un 4. maddesi ve 5403 sayılı Kanun'un 13. maddesi dikkate alındığında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu açıktır.

ii. Meşru Amaç

51. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân vermekte ve bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama limiti oluşturarak mülkiyet hakkını etkin şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Nusrat Külah,B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

52. Tarımsal arazilerin korunması ve geliştirme sürecinde amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, bu arazileri korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması amacıyla denetim ve kontrol işlemleri yürütülmesi bu kapsamda bazı yükümlülükler öngörülerek bu yükümlülüklere uyulmamasının yaptırıma tabi tutulmasında kamu yararı olduğu açıktır.

Ayrıca bu yaptırımların kanuna aykırı benzeri fiillerin tekrar işlenmesinin önüne geçilmesi bağlamında caydırıcı bir yönü de bulunmaktadır. Bu sebeplerle işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali şeklinde tezahür eden müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kuşkusuzdur.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

53. Son olarak kamu makamlarınca başvurucu Şirketin mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araç arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

54. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

55. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade eder. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbir tercih edilmelidir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenlerin bulunması gerekir (D.C., B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 48).

56. Öte yandan mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik olmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirir. Buna göre mülkiyet hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mülkiyet hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır(D.C., § 49).

57. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz eder (D.C., § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını

sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

58. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Tarımsal arazilerin korunması ve geliştirme sürecinde amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, bu arazileri korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması amacıyla denetim ve kontrol işlemleri yürütülmesi noktasında hangi tedbirlerin gerekli olduğunun değerlendirilmesi öncelikli olarak ilgili kamu makamlarının yetkisindedir. Bu alanda ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği hakkında sorumlu ve yetkili otoriteler daha isabetli karar verebilecek konumdadır. Bu nedenle hangi tedbirin uygulanacağının belirlenmesi hususunda idarelerin belli ölçüde takdir yetkisi vardır.

60. Somut olayda mutlak tarım arazisi olduğu Mahkeme tarafından tespit edilen taşınmazda 5403 sayılı Kanun'a aykırı şekilde çırçır fabrikası inşa edildiği belirlenmiştir. Mahkeme, mutlak tarım arazilerinde yapılaşma kurallarına uymadığı tespit edilen çırçır fabrikasına ilişkin işyeri açma ve çalışma ruhsatını iptal etmiştir. Tarımsal arazilerin amaç dışı ve yanlış kullanımlarının önlenmesi bakımından bu müdahalenin kamu yararını gerçekleştirmeye elverişli olduğunda şüphe yoktur. Yine mutlak tarım arazilerinin mevcut niteliğinin korunması amacıyla çırçır fabrikası ve tesisleri için verilen işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptal edilmesinin gerekli olmadığı da söylenemez. Somut olayın koşulları altında müdahalenin gerekliliği hususunda kamu makamlarınca yapılan değerlendirmenin aksine bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

61. Orantılılık yönünden yapılacak değerlendirmede ise öncelikle başvurucuya gerek tarım dışı amaçlı arazi kullanım kararının gerekse işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline yönelik yargısal süreçte iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. Somut olayda başvurucunun, işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline yönelik yargısal süreçte bilgi ve deliller ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde ettiği görülmüştür (bkz. § 14).

62. Başvurucu, Belediye tarafından kendisine işyeri açma ve çalışma ruhsatı verildiği ve bir yıl süreyle çalışmasına müsaade edildiği hâlde sonradan ruhsatın mahkeme kararıyla iptal edildiğini belirtmiştir. Başvurucuya göre ruhsatın iptal edilmesinde kusuru yoktur. Anayasa Mahkemesi öncelikle başvurucunun ilk süreçte tarımsal amaçlı depo ruhsatına sahip olduğunu, sonradan bu yerin çırçır fabrikasına dönüştürülmeye çalışıldığını gözlemlemiştir. Başvurucunun tarımsal amaçlı depo izni sonrasında arazide mevcut tesis ve/veya beton kaplamaların 5403 sayılı Kanun'a uygun olarak tesis edilmediği anlaşılmıştır. Buna göre 5403 sayılı Kanun'a uygun olmayan bu eylemlerin sonuçları başvurucu yönünden öngörebilir

durumdadır.

63. Başvurucunun ayrıca mahkeme kararının yeterli gerekçe içermediğinden yakındığı görülmüştür. Başvurucuya göre Mahkeme, karar gerekçesinde Belediyenin konuya ilişkin raporlarını dikkate almamıştır. Mahkeme kararları incelenmesi neticesinde uyuşmazlığın çözümü için Aydın Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden bilirkişi raporu istendiği, tarafların rapora yönelik itirazlarını ileri sürme fırsatı bulduğu ve Mahkemece rapora yönelik değerlendirmeler yapıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme, ruhsat iptaline yönelik gerekçeli kararında bilirkişi raporuna yönelik tespit ve değerlendirmelere yer vermiş; tarım dışı amaçlı arazi kullanım kararının mahkeme kararıyla iptal edildiğini vurgulayarak anılan işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline karar vermiştir(bkz. § 20). Bu durumda mahkeme kararında konu ile ilgili ve yeterli gerekçenin ortaya konulduğu görülmüştür.

64. Müdahalenin sebep olduğu sonuçlar bakımından başvurucu, Belediyenin verdiği işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali nedeniyle Şirketin kapandığını ve büyük maddi zarara uğradığını belirtmiştir. Öncelikle başvurucunun Belediyenin verdiği ruhsat nedeniyle yaptığı harcamalar yönünden uğradığı zararın tazminine yönelik dava açıp açmadığı hususunda bireysel başvuru formunda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bu sebeple anılan durum yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

65. Sonuç olarak mutlak tarım arazilerinin korunması, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesinin önem arz ettiği kuşkusuzdur. Bunun yanında devletin toprağın korunması, geliştirilmesi, tarımsal arazilerin çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak planlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlenme noktasında geniş bir takdir yetkisinin olduğu da dikkate alınmalıdır.

66. Bu durumda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin -takip ettiği kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında- başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELAL İNEDİ

B. No: 2021/50983 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50983

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELAL İNEDİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50983)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Celal İNEDİ

Vekili : Av. Nevroz UYSAL ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına/sorgulatılmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. PKK terör örgütü 12/8/2015 tarihinden itibaren Cizre ilçesinin de dâhil olduğu bazı merkezlerde öz yönetim ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği bölgelerde patlayıcıyla tuzaklanmış hendekler kazmak ve barikatlar kurmak suretiyle yalıtılmış bölgeler oluşturmaya çalışan PKK terör örgütü, kamuoyunda hendek olayları olarak adlandırılan ve aylarca devam eden bu süreçte roketatarlar, keskin nişancı tüfekleri, patlayıcılar ve otomatik saldırı tüfekleri kullanarak terör saldırıları düzenlemiştir. Okullar, hastaneler, barajlar, adliye binaları, ambulanslar gibi temel kamu hizmetlerini sağlayan eşya ve binaların yanında sivilleri de hedef alan bu terör saldırılarında 335 sivil hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi ve Derik kaymakamı şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu terör eylemlerinin engellenmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sözde öz yönetim ilan

edilen bazı bölgelerde mülki idare amirliklerince sokağa çıkma yasakları uygulanarak terörle mücadele operasyonları başlatılmıştır (hendek olayları, öz yönetim ilanları, PKK terör örgütünün şehir savaşı stratejisi ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ile ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 67, 346-348).

3. Bu kapsamda Şırnak'ın Silopi ilçesinde 14/12/2015 tarihinde bölücü terör örgütü mensuplarının yakalanması, kurulan hendek ve barikatların yıkılması ile halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş; yürütülen operasyonlarda yakalanan ve örgütle bağlantılı olduğu düşünülen kişiler, alınan ifadelerinde diğer örgüt üyeleri ile ilgili teşhis ve tespitler yapmıştır. Anılan soruşturmalarda tanıklar M.I., M.E.T., M.Ş.İ. başvurucuyu teşhis etmiştir. Bunun üzerine Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında başlattığı soruşturma sonucunda başvurucunun PKK terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

4. Şırnak 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Mahkeme, duruşma hazırlığı işlemleri kapsamında diğerlerinin yanı sıra tanıklar M.I., M.E.T. ve M.Ş.İ.nin istinabe yoluyla ifadelerinin alınmasına karar vermiştir.

5. Yargılama sekiz celsede bitirilmiştir. Birinci celseden önce tanıklar M.E.T. ve M.Ş.İ.nin ifadeleri alınarak Mahkemeye gönderilmiştir. Bu celseye katılmayan başvurucunun savunmasının alınması için yakalama emri düzenlenmesine karar verilmiştir. Celse arasında tanık M.I.nın ifadesi de talimat mahkemesince alınarak Mahkemeye gönderilmiştir. Tanıklar M.I., M.E.T., M.Ş.İ. verdikleri ifadelerinde soruşturma aşamasındaki beyanlarını inkâr etmiştir.

6. Başvurucu hakkındaki yakalama emri dördüncü celsede infaz edilmiş, bu celsede başvurucuya müdafi tayin edilerek başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu, savunmasında hakkındaki suçlamayı inkâr etmiş; okunan tanık beyanlarını kabul etmediğini, tanıkları tanımadığını beyan etmiştir.

7. Başvurucunun katılmadığı ancak müdafiinin hazır bulunduğu müteakip celselerde Mahkeme delillerin toplanmasına ilişkin muhtelif işlemler yapmıştır. Yargılamanın altıncı celsesinde Mahkeme, A.A. hakkında yürütülen soruşturmada düzenlenen iddianamenin ve A.A.nın ifadelerinin istenmesine, ayrıca A.A.nın istinabe yoluyla ifadesinin alınmasına karar vermiştir. Celse arasında talimat mahkemesinde alınan ifadesinde tanık A.A. eski komşusu olması nedeniyle tanıdığı başvurucunun PKK/KCK ideolojisi doğrultusunda şiddet içeren eylemlere katılarak güvenlik güçlerine taş ve molotofkokteyli attığını bildiğini beyan etmiştir. Yedinci celsede anılan tanığın ifadesi okunmuş, başvurucu müdafii önceki savunmalarını tekrar ettiğini belirtmiştir. Yargılamanın son ve sekizinci celsesinde iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, başvurucu müdafii mütalaaya karşı savunmasını yapmıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 12 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar, [A.A.] dışında, bir üst paragrafta isimleri zikredilen tanıklar, soruşturma anlatımlarını ve teşhis işlemlerini kabul etmemişlerse de; Savcılıktaki ve Sulh Ceza Hakimliğindeki ifadelerinde kolluk ifadelerini ve teşhis işlemlerini kabul edip tekrarladıkları için, sanıkla ilgili teşhis ifadelerinin hukuka uygun delil niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Yine, kendilerine gösterilen çok sayıdaki fotoğrafın yer aldığı albümlerden sanığı teşhis

etmeleri nedeniyle bu işlemlerin hukuka aykırı olmadıkları anlaşılmaktadır.

...

Hal böyle olunca, aynı bölgede faaliyet yürüttüklerine dair haklarında ciddi deliler bulunan tanıkların, sanığın YPS içerisinde silahlı faaliyet gösterdiğine dair birbirlerininkiyle uyumlu anlatımları nazara alınıp hiyerarşiye dahil olduğu ve silah taşıdığı anlaşılan sanığın, süreklilik ve belirli bir organizasyon gerektiren bu faaliyetlerde yer alması nedeniyle örgütle organik bağ kurduğu kabul edilmelidir."

8. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğer nedenlerle birlikte tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmemesi nedeniyle tanık anlatımlarının güvenilirliğinin denetlenemediğini belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 9/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 22/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; bir kısım tanığın talimat yoluyla ifadelerinin alınması nedeniyle tanıkları sorgulayamadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, tanık beyanının yanı sıra diğer delillere de dayanarak mahkûmiyet kararı verildiğini, tanık beyanının tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun şikâyeti adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları

Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

16. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

17. Somut olayda tanıklar M.I., M.E.T., M.Ş.İ.nin istinabe yoluyla alınan ifadeleri duruşmada başvurucuya okunmuş, başvurucu tanık beyanlarını kabul etmediğini, tanıkları tanımadığını belirtmiştir (bkz. § 6). Tanık A.A.nın istinabe yoluyla alınan ifadesi ise başvurucu müdafiinin hazır bulunduğu duruşmada okunmuş, başvurucu müdafii aleyhe delilleri kabul etmediğini beyan etmiştir. Mahkeme istinabe yoluyla ifadeleri alınan bu tanıkların hiçbirinin huzurda dinlenmesine ilişkin bir çaba göstermemiş, gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilmemesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer vermemiştir. Ancak tanıkların huzurda dinlenmemesi için geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Bunun dışında hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadeye dayanıp dayanmadığı, böyle ise savunmaya karşı dengeleyici güvenceler sağlanıp sağlanmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

18. Mahkûmiyete ilişkin gerekçeli kararda Mahkeme "Kabule Dayanak Yapılan Deliller" başlığı altında tanık A.A.nın kovuşturma aşamasında doğruladığı soruşturma beyanlarına ve tanıklar M.I., M.E.T., M.Ş.İ.nin kovuşturmada inkâr ettikleri ancak Başsavcılık ve Sulh Ceza Hâkimliğinde doğruladıkları anlatımlarına dayandığını açıklamıştır. Buna göre Mahkemenin salt tanık beyanlarına dayanarak karar vermesi karşısında bilgi ve görgüleri istinabe yoluyla tespit edilen tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararında tek delil olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak bu tanıkların sorgulanması imkânı tanınmaması nedeniyle tanık

anlatımlarının güvenilirliği test edilememiş, savunmanın karşılaştığı zorlukların ve maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamıştır. Bu bağlamda beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbirinin duruşmada dinlenmemesi ve telafi edici güvencelerin sağlanmaması bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucu; ayrıca lehine hususların değerlendirilmemesi ve hukuka aykırı delillerin hükme esas alınması ile mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, tanık M.Ş.İ.nin akli dengesinin yerinde olup olmadığının araştırılmaması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, hakkındaki yakalama emri infaz edilene kadar müdafi atanmaması nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetlerinin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucunun iki yıllık iletişim kayıtlarının dosyaya alınması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin tek cümleden ibaret iddiasının -başvuruda HTS kayıtlarının hukuka aykırı ele geçirildiğine, neden ve nasıl özel hayatını etkilediğine ilişkin bir açıklama bulunmadığı da gözetildiğinde- Adnan Oktar (3) (B. No: 2013/1123, 2/10/2013 § 50), Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 12/1/2021), Mesut Gerez (B. No: 2014/3998, 21/6/2017) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda suçun sübutu konusunda karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre

benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

25. Öte yandan ihlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin, başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şırnak 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/369, K.2019/88) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURAY ŞİMŞEK PETİT (2)

B. No: 2021/51436 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51436

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURAY ŞİMŞEK PETİT BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/51436)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportörler : Tuğçe TAKCI

Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Nuray ŞİMŞEK PETİT

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hukuka aykırı yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve tazminat miktarı belirlenirken toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bakırköy İlçe Emniyet Müdürlüğünün talebi üzerine Bakırköy Kaymakamı 1/6/2018 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve çevresinde basın açıklaması yapılmasını ve oturma eylemi gibi eylemlerde bulunulmasını yasaklamıştır. Sözü edilen yasaklama kararı 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 32. maddesinin (Ç) fıkrasına dayandırılmıştır.

3. Başvurucu, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı bir sendikanın üyesi olması nedeniyle kanun hükmünde kararnameyle kamu görevinden çıkarılma işlemini

protesto etmek amacıyla İstanbul'da gerçekleştirilen protestolara katılmış, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçundan 2/6/2018 tarihinde gözaltına alınmış ve 3/6/2018 tarihinde serbest bırakılmıştır.

4. Başvurucu hakkında müsnet suçtan yürütülen yargılama sonucunda Bakırköy 33. Asliye Ceza Mahkemesi 22/11/2019 tarihinde, eylemin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında olduğu ve suç teşkil etmediği gerekçesiyle başvurucu ve diğer sanıkların beraatine karar vermiştir. Başvurucu hakkındaki karar kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

5. Beraat kararının kesinleşmesi sonrasında başvurucu, hukuka aykırı olarak gözaltında tutulduğunu belirterek 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanması nedeniyle hakkında koruma tedbirleri uygulandığını ve anılan müdahaleyle kişilik haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek hükmedilecek tazminat miktarının belirlenmesinde bu durumun gözetilmesini talep etmiştir. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi (1. Ağır Ceza Mahkemesi) 21/1/2021 tarihinde, başvurucunun gözaltına alınmasına neden olan suçtan beraatine karar verildiğini belirterek başvurucunun manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne ve 500 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

6. Tarafların istinaf kanun yolu başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi tarafından 11/10/2021 tarihinde esastan kesin olarak reddedilmiştir.

7. Nihai karar, başvurucuya 4/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 8/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanmaktayken kolluk amirinin emriyle haksız yere yakalanıp gözaltına alındığını, yargılama sonucunda beraat ettiğini, Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın yetersiz olduğunu iddia ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) başvurucunun bu iddiası bakımından sunduğu görüşünde, başvurucunun tazminat davasını 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendine dayalı olarak açtığının ve yargılama sonucunda başvurucu lehine tazminata hükmedildiğinin, ayrıca başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu incelemesi niteliğinde olup olmadığının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun bu iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı

verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

13. Somut başvuruda da 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar manevi tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

14. Bu bağlamda yargı mercilerinin tazminat için somut olayın koşullarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

15. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren yargı merciinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

16. Somut başvuruya konu tazminat davasını inceleyen 1. Ağır Ceza Mahkemesi 21/1/2021 tarihinde, beraat kararıyla sona eren kovuşturmaya esas teşkil eden soruşturma sırasında başvurucunun bir gün gözaltında tutulması nedeniyle 500 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verdiği veya verebileceği tazminat miktarına nazaran yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Hükmedilen 500 TL manevi tazminat miktarının -somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde- tazminata karar veren ilk derece mahkemesinin karar tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verdiği veya verebileceği

tazminat miktarına göre oldukça düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliğiyle ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı yargı merciinin karar tarihi olan 2021 yılı için günlük asgari 600 TL, ortalama 1.600 TL, azami 4.000 TL; 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir). 1. Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır. Buna göre başvurucuya ödenmesine hükmedilen tazminatın başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir durum söz konusu olmasına rağmen manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Somut olayda başvurucu, barışçıl bir etkinliğe katılması nedeniyle gözaltına alınmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğinden yakınmıştır.

19. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Somut olayda hukuka aykırılığı kanun tarafından kabul edilmiş gözaltı tedbiri nedeniyle başvurucu lehine Ceza Mahkemesince manevi tazminata hükmedilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu durumda haksız koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında tazminat miktarı belirlenirken başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkına da müdahale edildiğinin gözetilip gözetilemeyeceği değerlendirilmelidir.

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Yalçın Düzgün ([GK], B. No: 2021/23140, 29/5/2024, §§ 23, 24) kararında; koruma tedbirleri sonucu kişisel hakkın ihlal edildiği iddiasıyla açılan manevi tazminat davasında, koruma tedbirinin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ile hak ihlali ve/veya ihlallerin ağırlığınınceza mahkemesince dikkate alınabileceği değerlendirilmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında yargı merciince, uygulanan koruma tedbirinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmemesi ve takdir edilecek tazminat miktarında bu durumun gözetilmemesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Somut olayda da Yalçın Düzgün (aynı kararda bkz. §§ 23, 24) kararındaki değerlendirme ve kabulden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve miktar belirtmeden manevi

tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla kararın ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesi gerekmektedir.

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/93, K.2021/33) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEFA MEHMETOĞLU

B. No: 2021/55755 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55755

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEFA MEHMETOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55755)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Sefa MEHMETOĞLU

Vekili : Av. Nuri MEHMETOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluk incelemelerinin kanuni süresi içinde yapılmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/10/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. 1989 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde İstanbul ilindeki bir kamu hastanesinde sağlık teknikeri olarak görev yapmaktadır.

6. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 25/4/2017 tarihinde ifadesi alınan Kartal isimli gizli tanık, başvurucunun Özgür Gündem gazetesinde köşe yazarı olduğunu, Demokratik İslam Kongresi (DİK) ile Halklar ve İnançlar Komitesinde üst düzey faaliyet gösterdiğini, sürekli olarak Kandil bölgesine giderek üst düzey sorumlu Cemil Bayık ile görüştüğünü, daha önce Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)içinde faaliyet göstermekte iken PKK terör örgütüne katıldığını, İstanbul açılım sorumlularından biri olduğunu, İstanbul'da olup biten tüm örgütsel eylem ve faaliyetlerden bilgisi bulunduğunu ve bu bilgileri Kuzey Irak'ta bulunan üst düzey örgüt üyeleri ile paylaştığını beyan etmiştir.

7. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gizli tanık Kartal'ın ifadesine istinaden başvurucu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma 23/6/2020 tarihli yetkisizlik kararı ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir. Yetkisizlik kararı ekinde gelen evrak, Başsavcılık tarafından soruşturma defterinin 2020/90670 sırasına kaydedilmiştir.

8. Başsavcılığın 2020/90670 sayılı soruşturma kapsamındaki talebi üzerine İstanbul 11. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbirinin uygulanmasına 22/1/2021 tarihinde karar verilmiştir. Anılan tedbirlere ilişkin kararlar muhtelif hâkimlik kararları ile birkaç defa uzatılmıştır.

9. Başsavcılık tarafından PKK/KCK silahlı terör örgütünün KCK/TM (Koma Civaken Kürdistan-Türkiye Meclisi) yapılanmasının Siyasi Alan Merkezi bünyesinde yer alan Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesine bağlı olarak kurulduğu değerlendirilen Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin (DİAYDER-Dernek) bazı yönetici ve üyeleri hakkında 2020/156519 sayılı yeni bir soruşturma başlatılmıştır.

10. Başsavcılığın 2020/156519 sayılı soruşturma kapsamındaki talebi üzerine İstanbul 9. Ceza Hâkimliği tarafından başvurucu hakkında 19/2/2021 tarihinde 5271 sayılı Kanun’un 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbirinin; İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından ise 31/3/2021 tarihinde aynı Kanun'un 140. maddesinde düzenlenen teknik araçlarla izleme tedbirinin uygulanmasına karar verilmiştir. İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbirine ilişkin karar muhtelif hâkimlik kararları ile birkaç defa uzatılmıştır.

11. 2020/90670 sayılı ilk soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. 28/6/2021 tarihli kararda soruşturma sürecinde gizli tanık Kartal'ın beyanlarını doğrular nitelikte delil elde edilemediği, iletişim tespitlerine konu görüşmelerindeki müphem ifadeler dışında somut bir delile ulaşılamadığı ve başvurucunun terör örgütü ile organik bağı olduğunu ortaya koyacak tespite ulaşılamadığı belirtilmiştir.

12. Başvurucu, Başsavcılığın 2020/156519 sayılı soruşturma kapsamında verdiği talimata istinaden 3/7/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucunun kolluk ve savcılık ifadeleri müdafiinin de hazır bulunmasıyla alınmıştır. İfade Tutanaklarında belirtildiğine göre başvurucuya, ifade alma işlemleri öncesinde isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olay ve olgular açıklanmıştır. Başvurucu 9/7/2021 tarihli savcılık ifadesinde özetle Derneğe zaman zaman gittiğini, evlendikten sonra daha seyrek gittiğini, kendisinin

haberi olmadan Derneğe kaydının yapıldığını, bunu fark ettiğinde e-devletten kaydını sildirdiğini, cuma günleri Derneğe namaza gittiğini, bazı zamanlar bilgisayarla ilgili teknik işlerde yardım istendiğinde uğradığını, Derneğe gelen bazı kişilerin terörist cenazelerine katıldığını bildiğini ancak Derneğin PKK terör örgütüyle organik bir bağının olduğuna şahit olmadığını savunmuştur.

13. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 9/7/2021 tarihinde sevk etmiştir. Başvurucu sorguda terör örgütü ile irtibatının bulunmadığını, sivil toplum bünyesinde faaliyetlerinin olduğunu, bilgisi dışında Dernek üyesi yapıldığını, Demokratik İslam Kongresi Çağırıcılar Grubunda yer almadığını beyan ederek isnat edilen suçu reddetmiştir. Hâkimlik sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyada mevcut bilgi ve belgeler, İstanbul Sulh Ceza Hakimliklerince verilen teknik araçlarla izleme, ses veya görüntü kayıtlarının alınması ile iletişimin tespiti dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin kararlara istinaden yapılan kolluk işlemlerine ilişkin tutanakları, açık kaynak araştırmaları, dijital verilerin içeriklerine ilişkin tespitler, etkin pişman örgüt mensuplarının beyanları, şüphelilerin savunmaları ve tüm dosya kapsamından şüpheliler [E.B.], Sefa MEHMETOĞLU ve [H.T.nin] KCK sözleşmesinde Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesi adı altında örgütlenen ve Abdullah ÖCALAN'ın telkin ve yönlendirmeleriyle alternatif Kürt Diyanet İşleri olarak kurulan örgüte müzahir sitelerde Müslüman Kürtlerin diyanete bağlı camilerde namaz kılmamaları, alternatif cuma namazları vb. sivil itaatsizlik eylem çağrıları olan, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen ana KCK dosyasındaki gizli tanığın Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesi başlığı altında faaliyet yürüttüğüne ilişkin beyanlarına ve 21/12/2020 günü İstanbul İl Jandarma Komutanlığında ifadesi alınan ve 20 yılı aşkın süre örgütün kırsal alanında faaliyet yürüttükten sonra ikna suretiyle teslim olan Hamza DİLXAZ Kod adlı örgüt mensubunun beyanlarına göre KCK bünyesinde İstanbul Şirinevlerde faaliyet gösteren [DİAYDER] isimli dernekte bir dizi faaliyetlerde bulunduklarına ilişkin tespitler, söz konusu derneğin kullandığı internet sitesindeki örgütsel paylaşımlar, derneğin 2013'ten günümüze değin tespit edilen basın açıklamaları, dernek mensubu olan şüphelilerin katıldıkları eylemler, dernek üyesi olan [şüphelilerin] örgütsel görüşme içerikleri, HTS kayıtları, fiziki takip tutanakları birlikte değerlendirildiğinde şüphelilerin legal bir çatı altında örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda faaliyet yürüttüklerine ilişkin tespitler;

[...]

Şüpheli Sefa MEHMETOĞLU'nun açık kaynakta yapılan araştırmada şüphelinin isminin Abdullah ÖCALAN'ın çağrısıyla toplanan Demokratik İslam Kongresi Çağrıcılar grubunda yer alması, örgütsel iltisakı bulunan yayın organlarında paylaştığı yazılar, söz konusu yazılarda örgütsel içerikli yoğun beyanların tespit edilmesi, yine [DİAYDER] birlikteliğiyle katıldığı panel, dijital materyalde ele geçirilen yoğun örgütsel içerikler, terör örgütü mensuplarıyla iletişime ilişkin tespitleri gösterir HTS kayıtları, kollukta alınan ifadesinde yaptığı kısmi ikrarlar bir bütün halinde değerlendirildiğinde atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu;

[...] bu veriler çerçevesinde tüm dosya kapsamından şüphelilerin üzerlerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut deliller bulunduğu, atılı suçun CMK 100/3-a maddesinde yazılı kanunen tutuklama nedeni var sayılan katalog

suçlardan olduğu, atılı suç için Türk Ceza Kanununda öngörülen ceza miktarı göz önünde bulundurulduğunda şüphelilerin kaçma ihtimali bulunduğundan tutuklama tedbirinin yerinde ve ölçülü olacağı, adli kontrol tedbirlerinin yeterli olmayacağı, şüpheliler yönünden herhangi bir tutuklama engeli bulunmadığı gözetilerek şüpheliler [E.B.], Sefa MEHMETOĞLU ve [H.T.nin] CMK'nın 100 ve devamı maddeleri uyarınca AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA [karar verildi.]"

14. Başsavcılığın tutukluluğun gözden geçirilmesine ilişkin talepleri üzerine yapılan değerlendirmeler neticesinde farklı hâkimlikler tarafından 7/8/2021, 10/9/2021 ve 8/10/2021 tarihlerinde tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

15. Başvurucunun 8/10/2021 tarihli tutukluluğun devamı kararına yaptığı itiraz İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 25/10/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu bunun üzerine 28/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başsavcılığın talebi üzerine başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen 2020/90670 sayılı soruşturma kapsamında verilen 28/6/2021 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair karar İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 14/12/2021 tarihinde kaldırılmıştır. Başsavcılık, söz konusu hâkimlik kararı sonrasında başvurucu hakkında yeniden açılan soruşturmanın hâlihazırda devam eden 2020/156519 sayılı soruşturma ile birleştirilmesine 15/12/2021 tarihinde karar vermiştir.

17. Soruşturma neticesinde Başsavcılıkça aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüpheliler hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlenmiştir. 22/12/2021 tarihli iddianamede PKK/KCK silahlı terör örgütüne ilişkin genel bilgiler verildikten sonra DİAYDER'in örgüt ile olan bağlantısına dair açıklamalarda bulunulmuştur. Buna göre DİAYDER, örgütün KCK yapılanmasının Siyasi Alan Merkezi bünyesinde yer alan Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesine bağlı olarak kurulmuştur. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"KCK sözleşmesi 14’üncü madde/Alan Merkezleri: 'Beş alan merkezi biçiminde örgütlenerek çalışmalarını yürütür. Alan Merkezleri faaliyetlerinin özgünlüğüne göre ihtiyaç duyduğu kadar alt komite örgütler. Ayrıca alan merkezleri, komiteler ve koordinasyonlar kendi alanlarında çalışmaları etkin ve çok yönlü geliştirebilmek için ihtiyaca göre gerekli alt ve yan örgütler oluşturur, ya da bu tür örgütlerle ilişkilenir. Bu kapsamda KCK sözleşmesinin 14’üncü madde, 2. fıkra (Siyasi Alan Merkezi), e bendinde 'AZINLIKLAR VE İNANÇ GRUPLARI KOMİTESİ: Azınlıkların ve inanç gruplarının özgür örgütlenmesi ve toplumsal yaşama eşit katılımı için çalışır. Farklılıkları tanımayan anti-demokratik ve gerici zihniyete karşı mücadele eder' adı altında bir yapılanmanın yer aldığı,

Bu açıklamalar ışığında başta İstanbul ili olmak üzere büyük şehirlerde terör örgütü güdümünde faaliyet yürüten oluşumlar, Diyanet İşleri Başkanlığından bağımsız olarak terör örgütünün taban bulduğu yerleşim yerlerinde KCK Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesinin talimatları doğrultusunda STK görünümünde dernekleşme faaliyetlerine ağırlık vermiştir.

2013 yılında terörist başı Abdullah ÖCALAN, kendisini ziyarete gelen BDP heyeti aracılığıyla vermiş olduğu mesajda; Diyarbakır'da 'Demokratik İslam Kongresi' çağrısı yapmış, 'ÇARE ELBETTE RESMİ DİYANET İSLAM’I DEĞİLDİR' diyerek alternatif bir dini yapılanma çağrısında bulunmuş, yine KCK Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesinin 'AKP’NİN CAMİLERİNDE İSLAM YOK' adı altında yapmış olduğu bildiride, 'MÜSLÜMAN KÜRTLERİ DİYANET'E BAĞLI CAMİLERDE NAMAZ KILMAMAYA ÇAĞIRIYORUZ, KÜRDİSTANLI

MÜSLÜMANLAR KENDİ MESCİTLERİNİ AÇMALIDIR, DEVLET TARAFINDAN ATANMIŞ, MAAŞA BAĞLANMIŞ İMAMLARIN ARKASINDA NAMAZ KILMAMALARININ GERÇEK İSLAM OLDUĞUNU BELİRTMEK İSTİYORUZ' diyerek diyanet harici alternatif bir dini yapılanmaya gidilmesi yönündeki açıklamalar merkezi İstanbul ilinde bulunan DİAYDER (Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) tarafından karşılık bulmuş, özellikle de dernek içerisinde faaliyet gösteren ve 'MELE' olarak adlandırılan gayri resmi din adamları aracılığıyla örgüt tarafından yapılan açıklamalar hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Yapılan çalışmalar neticesinde, dernek adı altında sivil toplum kuruluşu olarak yasal görünümlü faaliyetlerine devam eden bazı DİAYDER yönetici ve üyelerinin, dernek adına oluşturdukları mescitlerde özellikle vaaz esnasında örgütsel propaganda yapılması hususunda görevlendirdikleri imamlara telkinlerde bulundukları, derneğin tüzüğüne aykırı olarak almış oldukları yardım paraları ile dernek adına esnafların dükkânlarına dağıttıkları kumbara tarzı sadaka kutularından elde ettikleri paraların bir kısmını terörist ailelerine dağıttıkları, terör örgütüne destek vermek maksadıyla Suriye sınırına giderek sınır nöbeti tuttukları, etkisiz hale getirilen teröristlerin taziyelerine katılarak mevlit okudukları, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devam eden terörle mücadele harekâtını gerekçe göstererek operasyonların durdurulması maksadıyla direniş orucu tuttukları, Abdullah ÖCALAN'a uygulanan sözde tecridin kaldırılması maksadıyla basın açıklamaları yaptıkları, terör örgütünün tüm söylem ve faaliyetlerinin DİAYDER tarafından benimsendiği hususlarının tespit edilmesi üzerine, terör örgütünün dini yapılanması şeklinde hareket eden DİAYDER isimli dernek yönetici ve üyelerinin yasadışı faaliyetlerinin ortaya çıkartılması maksadıyla mevcut soruşturma üzerinden işlemlere başlanılmıştır."

18. İddianamede DİAYDER'e ilişkin tanık ifadeleri, kollukça yapılan açık kaynak ve sosyal medya araştırmaları ile soruşturma kapsamında yapılan tespitlere yer verilmiştir. Dernek hakkında verilen ifadeler şöyledir:

i. X-Tanık isimli gizli tanığın Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında verdiği 9/11/2009 tarihli ifadesi "Azınlıklar ve inanç Grupları Komitesi: Bu alanın faaliyet çerçevesi İnanç Dernekleri ve Kiliselerdir. Örgütün faaliyet gösterdiği İnanç Dernekler arasında [P.] Derneği, [E.İ.] Derneği ve Din Adamları Yardımlaşma Derneği (DİAYDER) gibi dernekler bulunmaktadır özellikle (DİAYDER) bu son süreçte kurulan bir dernektir. Bölge halkının İnançlı olmasından ve dini kullanarak bölge halkı üzerinde etkili olabilmek ve siyasi yönden AK PARTİ ile bölgede etkili olan dini cemaatlere karşı örgütün almış olduğu kararlar doğrultusunda faaliyet yürüten oluşumlardır. Ayrıca Kiliselere ayrı bir önem verilerek koordinasyon görevlileri tarafından kiliseler ile sürekli görüşürler" şeklindedir.

ii. Padişah isimli gizli tanığın Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünde alınan 15/1/2011 tarihli ifadesi "KCK/TM il sorumlusunun KCK/TM içerisinde faaliyet yürüten hamle komitesi ile beraber almış oldukları kararları Kent Meclisleri vasıtası ile örgüte müzahir kitlelere ulaştırarak halkın örgütlenmesini sağlamaktadır. İl Kent Konseyinin almış olduğu kararlar alan sözcüleri ilçe sorumluları, kurum temsilcileri, gençlik ve kadın hareketi içerisinde faaliyet yürüten şahıslar tarafından ilçe meclislere aktarılmaktadır. İlçe Kent Meclislerinin bu kararlar sonucunda yapmış olduğu toplantılarla kitleleri en alt tabakada örgütleyerek alınan kararlar çerçevesinde halkın ortak hareket etmesini sağlamaktadır. Bu Meclislerde alınan kararlar doğrultusunda örgüt tarafından belirlenen önemli günlerde verilen eylem talimatları ile halkı örgütleyerek sokaklara dökülmesini ve özellikle gençlik yapılanmasının kendi öz savunmasını oluşturarak Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Polis ve Asker başta olmak

üzere [m]olotoflu, [t]aşlı, [h]avai fişekli halk SERHİLDAN'ları adı altında etkinlikler gerçekleştirilir. Bu eylemler çerçevesinde Kent Meclisinde alınan kararlar doğrultusunda kepenk kapatma, Siyah flama asma, anadilde eğitim hakkının verilmesi için çocukların okula gönderilmemesi ve kontak kapatma gibi pasif direniş türü eylemler için sokak ve [m]ahallelerde örgütleme çalışması yapılmaktadır. Bu toplantıların divanı size saymış olduğum şahıslar tarafından oluşturulmaktadır. Bu toplantılarda Mahalle yürütmeleri, Köy yürütmeleri, Sosyal Alan içerisinde faaliyet yürüten Eşit Özgür Yurttaş dernek başkanları Kadın ve Gençlik hareketinin temsilcileri yukarıda bahsettiğim Terör örgütüne müzahir kurum ve kuruluşlardan olan [M.], [T.] ve DİAY-DER isimli kurumların temsilcileri katılmaktadır." şeklindedir.

iii. Örgütün silahlı yapılanmasında yer alan ve etkin pişmanlık kapsamında güvenlik güçlerine teslim olan Hamza Dılxaz kod adlı E.D.nin 21/12/2020 tarihli ifadesi "Örgüt ile iltisaklı derneklerden biri de DİAYDER (Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) isimli dernektir. Tamamen PKK/KCK terör örgütü talimatları doğrultusunda kurulmuştur. Terörist başı Abdullah ÖCALAN'ın bu yönde talimatı bulunmaktadır. Amacı Marksist-Leninist ideolojideki terör örgütüne destek vermeyen inançlı Kürt halkını din maskesi altında örgüte entegre etmektir. Derneğin faaliyetleri KCK Azınlıklar ve Dini İnanç Grupları Komitesince organize edilmektedir. (Örneğin namazlarda vaazların ve hutbelerin ne şekilde verileceği, hangi hususları içereceği vb.), dernek tarafından toplanan yardım ve bağışların bir kısmı terör örgütüne aktarılmaktadır. Dernek yönetici ve üyeleri legal/illegal yollardan terör örgütünden eğitim ve talimat almak üzere Irak Kandil bölgesi ile Suriye bölgesine gidip gelmektedirler. Kendilerini hiç görmedim ama örgüt içerisinde konuşuluyordu. Derneğin sadece Türkiye'de değil İran, Irak ve Suriye'de bulunan terör örgütü ile iltisaklı diğer dini gruplarla da irtibatı bulunmaktadır. Terör örgütü üyelerinden Cemal (K) Murat KARAYILAN 2014-2015 yıllarında Irak'ın Kuzeyinde bulunan Bergari bölgesinde yapmış olduğu toplantıda, 'Din Âlimlerini bir çatı altında toplayacağız, bu sayede toplumdaki dindar kesimi bir araya getireceğiz' şeklinde talimat vermiştir. Dernek tarafından Ayn El-Arab (Kobani)'a yapılan DEAŞ saldırıları ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devam eden askeri operasyonlar gerekçe gösterilerek gerçekleştirilen sınır nöbetleri, direniş oruçları vs. etkinliklerin Murat KARAYILAN ve Duran KALKAN'ın talimatları ile gerçekleştirilmektedir. Terör örgütü içerisinde dini bilgisi yüksek olan ve kesinlikle deşifre olmamış örgüt üyelerinin Türkiye'ye gelerek dernek içerisinde örgütsel faaliyetlerde bulunmaktadır. Son yıllarda başlayan sivil Cuma namazları ile terörist cenaze namazlarının kılınması talimatını da yine Duran KALKAN vermiştir" şeklindedir.

19. Derneğe ilişkin genel açıklamaların yapıldığı iddianamede, iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleri ile diğer soruşturma işlemlerine istinaden ulaşılan tespitlerher bir şüpheli için ayrı ayrı açıklanmıştır. Buna göre iddianamede, başvurucuya yöneltilen suçlamalara ilişkin dayanılan temel olgular şöyle özetlenebilir:

i. Başvurucunun ikametgâhında yapılan aramada haklarında yasaklama kararı bulunan "Kürdistan Tarihi" ve "Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru Özgür İnsan Savunması" isimli kitaplar ile bazı dijital materyallere el konulmuştur.

ii. El konulan dijital materyaller üzerinde kolluk tarafından yapılan inceleme neticesinde;

- Başvurucunun PKK/KCK silahlı terör örgütünün Avrupa'daki dinî yapılanması olan Kürdistan İslam Topluluğu (CİK-Civaka İslamiya Kürdistan) başkanı olan, hakkında yakalama kararı bulunan ve kırmızı bültenle aranan A.T. ile birlikte çekilmiş fotoğrafları,

- A.T.nin ev ortamında bilgisayar başında iken Kürtlerin kendilerini örgütlemeleri ile alakalı olarak yaptığı telefon görüşmesine ait video kaydı,

- A.T.nin görüntülü görüşme programı üzerinden yaptığı ve tüm Kürdistan halkının Ramazan Bayramı'nı kutladığı, ramazan ayında verilecek fitrelerin öncelikli olarak Kürdistan halkına verilmesi gerektiği yönünde ifadeler içeren görüşmesine ilişkin video kaydı,

- A.T.nin görüntülü görüşme programı üzerinden yaptığı ve devletin kurbanlık etlerin içine hastalık enjekte ederek Kürt çocuklarını ve Kürt halkını hasta etmeye çalıştığı yönünde ifadeler içeren görüşmesine ilişkin video kaydı,

- PKK/KCK-YPG/PYD silahlı terör örgütü mensuplarına ait sözde şehitliğin ve örgütün sözde bayrağının bulunduğu yürüyüşte kimlik bilgileri tespit edilemeyen erkek bir şahsın "Bugün günlerden Kobane günü Kobane düşmedi düşmeyecek" şeklindeki ve örgütün sözde bayrağının bulunduğu yürüyüşte A.T.nin “Kürtler topraklarını iyi savundu topraklarında şehit oldular, tüm ehli iman ve ehli vicdan tekrar bir araya gelip toplanın Kürdistandaki bu zulmü durdurun. Kürdistandaki adaleti sağlayın.” şeklindeki açıklamalarını içeren video kaydı,

- Başvurucunun diğer şüpheliler E.B., N.M.I., R.O. ve E.K ile Zoom isimli uygulama üzerinden görüntülü konferans görüşmesi yaptığına ilişkin fotoğraf,

- Hendek olayları sırasında çekildiği değerlendirilen ve silahlı terör örgütü mensuplarının yıkık bir binanın içinde Kürtçe ağıt yaktıkları video kaydı,

- Başvurucunun Almanya’da Kürt İslam Topluluğu binasında çekmiş olduğu fotoğraflar,

- PKK isimli dosyada; Abdullah Öcalan tarafından yazılmış yetmiş yedi kitabın bulunduğu "Abdullah Öcalan" isimli klasör, örgüt mensupları tarafından yazılmış örgütte geçirdikleri günleri anlattıkları anılardan oluşan ve toplam kırk yedi belge içeren "Gerilla Anıları" isimli klasör ile "PKK yayınları" isimli yüz adet belgeden oluşan dokümanlar,

- Örgütün yayın organlarından olan Özgür Gündem gazetesinde yayımlanmak üzere başvurucu tarafından yazılan yetmişdört adet yazıya ait ekran görüntüsü,

-Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalan il ve ilçelerin sözde Kürdistan devleti sınırlarında olduğundan bahsedilen on bir takvim yaprağını içeren DİAYDER 2021 yılı takvim çalışması,

- Abdullah Öcalan'a ait mektup ve DİK'ten bahsedilen "Müslümanların Çıkmazı ve Kobane" isimli dosya tespit edilmiştir.

iii. HTS kayıtlarına göre başvurucu 1/1/2014-20/1/2021 tarihleri arasında PKK/KCK terör örgütü ile alakalı suçlardan haklarında işlem yapılan yüz altmış kişi ile toplam 4.006 defa telefon irtibatı sağlamıştır. Aynı kayıtlara göre başvurucu, terör bağlantılı kayıp şahıs olarak aranan dört kişi ile irtibat kurmuştur.

iv. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 3/5/2014 tarihinde “10-11 MAYIS’TA AMED’DE YAPILACAK OLAN DEMOKRATİK İSLAM KONGRESİ ÇAĞRICILAR GRUBU” başlığıyla yapılan paylaşıma göre Abdullah Öcalan'ın İmralı’da kendisini ziyarete gelen dönemin BDP milletvekilleri İ.B. ve P.B. aracılığıyla yaptığı 'İslam’a ihanet içinde olan kesimlere' karşı Diyarbakır'da 'Demokratik İslam Kongresi' yapılması çağrısını müteakip aralarında başvurucunun da bulunduğu "Çağrıcılar Grubu" adı altında bir heyet oluşturulmuştur.

v. Abdullah Öcalan'ın çağrısı ile 10/5/2014 ve 11/5/2014 tarihlerinde Diyarbakır'da toplanan DİK'e diğer şüpheliler M.E.A., R.O., E.B. ve N.M.I. ile birlikte katılmıştır.

vi. Özgür Gündem isimli gazetenin 12/6/2015 tarihli nüshasında örgütün sözde bayrağının bulunduğu bir kapalı alan toplantısına ait fotoğraf ile birlikte başvurucunun köşe yazısına yer verilmiştir.

vii. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 3/7/2015 tarihinde "Devrimci Bir Eylem: Oruç" başlığıyla paylaşılan ve başvurucu tarafından kaleme alınan yazıda, orucun dinî açıdan mana ve öneminden çok, orucun tek başına yapılan bir eylem değil kitlesel bir eylem olduğu, orucu devrimci bir pratiğe dönüştüren hususun ibadetin eylem içeriği olduğu, madde ve mana bütünlüğünde aslında tüm sistemlere bir başkaldırı olduğu, orucun yaşamın bütün alanlarında olması gereken sivil itaatsizlik eylemlerinin provası olduğu, eşitlikçi bir adalet ile toplumsal bir direniş olduğu hususlarından bahsedilerek sempatizan kitleye oruç tutmanın sadece dinî bir eylem olarak görülmemesi, kitlesel sivil itaatsizlik eylemlerinin provası olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

viii. Başvurucunun "Allah'ın Yardımı Kiminle?" başlıklı yazısı Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 4/8/2015 tarihinde paylaşılmıştır. Anılan yazıda özetle Abdullah Öcalan'ın 2013 yılında başlattığı sürecin devlet tarafından bitirildiği, Kürtlerin Suruç'ta, Kobani'de, Roboski'de saldırılara maruz kaldıkları, Kürtlerin politik ve siyasal İslamcı dayatmaya karşı öz savunma yaparak direnecekleri, öz savunmanın sadece savaş meydanlarında olmadığı, halkın tamamının savaş meydanlarında olamayacağı, devrimci bir sivil itaatsizliğin de gerektiği hususlarına yer verilmiştir.

ix. Başvurucunun "Kürtlerden Ne İstiyorsunuz?" başlıklı yazısı Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 13/9/2015 tarihinde paylaşılmıştır. Örgüt mensuplarına ait tabutların bulunduğu cenaze görseli ile birlikte paylaşılan yazı ile devletin sadece teröristlere değil tüm Kürt halkına savaş açtığı ve Kürt çocuklarını öldürdüğü izlenimi uyandırılmaya çalışılmıştır. Yazıda ayrıca "hala her gün kana doymayanlar kadın çocuk sivil fark etmeksizin öldürmeye devam ediyor" ifadelerine yer verilmiştir.

x. Başvurucunun "Kimin Zaferi?" başlıklı yazısı Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 9/11/2015 tarihinde terör örgütünü simgeleyen sözde bayrak görseli ile birlikte paylaşılmıştır.

xi. Başvurucunun "2. Demokratik İslam Kongresi Neyi Hedefliyor?" başlıklı yazısı Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 2/12/2015 tarihinde paylaşılmıştır. Söz konusu yazıda; Abdullah Öcalan tarafından İslam'a ihanet içinde olanlara karşı DİK'in toplanması gerektiği yönündeki açıklamasının ardından söz konusu kongrenin 2014 Mayıs ayında Diyarbakır'da toplandığı, bu kapsamda Kürtlerin iki seçeneğinin bulunduğu, bunların siyasi ve toplumsal olarak inanç kimliğinden vazgeçmek ya da din tüccarlığı yapanlara karşı cihat yapmak olduğu, Abdullah Öcalan'ın kongrenin toplanmasına dair gönderdiği mektuba Kürt özgürlük ve siyasi hareketi tarafından hassasiyetle yaklaşılması ve mektubun anlamlaştırılması gerektiği yönünde açıklamalara yer verilmiştir.

xii. Yukarıda yer verilen paylaşımda ayrıca PKK/KCK terör örgütünün Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde öz yönetim ilan etmesini müteakip güvenlik kuvvetleri tarafından başlatılan terörle mücadele operasyonları nedeniyle Kürdistan şehirlerinin harabeye çevrildiği, bombalandığı, yakılıp yıkıldığı, havadan ve karadan işgal altında olduğu şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

xiii. Başvurucunun “Gelecek Kürtlerin ve İslam'ındır” başlıklı yazısı Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 21/2/2016 tarihinde paylaşılmıştır. Anılan yazının son bölümünde “Rojhilat’tan Rojava’ya kadar inşallah Kürtler; İstikbaldeki İslamiyet’in kuvvetiyle medeniyetin mehasini (güzellikleri) galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek ve sulh-u umumiyi (küresel barış) de temin edecektir” ifadelerine yer verilmiştir.

xiv. Başvurucunun “İslam Deccalına Karşı Mazlumlar Kazanacak” başlıklı yazısı Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 6/3/2016 tarihindepaylaşılmıştır. Söz konusu paylaşımda ''Yüzyıldır cefa çeken bir halk, şimdi de kendisine İslam diyenlerin Kemalizm’e bürünmüş yeşil haliyle mücadele ediyor. Belki de asıl İslam’ın deccalı bize bir adım daha yakındır. KÜRTLER ŞU DÜNYADA CEHENNEMİ YAŞIYOR, İSLAM DECCALI İSE BUNU CENNET DİYE SUNUYOR. HALKA HUZUR GETİRECEĞİZ İDDİASI İLE ŞEHİRLER BOMBALANIYOR, İNSANLAR YAKILARAK ÖLDÜRÜLÜYOR. Onurlu ve hakkaniyetli bir yaşam için ölümü göze almış bir halk. İşte İslam deccalını çıldırtan Kürtler nezdinde Doğru İslam’ın yaşam bulmuş halidir. Ezilen ve mazlum taraf olmasına rağmen, hala barışta ısrar etmek nasıl bir iman, nasıl bir iradedir. Lakin zulüm, başına adalet külahını geçirmiş. Ama geçte olsa, tam ve hakiki adaleti mazlumlar tarihi yazacaktır. İNSANLIK TARİHİNDE SİYASAL OLARAK EN YÜKSEK DÜZEY DEMOKRASİ DİYE İFADE EDİLMİŞTİR. BU DA HALKIN KENDİ KENDİNİ YÖNETMESİDİR. İŞTE BU MAZLUM HALKTA ARTIK KENDİSİ OLMAK İSTEMEKTEDİR. Yoksa siz Kürtleri bir halk olarak görmüyor musunuz? Allah’ın ayetine karşı çıkmak neden? İslam deccalının günümüz versiyonları zamanın ruhuna aykırı bir şekilde sönüp bitecektir'' şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

xv. Başvurucu PKK/KCK terör örgütünün yayın organlarından olan Özgür Gündem isimli Türkçe/Kürtçe gazetede DİK ve DİAYDER adına köşe yazarlığı yapmıştır. Yukarıda tam metni verilen yazıda başvurucu, devlet büyüklerinden “İslam Deccalı” olarak bahsetmiş, örgüt tarafından Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde öz yönetim ilan edilmesini müteakip güvenlik kuvvetlerince başlatılan terörle mücadele operasyonlarına atıfta bulunarak sözde Kürt şehirlerinin bombalandığını, insanların yakılarak öldürüldüğünü ileri sürmüştür. Başvurucu bu suretle PKK/KCK tarafından ilan edilen öz yönetim kararına destek çıkarak Kürt halkının kendi kendini yönetmesi gerektiğini belirterek örgütün dile getirdiği hususların neredeyse tamamına sahip çıkmış ve bunu basın yayın yoluyla da açıklamıştır.

xvi. İddianamede içeriğine yer verilen 2 numaralı tape kaydından DİAYDER tarafından Kürtçe Kur’an-ı Kerim meali bastırılarak Avrupa’ya gönderilmeye çalışıldığı, Hafız A. olarak bahsedilen şahsın Türkiye’de silahlı terör örgütüne üye olma suçundan aranan A.T. isimli kişi olduğu, bu kişinin aynı zamanda örgütün Avrupa’daki dinî yapılanması Kürdistan İslam Topluluğunun başkanı olduğu ve Kuran-ı Kerimlerin basılması faaliyetine dâhil olmak istediği anlaşılmıştır. İddianamede Kuran-ı Kerim'in Kürtçe mealinin hazırlanması çalışmasının örgütsel faaliyet olarak kabul edilmediği belirtilmiştir. Bununla birlikte anılan tape kaydından başvurucunun örgütün Avrupa sorumlularından olan A.T. ile irtibat hâlinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

xvii. 3 ve 4 numaralı tape kayıtlarına göre başvurucu kırmızı bültenle aranan A.T.nin eşi H.T. ile Kürtçe olarak basılan Kuran-ı Kerim meallerinin Avrupa'ya (Kürdistan İslam Toplumuna) gönderilmesine ilişkin olarak görüşmüştür. Açık kaynak araştırması sonucunda H.T.nin YPG/YPJ ve örgütün diğer kurumlarını simgeleyen amblemler ile Abdullah Öcalan'ın görselinin bulunduğu toplantılara iştirak ettiği tespit edilmiştir.

xviii. 5 ve 6 numaralı tape kayıtlarına göre avukat H.H.G., başvurucuya ifade vermek üzere emniyete gitmeden önce telefonunda suç unsuru olabilecek hususları temizlemesi veya yanında başka bir telefon götürmesi yönünde telkinde bulunmuştur.

20. Başsavcılığın iddianamesinde, yürütülen soruşturmanın konu ve kapsamına ilişkin olarak "Mevcut dosya kapsamında illegal faaliyetleri ortaya konulan derneğin tüm yöneticileri, üyeleri ya da derneğe bağlı mescitlere dini hassasiyetler ile gelen vatandaşlara yönelik işlem tesis edilmediği, örgütün amaç ve ideolojisi doğrultusunda hareket eden şahıslara yönelik kollukça sıkı bir takip ve titiz bir çalışma sonucunda suça karışan kişilere işlem yapıldığı, burada hiç kimsenin dini yaşayış ya da anlayışının sorgulanmadığı, tekelci bir din anlayışına hizmet etme noktasında bir soruşturma yürütülmediği, Kürtçe hutbe ya da vaaz verilmesinin suç konusu yapılmadığı" şeklindeki açıklamalara yer verilmiştir.

21. Anılan iddianamede son olarak başvurucu hakkındaki delil ve olgulara istinaden genel bir değerlendirme yapılmıştır. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"Şüphelinin UYAP kayıtlarında yapılan incelemede Cumhuriyet Başsavcılığımızca hakkında 28/06/2021 tarihinde müsnet suçtan takipsizlik kararı verildiği, takipsizlik kararına konu eylemlerin mevcut soruşturma dosyasındaki dönemi kapsadığı anlaşıldığından Sulh Ceza Hakimliğinden takipsizlik kararının kaldırılmasının talep edildiği, İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliğinin 2021/7297 d. İş sayılı kararı ile şüpheli yönünden takipsizlik kararının kaldırıldığı, kararın kaldırılması ile birlikte mevcut dosya ile birleştirildiği, takipsizlik kararına konu dosya içerisinde yapılan incelemede; Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından 25/04/2017 tarihinde beyanı alınan Gizli Tanık KARTAL'ın beyanlarında ve yapılan teşhis sırasında 'Sefa MEHMETOĞLU'nu teşhis ederek, Özgür Gündem gazetesi köşe yazarı olduğunu, DİK çalışmaları ve Halkların ve İnançlar Komitesi'nde üst düzey faaliyet gösterdiğini, sürekli olarak Kandil bölgesine giderek, üst düzey sorumlu Cemil BAYIK ile görüştüğünü, daha önce FETÖ terör örgütü içerisinde faaliyet göstermekte iken PKK terör örgütüne katılım yaptığını, İstanbul Açılım sorumlularından biri olduğunu, İstanbul' da olup biten tüm örgütsel eylem ve faaliyetlerden bilgisi bulunduğunu ve bu bilgileri Kuzey Irak'ta bulunan üst düzey örgüt üyeleri ile paylaştığı' şeklinde beyanda bulunduğu,

Mevcut dosya kapsamında ise açık kaynakta yapılan araştırmada şüphelinin isminin Abdullah ÖCALAN'ın çağrısıyla toplanan Demokratik İslam Kongresi Çağrıcılar grubunda yer aldığı, şüphelinin kolluk ifadesinde söz konusu basın açıklamasına katılmadığını, o tarihlerde İstanbul ilinde olduğunu beyan etmesine rağmen geçmişe dönük yapılan HTS incelemesinde 10/05/2014 ve 11/05/2014 tarihlerinde söz konusu kongreye katılan diğer dosya şüphelileri ile birlikte Diyarbakır ilinde baz birlikteliğinin tespit edildiği, şüphelinin örgütsel içerikli yayın yapan Özgür Gündem gazetesinde özgür termolojisi doğrultusunda köşe yazıları yazdığı, söz konusu yazıların içeriklerinin yukarıda geniş şekilde anlatıldığı, yazı içeriklerinde PKK/KCK terör örgütünün amaç ve hedeflerinden olan öz yönetim vurgusu yapıldığı, bu doğrultuda yapılacak öz savunmanın yazı içeriklerinde işlendiği, bu hedefe ulaşırken karşılaşacak zorluklarda sivil itaatsizlik çağrılarının yapıldığı, hendek ve barikat operasyonlarının bölgenin işgal edildiği şeklinde yansıtıldığı,

Şüphelinin dijital materyalinde ele geçirilen yoğun örgütsel içerikler bulunduğu, PKK/KCK terör örgütünün Avrupa'daki dini yapılanması sorumlusu olan ve hakkında yakalama kararı bulunan [A.T.nin] bir çok videosunun telefon içerisinde yer aldığı, söz konusu videoların örgütsel içerikli beyanlardan oluştuğu, şüphelinin dijital materyalinde [A.T.] ile birlikte

çekilmiş fotoğrafının tespit edildiği, şüphelinin dijital materyalinde ayrıca silahlı ve kamuflajlı örgüt mensuplarının video görselinin yer aldığı, söz konusu videonun hendek olayları sırasında çekildiğinin kollukça değerlendirildiği, şüphelinin hendek ve barikat döneminde şehirlere egemen olmaya çalışan örgüt mensuplarına yönelik düzenlenen operasyonları işgal olarak tanımladığı,

Şüpheli hakkında uygulanan CMK 135 tedbirinde elde edilen görüşmelerde ifadeye çağırılması ile ilgili olarak görüştüğü kişinin dijital materyaller ile ilgili tavsiyelerde bulunduğu, bunun üzerine şüphelinin eşinin telefonu ile gideceğini beyan ettiği, söz konusu görüşme ile dijital materyal incelemesi neticesinde şüphelinin örgütsel faaliyetlerinin ortaya çıkmasından çekindiği, yine yapmış olduğu görüşmelerde örgütsel konumu yukarıda belirtilen [A.T.nin] eşi [H.T.] ile irtibatlı olduğu, [H.T.nin] örgüt iltisakı ile ilgili katılmış olduğu örgütsel toplantıdan elde edilen resmin kolluk fezlekesine işlendiği,

Şüphelinin kolluk ve savcılık ifadesinde DİAYDER isimli derneğe uzun zamandan beridir gitmediğini beyan etmesine rağmen hakkında uygulanan CMK 140 tedbiri ile 02/04/2021 günü DİAYDER derneğinin Şirinevler semtinde bulunan binasına giriş yaptığının tespit edildiği,

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde şüpheli hakkındaki gizli tanık beyanını destekler mahiyette sosyal medya ve açık kaynakta tespitler yapıldığı, şüphelinin örgütün din alanında Avrupa'da faaliyet yürüten ve hakkında yakalama kararı bulunan şahıs ile irtibatı bulunduğu, dijital materyalinde yoğun örgütsel tespitlerin yapıldığı, yazmış olduğu yazılar itibariyle örgütün amaç ve ideolojisine hizmet ettiği, muhatap kitlenin anlayacağı ölçüde din olgusunu kullanarak yazılar yazdığı, İslam'ın şartlarından olan oruç ibadetini dahi sivil itaatsizlik eyleminin provası olarak nitelendirdiği, Abdullah Öcalan çağrısı ile toplanan Demokratik İslam Konferansının çağrıcılar grubunda yer aldığı, bu hali ile geçmişten günümüze süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz eden örgütsel faaliyetler içerisinde yer aldığı ve atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu,"

22. Başsavcılığın 22/12/2021 tarihli iddianamesinin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme duruşmanın 21/2/2022 tarihli ikinci oturumunda yurt dışına çıkamamak ve belirli yerlere düzenli olarak başvurmak şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

23. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davanın ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. İlgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 24/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiası ve Bakanlık Görüşü

26.Başvurucu, hakkında daha önceden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanan bir soruşturma bulunmasına rağmen mükerrer nitelikteki soruşturma

kapsamında tutuklandığını ve tutuklama kararı ile devamına ilişkin kararlarda kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenlerinin ortaya konulmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu bu kapsamda tutuklama kararındaki tespitin aksine Demokratik İslam Kongresi Çağırıcılar Grubu içinde yer almadığını, yasal olarak faaliyet gösteren bir gazeteye gönderdiği ve ifade özgürlüğü kapsamındaki yazıları ile Kürt meselesine ilişkin barışçıl değerlendirmelerinin örgütsel nitelikte olduğunun kabul edildiğini, evinden ve dijital materyallerinden temin edilen bir kısım kitabı araştırmacı yazar olması nedeniyle bulundurduğunu, arkadaşlık ve hemşehrilik ilişkisi kapsamında kurduğu sosyal ilişkilerin örgütsel nitelikte kabul edildiğini beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde, söz konusu ihlal iddiasının ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in konuya ilişkin içtihadı ve tutuklama kararının içeriği dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianamede başvurucu hakkında yürütülen her iki soruşturma dosyasında elde edilen delillerin farklılığı ile güncelliğine değinildiği ve bu kapsamda başvuruya konu soruşturmada elde edilen delillerin ilk soruşturma kapsamında elde edilen delillerden farklı olduğunun ortaya konulduğu ifade edilmiştir.

28. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundakilerine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

29. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

30. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun bu kısımdaki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Anayasa'ya Uygunluğunun Değerlendirilmesinde Esas Alınan Ölçütler

32. Somut olayda 9/7/2021 tarihinde tutuklanan ve 21/2/2022 tarihinde tahliye edilen başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır. Bu nedenle müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığının tespiti açısından Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında bir inceleme yapılması gerekir.

33. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin

sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54). Dahası kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlerden biri olan "Anayasa'nın sözüne aykırı olmama" kriterini de karşılaması gerekir.

34. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013 § 43; Halas Aslan, § 55).

35. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında; suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Tutuklamanın ön koşulu olarak kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasını arayan bu şart, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının sözünden kaynaklanan bir ek güvencedir (AYM, E.2021/96, K.2022/8, 26/1/2022, § 14). Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, 72).

36. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların "ölçülülük" ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir (Halas Aslan, § 72; ayrıntılı genel ilkeler için bkz. Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018, §§ 77-91).

37. Anayasa Mahkemesi Halas Aslan kararında ölçülülük ölçütü açısından aşağıdaki değerlendirmeleri yapmıştır:

"79. Suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında, 'ölçülülük' ilkesi uyarınca en genel ifadeyle adaletin iyi işlemesi meşru amacının sağlanması bakımından tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde öngörülen adli kontrol yükümlülükleri tutuklamaya göre temel hak ve hürriyetlere daha hafif etkide bulunan koruma tedbirleridir. Dolayısıyla tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konulmalıdır."

38. Bu nedenle tutukluluğa ilişkin kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından öncelikle adli kontrol tedbirleri değerlendirilmeli ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağı gerekçelendirilmelidir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 69). Başka bir deyişle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek ortaya konulmadan tutuklama tedbirinin uygulanmasına veya uygulanmakta olan tutuklama

tedbirinin devamına ya da bu hususta bir tahliye talebinin reddine karar verilmesi mümkün değildir (AYM, E.2023/69, K.2023/165, 28/9/2023, § 17).

39. Tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde dikkate alınacak genel ilkelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Gülser Yıldırım (2), §§ 110-124; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45; Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, §§ 131-137).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

40. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

41. 5271 sayılı Kanun'un 90. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kişinin bir suç işlediği şüphesiyle yakalanabilmesi için tutuklama şartlarının varlığı aranmıştır. Diğer bir ifadeyle yakalama emri düzenlenmesini gerektiren diğer nedenlerden (örneğin 5271 sayılı Kanun'un 98. maddesi) farklı olarak tutuklama amacıyla yakalama yapılabilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller bulunmalıdır. Kanun koyucu suç şüphesiyle yakalanan kimselerin gerek gözaltı süresinin dolması gerekse hâkim kararıyla serbest kalması üzerine özgürlüğüne yönelebilecek keyfî müdahaleleri önlemek amacıyla yakalama yasağı öngörmüştür. Bu yasak itiraz mercii tarafından verilen yakalama kararını kapsamamaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamayacaktır. Bu hüküm uyarınca aynı fiilden dolayı ikinci kez yakalama yapılabilmesi için yeni ve yeterli delil elde edilmesi zorunludur. Sözü edilen yeterli delilin 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen nitelikte olması gerektiği açıktır. Bu nedenlerle aynı yasağın tutuklama tedbiri açısından da geçerli olması gerekir. Zira yeni ve yeterli delil elde edilmeden verilen yakalama kararı kanuna aykırı olduğunda yakalama kararı sonrasında verilen gözaltı ile tutuklama kararları da evleviyetle kanuna aykırı olacaktır (Atilla Taş, B. No: 2016/30220, 29/5/2019, § 98; Sedat Laçiner, B. No: 2016/47628, 12/2/2020, § 41).

42. 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (6) numaralı fıkrasında öngörülen ve yukarıda açıklanan yeniden yakalama yasağı, haklarında daha önceden aynı fiile ilişkin olarak yakalama tedbiri uygulanan ancak gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişiler için geçerlidir. Somut olayda başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen ilk soruşturma kapsamında yakalama, gözaltı veya tutuklama koruma tedbirlerine başvurulmadığı görülmektedir. Bu nedenle ilk defa ikinci soruşturma kapsamında yakalanan ve tutuklanan başvurucu açısından anılan yasağın geçerli olmadığı anlaşılmaktadır.

43. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

44. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

45. Somut olayda başvurucu; Abdullah Öcalan'ın çağrısı ile toplanan DİK'in Çağırıcılar Grubunda yer almakla, dijital materyallerinde örgütsel nitelikte çok sayıda kitap ve doküman bulundurmak, örgütün Avrupa sorumlularından A.T. ile irtibat hâlinde olmakla,

örgütün öz yönetim ve sivil itaatsizlik kararı ve çağrılarını benimser nitelikte yazılar yazmakla ve bunları sosyal medya platformları ile örgütün yayın organlarından olan Özgür Gündem isimli gazetede yayımlamakla, dördü terörle bağlantılı kayıp şahıs olarak aranan ve haklarında örgütle bağlantılı suçlardan adli işlem yapılan toplam yüz altmış kişi ile telefon görüşmesi yapmakla suçlanmıştır. Soruşturma mercilerince ayrıca başvurucu hakkında yürütülen ikinci soruşturma kapsamında elde edilen delillerin, ilk soruşturma kapsamında ifadesi alınan gizli tanık Kartal'ın başvurucu hakkındaki beyanlarını destekler nitelikte olduğu kabul edilmiştir. Silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasına ilişkin olarak ayrıca dinleme ve teknik takip kayıtları, HTS kayıtları, tanık beyanları, gizli tanık Kartal'ın beyanı, açık kaynak araştırma tutanakları gibi delillere dayanılmıştır. Sonuç olarak başvurucunun isnat edilen suç kapsamında tutuklanmasına karar verilmiştir.

46. Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianamede yasa dışı faaliyet yürüttüğü değerlendirilen Derneğinin tüm yöneticilerinin, üyelerinin ya da Derneğe bağlı mescitlere dinî hassasiyetlerle gelen kişilerin eylemlerinin soruşturma konusu yapılmadığı belirtilmiştir. Başsavcılık, iddianamede soruşturmanın örgütün amaç ve ideolojisi doğrultusunda hareket eden kişilere yönelik olduğunu, Kürtçe hutbe ya da vaaz verilmesinin suç konusu yapılmadığını açık bir şekilde ifade etmiştir (bkz. § 20). İddianamede ayrıca 2, 3 ve 4 numaralı tape kayıtlarına konu Kuran-ı Kerim'in Kürtçe olarak basılması çalışmalarının örgütsel nitelikte bir eylem olarak kabul edilmediği de vurgulanmıştır (bkz. § 19-xvi). Dolayısıyla başvurucunun sadece Dernek üyesi olarak katıldığı etkinlikler, Kuran-ı Kerim'in Kürtçe mealinin basılmasına ilişkin hazırlıklar, Derneğin rutin faaliyetleri kapsamında diğer Dernek üyeleri ile kurduğu irtibata istinaden silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğunu ifade etmek mümkün değildir. Bununla birlikte soruşturma mercileri tarafından başvurucuya isnat edilen örgütsel nitelikteki eylemler anılan faaliyetlerle sınırlı değildir. Başvurucunun Abdullah Öcalan'ın çağrısı üzerine toplanan Demokratik İslam Kongresi Çağırıcılar Grubunda yer aldığına ilişkin tespit (bkz. § 19/iv), örgüt hiyerarşisinde yer aldığına dair gizli tanık Kartal'ın ifadesi (bkz. § 6), örgütün öz yönetim ve sivil itaatsizlik çağrılarının benimsenmesi gerektiğine ilişkin ifadeler içeren yazıları (bkz. § 19), örgütün Avrupa sorumlularından olduğu değerlendirilen A.T. ile irtibat hâlinde bulunduğuna dair tespitler (bkz. § 19/ii, 19/xvi) ve dijital materyallerinden temin edilen örgütsel nitelikteki çok sayıda yayın ve dokümanın (bkz. § 19/ii) PKK/KCK ile bağlantılı bir suçlama bakımından kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemez.

47. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

48. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

49. Başvurucu, bazı Avrupa ülkeleri dâhil olmak üzere çok sayıda yabancı ülkede örgütlendiği bilinen PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Dahası soruşturma mercileri somut olgular vasıtasıyla başvurucunun örgütün Avrupa sorumlularından olan A.T. ile irtibat hâlinde olduğu sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 19/ii, xvi).

50. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel şartları ile Hâkimlik tarafından verilen

kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

51. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da tespiti gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

52. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

53. Sonuç olarak başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

55. Başvurucu; tutukluluğun devamına ilişkin kararlara yapılan itirazların gerektiği gibi değerlendirilmeden gerekçesiz şekilde reddedildiğini, bu kararlarda tutuklama nedenlerinin somut olgulara dayalı olarak açıklanmadığını, kendisi yönünden bir kişiselleştirme yapılmadığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutuklamanın makul süreyi aştığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

57. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 21/2/2022 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutukluluk İncelemelerinin Kanuni Süresi İçinde Yapılmadığına İlişkin İddia

59. Başvurucu, otuz günlük kanuni süre içinde verilmesi gereken gözden geçirme kararlarında kanuni süreye riayet edilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

60. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda, 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre yapılan değerlendirmelerin resen yapıldığını ve bunların Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası ile hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine itiraz edebilme hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmiş; bu kapsamdaki şikâyetler bakımından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015, § 24, Ali Kavlak, B. No: 2016/8018,10/12/2019, § 120). Somut olayda başvurucunun bu kapsamda kalan iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

61. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluk incelemelerinin kanuni süresi içinde yapılmadığına ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERYEM AKAY

B. No: 2021/56509 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56509

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERYEM AKAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56509)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Meryem AKAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun 0-6 yaş aralığındaki çocuğunu yanına alamaması nedeniyle aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. 15/3/2018 tarihinden itibaren Kurumda kalmaya başladığı tespit edilen başvurucunun 30/3/2016 doğumlu çocuğunun yanında kaldığı, pandemi dönemine kadar yanında kalan çocuğunu bir süreliğine dışarıda bulunan eşinin yanına gönderdiği, çocuğunu tekrar yanına almak için dilekçe yazdığı, ancak talebinin uygun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4. Bunun üzerine başvurucu 17/10/2021 tarihinde Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) yaptığı şikâyet başvurusunda yukarıda belirtilen durumunu bildirdikten sonra çocuğunun 5 yaşında olduğunu, babanın dışarıda çocuğuna bakamadığını, annesinin ve kayınvalidesinin de hastalıkları olduğundan çocuğuna anne sıcaklığında bakacak kimsesi olmadığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucu çocuğunun yaşı itibarıyla kısa bir süre yanında

kalabileceğini, sonrasında tekrar çocuğunu dışarı vermesi gerektiğini, iki doz aşı olduklarını, her türlü karantina şartlarına razı olduğunu vurgulayarak kısa süreliğine de olsa çocuğunun psikolojisi için yanına almayı talep etmiştir.

5. Kurum tarafından şikâyet dilekçesinin gönderildiği üst yazıda; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 30/9/2021 tarihli yazısında geçen "Ceza infaz kurumlarında annesinin yanında kalan 0-6 yaş grubu çocuklarla ilgili olarak, durumları 1/11/2021 tarihinden sonra yeniden değerlendirilmek kaydıyla; ceza infaz kurumuna annesi ile birlikte kabul edilen 0-6 yaş arası çocukların, annenin talebi olması hâlinde kurum dışındaki yakınlarına teslim edilmesi, dışarıdaki yakınlarına teslim edilen çocukların zorunluluk hâli bulunmadıkça kuruma alınmamaları" şeklindeki uygulamaya göre tutuklunun talebinin uygun görülmediği bildirilmiştir.

6. Hâkimlik kararında, Kurumun Adalet Bakanlığının (Bakanlık) kararı gereğince uygulama yaptığı, tutuklunun talebi hususunda Kurumun inisiyatifinin ve takdir hakkının bulunmadığı, Bakanlık kararlarına ilişkin şikâyetin infaz hâkimliğinin görevindeki işlerden olmadığı gerekçesine yer verilerek tutuklunun talebinin reddine 26/10/2021 tarihinde karar verilmiştir.

7. Söz konusu karara karşı başvurucu tarafından yapılan itiraz, Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 11/11/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararda, Hâkimlikce verilen kararda usule ve yasaya aykırı bir yönün bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 12/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

11. Başvurucu; pandemi döneminde kreşin kapanmasıyla birlikte Kurumda yanında kalan çocuğunu eşinin yanına bir müddet kalması için 2020 yılının Temmuz ayında gönderdiğini, çocuğunun 6 yaşını doldurmasına az süre kaldığını, mevcut durumda babanın üç çocuğa birden bakarken zorlandığını, anne bakım ve şefkatine muhtaç olan çocuğuna başka bakacak kimsesi olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca annesinin ve kayınvalidesinin hastalıkları olduğunu, çocuğunun kendisinden ayrı kalması nedeniyle fiziksel ve psikolojik sıkıntılar yaşadığını belirtmesine rağmen çocuğunun Kuruma alınmaması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bunun yanında başvurucu kararlarda gerekçe bulunmadığı ve iddiaları değerlendirilmediği için adil yargılanma hakkı bağlamında gerekçeli karar hakkının ve dilekçe hakkının ihlal edildiğini de iddia etmiştir. Başvurucu son olarak Adalet Bakanlığına daha önce başvurduğunda talebiyle ilgili İnfaz Hâkimliğinin görevli olarak gösterildiğini vurgulayarak yargı makamlarınca başvurunun esasının incelenmediği kararlarda tarafına başvurulacak merci ve sürenin de gösterilmemesi nedeniyle bilgi edinme hakkının da ihlal edildiğini belirtmiştir.

13. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu uygulamanın idare tarafından ortaya konulan düzenleyici işlemin bir gereği olduğunu, bu işleme karşı başvurucu tarafından idari yargı

yoluna gidilmesi gerektiği, başvurucunun idari yargı yoluna bir müracaatı bulunmadığı, bu nedenle başvurucunun olağan kanun yollarını usulüne uygun bir şekilde tüketip tüketmediği hususunun değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiştir.

14. Ceza infaz kurumunda çocukların anneleriyle kalması, devletin ebeveynler ve çocuklarını bir araya getirmek şeklinde yüklendiği pozitif yükümlülüğünden kaynaklandığı ve özü itibarıyla aile birliğinin devamını sağlamaya yönelik olduğu açıktır. Bu bağlamda bu yöndeki şikâyetlerin çocuğun yüksek yararının da gözetilerek aile birliğinin devamını sağlayacak koşulların oluşturulmasına yönelik olduğu da gözönünde bulundurulduğunda aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerekmektedir (Şükran İrge, 2016/8660, 7/11/2019, § 29).

15. Ayrıca Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olmasının ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gereklilik olduğunu Meral Danış Beştaş (3) kararında kabul etmiştir (Meral Danış Beştaş (3), B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 40). Dolayısıyla başvurucunun yaşı küçük çocuğunu Kurumda yanına alabilmesi konusunda ileri sürdüğü iddiaların da bu kapsamda ele alınması ve bir yargı mercince incelenmesi başvurucuya etkili bir başvuru yolunun sağlanması açısından önemlidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Meral Danış Beştaş (3), § 44).

16. Somut olaydaki başvuru özetle; ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun 0-6 yaş aralığındaki çocuğunu yanına alma talebiyle Hâkimliğe yaptığı şikâyet başvurusunun esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle ihlal iddialarının dile getirilebileceği etkili bir başvuru yolunun bulunmamasına, bir başka deyişle mevcut yargısal sistemin etkili şekilde işletilmemesine ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının öncelikle Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen kişinin aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri; hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliğine yaptığı şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesi özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Meral Danış Beştaş (3); Uğur Eldemir (2), B. No:

2018/26139, 15/3/2022).

19. Öte yandan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de geçtiği şekliyle çocuğun yararı, Anayasa'nın 41. maddesi ifadesiyle çocuğun yüksek yararı mahkemeler, idari makamlar ile yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge, § 33).

20. Bunun yanında çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme hakkının varlığı esastır. Bu kapsamda çocuğun yüksek yararı ilkesi kapsamında kamusal makamlar bir yandan ebeveyn ile çocuk arasındaki aile bağının devamlılığını sağlamak, diğer yandan çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişimini sürdürebileceği bir ortamda yaşamasını sağlayacak önlemleri almakla yükümlüdürler. Ceza infaz kurumundaki uygulamalarla ilgili idarenin geniş takdir yetkisi olmakla birlikte anılan yükümlülüğün mahpus olan anneleri ile birlikte ceza infaz kurumlarında kalan çocuklar yönünden geçerli olmadığı söylenemez (Şükran İrge, § 34).

21. Somut olayda öncelikle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 65. maddesi ile Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün (Tüzük) 70. maddesinde anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocukların, analarının yanında kalabilecekleri ve kalma şartları düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüğün gereği ve amacının ise anne bakımına muhtaç çocukların gereksinimlerini karşılamak olduğu söylenebilir. İlgili mevzuat incelendiğinde bakıma muhtaç çocukların anne yanında kalabilmesinin -belirli şartlara bağlanmakla birlikte- bir hak olarak düzenlendiği ve çocuğun psikolojik ve fizyolojik yapısına uygun ortamın sağlanmasının ise devletin yerine getirmesi gereken bir yükümlülük olduğu anlaşılmaktadır.

22. Bu kapsamda 0-6 yaş grubunda olup da annesi mahpus olan ve dışarıda bakacak kimsesi olmayan çocukla ilgili anneye tanınan hakkın cezanın infazına ve kurumda barındırılmaya ilişkin olduğu göz önüne alındığında, Bakanlığın kararında geçen "zorunluluk hâlinin" somut olayın koşulları ile çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek Hâkimlik kararında tartışılmadığı görülmüştür. Bunun yanında Hâkimlik kararının gerekçesinde Bakanlığın kararına dayanılarak uygulamanın yapıldığı ve başvurucunun talebi hususunda Kurumun takdir hakkının bulunmadığı belirtilmiş ise de; anılan Bakanlık kararında yer verilen "zorunluluk hâlinin" ilgili mevzuat ve anayasal güvenceler gözetilerek somut olay kapsamında değerlendirilmesinin ve yeterli gerekçeyle açıklanmasının gereklilik olduğu vurgulanmalıdır.

23. Böylece başvurucunun Hâkimliğe yaptığı şikâyet başvurusunda infaz hâkimliğinin görevli olmadığı yönünde verilen kararın bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçeler içermediği, ayrıca başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. İtiraz üzerine karar veren Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Neticede başvurucuya, aile hayatına saygı hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama, 250.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvurucunun çocuğunun 30/3/2016 doğumlu olduğu ve altı yaşını doldurduğu gözönüne alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/4644, K.2021/4622), Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/3338 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET İNAN

B. No: 2021/59006 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET İNAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59006)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Ahmet İNAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, akademisyen olan başvurucunun katıldığı bir televizyon programında yaptığı açıklamalardan dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

3. Başvurucunun 17/9/2009 tarihinde yerel bir televizyon kanalında katıldığı "Ramazan Sohbetleri" adlı programda yaptığı açıklamalar nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde başvurucunun eylemiyle üniversite yöneticilerini ve bazı öğretim üyelerini yıpratıcı, küçük düşürücü beyanlarda bulunarak haksız zan ve töhmet altında bıraktığına kanaat getirilmiştir. Nihayetinde eylemin 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği'nin 9. maddesinin (d) ve (l) fıkraları uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılması gerektiği ancak daha önce de aynı fiilden dolayı kademe ilerlemesinin durdurulması cezası aldığından bahisle aynı Yönetmelik'in 15. maddesindeki tekerrür hükmü uygulanmak suretiyle başvurucunun kamu

görevinden çıkarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, söz konusu disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi başvurucunun kullandığı ifadelerle isim vermeden iş arkadaşlarına sataştığını ve bu eyleminin kınama cezasını gerektirdiğini belirterek dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. İdare, anılan mahkeme kararı uyarınca yeniden soruşturma yapmıştır. Nihayetinde başvurucunun 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (b) fıkrasının (2) numaralı bendinin (t) alt bendi olan "Taşıdığı sıfatın gerektirdiği özen yükümlülüğüne aykırı, genel ahlak ve edep dışı tutum ve davranışlarda bulunmak" hükmü uyarınca kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, söz konusu disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, idarenin daha önce verilen mahkeme kararı uyarınca işlem tesis ettiğini ve başvurucunun eyleminin sabit olduğunu belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 15/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; haklarında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasından (FETÖ/PDY) mahkûmiyet kararı bulunan rektör ve ekibi tarafından defalarca mağdur edildiğini, bahse konu kişiler nedeniyle birçok kez disiplin cezası aldığını belirterek açıklamaları nedeniyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği hususu değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

9. Başvurucunun iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ... aykırı olamaz.”

12. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Buna göre somut olayda öncelikle

müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

13. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61)

14. Başvuru konusu disiplin cezası 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesi çerçevesinde uygulanmıştır. Anayasa Mahkemesi 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (b) fıkrasının öğretim elemanları, memur ve diğer personele uygulanabilecek disiplin cezalarına ilişkin olan "Hangi fiillere hangi disiplin cezasının uygulanacağı, bu bentte sayılan kişilerin disiplin işlemleri ve disiplin amirlerinin yetkileri, Devlet memurlarına uygulanan usul ve esaslar da göz önüne alınmak suretiyle Yükseköğretim Kurulunca düzenlenir." ikinci cümlesini iptal etmiştir (AYM, E.2014/100, K.2015/6, 14/01/2015).

15. Söz konusu iptal kararı sonrasında 53. madde yeniden düzenlenmiş ve maddenin (b) fıkrasında devlet ve vakıf yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanları, memur ve diğer personeline uygulanabilecek disiplin cezalarına yer verilmiştir. Başvuru konusu müdahalenin dayanağı olan "Taşıdığı sıfatın gerektirdiği özen yükümlülüğüne aykırı, genel ahlak ve edep dışı tutum ve davranışlarda bulunmak" hükmü ise 15/4/2020 tarihli ve 7243 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle anılan fıkranın (2) numaralı bendinin (t) alt bendine eklenmiştir.

16. Başvuru konusu eylem 17/9/2009 tarihinde gerçekleşmiştir ancak başvurucu, yukarıda detaylı olarak ifade edilen yargılama süreci (bkz. § 4-5) sonunda yapılan ek disiplin soruşturması neticesinde eylem tarihinde yürürlükte olmayan ve 15/4/2020 tarihinde ihdas edilen bir kanun hükmüne dayanılarak disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Dolayısıyla başvurucuya eylem tarihi itibarıyla uygulanabilecek şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunduğundan söz etmek mümkün değildir (şeklî anlamda kanunilik ihlali verilen kararlar için bkz. Elegance Hotel Turizm İşletmeleri A.Ş. [GK], B. No: 2015/19953, 26/6/2019; İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. [GK], B. No: 2015/941, 25/10/2018; Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (4) [GK], B. No: 2017/36186, 28/12/2022).

17. Bununla birlikte somut olayda uygulanan 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (b) fıkrasının (2) numaralı bendinin (t) alt bendi, Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptal davasına konu edilmiş ve Anayasa Mahkemesi, kuralın öğretim elemanının görevi dışında mesleki hayatına ilişkin olmayan veya kamu hizmetinin iyi ve düzenli şekilde sunulmasına herhangi bir etkisi olmayan mahremiyet alanı kapsamındaki özel yaşamına konu tutum ve davranışlarının da disiplin cezasına neden olmasına imkân tanıdığını belirterek Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir (AYM, E.2020/55, K.2023/228, 28/12/2023).

18. Sonuç olarak başvuru konusu kuralın eylem tarihi itibarıyla şeklî anlamda mevcut olmaması nedeniyle yapılan müdahalenin kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmüne dayanmadığı anlaşıldığından kanunilik şartını taşımadığı kanaatine ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 300.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2020/966, K.2020/1427) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLLÜ GENÇAY

B. No: 2021/62105 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62105

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLLÜ GENÇAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62105)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Güllü GENÇAY

Vekili : Av. Utku Coşkuner SAKARYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kanun hükmünde kararname ile kapatılan eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesine yönelik talebin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu, Barış Ata Eğitim Bil. İnş. Turz. San. Tic. A.Ş.ye ait Özel Anafartalar Kolejinde eğitim gören çocukları için 2016-2017 eğitim öğretim döneminde eğitim görmesi için 8.350 TL ödemiştir.

3. 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendiyle Özel Anafartalar Kolejinin bağlı olduğu şirkete ait eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonlar kapatılmıştır. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca kapatılan eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonlara ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiştir.

4. Başvurucu, 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca 2/9/2016 tarihinde Ankara Defterdarlığına verdiği dilekçeyle ödediği eğitim öğretim ücretinin iadesini talep etmiştir. Ankara Valiliği Defterdarlık KHK İl Bürosu (İdare) 27/1/2021 tarihinde ödemeye dair ispat edici vesika eklenmediğinden başvurunun reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İdarenin 27/1/2021 tarihli işleminin hukuka aykırı olduğunu, KHK ile kapatılan kuruma yaptığı ödemeleri ispata elverişli belgeleri davalı idareye ibraz ettiğini ileri sürerek işlemin iptali ile kuruma yaptığı toplam 8.350 TL ödemenin 2/9/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle ödenmesi istemiyle Ankara 16. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

6. İdare Mahkemesince 30/6/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı bulunduğundan 2/1/2017 tarihli ve 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (679 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarıldığı, başvurucunun Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun 5/12/2018 tarihinde reddedildiği, anılan karara karşı açtığı davanın da Ankara 22. İdare Mahkemesince 26/10/2020 tarihinde reddedildiği vurgulanmıştır.

7. Başvurucu, İdare Mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 3/11/2021 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 26/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

III. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, kapatılan özel eğitim kurumuna ödediği eğitim bedelinin iade edilmediğinden yakınmaktadır. Adalet Bakanlığı görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Başvuruya konu olayda okul kayıt ücreti olarak ödediği tutarın başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı bulunduğundan bahisle kendisine iade edilmemesi tedbiri mülkiyet hakkına bir müdahale oluşturmuştur. Mülkten yoksun bırakma amacı olmayıp suçla mücadele kapsamında bir tedbir niteliğinde olan müdahale mülkün kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural

kapsamında incelenmelidir.

14. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

15. Somut olayda başvurucunun 667 sayılı KHK kapsamında kapatılmadan önce özel eğitim öğretim kurumuna ödediği eğitim bedelinin iadesi talebi, Mahkeme kararıyla reddedilmiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde başvurucunun FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı bulunduğundan 679 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarıldığı, başvurucunun Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davanın da Ankara 22. İdare Mahkemesince reddedildiğine vurgu yapılmıştır.

16. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararı ile 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline karar vermiştir. Söz konusu kuralın kapsamına muvazaalı veya varlığı kuşkulu alacakların girmediği, üstelik idarenin hileli işlemlere dayandığını tespit ettiği alacaklar bakımından yeterli araçlarla donatıldığı görüldüğünden kural ile terör örgütüne aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olanların alacaklarının ödenmesinin engellenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, § 118). Anayasa Mahkemesi, salt alacaklısının terör örgütüyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu değerlendirilerek hukuka uygunluğu konusunda kuşku bulunmayan bir alacağın ödenmemesinin bir hukuk devletinde meşru görülemeyeceğini açıklamıştır. Terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut olarak ortaya konulan kişilerle ilgili tedbir alınmasında devletin takdir yetkisi olmakla birlikte bu kişilerin özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinden doğan alacaklarının ödenmemesine yönelik olarak yapılan düzenlemenin makul ve meşru tedbirler arasında olamayacağını kaydetmiştir. Bu hâliyle söz konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığının söylenemeyeceğini belirtmiş, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, §§ 119-120).

17. OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia Ebamüslüm Yıldız (B. No: 2019/677, 20/6/2023) başvurusunda incelenmiştir. Anılan başvuruda, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olan 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline ilişkin norm denetimi kararında belirtilen ilkeler ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Ebamüslüm Yıldız, §§ 27-31). Anayasa Mahkemesi yine OHAL kapsamında bir eğitim kurumuna ödediği kayıt ücretinin iadesi talebinin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle reddedilmesine dair başka bir şikâyeti Ünal Şenel (B. No: 2019/4445, 28/2/2024) başvurusunda incelemiştir. Söz konusu başvuruda, okul kayıt ücretinin iade edilmemesinin kanuni dayanağıyla ilgili olarak norm denetimindeki kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayanmadığına ilişkin tespit ve söz konusu kuralın iptali dikkate alınarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan

müdahalenin meşru bir amaca dayanmadığı belirtilmiştir (Ünal Şenel, § 44). Bu kapsamda eldeki başvuru yönünden de yukarıda belirtilen kararlarda ulaşılan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve uğradığı zararlarının giderilmesini talep etmiştir.

20. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 16. İdare Mahkemesine (E:2021/344, K:2021/1418) GÖNDERİLMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET EPAYDIN

B. No: 2021/62669 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62669

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET EPAYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62669)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : İsmet EPAYDIN

Vekili : Av. İbrahim ÇELİKER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Batman Belediyesi (Belediye) bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette (işveren) taşeron işçi olarak çalışmaktadır. Belediye, başvurucunun terör örgütü ile irtibat veya iltisak içinde olduğu yönünde işverene bildirimde bulunmuştur. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 6/2/2017 tarihinde Batman

2. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 1/6/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

5. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 28/9/2017 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu nihai karar sonrasında süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunmuş ve Anayasa Mahkemesi 18/11/2020 tarihinde Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkeme hakkının ihlal edildiğine ve yeniden yargılamaya karar vermiştir (Fidan Kaytar ve diğerleri, B. No: 2019/8306, 18/11/2020). Kararın gerekçesinde yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce adil yargılanma hakkının bir unsuru olan mahkeme hakkının gereği asıl işverenin başvurucu hakkındaki değerlendirmesinin objektif ve makul dayanakları olup olmadığı, dolayısıyla geçerli feshin koşullarının oluşup oluşmadığı incelenmeden asıl işverenin şüphesine bağlı kalınarak sonuca varıldığı ifadelerine yer verilmiştir (Fidan Kaytar ve diğerleri, § 31).

7. Mahkeme tarafından yeniden gerçekleştirilen yargılama sonucu 12/3/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun iş akdine İçişleri Bakanlığı tevdi raporu uyarınca son verildiği, ilgili raporda başvurucu hakkında 18/10/2008, 28/1/2009, 6/2/2009, 8/2/2009 ve 18/2/2009 tarihlerinde il merkezinde PKK terör örgütü yandaşlarınca düzenlenen yasa dışı olaylarda bölücü terör örgütü ve elebaşısı lehine slogan attığı, güvenlik güçlerine ve araçlarına taşlı molotoflu saldırılarda bulunan gruplar arasında yer alarak örgütsel faaliyetler içerisine girdiği, yakalanarak adli işlem gördüğü ve tutuklandığının belirtildiği vurgulanmıştır. Kararda ayrıca başvurucu hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme, bunların hareketlerine katılma suçlamasıyla soruşturma yürütüldüğü, başvurucunun bu kapsamda tutuklandığı, yapılan yargılama sonucu hakkında beraat ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararları tesis edildiği, başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçunda tesis edilen HAGB hükmünün kesinleştiği ifadelerine yer verilmiştir.

8. Bölge Adliye Mahkemesi 5/11/2021 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan,

yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

12. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; iş sözleşmesinin haksız olarak, savunması alınmadan, bildirim sürelerine uyulmadan feshedildiğini, kendisi hakkında şüphe feshini oluşturulabilecek somut herhangi bir tespit yapılmadığını, yasa dışı bir örgütle ilişkisinin bulunmadığını, adil yargılanma, çalışma hayatına ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvuruya konu olan kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Görüşte son olarak mevcut başvuruda başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

15. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal, B.No: 2018/9808, 9/2/2022, § 14).

18. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

19. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da

saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

20. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda derece mahkemelerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

21. Anayasa Mahkemesi benzer başvurularda, derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde özellikle de ilgili kişinin beraatine ya da ilgili kişi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verildiği takdirde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi gerektiğini kabul etmiştir. (Süleyman Duman ve Diğerleri, B. No: 2019/14039, 20/9/2023, § 29; Ceylan Nergiz, 2021/50842, 5/6/2024, § 20). Öte yandan Anayasa Mahkemesi başvurucuya ait istihbari birtakım bilgilere dayanılarak gerçekleştirilen fesih işlemlerinde de bu bilgilerin başvurucunun iş akdinin feshini nasıl etkilediğine, edinilen bu bilgiler sonucunda başvurucu hakkında soruşturma veya kovuşturma işlemleri gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dair bir gerekçeye yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Nuri Balca, B.No: 2019/13732, 6/9/2023, § 21).

22. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasıdır. PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin, İçişleri Bakanlığı tevdi raporundaki birtakım eylemlere ve başvurucu hakkında verilen HAGB kararına dayandığı anlaşılmaktadır (bkz. § 7).

23. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan HAGB kararı verildiği belirtilmekle yetinilmiş ancak başvurucunun terör örgütüyle iltisaklı olabileceğine dair gösterilen delillerin somut olarak neler olduğuna ve feshe ne şekilde dayanak teşkil edebileceğine dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. Öte yandan Mahkemece başvurucu hakkında idare tarafından düzenlenen bir rapor içeriğinde yer alan eylemlere yer verilmiş ancak bu eylemlerin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlandırılmasına ne şekilde delil teşkil edebileceği tartışılmamıştır. Bunun yanında mahkemelerce başvurucu hakkında edinilen bu bilgilerin başvurucunun iş akdinin feshini nasıl etkilediğine, bu durum nedeniyle başvurucu hakkında soruşturma veya kovuşturma gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dair bir gerekçeye yer verilmemiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin Anayasa'nın OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

28. Öte yandan, başvuruda İş Mahkemesi kararının Anayasadaki özel hayata saygı hakkına aykırı olduğunun tespit edildiği, bunun doğrudan başvurucunun davasının kabulü anlamına gelmediği, gerçekleştirilecek yeniden yargılamada İş Mahkemesince, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararındaki hususlar dikkate alınarakinceleme yapılacağı açıktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA ,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 2. İş Mahkemesine (E.2021/76, K.2021/103) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece işveren tarafından feshe sebebiyet veren delillerin ne olduğu ve feshe ne şekilde dayanak teşkil ettiği, söz konusu delillerin terör örgütü ile irtibatlandırılmasına ne şekilde delil oluşturduğu hususların açıklanmadığı gerekçesi ile Başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği

sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucu Batman Belediyesi bünyesinde hizmet alım sözleşmesi ile faaliyet gösteren bir şirkette taşeron işçi olarak çalışmakta iken terör örgütü PKK ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesi ile iş sözleşmesi feshedilmiştir. Başvurucu feshin geçersizliği ve işe iade talepli dava açmıştır. Mahkemece, söz konusu dava 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi kapsamında feshin hukuka uygun olduğu gerekçesi ile reddedilmiş ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Başvurucunun istinaf talebi de reddedilmiştir. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru üzerine, Anayasa Mahkemesi asıl işverenin başvurucu hakkındaki değerlendirmelerinin objektif ve makul dayanaklarının olup olmadığının Mahkemece incelenmediği gerekçesi ile mahkeme hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile yeniden yargılama kararı vermiştir. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda İçişleri Bakanlığı'nın Başvurucu hakkındaki tevdi raporuna ve kesinleşen HAGB kararına değinilerek dava reddedilmiştir. Başvurucunun istinaf talebi de reddedilmiş, bunun üzerine Başvurucu tekrar Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

667 sayılı KHK'nın 4. maddesinde terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen bir Bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personelin, birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla kamu görevinden çıkarılacağı belirtilmiş, yine aynı düzenlemede görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceği, görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılacağı ve bu görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunun 25/II maddesinde işverenin haklı nedenle fesih hakları düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, "e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması" ve yine "f) İşçinin, işyerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmeyen bir suç işlemesi" hallerinde işveren haklı nedenle sözleşmeyi feshedebilir.

İş Mahkemesi feshin geçersizliği ve işe iade davasının reddine ilişkin kararda Başvurucu hakkındaki İçişleri Bakanlığı raporuna ayrıntılı şekilde değinmiştir. Söz konusu raporda Başvurucunun 18.10.2008, 6.2.2009, 28.1.2009, 8.2.2009, 18.2.2009, tarihlerinde il merkezinde PKK terör örgütü yandaşlarınca düzenlenen yasa dışı olaylarda bölücü terör örgütü elebaşı lehine slogan attığı, güvenlik güçleri ve araçlarına molotoflu saldırılarda bulunan grup arasında olduğu, yakalanarak adli işlem gördüğü, tutuklandığı, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, yönetme, bunlara katılma suçlarından tutuklandığı, yargılama sonucunda beraat ve HAGB kararı tesis edildiği, terör örgütü propagandası yapmak suçundan tesis edilen HAGB cezasının kesinleştiği belirtilmiştir. Mahkemece yer verilen tespitler, 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi kapsamında Başvurucunun terör örgütü ile irtibat ve iltisakını açıkça ortaya koyduğu gibi, yerel bir idare olan Belediye'nin 4857 sayılı İş Kanununun 25/II maddesi uyarınca terör örgütü propagandası suçundan HAGB kararı almış bir işçiyi çalıştırması da beklenemez. Bu anlamda Başvurucunun iş sözleşmesinin feshi, İş Kanununun 25/II maddesi anlamında haklı fesih olmaktadır.

Çoğunluk tarafından, işveren tarafından feshe sebebiyet veren delillerin ne olduğu, feshe ne şekilde dayanak teşkil ettiği, söz konusu delillerin terör örgütü ile irtibatlandırılmasına ne

şekilde delil oluşturduğu hususların açıklanmadığı gerekçesine yer verilmiş ise de yerel mahkeme kararında İçişleri Bakanlığının raporuna ve HAGB kararına değinilerek bu sebeplerin 667 sayılı KHK anlamında bir fesih nedeni olduğu belirtilmiş ve deliller tartışılmıştır. PKK terör örgütünün propagandasını yapan Başvurucu ile Belediye arasındaki güvenin sarsıldığı aşikar olup, Belediye'nin resmi bir kurum ve yerel idare olarak hayatın olağan akışına göre Başvurucu ile çalışmasının artık ondan beklenemeyeceğinin kabulü zorunludur.

Nitekim Anayasa Mahkemesi benzer bir olayda (Özdemir Örnek Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/26453, K. Tarihi;6/10/2021) verdiği kararında, millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu tespit edilen terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu ortaya konulan kişilerin OHAL döneminin koşulları gerekli kıldığı ölçüde kamu görevinden uzaklaştırılmalarının keyfî bir tedbir olarak nitelendirilemeyeceğini, nitekim PKK terör örgütünün yargı kararlarıyla tespit edilen amacı ve yapısı dikkate alındığında söz konusu terör örgütü ile irtibatlı ya da iltisaklı olmanın devlete sadakat bağının zayıflığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiş ve başvurucudan duyulan şüphenin ve sözleşmenin feshedilmesi şeklinde alınan tedbirin Anayasanın 15. maddesine aykırı olmadığını ifade etmiştir.

Söz konusu kararda özetle (Özdemir Örnek Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/26453, K. Tarihi;6/10/2021); "…76. Somut olayda işverenin, başvurucu hakkında duyulan şüphenin nedeni olarak gösterilen delillerden OHAL ilanından sonraki süreçte bilgi sahibi olduğu ve başvuruya konu tedbiri OHAL koşullarını gözeterek hayata geçirdiği anlaşılmaktadır. Anılan tedbir, olağanüstü durumu oluşturan olayların etkilerinin devam ettiği bir dönemde alınmıştır. Bu kapsamda PKK terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olabileceği yönünde başvurucudan duyulan şüphenin, OHAL koşullarının gerektirdiği acil tedbirlerin hayata geçirilmesi konusundaki gerçek ihtiyaç dikkate alındığında -somut olayın kendine özgü koşullarında- keyfi olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmektedir.…Dolayısıyla başvuruya özgü bu hususlar gözetildiğinde, PKK terör örgütüyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ve sözleşmenin feshedilmesi şeklinde alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere aykırı olduğu söylenemeyecektir." ifadelerine yer verilerek, söz konusu olay açısından iş sözleşmesinin feshinin aciliyet arzeden bir tedbir olduğu ve keyfi olmadığı belirtilmiştir.

Kaldı ki, Anayasa Mahkemesinin Özdemir Örnek Başvurusuna ilişkin kararın (Başvuru Numarası: 2018/26453, K. Tarihi;6/10/2021) 77.paragrafında belirtildiği üzere, Başvurucu bir kariyer mesleği niteliğinde olan mesleki faaliyetten alıkonulmadığı gibi özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya da tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmemiş olması nedeniyle kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil denge kurulmuş olup, Başvurucunun iş sözleşmesinin feshi olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısında ölçüsüz değildir.

Bu nedenlerle, Başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

VEDAT TOPRAK

B. No: 2022/5552 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5552

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT TOPRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5552

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Vedat TOPRAK

Vekili : Av. Havva Denge AKAL ARDIÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yapılan sosyal medya paylaşımı nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi Deniz Pelin Dinçer Akan ve diğerleri (B. No: 2017/30653, 29/6/2022) kararında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun disiplin ile ilgili hükümlerinin öğretim üyesi başvuruculara uygulanıp uygulanamayacağını değerlendirmiş; anılan kararda Anayasa Mahkemesinin 7/1/2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren E.2014/100, K.2015/6 sayılı Genel Kurul kararı ile öğretim elemanlarının disiplin işlemlerinin Yükseköğretim Kurulunca düzenlenebileceğine ilişkin kanun hükmünü iptal ettiğini ancak kanun koyucunun 2/12/2016 tarihine kadar herhangi yasal düzenleme yapmaması nedeniyle ilgili tarihler arasında hukuksal boşluk oluştuğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda kanun koyucunun düzenleme yapmayarak bir tercihte bulunduğu ve söz konusu

hukuksal boşluğun giderilmesinde -öğretim elemanlarının nitelikleri, Anayasa'nın amir hükümleri ve ilgili kanun hükümleri ışığında- 657 sayılı Kanun'a başvurulmasının başvurucular açısından öngörülebilir ve kesin nitelikte kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Nihayetinde disiplin cezası şeklindeki müdahalelerin kanunilik şartını taşımaması nedeniyle ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar verilmiştir.

3. Somut olayda ise başvurucunun anılan karara konu edilen 657 sayılı Kanun'un disiplin hükümleri uyarınca ve hukuksal boşluğun mevcut olduğu bir tarihte disiplin cezası ile cezalandırıldığı anlaşıldığından ilgili kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Eskişehir 1. İdare Mahkemesine (E.2016/908, K.2017/817) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.E.

B. No: 2022/6873 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6873)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : B.E.

Vekili : Av. Ayşe DURMUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasında çocuk ile velayet dışı ebeveyni arasında şahsi ilişkinin tesis edilmemesi ve yargılamanın sürüncemede bırakılması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucuya karşı, İstanbul Anadolu 20. Aile Mahkemesinde 25/9/2014 tarihinde açılan boşanma davasının 30/11/2014 tarihinde feragat nedeniyle reddine karar verilmiş, anılan karar 8/12/2014 tarihinde istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

3. Başvurucuya karşı İstanbul 12. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) 5/11/2014 tarihinde yeniden boşanma davası açılmış; Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) yaşayan başvurucunun psikolojik sorunları olduğu ve kötü muamelede bulunduğu ileri sürülerek velayet, iştirak ve yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminat talep edilmiştir. Başvurucu; cevap dilekçesinde davacının İstanbul 20. Aile Mahkemesindeki dava derdest olmasına rağmen bu davayı açtığını hatta bu davanın feragat nedeniyle reddedildiğini beyan

etmiştir. Davacıya yönelik kötü muamelede bulunmadığını, aralarındaki tek sorunun kendisinin din değiştirmesine dayandığını belirten başvurucu, müşterek çocuğun ABD'de doğduğunu ve bu ülkede okula gitmeye başladığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca çocuğun velayetinin davacı anneye verilmesinin çocuğun psikolojisini bozacağı gibi alışkanlıklarının değişmesine yol açacağını ileri sürerek velayetin kendisine verilmesini talep etmiştir.

4. 9/4/2015 tarihli 2. celsede başvurucu vekili tarafından anlaşmalı boşanma koşullarının oluşabileceğinin beyan edilmesi üzerine Mahkemece, taraflara sulh olmaları için sonraki celseye kadar süre verilmiştir. Akabinde taraflar arasında sulh imkânının bulunmadığının belirlenmesi nedeniyle 14/5/2015 tarihli 3. celsede tahkikat aşamasına geçilmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

5. Mahkemece 25/5/2015 tarihli ara karar ile başvurucunun çocukla dinî/millî bayramların ikinci günü 10.00-18.00 saatleri arasında ve haziran ayında yirmi gün süreyle yatılı olarak şahsi ilişki tesisine tedbiren karar verilmiştir.

6. Davacı eşin, başvurucunun şiddetine maruz kaldığına ilişkin şikâyeti kapsamında İstanbul Anadolu 13. Aile Mahkemesince 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümleri gereğince koruma kararı verilmiştir. 27/5/2015 tarihli kararda; başvurucunun altı ay süreyle eşinin yaşadığı konuta yaklaşmaması, eşi ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerini iletişim vasıtaları ile rahatsız etmemesi hususlarına yer verilmiştir.

7. Mahkemeye sunulan 24/6/2015 tarihli uzman raporunda; müşterek çocuğun -sürecin doğru bir şekilde anlatılması hâlinde- başvurucu ile yalnız ve yatılı görüşme konusunda problem yaşamayacağı ancak başvurucunun ruhsal durumunun gerçeklikle bağlantısının kopmasına ve çocuğa zarar vermesine neden olup olmayacağı ile ilgili üniversite hastanesinden alınacak görüşten sonra karar verilmesinin uygun olacağı bildirilmiştir. Mahkeme 25/6/2015 tarihli 4. celsede, başvurucunun ve çocuğun psikiyatrik durumunun incelenmesi için İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden (Üniversite Hastanesi) rapor alınmasına ayrıca başvurucunun vesayet altına alınmasının gerekli olup olmadığının belirlenmesi için başvurucunun Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine (Hastane) sevkine karar vermiştir.

8. Üniversite Hastanesinin çocuk hakkında düzenlediği 17/9/2014 tarihli raporunda; çocuğun babasından korktuğunu, babasının kendisini dövdüğünü, dedesini öldürmekle tehdit ettiğini ve ABD'deki oyuncaklarını sattığını beyan ettiği vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun mevcut psikiyatrik öyküsü (hezeyanlar ve öfke nöbetleri), aileye ve anneye tehditleri ile çocuğun yaş ve cinsiyeti gözönüne alındığında çocuğun başvurucuyla yatılı kalmasının uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı hastanenin başvurucu hakkındaki 23/7/2015 tarihli raporunda ise; başvurucunun kızıyla yatılı kalacak şekilde şahsi ilişki kurmasında sakınca bulunmadığı ve altı ay sonra yeniden değerlendirme yapılmasının uygun olacağı bildirilmiştir.

9. Başvurucu vekilince 12/11/2015 tarihli 6. celsede raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi ve gerekirse şahsi ilişkinin yeniden düzenlenmesi talep edilmiştir. Mahkemece anılan celsede söz konusu çelişkinin giderilmesi amacıyla Üniversite Hastanesinden yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir. Başvurucunun müracaat etmemesi nedeniyle yalnızca çocuk ile yapılan görüşmenin sonucunda düzenlenen 2/12/2015 tarihli raporda; başvurucuda bipolar tanısı bulunduğu, kimlik karmaşası belirtileri gösterdiği ayrıca çocuğun yaşının küçük olması nedeniyle başvurucunun yanında yatılı kalmasının uygun

olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

10. 26/1/2016 tarihli 7. celsede davacı vekilince; sonradan gelişen olaylar sonucunda çocuğun babasından korkması nedeniyle başvurucu ile görüşmek istemediği ifade edilerek bu konuda rapor alınmasını talep etmiştir. Öte yandan aynı celsede beyanda bulunan başvurucu vekili; başvurucunun üç aydır çocukla hiç görüşemediğini, Mahkemece çocuğun yatılı olarak şahsi münasebeti sakıncalı görülüyorsa gündüz saatlerinde görüşme günlerinin tespit edilmesini talep etmiştir. Mahkemece 25/5/2015 tarihli ara karar gereğince belirlenen şahsi ilişki tarihlerinin değiştirilerek müşterek çocuk ile başvurucunun her ayın 1. ve 3. hafta sonu cumartesi günü saat 10.00 ile 18.00 arasında şahsi münasebet tesisine karar verilmiştir. Mahkemece ayrıca Üniversite Hastanesine yeniden yazı yazılarak müşterek çocuk ile başvurucunun şahsi ilişki kurmasının çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimine zarar verip vermeyeceği konusunda rapor düzenlenmesine karar verilmiştir.

11. Üniversite Hastanesinin 4/4/2016 tarihli raporunda; çocuğun başvurucunun ikametinde yatılı kalmasının uygun olmadığı, yatılı olmaksızın görüşmesi hususunda iseçocuğun alıştığı bakım verenlerden birinin nezareti altında olmasının uygun görüldüğü bildirilmiştir. Öte yandan Hastane tarafından Mahkemeye sunulan 26/9/2016 tarihli raporda; başvurucudaki atipik affektif bozukluk hastalığının hâlen iyileşme sürecinde olduğu, bu hâliyle başvurucunun vesayetini gerektirecek derecede bir akıl hastalığı ya da zayıflığı saptanmadığı kanaatine yer verilmiştir.

12. Başvurucunun Üniversite Hastanesinde muayene olmak üzere müracaat etmemesi nedeniyle Mahkemece, başvurucunun şahsi ilişki taleplerinden vazgeçmiş sayılacağı ihtarını içeren tebligat gönderilmesine karar verilmiştir. Söz konusu tebligatın usulüne uygun şekilde yapılmaması üzerine 9/2/2017 tarihli 12. celsede; yeniden aynı yönde karar verilmiş ayrıca başvurucu ve eşinin şahsi ilişki tesisi sırasında tartışmaları, başvurucunun Üniversite Hastanesine müracaat etmemesi nedeniyle rapor alınmasına kadar başvurucunun çocukla şahsi ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmiştir.

13. Davacı eşin şikâyeti üzerine İstanbul Anadolu 15. Aile Mahkemesince başvurucu aleyhine 6284 sayılı Kanun gereğince tedbir kararı verilmiştir. 25/5/2017 tarihli kararda; başvurucunun altı ay süreyle eşinin ve müşterek çocuğun yaşadığı konuta yaklaşmaması, eşi ve müşterek çocuğu iletişim vasıtaları ile rahatsız etmemesi gerektiği belirtilmiştir.

14. Üniversite Hastanesince başvurucu hakkında düzenlenen 16/3/2017 tarihli raporda; başvurucuda herhangi bir hezeyan veya psikiyatrik belirti tespit edilmediği, başvurucunun çocuğuyla şahsi ilişki kurmasında sakınca olmadığı tespitine yer verilmiştir. Raporda bununla birlikte çocuğun başvurucunun yanında yatılı kalması kararının çocuğun tercihine veya çocuk psikiyatrisinin yeniden değerlendirme sonrası alacağı karara bırakılmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

15. Mahkemece yargılamanın 15. ve 16. celselerinde şahsi ilişki tesisi için verilen tedbir kararında (bkz. § 13) altı aylık sürenin tamamlanması gerektiğine karar verilmiştir.

16. Mahkeme 22/2/2018 tarihinde boşanma davasının reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; davacı eşin İstanbul Anadolu 20. Aile Mahkemesinde açtığı boşanma davasından feragat ettiği ve anılan tarihten sonra ortak hayatın kurulmadığını ileri sürmediği gibi yeni olay iddiasında da bulunmadığı tespitlerine yer verilmiştir. Ayrıca davacı eşin, davadan feragat etmesinin sonucu olarak önceki olayları affetmiş sayılacağından bu olaylara dayanılarak yeniden boşanma davası açılamayacağı vurgulanmıştır.

17. Davacı tarafından istinaf talebinde bulunulmuş olup İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17/12/2020 tarihinde Mahkemenin kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle istinaf talebini reddetmiştir. Davacının temyiz talebi de Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 4/11/2021 tarihinde aynı gerekçe ile kesin olarak reddedilmiştir.

18. Başvurucu, nihai kararı 3/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon, başvurucunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; boşanma davası sürecinde davacı eşin müşterek çocukları ile şahsi ilişki kurmasının önüne geçmek için kötü niyetli şekilde hareket ettiğini, bu kapsamda gerçeğe aykırı beyanlarda bulunarak koruma kararları verilmesini sağladığını ileri sürmüştür. Aile mahkemelerinin eşinin şikâyetleri hakkında hiçbir araştırma yapmadan verdikleri kararların sonucunda çocuğundan uzak kaldığını beyan eden başvurucu, Mahkemenin de kişisel ilişkinin tesisine ilişkin kararı makul süre içinde vermediğini ifade etmiştir. Başvurucu; özellikle 9/2/2017 ile 1/11/2021 tarihleri arasında çocuğu ile hiç şahsi ilişki kuramadığını, yargılama makamlarının özensiz şekilde hareket etmesi nedeniyle yargılamanın yedi yılda tamamlanabildiğini bildirerek aile hayatına saygı hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; Mahkemenin ara kararı ile başvurucu ve müşterek çocuk arasındaki şahsi ilişkinin tesis edildiği ancak başvurucu hakkında uygulanan altı aylık uzaklaştırma kararı nedeniyle bu sürenin kesintiye uğradığı ve nihayetinde boşanma davasının reddi nedeniyle şahsi ilişki konusunda bir karar verilmediği bildirilmiştir. Ayrıca yargılama mercilerince tanıkların dinlenmesi, başvurucunun ve çocuğun psikolojik durumuna ilişkin raporların temin edilmesi sonucunda değerlendirme yapıldığı; başvurucunun bu süreçte iddia ve itirazlarını dile getirebildiği gibi kanun yollarına başvurarak etkili bir katılım sağladığı vurgulanmıştır. Görüşte son olarak, başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

22. Başvurucunun çocukla kişisel ilişki kurulması talebinin makul sürede sonuçlandırılmadığı, kişisel ilişkinin babalık duygularını tatmin edecek şekilde düzenlenmesi yönünde ileri sürdüğü itiraz ve taleplerinin Mahkeme tarafından karşılanmadığına ilişkin iddiaları bir bütün hâlinde Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması gerekir (Bahadır Üney ve diğerleri, B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 48).

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkına ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa’nın 20. ve 41.

maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun üstün yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26; Bahadır Üney ve diğerleri, § 51). Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup boşanma veya ayrılık davaları kapsamında aile ilişkisine müdahalede bulunulmuş olması, aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatı anne ve babanın boşanma sürecinde ve boşanma kararı verildikten sonra da devam eder (bkz. Murat Altılgan, § 25; Bahadır Üney ve diğerleri, § 54). Bu kapsamda yargı mercilerinin, kendisine velayet hakkı tanınmayan anne veya baba ile çocuk arasında kişisel ilişki tesis ettiği durumlarda, kurulması öngörülen ilişkinin uygulanabilir ve etkili olmasını temin edecek şekilde hareket etmesi zaruridir (Murat Altılgan , § 46).

25. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Kamusal makamlar aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır. Kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte kişisel ve ailevi durumların aileden aileye farklılık arz ettiği dikkate alındığında ilgili bütün bireylerin hakları arasında adil bir dengenin kurulması her somut olayın kendine özgü koşullarının incelenmesini gerektirmektedir (Ayşegül Pervane, B. No: 2017/37155, 30/9/2020, § 37). Velayete ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin davalarda kamusal makamlarca alınacak tedbirlerin ya da verilecek kararların etkinliği ve yeterliliği, ilgili tedbirlerin ya da kararların mümkün olan en kısa sürede verilmesiyle yakından ilgilidir (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 125; Bahadır Üney ve diğerleri, § 52).

26. Bununla birlikte yargı mercilerinin çocukla ebeveyn arasındaki ilişkileri düzenleyen kararlarının gerekçeleri; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi konusunda uzman bilirkişiler tarafından hazırlanmış yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar ile hâlen bulunduğu yerdeki yaşantısına ilişkin gerekli araştırma ve incelemeyle elde edilen somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır. Bu konudaki diğer önemli bir husus ise çocuğun beyanlarının alınmasıdır. Çocuğun dinlenebileceği uygun bir yaşa ve olgunluğa eriştiğinin anlaşılması hâlinde kişisel ilişki tesisi ve velayetle ilgili beyanları mahkeme tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır (Bahadır Üney ve diğerleri, § 58).

27. Somut olayda Mahkemece tahkikat aşamasına geçilmesinden hemen sonra başvurucu ile çocuk arasında bayram günleri ve haziran ayını kapsar şekilde şahsi ilişki tesis edilmesine resen karar verildiği görülmüştür (bkz. § 5). Bununla birlikte başvurucunun psikolojik durumu gözetilerek çocukla yatılı şekilde şahsi ilişki kurup kuramayacağına yönelik bilirkişi raporları aldırılmıştır. Öte yandan söz konusu süreçte, başvurucunun -bayramlarda ve haziran ayında- çocuk ile şahsi ilişki kurmasına dair kararın geçerliliğini koruduğu gibi başvurucunun farklı bir talebinin de bulunmadığı anlaşılmıştır.

28. Mahkemece başvurucunun psikolojik rahatsızlığı da gözetilerek, çocuğun üstün yararı gereğince her hafta düzenli şekilde ve yatılı olarak şahsi ilişki kurmaları hâlinde çocuğun fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkilenip etkilenmeyeceğinin belirlenmesi amacıyla

araştırmalar yapılmıştır. Nitekim gerek başvurucunun gerekse çocuğun muayene edilerek bu kapsamda bilimsel görüşler sunulması için Üniversite Hastanesine ve Hastaneye yazılar yazılmış ve raporlar incelenmiştir. Bu aşamada dosyaya sunulan raporlar arasındaki çelişkiler nedeniyle Mahkemece bu çelişkilerin giderilmesi gerektiği belirlenmiş, bununla birlikte başvurucu vekilince yargılamada ilk kez başvurucu ile çocuğun şahsi ilişki kuramadığı dile getirilerek öncelikle başvurucu ile çocuğun yatılı olarak şahsi münasebetine karar verilmesi aksi hâlde gündüz saatlerinde görüşme günlerinin tespit edilmesi talep edilmiştir. Nitekim Mahkemece 26/1/2016 tarihli aynı celsede -henüz bilirkişi raporları arasındaki çelişki giderilmediğinden- gündüz saatlerinde şahsi ilişki kurulmasına karar verilmiştir.

29. Bununla birlikte başvurucunun bilirkişi raporları arasındaki çelişkinin giderilmesi için üzerine düşen yükümlülüklerini uzun bir süre yerine getirmeyerek Üniversite Hastanesine müracaat etmediği belirlendiğinden Mahkemece bu husus yerine getirilene kadar şahsi ilişki kararının kaldırıldığı görülmüştür (bkz. § 12). Akabinde başvurucunun Üniversite Hastanesine müracaat etmesinin ardından bu kez İstanbul Anadolu 15. Aile Mahkemesince 25/5/2017 tarihinde başvurucunun çocuk ile şahsi ilişki kurmasını önleyecek nitelikte tedbir kararı verilmesi nedeniyle şahsi ilişkinin yeniden tesis edilemediği belirlenmiştir.

30. Bu itibarla başvurucunun özellikle 9/2/2017 ile 1/11/2021 tarihleri arasında çocuğu ile hiçbir şahsi ilişki kuramadığını ileri sürdüğü anlaşılmış ise de şahsi ilişkinin kaldırılmasına karar verilmesinin başvurucunun ihmalî davranışlarına dayandığı gibi25/2/2017 tarihli tedbir kararının verilmesinde Mahkemenin bir takdirinin bulunmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu tedbir kararındaki sürenin tamamlanmasından bir celse sonra verilen 22/2/2018 tarihli davanın reddine dair karardan itibaren başvurucu ile çocuğun şahsi ilişki kurmasının önünde hukuki bir engelin bulunmadığı anlaşılmıştır.

31. Bu açıklamalar çerçevesinde yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde ilgili yargı makamlarınca aile ilişkilerinin devamını sağlamaya yönelik bir tedbir olarak kişisel ilişki tesisinin ivedi şekilde karara bağlanması noktasında gereken çabanın gösterildiği ve anılan uyuşmazlığın çözümünde çocuğun yararı da gözetilerek tarafların koşullarına ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirmelerin yeterli olduğu değerlendirilmiştir. Zira Mahkemece yargılamanın başlangıcında velayet hakkına sahip olmayan başvurucu ile çocuğun şahsi ilişkinin tesisi yönünde uygulanabilir ve etkili bir karar verildiği ayrıca çocuğun başvurucunun yanında yatılı olarak kalmasının çocuğun fiziksel ve ruhsal durumuna uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla bilimsel görüşlere başvurulduğu belirlenmiştir. Buna karşın başvurucunun yargılama sürecine etkin şekilde katılarak yargılamanın sürüncemede kalmaması bir başka deyişle çocuğu ile düzenli şekilde şahsi ilişkinin tesis edilmesi için gereken yükümlülüklerini yerine getirdiği söylenemez.

32. Sonuç olarak yargı makamlarının aile hayatına saygı hakkının güvencelerini gözeterek pozitif yükümlülüklere uygun bir yargılama yaptıkları değerlendirildiğinden Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

34. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve

Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHİM GÖKSU VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/17238 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/17238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHİM GÖKSU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/17238)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Abdurrahim GÖKSU

2. Besna EKİNCİ

3. Hayrettin YOLBAŞ

4. Kamil YOLBAŞ

5. Mecbure YOLBAŞ

6. Nazım YOLBAŞ

Vekili : Av. Mehmet Vafi BENEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL DİNÇER

B. No: 2022/30487 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30487

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL DİNÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30487)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : İsmail DİNÇER

Vekili : Av. Şaziye İrem TANDOĞAR EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL DİNÇER (2)

B. No: 2022/30796 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30796

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL DİNÇER BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/30796)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : İsmail DİNÇER

Vekili : Av. Şaziye İrem TANDOĞAR EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.İ.A.

B. No: 2022/67250 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/67250

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.İ.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/67250)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : B.İ.A.

Vekili : Av. Serap Nur ALTIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, öğrenci affından faydalandırmama nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 2010 yılında Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ve Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programlarına öğrenci alımı için yapılan bilim sınavlarında başarılı olmuştur. Ancak başvurucunun kayıt için yeterli dil puanın olmaması nedeniyle başvurucuya puan alabilmesi için bir yıl süre tanınmıştır. Başvurucu bu sürede yabancı dil puanını almış ve Enstitüye başvurarak Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı'na kayıt yaptırmıştır. Başvurucunun kayıt yaptırdığı dönemde aynı anda sadece bir yüksek lisans programına kayıtlı olunabilmektedir.

3. Başvurucu Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı'na devam etmekteyken 2547 sayılı ve 4/11/1981 tarihli Yükseköğretim Kanunu'na 19/11/2014 tarih ve 6569 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle öğrenci affına ilişkin geçici 68. madde eklenmiştir. Bahsi geçen madde şöyledir:

"Yükseköğretim kurumlarından bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce ilişiği kesilen öğrenciler, ilişiklerinin kesildiği yükseköğretim kurumuna bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş ay içinde başvuruda bulunmaları hâlinde, geçici 58 inci maddede yer alan esaslara göre, ilgili yükseköğretim kurumunda açılmış program ve ders var ise takip eden eğitim-öğretim yarıyılında, yoksa takip eden eğitim-öğretim yılında öğrenimlerine başlayabilirler."

4. 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yükseköğretim kurumlarında hazırlık dâhil bütün sınıflarda intibak, önlisans, lisans tamamlama, lisans, lisansüstü öğrenimi gören öğrencilerden bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, kendi isteğiyle ilişikleri kesilenler ile yurt dışındaki üniversitelerden yatay geçiş yaptıktan sonra yatay geçişleri iptal edilenler dâhil, terör suçundan hüküm giyenler hariç her ne sebeple olursa olsun ilişiği kesilenler ile bir programı kazandıkları halde kayıt yaptırmayanlar bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş ay içinde ilişiklerinin kesildiği yükseköğretim kurumuna başvuruda bulunmaları şartıyla bu Kanunun 44 üncü maddesinde belirtilen esaslara göre 2011-2012 eğitim-öğretim yılında öğrenimlerine başlayabilirler..."

5. Başvurucu, maddede geçen bir programı kazandığı hâlde kayıt yaptırmayanlar statüsünde olduğunu belirterek Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'na kaydının yapılması için Üniversiteye başvuru yapmıştır.

6. Üniversite; başvurucunun hem özel hukuk hem de kamu hukuku yüksek lisans programı için yapılan bilim sınavlarında başarılı olduğunu, kendisine tanınan bir yıllık sürede yabancı dil puanını da aldığını ancak aynı anda tezli iki yüksek lisans programına devam etmesi mümkün olmadığından seçimlik hakkını kullanarak Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı'na kayıt yaptırdığını, bir programı kazandığı hâlde kayıt yaptırmayanlar ifadesiyle kayıt olma hakkı bulunduğu hâlde kayıt yaptırmayanların kast edildiğini, başvurucunun Özel Hukuk Yüksek lisans Programı'na kayıt olduğu anda Kamu Hukuk Yüksek lisans Programı'na kayıt olma hakkının ortadan kalktığını, dolayısıyla af kapsamında olmadığını belirtmiştir.

7. Başvurucu, anılan işlemin iptali için İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme de idarenin belirttiği gerekçelere benzer gerekçelerle başvurucunun 2547 sayılı Kanun'un geçici 58. maddesi uyarınca bir programı kazandıkları hâlde kayıt yaptırmayanlar kapsamında olmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Anılan karar temyiz ve karar düzeltme incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 26/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 23/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesine göre her ne suretle olursa olsun bir programı kazandığı hâlde kayıt yaptırmayanların af kapsamında olduğunu, kayıt yaptırdığı tarihte aynı anda iki yüksek lisans programına kayıt yapılamasa da öğrenci affının geldiği tarihte bunun mümkün olduğunu belirterek af kapsamında Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'na kaydının yapılmamış olması nedeniyle eğitim hakkının, benzer durumda olanların Mahkeme kararlarıyla aftan yararlandırılması nedeniyle kişiler arasında farklı

uygulamalar oluşturulduğunu belirterek de adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurucunun söz konusu iddiaları eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68) ve kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

13. Somut olayda ihtilaflı olan husus, başvurucunun bir programı kazandığı hâlde kayıt yaptırmayanlar statüsünde olup olmadığıdır. Başvurucu düzenlemenin lafzından hareketle bu kapsamda kaldığını ileri sürmektedir. Gerçekten de Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'nı kazanmış ve kayıt yaptırmamıştır. Davayı gören İdare Mahkemesi ise her iki yüksek lisans programına da kayıt hakkı kazanan başvurucunun Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'na kayıt yaptıramamasının nedeninin seçimlik hakkını kullanmak suretiyle Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı'na kayıt yaptırmış olması olduğunu, zira o dönemdeki mevcut hukuki düzenleme gereğince aynı anda iki yüksek lisans programına kaydolunmasının mümkün olmadığını belirterek başvurucunun durumunun öğrenci affına ilişkin Kanun kapsamında kalmadığı sonucuna varmıştır.

14. Esasen kanun koyucu çıkardığı öğrenci affı kanunlarıyla, eğitim hayatı çeşitli nedenlerle sekteye uğramış kişilere eğitimini tamamlama fırsatı sunmayı amaçlamaktadır. Nitekim kanun koyucu, af kapsamındaki kişileri belirlerken iki statü oluşturmuştur (bkz. § 4). Bu statülerin ilki, öğrenci statüsüne sahip olduktan sonra ilişiğin kesilmesi hâlidir. Kanun koyucu, bu statüdeki kişilerden terör suçundan hüküm giyenler hariç olmak üzere her ne sebeple olursa olsun ilişiği kesilenleri af kapsamına almıştır. İkinci statü ise bir programı kazandığı hâlde kayıt yaptırmayanlardır. Kanun koyucu öğrencilik statüsü kazanmamış bu kişiler yönünden ise sadece kayıt hakkı kazanmış olmayı aramıştır.

15. Kanun koyucunun af kapsamına ilişkin yaptığı bu belirlemeler ve af kavramının niteliği dikkate alındığında, kural olarak öğrenci affından faydalanabilmek için öğrenci yönünden affedilecek bir durumun varlığı gerekir. Ancak somut olayda başvurucunun Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'na kayıt yaptıramamasının nedeni, aynı anda iki yüksek lisans programına kayıt yaptırmaya imkân vermeyen hukuki düzenlemedir. Kaldı ki başvurucunun kayıt yaptıramaması, eğitim hayatının sekteye uğramasıyla sonuçlanmamış aksine bu durum kendi seçtiği farklı bir alanda eğitimine devam etmesine yol açmıştır. Tüm bu değerlendirmelerle birlikte İdare Mahkemesinin öğrenci affına ilişkin Kanun'u uygularken mevcut durumun af kapsamında olmadığına ilişkin yorumunun başvurucunun eğitim hakkını ihlal eden bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun eğitim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞİRVAN SALA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/79846 | Karar tarihi: 24.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/79846

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞİRVAN SALA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/79846)

Karar Tarihi: 24/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Şirvan SALA ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Ekli tablonun (B) sütununda başvuru numaraları belirtilen başvuruların 2022/79846 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman

Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvuruculardan bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

8. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -bölge idare mahkemeleri için dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

I. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLHAN İNAL YARAN

B. No: 2019/36152 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36152

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLHAN İNAL YARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36152)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Gülhan İNAL YARAN

Vekili : Av. Feyza Merve İNAL BAYEZİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel bir şirkette çalışan başvurucunun işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Borsa İstanbul A.Ş. (işveren) bünyesinde bölüm sekreteri olarak çalışmaktayken işveren, hizmetlerine ihtiyaç duyulmamasını gerekçe göstererek başvurucunun 18/7/2016 tarihinde iş sözleşmesini feshetmiştir.

3. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 10/8/2016 tarihinde İstanbul 32. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde fesih sebebinin açık ve kesin olarak belirtilmediğini, bu nedenle yapılan feshin geçersiz olduğunu, fesih sebebinin sonradan değiştirilemeyeceğini ifade etmiştir. İşveren cevap dilekçesinde; darbe teşebbüsünden sonraki olağanüstü durumlar değerlendirilerek başvurucunun hizmetlerine ihtiyaç duyulmadığını vurgulamıştır. Mahkeme 15/12/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet

Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisaklı olduğundan bahisle iş sözleşmesinin feshedildiğini, bu durumun işveren yönünden katlanılması beklenemeyecek nitelikte olduğunu, iş için uygunluğun sona erdiği anlaşıldığından fesih işleminin haklı ve geçerli nedenlerle gerçekleştiği fesih bildiriminde hizmete ihtiyaç duyulmadığının belirtildiğini ifade etmiştir.

4. Başvurucunun istinaf başvurusunu inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 31/5/2018 tarihinde mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun terör örgütü üyeliği, irtibat ya da iltisak şüphesini doğuran ve feshi gerektiren bilgi ve belgelerin araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

5. Mahkemece 7/11/2018 tarihinde davanın yeniden reddine karar verilmiştir. Kararda; başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda yer alan, örgüte ait yurtta kalması, örgüt elebaşının kitaplarını okuması, yine aynı yurtta sigortalı çalışması, örgütle ilişkili üniversitede yüksek lisans yapması, yine işe girişinde yapılan yazılı sınavda 50 puan almasına rağmen sözlü sınavda 88 puan alarak işe alınması hususlarının örgütle iltisakının göstergesi olarak değerlendirilebileceği ifadelerine yer verildiği vurgulanmıştır. Kararda sonuç olarak işverenin ülke ekonomisi açısından önemli bir kurum olduğu, taraflar arasındaki güven ilişkisinin artık iş akdinin devamının, taraflardan beklenmeyecek derecede sarsıldığı, feshin geçerli nedene dayandığı ifade edilmiştir.

6. Bölge Adliye Mahkemesince 4/9/2019 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Kararda; başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda yer alan 2005-2010 yılları arasında örgüte ait kız yurdunda kalmasının, burada sohbet toplantılarına katılmasının, örgüt elebaşının kitaplarını okumasının, 2010 yılı içerisinde yaklaşık yedi ay süre ile aynı yurtta sigortalı olarak çalışmasının, 2013 yılı Ağustos ayı ile 2014 yılı Haziran ayları arasında örgüte müzahir Fatih Üniversitesinde yüksek lisans yapmasının iltisakına dalalet olduğu ifadeleri nedeniyle mahkeme kararında hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan ve başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan gerçekleştirilen soruşturma sonucunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 17/9/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Anılan kararda başvurucunun 2005-2010 yılları arasında örgüte ait yurtta kaldığı, 2010 yılında aynı yurtta yedi ay çalıştığı, 2013-2014 yılları arasında örgüte müzahir Fatih Üniversitesinde yüksek lisans yaptığı bilgilerinin bulunmasına rağmen anılan zaman diliminde söz konusu yapının henüz terör örgütü olarak kabul edilmediği, toplum nezdinde bu yönde bir bilinç bulunmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca başvurucunun yazılı sınavda 50, sözlü sınavda 88 puan aldığı, işe girmesinde sözlü sınavda aldığı notun etkili olduğu ifadelerine yer verilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 29/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 24/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; iş sözleşmesinin hizmetlerine ihtiyaç kalmaması gerekçesiyle feshedilmesine rağmen daha sonradan mahkemece fesih sebebi ikame edildiğini, bu nedenle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Hakkında kovuşturmaya yer

olmadığına dair karar verilmesine rağmen terör örgütüyle iltisaklı olarak kabul edilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, iş akdinin haksız olarak feshedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve başvuruya konu olan kararın olağanüstü hâl (OHAL) döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Görüşte son olarak özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen mevzuat ve içtihatların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında iş sözleşmesinin darbe girişiminin hemen sonrasında feshedildiğini, fesih tarihi itibarıyla terör örgütüyle irtibatını ortaya koyacak araştırma yapılamayacağını, soruşturmada kendisine izafe edilen eylemlerin 2014 yılından önce gerçekleşen olaylara dayandığını, bu dönemde örgütün terör örgütü olarak nitelendirilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca kaldığı yurt ve okuduğu okul nedeniyle terör örgütüyle iltisaklı kabul edilmesi ve iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkına gerçekleştirilen müdahalenin ölçülü ve demokratik toplumda gerekli olmadığını vurgulamıştır.

13. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekilde değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucunun iş sözleşmesini fesheden Borsa İstanbul 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 138. maddesi çerçevesinde kurulmuş, genel hükümlere tabi bir anonim şirket olup başvurucu da özel hukuk hükümlerine tabi bir personeldir. Dolayısıyla somut olayda kamu gücünü kullanan idarenin doğrudan müdahalesinin söz konusu olmadığı dikkate alındığında başvurunun devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nuran Müzeyyen Korkut, B. No: 2019/19160, 1/3/2023, § 12).

16. Pozitif yükümlülükler özel hukuk kişilerinin birbirleri ile olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkının gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir (Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47, 48).

17. Bu doğrultuda, özel hukuk iş ilişkisi kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarına yönelik müdahale iddiasını içeren uyuşmazlıklarının karara bağlandığı davalarda yargı mercilerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, işveren ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, müdahalenin işverenin

meşru amacıyla ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli ve ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 50).

18. Somut olaydaki uyuşmazlığın bir özel hukuk tüzel kişisi niteliğindeki işveren ile başvurucu arasında gerçekleşmesi nedeniyle başvurunun devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında ele alınması gerekir.

19. Başvurucunun iş sözleşmesi, hizmetlerine ihtiyaç kalmaması gerekçe gösterilerek işveren tarafından feshedilmiştir. Öte yandan yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce, başvurucu hakkında fesih tarihinden sonra yürütülen bir soruşturma gerekçe gösterilerek yapılan feshin haklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mahkemece, başvurucu hakkında soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş bulunmasına rağmen anılan kararda yer alan olay ve olgular değerlendirilerek iş akdinin feshinde şüphenin ortaya konulması bakımından yeterli olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla Mahkemece işveren açısından makul şüphenin oluştuğu ve feshin geçerli olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Mahkemece işveren kurumun ülke ekonomisi için önemli bir kurum olduğuna ve başvurucunun bu kurumdaki görevinin önemine de karar gerekçesinde yer verilmiştir.

20. Bu bilgiler ışında yargı mercilerince açıklanan bilgiler ile işveren kurumun önemi gözetildiğinde işçi işveren arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif bir şüphe olarak nitelendirilmeye uygun hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yargı mercilerince başvurucudan duyulan şüphenin taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ve iş sözleşmesinin feshedilmesini gerekli kıldığı konusunda başvurucu özelinde bireyselleştirmenin yapıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla somut başvurunun koşullarında benimsenen yaklaşımın işverenin takdir yetkisinin kapsamında olduğu, keyfîlik içermediği ve gerçekleştirilen müdahaleyle takdir yetkisinin sınırlarının aşılmadığı değerlendirilmektedir.

21. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik meşru amacın olduğu açık olsa da alınan tedbirin amaçla ölçülü olması şarttır. Bu hususta başvurucunun mesleğinin niteliği, başka bir işte çalışma imkânının bulunup bulunmadığı ve başvurucuya düşen fedakârlığın ağırlığı bir bütün olarak ele alınmalıdır.

22. Somut olayda başvurucu, sözleşmesinin feshinden sonra özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya da tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmemiş olması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin öngörülen meşru amaçla ölçülü şekilde gerçekleştirildiği ve kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil dengenin kurulduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle başvurucu ile işveren arasında doğan uyuşmazlığın çözümüne olanak sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir. Yine başvuruya konu edilen yargılama süreci incelendiğinde başvurucunun yargı makamları önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, özel bir şirkette çalışan başvurucunun işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle açtığı davanın reddi ve kesinleşmesi ile başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Çoğunluk kararında belirtildiği üzere somut başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir niteliktedir.

4. Borsa İstanbul, 6 Aralık 2012 tarihli 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 138. maddesi çerçevesinde kurulmuş bir anonim şirkettir. Başvurucu ise özel hukuk kapsamında bir çalışandır. Kamu gücünün doğrudan müdahalesi bulunmadığı için, başvurunun devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

5. Pozitif yükümlülükler, özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yasal bir çerçeve oluşturulmasını, bu uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkına uygun bir şekilde incelenmesini ve temel hakların anayasal güvencelerinin korunmasını sağlar.

6. Bu bağlamda özel hukuk kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile korunan haklarına yönelik müdahale iddialarının incelendiği davalarda, mahkemelerin bu güvenceleri dikkate alması gerekmektedir. İşveren ve çalışanlar arasındaki çıkarlar adil bir şekilde dengelenmeli ve müdahalenin meşru amaçlarla orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ayrıca, elde edilen sonuçlar için yeterli ve ilgili gerekçeler sunulmalıdır.

7. Başvurucunun iş sözleşmesi, işveren tarafından hizmet ihtiyacının kalmaması gerekçesiyle feshedilmiştir. Mahkemeler, fesih tarihinden sonra yapılan bir soruşturmayı gerekçe göstererek feshin haklı olduğuna karar vermiştir. Ancak, soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı belirtilmesine rağmen, başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olabileceğine dair ifadeler yeterli görülmüş ve iş akdinin feshinde makul şüphe oluştuğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla Mahkemece işveren açısından makul şüphenin oluştuğu ve feshin geçerli olduğu belirtilmiştir. Aktarılan bu bilgilere karşın yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce, başvurucu hakkındaki soruşturmanın fesih tarihinden sonra başlatılmasına ve soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesine rağmen feshe ne şekilde dayanak teşkil ettiğine dair somut bilgi veya belgelere yer verilmemiş; öte yandan kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun terör örgütüyle iltisaklı olabileceğine dair gösterilen deliller nedeniyle başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu

belirtilmekle yetinilmiş olup 2014 yılından önce gerçekleşen birtakım somut olaylara dayanan delillerin feshe ne şekilde dayanak teşkil edebileceğine dair bir gerekçe gösterilmemiştir. Bununla birlikte, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun eylemlerinin, mevcut yapının terör örgütü olarak görülmediği dönemlere dayandığının belirtilmesine rağmen bu delillerin iş sözleşmesinin feshine dayanak olarak gösterilemeyeceğine yönelik esaslı iddialarının yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce dikkate alınmadığı, kararlarda bu iddialara yönelik bir gerekçeye yer verilmediği anlaşılmaktadır.

8. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkına ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin gözetildiği özenli bir yargılama yapılmadığı, dolayısıyla anayasal güvencelerin korunması açısından pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği, bu suretle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

ALPASLAN YURTKULU

B. No: 2020/2855 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPASLAN YURTKULU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2855)

Karar Tarihi: 30/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/3/2025 - 32833

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Alpaslan YURTKULU

Vekili : Av. Muhammed YURTKULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; memurluktan çekilmiş sayılma işlemi ile bu işleme dayanılarak geriye dönük maaşın istenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Öğretmen olan başvurucu, kendi isteğiyle emekli olup 15/8/2011 tarihinde emekli aylığı almaya başlamıştır.

3. Kocaeli Valiliği, başvurucunun 2011 yılı Nisan ayının ilk on günü mazeretsiz olarak görev yerini terk ettiği gerekçesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca memurluktan çekilmiş sayılmasına karar vermiştir. Ayrıca bu işleme dayanarak Valilik, söz konusu dönem için haksız yere ödeme yapıldığı gerekçesiyle 6.444,10 TL'nin yasal faiziyle birlikte başvurucudan iadesini istemiştir.

4. Başvurucu 11/11/2011 tarihinde, söz konusu dönemde tedavi olduğundan mazeretsiz ve

kesintisiz göreve gelmeme şartının gerçekleşmediğini ileri sürerek memurluktan çekilmiş sayılma ve maaşın iadesi işlemlerinin iptali için dava açmıştır.

5. Kocaeli 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) başvurucunun geçerli bir mazereti olmadan izinsiz, özürsüz ve kesintisiz otuz gün süreyle görevini terk ettiğini belirterek dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir.

6. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay Dairesi) başvurucunun görevi terk ettiği on günlük süre içinde bir sağlık merkezinde muayenesinin yapıldığına dair belgenin incelenmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

7. İdare Mahkemesi, bozma kararında anılan belgeyi incelemiş ve bu belgeye göre başvurucunun dokuz dakikalık bir sürede muayenesinin yapılarak tedavisinin düzenlendiğini kaydetmiş; öte yandan başvurucuya herhangi bir iş göremez raporu verilmediğini belirtmiştir. İşe gelmeme iradesini devam ettiren başvurucunun durumunu da görev yaptığı idareye bildirmediğini kaydeden İdare Mahkemesi, kısa süreli muayenenin ve tedavinin işe gelmeme hâlini ortadan kaldırmayacağını, işlemi kusurlandıramayacağını açıklamıştır. Başvurucu, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

8. Danıştay Dairesi, başvurucunun temyiz itirazlarını reddederek kararı onamıştır. Aynı Daire 11/11/2019 tarihinde başvurucunun karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 23/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; bozma kararında belirtilen belgenin incelenmemesine, sağlık durumuna ilişkin rapor alınmamasına ve mazeretsizlik şartı gerçekleşmemesine rağmen İdare Mahkemesinin önceki kararındaki benzer bir gerekçeyle karar verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, geriye dönük olarak yasal faiziyle üç aylık maaşının istenmesinden yakınmıştır. Başvurucu, bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Başvurucunun memurluktan çekilmiş sayılmasıyla tesis edilen maaşın iadesine ilişkin işlem mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahalenin kamu hizmetlerinin yürütülmesinin sağlanması amacına yönelik tedbirler kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kuddis Büyükakıllı, B. No: 2014/3941, 5/10/2017, § 45; Fatma Ülker Akkaya, B. No: 2014/18979, 22/2/2018, § 46).

14. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa’ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Bu kapsamda somut olay incelendiğinde mülkiyet hakkına yapılan müdahale 657 sayılı

Kanun'un 94. maddesi ve 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49. maddesiyle öngörülmüştür. Başvurucu hakkında tesis edilen işlemlerde kamu hizmetinin aksamadan sürdürülmesi ile kamu mali kaynaklarının korunmasına yönelik meşru amacın takip edildiği anlaşılmıştır.

15. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

16. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığı değerlendirilirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemi, diğer taraftan da müdahalenin niteliği ile başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışları gözönünde bulundurularak başvurucuya yüklenen külfet dikkate alınacaktır (Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

17. İdarenin ölçülülük bağlamında iyi yönetişim ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. İyi yönetişim ilkesi, kamu yararı kapsamında bir husus söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68).

18. Somut olayda başvurucunun memurluktan çekilmiş sayılması ve buna bağlı olarak geriye dönük maaşın iadesinin başvurucudan istenmesinin takip edilen meşru amacı gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Kamu hizmetlerinin sürdürülmesi ve bu amaca uygun olarak gerekli tedbirlerin alınması ile kamu çalışanlarının tabi olduğu rejimin belirlenmesi kapsamında idare geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Bu kapsamda mazeretsiz olarak görev yerini terk eden memur hakkında memurluktan çekilmiş sayılmasına karar verilmesi ve bu dönem için ödenen maaşın iadesinin memurdan istenmesinin takip edilen meşru amacın gerçekleştirilmesi bakımından gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

19. Başvuruya konu olayda nihai olarak orantılılık incelemesi yapılmalıdır. Başvurucu hakkında tesis edilen işleme karşı açılan iptal davasında İdare Mahkemesi, dosyadaki bilgi ve belgeler kapsamında başvurucunun mazeretsiz olarak görev yerini terk ettiği kanaatine vararak davayı reddetmiştir. Danıştay Dairesinin bozma kararında işaret ettiği ilgili belgeyi inceleyen İdare Mahkemesi, başvurucunun iş göremez raporu almadığı ve çalıştığı kuruma durumunu bildirmediği sonucuna ulaşmıştır. Temyiz incelemesinden geçen karar onanmıştır. Bu hâliyle başvurucunun mazeretsiz görev yerini terk ettiği olgusunu sabit gören ve buna bağlı olarak haksız yapılan ödemenin iadesinde hukuka aykırılık bulunmadığını değerlendiren ilk derece mahkemesi ve Danıştay kararı keyfî ve temelsiz

değildir.

20. Avukatla kendisini temsil ettiren başvurucu, şikâyet ettiği işlemlere karşı iddia ve itirazlarını yargı mercileri önünde ileri sürebilmiştir. Yargı mercileri, mazeretsiz görev yerinin terk edildiğine ilişkin olarak kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymuştur. Dolayısıyla sürece bir bütün olarak bakıldığında başvurucuya mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin usuli güvenceler sağlanmıştır.

21. Somut olayda memur olan başvurucu, mazeretsiz olarak görev yerini terk ettiğinden memurluktan çekilmiş sayılmış; çekilmiş sayıldığı dönem için ödenmiş maaşın iadesi yaptırımı ile karşı karşıya kalmıştır. Bu hâliyle yargı mercilerinin kararlarındaki tespitler de gözetildiğinde idareye atfedilebilir bir kusur bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucunun memurluktan çekilmiş sayılmasından kısa bir süre sonra emekli olduğu ve emekli aylığı almaya devam ettiği görülmektedir. Dolayısıyla müdahale başvurucunun emeklilik statüsünü ortadan kaldırmamaktadır.

22. Başvurucuya yapılan 6.444,10 TL ödemenin yasal faiziyle başvurucudan iade etmesinin istenmesi işlemi -iadeye konu tutar ve idareye atfedilebilir bir kusurun bulunmaması gözönüne alındığında- başvurucu aleyhine aşırı bir yük teşkil etmemektedir. Kaldı ki başvurucu, söz konusu tutarın mal varlığına olumsuz etkisine dair olguların varlığını ortaya koymamıştır.

23. Sonuç olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği, bu sebeple söz konusu müdahaleyle kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde yargılama sürecine etki eden koşulların gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

27. Somut başvuruda anılan kararda, açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

P.T.

B. No: 2020/5147 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5147

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

P.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5147)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : P.T.

Vekili : Av. Nuray TULGA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, soyadı değişikliği talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/1/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, "Taş" olan soyadının "Sincar" şeklinde değiştirilmesi talebiyle Adana 11. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 28/2/2019 tarihinde dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde soyadının "Taş" olması nedeniyle bazen zor durumda kaldığını, sıkıntılar yaşadığını, kendisini mutsuz hissettiğini, iki çocuğunun da soyadının "Sincar" olduğunu, çocuklarıyla aynı soyadını taşımak istediğini ifade etmiştir. Bir süredir annesi ve babasıyla bağlarının koptuğunu belirten başvurucu, onlarla aynı soy adını taşımak istemediğini, soyadını değiştirmek için haklı sebeplerin var olduğunu ileri sürmüştür.

6. Mahkeme 27/6/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun talep ettiği soyadının aynı zamanda dinî nikâhlı olarak birlikte yaşadığı H.nin soyadı olduğu, bu durumun dinî nikâhlı birlikteliği resmî bir evlilik gibi göstereceği, kanuna karşı hile olacağı, hukuk düzenince korunamayacağı ifade edilmiştir. Anne ile çocukların soyadının farklı olmasının mümkün olabileceği, bu durumun soyadın değiştirilmesi için haklı neden olarak kabul edilemeyeceği belirtilen kararda başvurucunun kendi ailesi ile bağlarının kopmasının da bir haklı neden teşkil etmeyeceği vurgulanmıştır.

7. Başvurucunun anılan karara karşı istinaf talebi Adana Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi tarafından 5/12/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde Yargıtayın aile içi huzursuzlukların ve kırgınlıkların soyadının değiştirilmesi için tek başına haklı neden olarak kabul edilemeyeceği yönündeki içtihadına değinilmiş ve somut olayda da soyadının değiştirilmesi için haklı bir nedenin söz konusu olmadığı ifadelerine yer verilmiştir.

8. Nihai karar 4/1/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

9. 22/11/2001 tarihli ve 4271 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Adın değiştirilmesi" kenar başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hâkimden istenebilir.

Adın değiştirildiği nüfus siciline kayıt ve ilân olunur.

Ad değişmekle kişisel durum değişmez..."

10. 4271 sayılı Kanun'un, Anayasa Mahkemesinin 22/2/2023 tarihli ve E.2022/155, K.2023/38 sayılı kararı ile iptal edilen "Kadının soyadı" kenar başlıklı 187. maddesi şöyledir:

"Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.”

11. 21/6/1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu’nun 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Mümeyyiz olan reşit soy adını seçmekte serbesttir

..."

2. Yargıtay Kararı

12. Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin (Kapatılan) 11/11/2010 tarihli veE.2010/10667,

K.2010/14984 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir

"... Türk Medeni Kanununun 27. maddesi hükmüne göre adın (bu bağlamda soyadın) değiştirilmesi ancak haklı nedenlere dayanılarak hakimden istenebilir. Mahkemece, davacının babasının, annesini ve kardeşlerini dövmesi nedeni ile aralarının açık olduğu ve davacı ile küs olarak öldüğü, küs olduğu babasının soyadını kullanmaktan vazgeçme isteminin haklı olduğu nedeni ile dava kabul edilmiştir. Dava dilekçesinde ileri sürülen nedenler ile tanık anlatımında geçen aile içi huzursuzluklar ve kırgınlıklar kişinin yıllardır taşıdığı ve bilinip tanındığı soyadının değiştirilmesine haklı neden olamaz. Buna göre mahkemece yerinde bulunmayan istemin reddine karar verilmesi gerekirken, davanın kabulüne karar verilmiş olması doğru görülmemiştir. ...".

13. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 2/11/2017 tarihli ve E.2017/6122, K.2017/14423 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Hangi hallerin haklı sebep teşkil ettiği konusu her davadaki özel koşullara göre mahkemece belirlenecektir. Bu belirleme yapılırken objektif koşullardan çok değiştirme isteminde bulunanın mahkemeye sunacağı özel nedenlerin dikkate alınması gerekir. Bu özel ve kişiye özgü nedenler; istemde bulunanın kişiliği, sosyal statüsü, aile ilişkileri de gözönünde bulundurularak hakim tarafından değerlendirilmelidir. Ad ve soyadı kişiliğin ayrılmaz bir unsurudur. Kişi bununla anılır ve tanınır ve tanımlanır. Ad veya soyadı niteliği gereği onu taşıyan kişi tarafından benimsendiğinde anlam taşır. Adını benimsemeyen kişiliği ile özdeşleşmeyen kimsenin, adını değiştirmek istemesi en doğal hakkıdır. Böyle bir durumda, ad değiştirme istemlerini içeren davalarda davacının tercih ve arzusunun ön planda tutulması ve öncelikle dikkate alınması gerekir.

Türk Medeni Kanununun öngördüğü 'haklı sebep' bu kapsam içinde değerlendirildiğinde hakimin bu konudaki takdiri ileri sürülen sebebin ve yeni alınmak istenen ad veya soyadının toplum değerlerine ve kanunun buyurucu hükümlerine ters düşmeyen, özellikle başkalarına veya çevreye zarar vermeyen, incitmeyen nitelikte bulunduğunun tespiti gerekir. Yargıtay uygulamalarında, kişinin toplum içerisinde bilinip tanındığı soyadı ile anılmayı ve onu kayden de taşımayı istemesinin haklı sebep teşkil edeceği kabul edilmiştir.

Mahkemece; yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda, davacının dilekçesinde dayandığı sebepler ile tarafların göstereceği deliller toplanıp, tanıklar dinlendikten sonra davacının isteminin haklı sebebe dayanıp dayanmadığının denetime elverişli biçimde dosyaya yansıtılması ile oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi yerine, uygun bulunmayan gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir...".

14. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 14/12/2017 tarihli ve E.2017/6537, K.2017/16938 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Davacı dava dilekçesi ve duruşmadaki beyanında; babasının annesini ve kendisini terk ettiğini, 2 yaşındayken annesinden boşandığını, terk ettikten sonra ne maddi ne manevi olarak kendisiyle ilgilenmediğini, biyolojik açıdan babası olması dışında kendisiyle hiçbir duygu bağının olmadığını, baba olarak benimsemediği bir kişinin soyadını taşımanın kendisini inanılmaz derecede rahatsız ettiğini, çevresinde Emeksiz soyadını taşıyan sadece kendisi olduğunu, ayrıca bu soyismin hiçbir konuda gayret sarfetmeyen bir kişiymiş gibi algılanması nedeniyle üzüntüye sebep olduğunu belirterek soyadının Ilgaz olarak düzeltilmesini istemiştir.

Dava, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 27. maddesine göre, haklı nedene dayalı soyadın

değiştirilmesi istemine ilişkindir.

TMK'nın 27. maddesine göre ''Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hakimden istenebilir. Adın değiştirildiği nüfus siciline kayıt ve ilan olunur. Ad değişmekle kişisel durum değişmez. Adın değiştirilmesinden zarar gören kimse, bunu öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde değiştirme kararının kaldırılmasını dava edebilir.

Türk Medeni Kanununun öngördüğü 'haklı neden' bu kapsam içinde değerlendirildiğinde hakimin bu konudaki takdiri ileri sürülen nedenin ve yeni alınmak istenen ad veya soyadının toplum değerlerine ve kanunun buyurucu kurallarına ters düşmeyen, özellikle başkalarına veya çevreye zarar vermeyen, incitmeyen nitelikte bulunduğunun tespiti gerekir.

Somut olayda, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü hususlar dosyada toplanan kanıtlar sözü edilen Kanun maddesine göre haklı neden sayılarak soyadın değiştirilmesi yönünden davanın kabulü ile davacının soyadının talep gibi düzeltilmesine karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi,

Doğru görülmemiştir....".

B. Uluslararası Hukuk

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında özel hayatın eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavram olduğu belirtilmektedir. Özel hayata saygı hakkı alt kategorisinde geçen özel hayat kavramını AİHM oldukça geniş yorumlamakta ve bu kavrama ilişkin ayrıntılı bir tanım yapmayı uygun bulmamaktadır (Koch/Almanya, B. No: 497/09, 19/7/2012, § 51).

17. Kişinin bireyselliğinin yani bir kişiyi diğerlerinden ayıran ve onu bireyselleştiren niteliklerin hukuken tanınması ve bu unsurların güvence altına alınması son derece önemlidir. Birçok uluslararası insan hakları belgesinde kişiliğin serbestçe geliştirilmesi kavramına yer verilmekle beraber Sözleşme kapsamında bu kavrama açıkça işaret edilmediği görülmektedir. Bununla birlikte Sözleşme’nin denetim organlarının içtihatlarındabireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi kavramının özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde temel alındığı anlaşılmaktadır. Özel hayatın korunması hakkının sadece mahremiyet hakkına indirgenemeyeceği gerçeği karşısında kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkar bu hakkın kapsamına dâhil edilmiştir. Bu kapsamda dış dünya ile ilişki kurma noktasında son derece önemli olan isim hakkı da Sözleşme denetim organları tarafından ön ad ve soyadını kapsayacak şekilde maddenin güvence alanı içinde yorumlanmıştır (Burghartz/İsviçre, B. No: 16213/90, 22/2/1994, § 24; Stjerna/Finlandiya, B. No: 18131/91, 25/11/1994, § 37).

18. Bu bağlamda isimleri üzerinde değişiklik yapılması hususunda ciddi nedenlere sahip olan kişilerin belirli şartlar altında bu imkâna sahip olması, Sözleşme'nin 8. maddesinin koruma alanına girmektedir. Ancak AİHM'e göre nüfus bilgilerinin eksiksiz olarak kaydedilmesi, kimliğin belirlenmesi veya belli isimdeki kişilerin belli bir aile ile bağlantılarının kurulabilmesi gibi kamu yararının gerektirdiği durumlarda isim değiştirme imkânına yasal birtakım sınırlamalar getirilmesi mümkündür (Stjerna/Finlandiya, § 39; Kemal Taşkın ve diğerleri/Türkiye, B. No: 30206/04…, 2/2/2010, § 48).

19. AİHM Güzel Erdagöz / Türkiye (B. No: 37483/02, 21/10/2008) kararında, isim değişikliği talebinin kabul edilmemesine ilişkin başvuruda Sözleşme'nin 8. maddesinin asıl amacının güvence altına alınan hakkın kullanılmasında kamu erklerinin keyfî müdahalelerine karşı bireyi korumak olduğunu vurgulamakla birlikte buna ek olarak özel hayatın korunmasına saygı gösterilmesini sağlayacak pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Buna göre Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri arasındaki sınırı kesin olarak tanımlamak mümkün değildir. Her hâlükârda uygulanabilecek ilkeler birbirine benzemektedir. Her iki hâlde de bir bütün olarak bireyin ve toplumun yarışan menfaatleri arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekir (Güzel Erdagöz/Türkiye, §§ 44-46).

20. Bu çerçevede AİHM taraf devletlerin geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu, bu takdir yetkisi kullanılarak getirilen düzenlemeleri soyut olarak denetlememekle birlikte düzenlemelere dayanılarak alınan kararların Sözleşme'nin ihlaline yol açıp açmadığının incelenmesi gerektiğinin altını çizmiş (Güzel Erdagöz/Türkiye, §§ 47, 48), özel hayat ve aile hayatına saygı hakkına getirilen kısıtlamanın gerekli olup olmadığının ortaya konulabilmesi için özellikle müdahaleyi gerçekleştiren kamu makamları veya mahkemeler tarafından talebi reddetmek için dayanılan gerekçenin incelemeye esas alınacağını ifade etmiştir (Güzel Erdagöz/Türkiye, §§ 49, 50). Buna göre özellikle başvurucunun isim değiştirme talebine dayanak oluşturan sebeplerin haklı bir neden teşkil edip etmediğinin ve bunun bir başka özel yarar ve kamu yararı ile çatışıp çatışmadığının ortaya konulmadığı durumda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edileceği sonucuna ulaşmıştır (Güzel Erdagöz/Türkiye, §§ 51-56).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 30/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; "Taş" soyadı nedeniyle bazen sıkıntılar yaşadığını, soyadını taşıdığı ailesi ile bağlarını tamamen kopardığını, çocuklarıyla faklı soyadı taşıması nedeniyle de kendisi ve çocuklarının bu durumdan olumsuz etkilendiğini ileri sürmüştür. Ad ve soyadının kişinin manevi varlığının birer parçası olduğunu, verilen yargı kararı ile kişiliğine bağlı vazgeçilmez isim hakkından mahrum kaldığını vurgulayan başvurucu dinî nikâhlı olarak birisiyle yaşıyor olmasının soyadının değiştirilmemesi gerekçesi olamayacağını, bu nedenle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu son olarak dinî nikâhlı olarak yaşadığı kişinin soyadını almak istediğini gizlemediğini, başka kimselerin bu durumu gizleyerek birlikte yaşadığı kişilerin soyadını alabildiğini bu nedenle de eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir.

23. Bakanlık görüşünde mevcut başvuruda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak

incelemede yukarıda yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir..."

25. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

27. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Bireyin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir unsuru hâline gelen, birey olarak kimliğin belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri ve vazgeçilmez, devredilmez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkı olan isim hakkının da kişinin özel hayatının bir unsuru olduğu açıktır. Dolayısıyla isim üzerinde değişiklik ve düzeltme yapılmasını isteme hakkı da Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmelidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30; Aslan Faruk Toprak, B. No: 2013/2957, 24/3/2016, § 34; Turgay Karaca, B. No: 2018/34343, 27/1/2021, § 29; H.K. [GK], B. No: 2019/42944, 17/6/2021, §§ 30-33).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

29. Kimliğin belirlenmesindeki en önemli unsurlardan olan ismin vazgeçilemezlik, devredilemezlik ve kişiye sıkı surette bağlı olma niteliklerinin kişinin mevcut statüsünü etkilemesi muhakkak olduğundan kişinin isminin korunması ve kamu düzenini bozmadığı müddetçe değiştirilmesine imkân tanınması yönünde devletin pozitif yükümlülükleri olduğu değerlendirilmemiştir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, somut olayın özellikleri gözönünde bulundurularak idari ve yargısal karar vericiler tarafından kişilerin bu yöndeki makul taleplerinin karşılanmasını veya taleplerin reddi durumunda buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmasını gerektirir (Hacı Ahmet Eskikanbur, B. No: 2015/2944, 9/1/2019, § 32; Turgay Karaca, § 32).

30. İsim üzerinde belirli şartlar altında değişiklikler yapılabilmesinin bireylerin özel hayatlarının bir unsuru olan kimliğin belirlenmesi açısından bir gereklilik olduğu hususu gözardı edilmemelidir (bazı farklarla birlikte bkz. Aslan Faruk Toprak, § 44; Hacı Ahmet Eskikanbur, § 30). Bu çerçevede isim değişikliği taleplerinin hangi şartlar altında olumlu karşılanacağı, bu tür taleplerin hangi usul ve esaslar çerçevesinde yerine getirileceği hususunda idari ve yargısal makamlara belli ölçüde takdir yetkisi tanınabileceği kabul edilmelidir. Ancak bu takdir yetkisinin isim değişikliği taleplerinin değerlendirilmesi yolunu tamamen kapatacak ve sonuç alınmasını imkânsız kılacak şekilde kullanılmaması gerektiği önemle vurgulanmalıdır (bazı farklarla birlikte bkz. Aslan Faruk Toprak, §§ 39, 40; Hacı Ahmet Eskikanbur, § 34; Turgay Karaca, § 35).

31. Kamunun üstün yararının söz konusu olduğu istisnai durumlarda isim değişikliğine ilişkin taleplerin kabul edilmemesi makul karşılanabilir. Ancak bu gibi hâllerde kamu makamları buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe sunmalıdır. İdari ve yargısal makamlar bireyin ismini değiştirebilmesindeki kişisel yarar ile kamu menfaatleri arasında her durumda adil bir denge kurmalıdır (Turgay Karaca, § 36). Öte yandan isim değişikliği hakkının tanınmış olması başvurucuya birtakım yükümlülükler yüklenemeyeceği anlamına gelmez. Bu bağlamda başvurucunun haklı nedenlerini ortaya koyma ve buna ilişkin delillerini mahkemeye sunma yükümlülüğü olduğu kabul edilmelidir. Bu aşamadan sonra haklı nedenin bulunup bulunmadığını anayasal güvenceleri de dikkate alarak değerlendirmek yargılama mercilerinin görevidir (Turgay Karaca, § 46).

32. Öte yandan aile hayatına saygı hakkı, Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret edildiği görülmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Melahat Karkin, B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 36).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Somut olayda başvurucu soyadının "Taş" olması nedeniyle sıkıntılar yaşadığı, çocuklarıyla aynı soyadını taşımak istediği, anne ve babasıyla bağlarının koptuğu iddialarıyla dava açmıştır. Bununla birlikte Mahkeme kararında başvurucu ile çocuklarının soyadlarının farklı olmasının boşanma gibi birtakım hukuki durumlarda mümkün olabileceği, bu durumun soyadının değiştirilmesi için haklı bir neden olarak kabul edilemeyeceği gerekçesine yer verilmiştir. Öte yandan başvurucu dava dilekçesinde ve yargılama sürecinde çocuklarının kendisi ile farklı soyadını taşıması nedeniyle nasıl bir mağduriyet yaşadıklarını somutlaştırmamıştır.

34. Bunun yanında yargılamayı gerçekleştiren yargı mercilerince başvurucunun kendi ailesi ile bağlarının kopmasının, aile içi huzursuzluk ve kırgınlıkların soyadı değiştirilmesi için haklı neden olarak kabul edilemeyeceğini benzer Mahkeme ve Yargıtay içtihatlarına dayanılarak gerekçelendirilmiştir.

35. Sonuç olarak başvurucunun hak ve menfaatleri ile kamusal yarar arasında adil bir dengenin kurulduğu belirlendiğinden anılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut olayda kamusal makamların takdir yetkisini keyfî bir şekilde kullanmadığı ve kamunun üstün yararının varlığı çerçevesinde tedbirler aldığı değerlendirildiğinden anılan uygulamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilebilir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatasaygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.D.

B. No: 2020/5155 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5155

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.D. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5155)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : E.D.

Vekili : Av. Ece TOKAT ONURSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpus hakkında disiplin cezası verilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla başvurucu, kasten öldürme suçundan hükümlü olarak Nazilli Açık Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu)bulunmaktadır.

3. Başvurucu ile bir başka hükümlünün kavga ettiklerine ilişkin olarak iki infaz koruma memuru tarafından 24/7/2019 tarihinde tutanak tutulmuş, ardından konuyla ilgili disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu, savunmasında suçlamayı kabul etmediğini, olay sırasında koğuş dışında olduğunu, bu hususun güvenlik kameraları tarafından tespit edilebileceğini belirtmiş; kamera kayıtlarının getirtilerek incelenmesini talep etmiştir.

4. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı, disiplin soruşturmasının sonucu kesinleşinceye kadar 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

Hakkında Kanun'un 49. maddesi uyarınca başvurucu ile diğer hükümlünün tedbiren açık ceza infaz kurumundan kapalı ceza infaz kurumuna alınmasına karar vermiştir.

5. Disiplin soruşturmasında savunması alınan başvurucu, suçlamayı kabul etmediğini, olay sırasında koğuşun dışında olduğunu, bu hususun güvenlik kameraları tarafından tespit edilebileceğini belirtmiş; kamera kayıtlarının getirtilerek incelenmesini talep etmiştir. Disiplin soruşturmasının sonucunda başvurucu, 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan "Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak " fiilini işlediği gerekçesiyle bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır.

6. Başvurucu, disiplin cezasına karşı şikâyet yoluyla Nazilli İnfaz Hâkimliğine(İnfaz Hâkimliği) 7/8/2019 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde disiplin soruşturması sürecinde talep etmiş olmasına rağmen kamera kayıtlarının incelenmediğini, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmadığını, delillerin toplanmadığını, sadece duyumlar üzerine iki memur tarafından düzenlenen tutanağa istinaden disiplin cezası verildiğini belirtmiş; bu şekilde cezalandırılmasının gerçek sebebinin Başsavcılık ile görüşme talebiyle idareye dilekçe vermesi olduğunu iddia etmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği, şikâyetin duruşmalı olarak incelenmesine karar vermiştir. Başvurucu duruşmada alınan beyanında; şikâyet dilekçesindeki hususlara ek olarak vücudunda darp ve cebir izi olmadığının gözetilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği 4/10/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna yazı yazarak başvurucunun beyanında geçen kamera görüntülerinin incelenmesi için ivedilikle gönderilmesini talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu müzekkereye cevaben, başvurucunun disiplin soruşturmasına konu eylemine ilişkin kamera kayıt arşivlerinin tetkikinde söz konusu kaydın elde edilemediğini belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği, başvurucu hakkındaki kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 12/11/2019 tarihinde itirazı reddetmiştir.

8. Başvurucu anılan karara karşı itiraz kanun yoluna başvurmuş; gerek disiplin soruşturması sürecinde gerekse İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyette kamera görüntülerinin incelenmesi yönündeki talebinin karşılanmadığını, dolayısıyla ilgili deliller değerlendirilmeden karar verildiğini belirterek kararın kaldırılmasını talep etmiştir. Nazilli Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun itirazını 24/12/2019 tarihli kararıyla kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 14/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 7/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

A. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, yeterli araştırma yapılmadan ve deliller toplanmadan verilen haksız disiplin cezası nedeniyle ailesi ve yakınları ile görüşme hakkının engellendiğini belirterek haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı görüşünde; konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatlarına

yer verilerek, başvurucunun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiası bakımından anılan içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

14. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucunun ailesi ve yakınlarıyla bir ay süreyle görüşmesinin kısıtlanması özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Müdahalenin dayanağı olan 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanmasına yönelik meşru amacının olduğu görülmüştür. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Anayasa’nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Ahmet Çilgin, B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 32). Başvuru konusu olay bakımından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı incelenirken yargı mercilerinin kararlarında ortaya konulan gerekçeler değerlendirilmeli, müdahaleyi doğuran gerekçelerin inandırıcı bir şekilde ortaya konulup konulmadığına ve müdahalenin ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığına bakılmalıdır (Beşir Doğan, B. No: 2013/2335, 15/12/2015, § 44; Emre Sönmez, B. No: 2019/890, 13/1/2022, §§ 44, 45).

18. Somut olayda başvurucunun başka bir hükümlü ile kavga ettiğinin tutanak ile belirlenmesi üzerine Ceza İnfaz Kurumunca disiplin yaptırımı uygulanmıştır. Başvurucu, olay sırasında koğuşun dışında oturmakta olduğunu, kamera kayıtlarının incelenmesi hâlinde kavga etmediğinin açıkça görülebileceğini ayrıca adli muayene raporuna göre vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığının tespit edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvuruya konu süreçte verilen kararlar değerlendirildiğinde, başvurucunun itirazlarına ilişkin olarak müdahalenin haklılığını gösterecek şekilde ikna edici gerekçeler ortaya konulması gerekirken idari ve yargısal merciler tarafından bu yükümlülüğün yerine getirildiğini söylemek güçtür. Nitekim yargı mercilerince, başvurucunun olayın hemen ardından kamera kayıtlarının incelenmesini talep etmesine rağmen bu kayıtların hangi sebeple temin edilemediğine ilişkin ayrıntılı bir inceleme yapılmadığı gibi adli muayene raporu kapsamında da değerlendirme yapılmadan yalnızca Ceza İnfaz Kurumu görevlilerince düzenlenen tutanağa itibar edildiği görülmüştür.

20. Sonuç olarak yargı mercilerince başvurucunun esasa etkili olabileceği değerlendirilen iddia ve itirazlarının ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılanmadığı ve dolayısıyla Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmadığı görüldüğünden özel hayata ve

aile hayatına saygı hakkı bakımından kamu makamlarının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun şekilde hareket etmedikleri kanaatine varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

22. Başvurucu makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

25. Başvurucu; Cumhuriyet savcısı görüşünün kendilerine tebliğ edilmemesi ve etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, şüpheden sanık yararlanır ilkesinin, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

26. Somut olayda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin yapılan değerlendirmeler de gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespitine, ihlalin ortadan kaldırılmasına ve 35.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlalinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için ayrıca manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Nazilli İnfaz Hâkimliğine (E. 2019/1342, K.2019/1675) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ DOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/9098 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9098

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ DOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9098)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Ali DOĞAN

2. Aynur TAŞKIRAN

3. Ayşe DOĞAN

4. Elif DOĞAN

5. Fatma ERCAN

6. Güvercin ESER

7. Aziz DOĞAN

8. Ayşe ANUŞ

9. Cennet DOĞAN

10. İmren DOĞAN

11. Mehmet DOĞAN

Vekili : Av. Uğur ERİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 1993 yılında meydana gelen silahlı saldırı sonucundaki ölüme ilişkin etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle yaşam hakkının, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında açılan davanın reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculların murisi M.D., Pazarcık-Kahramanmaraş'ta bulunan Karaağaç köyündeki evlerinde 1993 yılında gece geç saatlerde kimliği belirsiz kişi veya kişiler tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırı sonucunda ölmüş, başvurucu Ayşe Doğan ise yaralanmıştır.

3. Olayla ilgili olarak Pazarcık Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından başlatılan soruşturmada faili meçhul şahıslar hakkında daimî arama kararı verilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığınca 15/6/2010 tarihinde faillerin yakalanamaması ve zamanaşımı müddetinin dolması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz üzerine zamanaşımı müddetinin 20 yıl olduğu gerekçesiyle Cumhuriyet Başsavcılığının kararı kaldırılmışsa da 27/11/2013 tarihinde yine aynı gerekçe ile kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu karara itiraz edilip edilmediği ise başvuru formu ile ekinde yer alan belgelerden anlaşılamamıştır.

4. Başvurucular, murislerinin terör eylemi sonucunda öldürüldüğünü ileri sürerek 5233 sayılı Kanun uyarınca destekten yoksun kalma tazminatı ödenmesi istemiyle 12/6/2006 tarihinde Kahramanmaraş Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) müracaatta bulunmuştur.

5. Komisyon, M.D.nin yasa dışı örgüt üyelerince ve örgütün amaçları doğrultusunda ya da geçici köy korucusu ve özel harekat timleri tarafından öldürüldüğünü ortaya koyan başvuru sahiplerinin varsayımları dışında herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığını gerekçe göstererek taleplerin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucular 6/2/2009 tarihinde Gaziantep 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) işlemin iptali için dava açmıştır. Mahkeme, Cumhuriyet Başsavcılığı dosyasındaki bulgulara işaretle başvuruculların murisinin yasa dışı örgüt üyesi tarafından ve örgüt amaçları doğrultusunda öldürüldüğüne ya da olayın geçici köy korucusu veya özel harekat timlerince gerçekleştirildiğine ilişkin kesin bir delil bulunmaması, Cumhuriyet Başsavcılığı dosyasının hâlen soruşturma aşamasında olması ve olayın hangi amaçla ve kim tarafından gerçekleştirildiği yönünde kesin bir delil elde edilememiş olması karşısında, başvuruculların 5233 sayılı Kanundan yararlandırılması mümkün olmadığından, tesis olunan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

7. Kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay Onbeşinci Dairesi (Daire) 2011 yılında kararın bozulmasına hükmetmiştir. Daire; davacılar murisinin kişisel husumet nedeniyle öldürüldüğüne ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, davacılar murisinin ölümüne ve eşinin yaralanmasına ilişkin olayın, olay tarihinde yörede meydana gelen terör olaylarının bir sonucu olduğu kanaatine varıldığından uğranılan özel ve olağandışı zararın 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmin edilmesi hakkaniyet gereği olup başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık, davanın reddi yolunda verilen Mahkeme kararında hukuki isabet bulunmadığını değerlendirmiştir.

8. Bozma kararı üzerine dosyanın devredildiği Kahramanmaraş İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) Gaziantep 2. İdare Mahkemesinin kararında ısrar ve ret kararı vermiştir.

9. Israr kararı üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, İdare Mahkemesi kararının hukuka uygun olduğunu kabul ederek temyiz taleplerinin reddine 5/11/2018 tarihinde karar vermiştir. Karar düzeltme istemleri de 11/12/2019 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucular, nihai hükmü 9/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

11. Başvurucular; ölüme ilişkin maddi koşulların aydınlatılmadığını, şüphelerin yargısal mercilerce giderilmediğini, ceza soruşturmasında olayın güvenlik güçlerince gerçekleştirilmiş olması ihtimaline rağmen etkili soruşturma yürütülmediğini beyan ederek yaşam hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

12. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

14. Kasıtlı öldürme olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Asya Göres ve diğerleri [GK], B. No: 2018/15851, 1/12/2022, § 74).

15. Başvuruculara yetkili makamlara müracaat etmelerine rağmen doğal olmayan bir ölümle ilgili soruşturma başlatılmamışsa veya başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa ya da soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve soruşturma başlatılmadığının yahut etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdırlar. Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu [1.B.], B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 87).

16. Soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler ve gerçekçi varsayımlar bulunduğu ve soruşturmanın ilerlemesini sağlayıcı tedbirler alındığı sürece başvuruculardan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları da beklenmemelidir. Ancak bu hâlde dahi soruşturmanın daha sonra etkisizleştiğini öğrenen başvurucular, durumun farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren süresi içinde bireysel başvuruda bulunmalıdırlar (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu,§ 88).

17. Başvuruya konu somut olayda başvuruculara yakınının öldürülmesi nedeniyle yürütülen soruşturmada daimi arama kararı verilmiştir. 15/6/2010 tarihinde ise dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itiraz, dava zamanaşımı süresinin 20 yıl olduğu gerekçesiyle kabul edilmiştir. Başsavcılık 27/11/2013 tarihinde de -dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle- kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Dolayısıyla soruşturma aslında daimi arama kararı verilmesiyle etkisiz bir hâle gelmiştir. Buna rağmen başvurucular, ölüm olayı hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar da verilmesine karşın başvuru yapmak için 5233 sayılı kanun kapsamında yaptıkları başvuruyla ilgili

yargısal sürecin nihayete ermesini beklemiştir. Oysa 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun ve bu başvurunun reddi üzerine yürütülen yargısal sürecin başvuru süresine bir etkisi bulunmamaktadır (Sözü edilen tazminat yolunun devletin yaşamı koruma yükümlülüğü yönünden deetkili bir yol olmadığının değerlendirildiği örnek karar için bkz. Aziz Biter ve diğerleri [1.B.], B. No: 2015/4603, 19/2/2019, §§56-78).Bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası, soruşturmanın etkisizliğinin fark edilmesi gereken tarihten itibaren süresi içinde dile getirilmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Başvurucular; murislerinin ölümüyle sonuçlandığı belirtilen olayın gelişimi, oluş şekli ve niteliği dikkate alındığında olayın o tarihlerde yörede yaşanan yaygın ve yoğun terör olaylarının bir sonucu olduğunu ve 5233 sayılı Kanun kapsamında kaldığını buna rağmen davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini belirtmiştir.

20. 5233 sayılı Kanun uyarınca yapılan taleplerin belirtilen Kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu, Kanun’un kapsamının belirlenmesine ilişkin mevzuat hükümlerinin yorumu ve somut olayın bu ölçüt uyarınca değerlendirilmesi konusundaki takdir yetkisi yargı mercilerine aittir (Ali Şaşkın ve diğerleri [2.B], B. No: 2013/6819, 21/4/2016, § 38).

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2.B], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

22. Somut olayda başvurucular, murislerinin terör olayları kapsamında öldürüldüğünü ileri sürerek bu olay nedeniyle yaşadıkları maddi ve manevi zararların tazminini talep etmiştir. Söz konusu talebin sadece 5233 sayılı Kanun kapsamında olduğunun özellikle vurgulanması gerekmektedir. İdare Mahkemesi tarafından da talep doğrultusunda sadece 5233 sayılı Kanun uyarınca inceleme yapılarak başvuruculaın murislerinin ölümüne ilişkin olarak özetle olayın terör eyleminden kaynaklandığı yönünde kesin bir tespite dayanmadığı kabul edilmiştir (kararın ayrıntıları için bkz. § 6). Bu kapsamda İdare Mahkemesi kararındaki gerekçe ve başvuruculaın iddiaları gözönüne alındığında, değerlendirme ve yorumlarda herhangi bir keyfîliğin veya bariz takdir hatasının söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir.

23. Bu doğrultuda başvurucular tarafından ileri sürülen iddialar, yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu değerlendirilerek mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuruculaın şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatine varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

25. Başvurucular, yargılamanın makul sürede neticelendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiş; 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'da yapılan değişiklikler üzerine Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 51-75) kararında bu konuyu yeniden değerlendirmiştir. Anılan kararda 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda 7499 sayılı Kanun'la makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılmadan önce doğrudan Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı getirildiğine de dikkat çekilmiş, 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik uyarınca, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla ilgili Tazminat Komisyonuna başvuru yolu etkili görülmekle doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun ikincillik ilkesinin gereği olarak, başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN SARI

B. No: 2020/17577 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN SARI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17577)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Hüseyin SARI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümlüye kurum dışından gelen bir dokümanın ceza infaz kurumu idaresince verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Akhisar T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucuya ailesi tarafından posta yoluyla bilgisayar çıktısı biçiminde bir doküman gönderilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığınca (Eğitim Kurulu) doküman incelenmiş; bilgisayar çıktısı niteliğinde ve yayınevi, yazarı, basım tarihi gibi süreli süresiz yayınlarda bulunması gereken bilgilerin bulunmadığı, kapağının olmadığı dolayısıyla yayın kapsamına girmediği gerekçeleriyle başvuru konusu dokümanın başvurucuya verilmeyerek Kurumda saklanmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, Eğitim Kurulu kararı sonrasında Akhisar İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Hâkimlik, Eğitim Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek şikâyeti reddetmiştir. Başvurucu, Hâkimliğin kararına karşı itiraz kanun

yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Akhisar Ağır Ceza Mahkemesi, Hâkimliğin kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek 13/5/2020 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 26/5/2020 tarihinde öğrenmiş 1/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; yazdığı şiirleri bilgisayarda yazılması için ailesine gönderdiğini, daha sonra bilgisayar çıktısının posta yoluyla kendisine gönderildiğini, Eğitim Kurulu kararıyla söz konusu çıktının verilmediğini ve alıkonulduğunu, bilgisayar çıktısının içeriğinde kanuna aykırı bir yazının bulunmadığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği şikâyetine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara, Eğitim Kurulunun ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiştir. Başvurucunun kendisine teslim edilmeyen çıktıyı daha önce el yazısıyla yazdığı ve kendisine ait şiirlerden oluştuğu iddiasının araştırılmasında başvurucunun gönderdiği el yazısı dokümanla kendisine gelen bilgisayar çıktısı şeklindeki dokümanın karşılaştırılması, içeriğinde kurum güvenliğini tehlikeye sokacak bir hususun bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerektiği, bunun ise ceza infaz kurumunun koşulları ve görevlilerin iş yükü dikkate alındığında karşılanabilir, makul bir beklenti niteliğinde olmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği hususunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki şikâyetlerini genel olarak tekrarlamıştır.

10. Başvurucuya posta yoluyla gelen dokümanın Ceza İnfaz Kurumu tarafından alıkonularak başvurucuya verilmemesinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

11. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

12. Anayasa Mahkemesi Diyadin Akdemir (B. No: 2015/9562, 4/4/2018) kararında tutuklu ve hükümlülere gönderilen fotokopi şeklindeki dokümanların Anayasa Mahkemesince kabul edilen ilke ve kriterler ışığında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca yapılacak denetime tabi tutulmasının ceza infaz kurumu idareleri ve derece mahkemelerine makul olmayan bir yükümlülük getirilmesi anlamına geleceğine karar vermiştir (Diyadin Akdemir, § 21). Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesine göre fotokopi şeklindeki dokümanların zorlayıcı bir ihtiyaç olmadığı müddetçe, herhangi bir denetime tabi tutulmaksızın ceza infaz kurumuna alınmaması kural olarak Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz (Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 46).

13. Somut olayda başvurucu, söz konusu dokümanın kendisinin oluşturduğu şiirlerin bilgisayarda yazılmış hâli olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu, kendisi tarafından yazılmış şiirlerin bilgisayarda yazılmış şekillerine erişmesinin kendisi için zorlayıcı bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymamıştır. Bunun yerine kendisi tarafından oluşturulduğunu ileri sürdüğü dokümanın verilmemesinin hak ihlali oluşturduğunu belirtmekle yetinmiştir. Hükümlü ve tutuklulara gönderilen fotokopi şeklindeki dokümanların Anayasa Mahkemesince kabul edilen ilke ve kriterler ışığında anılan hükme göre yapılacak denetime tabi tutulmasının beklenmesi, ceza infaz kurumu idareleri ve yargı makamları üzerine makul olmayan bir yükümlülük getirilmesi anlamına gelir. Sonuç olarak başvurucunun kendisine gönderilen fotokopi niteliğindeki bilgisayar çıktısı dokümanın denetiminin mümkün olmadığından bahisle hükümlü olan başvurucuya verilmemesi şeklindeki müdahalenin ifade özgürlüğü yönünden bir ihlal teşkil etmediğinin açık olduğu değerlendirilmiştir.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

15. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADİR İNAN

B. No: 2020/23928 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR İNAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23928)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Kadir İNAN

Vekilleri : Av. Mustafa KAYMAK

Av. Seçkin TÜRKOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan gizli tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyon 2020/24098 numaralı bireysel başvurunun hukuki irtibat nedeniyle 2020/23928 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

6. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun örgüt yöneticisi olma suçundan cezalandırılması talebiyle 21/11/2013 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun gizli tanıkların anlatımları neticesinde atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

7. İddianamenin kabulü ile açılan dava Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Daha sonrasında devir işlemi nedeniyle yargılamaya Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) devam edilmiştir. Duruşma, kırk sekiz celsede bitirilmiştir. Celse arasında gizli tanıklar Yenidoğan 2, 2013/4 ve Yenidoğan 3'ün dinlenilmesine karar verilmiştir.

8. 22/6/2015 tarihli kırk birinci celsede Mahkemece duruşmada hazır olan gizli tanıklar Yenidoğan 2 ve 2013/4 dinlenmiştir. Gizli tanık Yenidoğan 2 alınan beyanında özetle; A.Ö. ve adamları herhangi bir kimseden bir şey istediklerinde veya birileriyle hoşlarına gitmeyen bir durum yaşadıklarında yanlarında bulunan adamlar ile her an silahlı eylem gerçekleştirebildiklerini,gerçekleştirdikleri silahlı eylemlerin para, güç gösterisi ve keyif için yapılan eylemler olduğunu, ortağının başvurucu Kadir İnan olduğunu, cezaevine girdiği zaman kendisine Kadir İnan'ın bakacağını söylediğini ifade etmiştir. Yine aynı celse dinlenilen gizli tanık 2013/4 alınan beyanında özetle; örgütün genellikle 20 yaş altı, uyuşturucu ticareti, adam öldürme, silah kullanma, taşıma, tehdit, gasp, hırsızlık gibi suç sicilleri olan şahıslardan oluştuğunu, A.Ö. isimli kişinin örgütün lideri olduğunu, Y.Ö.isimli kişinin başvurucu Kadir İnan ve adamlarını kullandığını, A.Ö. isimli kişinin Kadir İnan'ı bundan sonra yanına aldığını, örgüt içerisinde de kendisine karşı (başvurucu) bir saygı olduğunu, Kadir İnan'ın, A.Ö. liderliğindeki suç örgütünün yöneticisi olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu müdafii gizli tanıklara sorularını sormuş; aleyhe olan hususları kabul etmediğini ve gizli tanık anlatımlarına karşı esasla birlikte savunmasını yapacağını belirtmiştir. Yine aynı celse Mahkeme, gizli tanık Yenidoğan 3'ün temin edilememesi ve bundan dolayı duruşmanın uzunca bir zaman ertelenmesi nedeniyle dinlenilmesinden vazgeçilmesine, hazırlık ifadesinin bir sonraki celsede okunmasına karar verilmiştir.

9. Kırk ikinci celsede gizli tanık Yenidoğan 3'ün hazırlık beyanı duruşmada okunmuştur. Gizli tanık Yenidoğan 3 okunan beyanında özetle; A.Ö. isimli kişinin cezaevinden çıktıktan sonra silahlı 6-7 şahıs ile birlikte dolaştığını, A.Ö., Kadir İnan ve L.Ç.nin, N.A. isimli kişinin sözünden çıkmadıklarını ve birlikte hareket ettiklerini, Kadir İnan'ın uyuşturucu rantından dolayı ters düştüğü şahıslara karşı, cezaevinden firar ettikten sonra yanına topladığı yüzleri maskeli ve ellerinde uzun namlulu silahlar bulunan çocuklar ile uyuşturucu tezgâhlarında duran torbacıları yaraladığı ve uyuşturucu pazarını ele geçirdiğini, Kadir İnan'ın Hıdırlık bölgesinde Yenidoğan semtinin tepe bölgesinde uyuşturucunun satıldığı tezgahları kendisine bağladığını ifade etmiştir.

10. Kırk yedinci celsede başvurucu müdafii esasa ilişkin savunmasını yapmıştır. Mahkeme, başvurucunun gizli tanıkların anlatımları neticesinde örgüt yöneticisi olma suçunu işlediğinden bahisle mahkûmiyetine karar vermiştir.

11. Başvurucu, anılan karara karşı 4/3/2016 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuş; gerekçeli temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra gizli tanık 2013/4'ü sorgulama imkânı bulamadığını ileri sürmüştür.

12. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 13/7/2020 tarihinde temyiz talebinin reddi ile hükmün onanmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 5/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Sanığın savunma delillerinin toplanması istemi" kenar başlıklı 177. maddesi şöyledir:

"(1) Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu hususta dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hâkime verir.

(2) Bu dilekçe üzerine verilecek karar, kendisine derhâl bildirilir.

(3) Sanığın kabul edilen istemleri, Cumhuriyet savcısına da bildirilir."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri" kenar başlıklı 180. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

(2) Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

(...)

(5) Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden

veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada anlatılması zorunlu belge ve tutanaklar" kenar başlıklı 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada okunmayacak belgeler" kenar başlıklı 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

(...)

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Fikret Karahan/Türkiye (B. No: 53848/07, 16/3/2021) kararında; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların, sanık müdafiinin katıldığı ancak sanığın hazır bulunmadığı duruşmada dinlenmesinin yargılamanın adilliğini zedeleyip zedelemediğini değerlendirmiştir. Anılan karardaki belirlemelere göre silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan yargılanan başvurucu, tanık E.A.nın gerçekleştirdiği fotoğraf teşhis işlemine ve soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki beyanlarına dayanılarak cezalandırılmıştır (Fikret Karahan/Türkiye, § 54). Somut olayda E.A. yargılamanın yapıldığı mahkeme tarafından duruşmada dinlenmiştir. Tutuklu olarak yargılanan başvurucu ise E.A.nın beyanlarının tespit edildiği celsede hazır edilmemiştir. E.A.nın başvuranın huzurunda dinlenmemesi için iyi bir neden olduğuna dair bir tespite ulaşamadığını açıklayan AİHM, E.A.nın soruşturma aşamasındaki beyanının, mahkûmiyet kararının verilmesinde belirleyici bir delil olarak kullanıldığını kabul etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, §§ 42-46).

23. AİHM Fikret Karahan/Türkiye kararında, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan

tanığın yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda, sanığın katılmadığı celsede dinlenmesinin olumsuz sonuçları olacağını kabul etmiştir. AİHM bu durumda tanığın sanık müdafiinin hazır bulunduğu ve soru sorma imkânına kavuştuğu bir celsede dinlenmiş olmasının ortaya çıkan olumsuzların telafisi için yeterli düzeyde dengeleyici bir güvence olup olmayacağını tartışmıştır (Fikret Karahan/Türkiye, §§ 47-55). Öncelikle, AİHM sanığın katılmadığı bir celsede müdafiinin tanığa doğrudan soru sorabilmesinin -bazı durumlarda- yeterli bir karşı dengeleyici güvence olabileceğini kabul etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, § 54). Bununla birlikte AİHM bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verirken mahkûmiyet kararına esas alınan tanık beyanının güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Somut olayda tanığın, bilgi sağlaması karşılığında etkin pişmanlık düzenlemelerine göre belirli avantajlardan yararlanma imkanının doğduğuna ve duruşmada kendisine gösterilen fotoğraftaki kişinin başvurucu olduğundan emin olmadığına dair beyanına vurgu yapan AİHM, anılan delilin güvenilirliğinin zayıfladığını kabul etmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, §§ 50-52).

24. AİHM, yargılamayı yürüten mahkeme huzurunda dinlenmesine bağlı olarak tanığın tavrı ve güvenilirliği hakkında gözlem yapma fırsatına sahip olunduğunu kabul etmiştir. Ayrıca kararda tanığın dinlendiği celsede başvurucu müdafiinin hazır bulunmasının bazı durumlarda savunma haklarının gözetilmesi bakımından yeterli olabileceği de belirtilmiştir. Buna ek olarak başvuranın, tanığın beyanlarından haberdar olduğu, bunların doğruluğuna ve güvenilirliğine itiraz etme ve olaylara ilişkin kendi yorumunu sunma fırsatına sahip olduğu da ifade edilmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, § 54). Bununla birlikte ceza yargılamasının merkezinde başvurucunun fiziksel teşhisinin bulunduğunu ve bu hususta bir belirsizliğin oluştuğunu düşünen AİHM, anılan belirsizliğin müdafiin tanığı sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırılamayacağını kabul etmiştir. Buna göre AİHM canlı teşhisin önemli rol oynadığı ve teşhisle ilgili belirsizliğin bulunduğu davalarda başvurucunun, tanığın beyanlarının tespit edildiği duruşmada bizzat bulunmasının büyük önem taşıdığını belirtmiştir (Fikret Karahan/Türkiye, § 55).

25. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Abdulkerim Kahraman, B. No: 2020/37267, 11/5/2023, §§ 27-28; Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 30/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; tanıkların beyanları alındığı, bu beyanlara karşı başvurucu ve müdafiiden itiraz ve savunmalarını sunmalarının istendiği, başvurucu ve müdafiinin söz konusu tanık ifadelerine yönelik savunmalarını Mahkemeye sunduğu ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir. Başvurucu, bireysel başvuru formunda beyanları hükme esas alınan gizli tanıklar Yenidoğan 2, 2013/4 ve Yenidoğan 3'ün ifadelerinin hükme esas alındığını ileri sürmüşse de istinaf ve temyiz kanun yolu başvuru dilekçelerinde tanık sorgulama hakkı itirazını gizli tanıklar Yenidoğan 2 ve Yenidoğan 3 açısından dile getirmemiş ve yalnızca gizli tanık 2013/4 yönünden ileri sürmüştür (bkz. § 11). Dolayısıyla kanun yollarına başvuru dilekçeleri ile tanık sorgulama hakkına yönelik bireysel başvuru formunda yer verilen anlatımlar birlikte değerlendirildiğinde gizli tanıklar Yenidoğan 2 ve Yenidoğan 3'ün beyanlarıyla ilgili olarak tanık sorgulama hakkı yönünden başvuru yolları usulüne uygun tüketilmediğinden başvurucunun anılan hakka yönelik ihlal iddiası yalnızca gizli tanık 2013/4'ün yargılama sırasında mahkûmiyet kararına esas alınan beyanıyla sınırlı olarak incelenmiştir.

1. Genel İlkeler

31. Anayasa Mahkemesi birçok kararında tanık kavramını özerk olarak yorumlamış ve tanığın sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi olabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda suçun iştirak edeni, olayın mağduru, şikâyetçi (müşteki), devletin görevlendirdiği gizli/gizli olmayan soruşturmacı da tanık olabilir (Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015, § 35).

32. Anayasa Mahkemesi yine benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin birçok kararında tanık dinletme ve sorgulama hakkıyla ilgili ilkeleri belirlemiştir.

33. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36; Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda Mahkeme gizli tanıkların anlatımları neticesinde örgüt yöneticisi olma suçunu işlediğini kabul ettiği başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Mahkûmiyet

kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı gizli tanıkların başvurucunun diğer örgüt lideri A.Ö.nün ortağı olduğu, örgüt içerisinde kendisine karşı bir saygı olduğu, A.Ö. liderliğindeki suç örgütünün yöneticisi olduğu, uyuşturucu rantından dolayı ters düştüğü şahıslara karşı, cezaevinden firar ettikten sonra yanına topladığı yüzleri maskeli ve ellerinde uzun namlulu silahlar bulunan çocuklar ile uyuşturucu tezgâhlarında duran torbacıları yaraladığı ve uyuşturucu pazarını ele geçirdiği ifadeleri hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararda, duruşmada dinlenilen gizli tanık 2013/4'ün, başvurucunun (sanığın) da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesine ilişkin olarak geçerli bir nedene yer verilmemiştir. Ancak böyle bir nedenin gösterilmemiş olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Tanık sorgulama hakkına ilişkin yukarıda belirtilen testin diğer aşamalarının da değerlendirilmesi gerekir.

35. Mahkeme gerekçesinden anlaşılacağı üzere gizli tanık 2013/4'ün beyanının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici delil olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle üçüncü aşama olarak savunma tarafının tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle karşılaştığı zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği belirlenmelidir.

36. Suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı arttıkça duruşmada hazır bulunarak savunma yapmanın da öneminin artacağı hususunda tartışma bulunmamaktadır (Mehmet Ergün [GK], B. No: 2019/34180, 25/7/2023, § 41). Diğer bir ifadeyle sanığın yokluğunda beyanları tespit edilen tanığın müdafii huzurunda dinlenmesinin yeterli bir dengeleyici güvence olup olmadığı tartışılırken suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı da dikkate alınmalıdır.

37. Buna karşılık başvurucunun yokluğunda beyanda bulunan tanığın, sanık müdafiinin katıldığı ve soru sorma hakkını kullanabildiği duruşmada dinlenmesi, -bazı durumlarda- yeterli bir dengeleyici güvence olabilir. Diğer bir ifadeyle sanık ile tanığın yüzyüze gelmesinin önem arz etmediği davalarda sadece müdafiin, sanığın yokluğunda dinlenen tanığa doğrudan soru sorabilme imkanına ulaşması yeterli bir karşı dengeleyici güvence olarak kabul edilebilir. Bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verirken tanık beyanının, fiziksel teşhise ilişkin olup olmadığının ve güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının tespiti önemlidir. Bu kapsamda tek ya da belirleyici delilin, fiziksel teşhise ya da maddi olaya ilişkin tanık beyanı olduğu bir ceza yargılamasında sanığın bu delilin güvenilirliğine etkili bir şekilde itiraz edebilmesi için tanık ile aynı duruşmada bulunması gerekebilir.

38. Somut olayda başvurucunun duruşma sırasında dinlenmediğinden şikâyetçi olduğu gizli tanık 2013/4, başvurucu müdafiinin katıldığı bir duruşmada dinlenmiş; müdafii bu duruşmada tanığa soru sorma hakkını kullanabilmiştir (bkz. § 8). Bu kapsamda gizli tanık 2013/4'ün beyanlarında geçen, örgütün genellikle 20 yaş altı, uyuşturucu ticareti, adam öldürme, silah kullanma, taşıma, tehdit, gasp, hırsızlık gibi suç sicilleri olan şahıslardan oluştuğu, A.Ö. isimli kişinin örgütün lideri olduğu, Y.Ö. isimli kişinin başvurucu Kadir İnan ve adamlarını kullandığı, A.Ö. isimli kişinin Kadir İnan'ı bundan sonra yanına aldığı, örgüt içerisinde de başvurucuya karşı bir saygı olduğu, başvurucunun, A.Ö. liderliğindeki suç örgütünün yöneticisi olduğu şeklindeki ifadeleri hükme esas alınmıştır.

39. Bu çerçevede gizli tanık 2013/4'ün, başvurucu müdafiinin de hazır olduğu celsede alınan ve başvurucunun örgütteki konumuna ilişkin beyanına karşı başvurucu, başvuru formunda soyut bir şekilde tanığın beyanlarına itibar edilemeyeceği, ifadelerin inandırıcılıktan ve

gerçeklikten uzak olduğu ve ona dikte ettirildiği itirazında bulunmuş, ancak bunlar dışında hangi makul gerekçelerle tanığın kendisi tarafından da sorgulanması gerektiğine dairbir açıklama yapmamıştır. Tanık beyanının niteliği dikkate alındığında, başvurucu müdafiinin delilin güvenilirliğine ilişkin iddia ve itirazlarını başvurucu kadar etkili bir şekilde ortaya koyamayacağı söylenemez. Nitekim başvurucunun yokluğunda dinlenen tanık beyanına karşı müdafiinin, hazır bulunduğu duruşmada tanığı sorgulama ve itiraz etme imkânı olmuştur. Bunun dışında yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı da tanınmıştır.

40. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun tanığa soru sorma imkânını elde edememesiyle oluşan dengesizliğin müdafiinin tanığı sorgulayabilmesiyle ortadan kaldırıldığı kabul edilmelidir. Böylelikle gizli tanık 2013/4'ün başvurucu müdafii tarafından sorgulama imkânı bulurken başvurucu tarafından sorgulanamamasının yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan çıkarmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle tanık sorgulama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SADIK YILMAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24134 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24134

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADIK YILMAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24134)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucular : 1. Sadık YILMAZ

2. Pınar BAHÇECİ

3. Umut Can YILMAZ

Vekili : Av. Bülent MARAKLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu ölüm olayının meydana gelmesi, bu olaydan doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının ölümle neticelenen olayın seyri ile sağlık çalışanlarının olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân vermemesi ve yargılamanın makul bir süratle yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci başvurucunun eşi, diğer başvuruculaların annesi olan H.Y. 2/5/2012 tarihinde Çukurova Aşkım Tüfekçi Devlet Hastanesinde (Hastane) morbid obezite nedeniyle mide küçültme ameliyatına alınmıştır. Anılan tıbbi müdahale sonrasında yapılan kontrollerde drenden kaçak olduğu belirlenerek 21/5/2012 tarihinde yeniden ameliyata alınan H.Y., 29/5/2012 tarihinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesine (Üniversite Hastanesi) sevk edilmiştir. H.Y., Üniversite Hastanesi yoğun bakım servisindeki tedavisi sırasında 7/7/2012 tarihinde vefat etmiştir.

3. Başvurucular 7/2/2013 tarihinde Adana 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde; ölen yakınlarının farklı bir sağlık sorunu olmaksızın yalnızca aşırı kilolu olması nedeniyle -hekim tavsiyesi üzerine- ameliyatı kabul ettiğini beyan etmiştir. Tıbbi müdahale sırasında H.Y.nin yemek borusunun kesildiğini ayrıca anılan müdahaleden sonraki tedavi sürecinde sıvı alımına izin verilmesi nedeniyle akciğerinin zarar gördüğünü belirten başvurucular, meydana gelen neticenin ilgili hekimin kusurlu davranışlarından kaynaklandığını belirterek toplam 370.000 TL destekten yoksun kalma tazminatı ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

4. Mahkeme, dosyayı bilirkişi incelemesi için Adli Tıp Kurumuna (ATK) göndermiştir. ATK 1. İhtisas Kurulu 26/2/2014 tarihli raporunda; H.Y.ye uygulanan tanı ve tedavinin tıp kurallarına uygun olduğunu, cerrahi operasyon sonrası gelişen durumların olası komplikasyonlar olduğunu bildirmiştir. Raporda, ayrıca söz konusu komplikasyonların fark edilerek anılan kişiye müdahale edildiği ve sorunun devamı nedeniyle bir üst merkeze sevkinin yapıldığı vurgulanarak davalı idareye yönelik hizmet kusuru tespit edilemediği sonucuna ulaşmıştır. Başvurucular, rapora itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; cerrahi müdahale sırasında H.Y.nin yemek borusunun kesilmesine ve akabindeki tedavi sürecinde sıvı almasına izin verilmesine ilişkin bir açıklama yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular, ayrıca hekimin tıbbi müdahale öncesinde işlemin olası sonuçları hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapmadığını beyan etmiştir.

5. Mahkeme 30/4/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; ATK raporuna atıfla H.Y.ye uygulanan tanı ve tedavilerin tıp kurallarına uygun olduğu, cerrahi operasyon sonrası gelişen durumların olası komplikasyon niteliği taşıması nedeniyle idareye atfedilebilecek bir hizmet kusurunun bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Başvurucular, itiraz dilekçesinde ileri sürdükleri hususları tekrar ederek temyiz talebinde bulunmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi 4/11/2019 tarihinde vekâlet ücreti dışındaki temyiz taleplerinin reddine, hükmün vekâlet ücretine ilişkin kısmının düzeltilerek onanmasına oyçokluğuyla karar vermiştir. Karşıoy gerekçesinde; başvuruculara davaya konu tıbbi müdahaleden önce işlemin olası sonuçlarına ilişkin ayrıntılı bilgilendirme yapılmadığını ileri sürdükleri nitekim hasta dosyasındaki onam formunun matbu nitelikte olup somut olaya ilişkin bilgilendirme içermediğinin anlaşılması karşısında başvurucular lehinde manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

7. Başvurucular, nihai kararı 2/6/2020 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurucunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular; yakınlarının ölümü ile sonuçlanan tıbbi müdahale sürecinde anılan işlemin olası sonuçları hakkında bilgilendirme yapılmadığını, hatalı müdahalede bulunularak H.Y.nin yemek borusunun kesildiğini ayrıca tedavisi sırasında sıvı alımına izin verilmesinin akciğerlerinde hasar oluşturduğunu beyan etmiştir. Yargılama sürecinde ileri sürdükleri somut olguları gözardı eden bilirkişi raporuna yönelik itirazlarının Mahkemece dikkate alınmadığını ve yaklaşık yedi yıl gibi uzun bir sürede karar verilebildiğini belirten başvurucular, davanın haksız şekilde reddedilmesinin sonucu olarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal

edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları ile ilgili mevzuat hükümlerine yer verilerek mevcut başvuru kapsamındaki ihlal iddialarına ilişkin incelemede bu hususların dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması için bazı pozitif yükümlülükler de yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 57, 58).

14. Anılan pozitif yükümlülükler, sağlık alanında yürütülen faaliyetler için de geçerlidir. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde; herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak ... amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği ve bu görevini kamu kesimindeki ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır. Bu sebeple devlet; sağlık hizmetlerini, kamu veya özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirildiğine bakmadan hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §§ 34, 35; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 59, 60). Şüphesiz anılan düzenlemeler, sağlık personellerinin sahip olmaları gereken yüksek mesleki standartları da içermelidir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 81).

15. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§ 52, 54; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, § 61).

16. Kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunsa da kasıtlı olmayan eylemler açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu bakımdan genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu ortaya çıktığı iddia edilen, bir başka ifadeyle tedavinin kusurlu, yanlış veya gecikmiş olması ya da sağlık çalışanlarının tedavi sırasındaki koordinasyon eksiklikleri sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında da etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasıyla yerine getirilmiş sayılabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 84; bazı farklılıklarla

birlikte bkz. Nail Artuç, § 37; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 62-64).

17. Ölümün tıbbi ihmalden değil de sağlık durumunun ciddiyeti bilinen ya da bilinmesi gereken hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlarda, sorumlular aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşam hakkının ihlaline neden olabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 85; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Kenan Sayın, B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47).

18. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 86). Tıbbi ihmal iddiasıyla açılan tazminat talepli davalar yönünden etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü, özellikle yargılamanın makul sürede tamamlanmasını gerektirir. Bu gereklilik; gerçeklerin ve tıbbi tedavinin uygulanması sırasında yapılan muhtemel hataların bilinmesine, ilgili kurumların ve sağlık personelinin olası eksikliklerini gidermesine ve benzer hataların önlemesine, dolayısıyla sağlık hizmetlerinden yararlanan herkesin güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmektedir. Dolayısıyla gecikme için inandırıcı ve makul gerekçeler bulunmadığı sürece yargılamaların uzunluğu, yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin ihlaline neden olacaktır (Ayşe Terzi ve Mustafa Terzi, B. No: 2020/3325, 13/2/2024, § 12). Öte yandan yargı mercilerinin özenli inceleme yapmayükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

19. Son olarak ifade etmek gerekir ki herhangi bir davada bilirkişi incelemesine başvurulmasının gerekli olup olmadığına karar vermek ya da başvuru dosyasındaki mevcut tıbbi bilgilerden hareketle bir davada görüş bildiren bilirkişilerin vardıkları sonuçların veya sahip oldukları bilimsel bakış açılarının doğru olup olmadığını irdelemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Delillerin ve bilirkişi incelemesi de dâhil olmak üzere delillerin değerlendirilmesinde kullanılan araçların kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları kural olarak yargı mercilerinin takdirinde olan bir hususturve açık hata veya keyfîlik ihtiva etmemesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. Bu bakımdan tıbbi ihmal iddiasıyla yapılan başvurularda yaşam hakkının usul boyutunun incelenmesi sırasında yapılması gereken iş, başvuruya konu edilen tam yargı veya tazminat davasının, ölümle neticelenen olayın seyrini ve sağlık personelinin olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân verip vermediğini belirlemektir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 87; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Bağı Akay ve diğerleri, B. No: 2014/5101, 22/6/2017, § 56).

20. Somut başvuruda başvurucular, yakınlarının acil sağlık hizmetlerine erişimden mahrum bırakılması sonucu öldüğüne dair bir iddia ileri sürmemiştir. Başvurucular, yetkililerin bildikleri veya bilmeleri gereken sistemsel veya yapısal bir eksiklik bulunmasına rağmen gerekli tedbirlerin alınmaması ve/veya yapısal eksiklik sonucu yakınlarının acil sağlık hizmetlerine erişimden yoksun kalarak öldüğünü de iddia etmemiştir. Ayrıca başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler de buna işaret etmemektedir. Başvurucular, yakınlarına yönelik cerrahi müdahale sırasında ve müdahaleden sonraki tedavi sürecinde hatalı davranıldığı için öldüğünü öne sürmektedir. Bu tespitler doğrultusunda başvurunun tıbbi ihmale ilişkin olduğu kabul edilmelidir.

21. Tıbbi ihmal iddialarının söz konusu olduğu hâllerde devletin egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması yönündeki pozitif maddi yükümlülüğü, ister kamu hastanelerinin ister özel hastanelerin hastaların yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almalarını sağlayıp sağlık çalışanlarının yüksek mesleki standartlara sahip olmalarını temin edecek etkili bir mevzuat oluşturmaktan ibarettir. Oluşturulan mevzuat, kişilerin yaşamının korunması yönünden yapısal bir eksik olmadığı sürece sağlık çalışanlarının hastayı tedavi ederken yaptığı değerlendirme hataları, tedavi sürecindeki gecikmeler ya da tedavi sırasında sağlık çalışanları arasında yaşanan koordinasyon eksikleri devleti yaşam hakkının maddi boyutunun ihlalinden dolayı sorumlu tutmak için yeterli değildir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, §§ 89, 90). Olay tarihinde yürürlükteki hukuki çerçevenin başvuruculların yakınının yaşamının korunması konusunda herhangi bir eksiklik ihtiva etmediği görülmüştür. Dahası başvuruculların bu yönde bir şikâyeti de yoktur. Bu belirlemeler ışığında ve tedavi sürecindeki değerlendirme hatalarının yaşam hakkının maddi boyutunun ihlali için tek başına yeterli olmadığı da dikkate alındığında, somut başvuruda yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Anılan değerlendirmenin ardından yaşam hakkının usul boyutu kapsamında başvuruya konu edilen tam yargı davasının ölümle neticelenen olayın seyri ile sağlık çalışanlarının olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân verip vermediği, yargılamada makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilip getirilmediği incelenmelidir.

23. Somut olayda başvuruculların yakını H.Y.nin vefatının aydınlatılabilmesi için yargılama sürecinde ATK 1. İhtisas Kurulundan bilirkişi raporu alındığı görülmüştür. Anılan raporda; başvurucuya yapılan cerrahi müdahale sonrasında gelişen durumların olası komplikasyon niteliği taşıması nedeniyle başvurucunun tedavisine katılan hekimlere ve yardımcı personeline atfı kabil kusur bulunmadığı bildirilmiştir. Başvurucular tarafından yakınlarının yemek borusunda oluşan kesi ile ilgili bir açıklama yapılmadığı, tedavi sürecinde H.Y.nin sıvı almasına izin verilmesi nedeniyle akciğerlerinin zarar gördüğü, ayrıca müdahaleden önce imzalatılan aydınlatılmış onamın yetersiz olduğuna ilişkin itirazda bulunulmuştur ancak Mahkemenin başvuruculların esasa etkili olduğu değerlendirilen iddia ve itirazlarını karşılamak üzere anılan cerrahi müdahale ve tedavi sürecinde sağlık personeline neden kusur atfedilemeyeceğini objektif ve bilimsel veriler çerçevesinde aydınlatabilecek bir ek rapor ya da yeni bir bilirkişi raporu almaksızın karar verdiği görülmüştür.

24. Bununla beraber 2013 yılında başlayan tazminat talebine ilişkin yargılama süreci 6 yıl 8 ay 23 günde kesin olarak tamamlanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere tıbbi ihmal bağlamında yaşam hakkı kapsamındaki usul yükümlülüğü, yargılamaların makul bir süre içerisinde tamamlanması güvencesini de barındırmaktadır. Tıbbi ihmal davalarının makul bir süratle yürütülmesi, hata/ihmal tespit edildiği takdirde benzerlerinin önlenmesi bağlamında sağlık hizmetinden faydalanan herkesin güvenliği açısından önem arz etmektedir. Başvuruculların yakınının 2012 yılında vefat ettiği, bilirkişi incelemesine konu tıbbi belgelerin dava açıldığı tarihte hâlihazırda mevcut olduğu ve yargılamanın bu bağlamda belirsizlik, bilgi/belgeye ulaşmada güçlük ve/veya olağanüstü bir karmaşıklık içermediği anlaşılmıştır. Diğer taraftan tazminat davası sürecinde mevcut olan tıbbi belgeler üzerinden bilirkişi görüşü alınmasının dava sürecini uzatacağı, bilimsel raporun yazılmasının zaman alacağı açık olmakla birlikte hazırlanma süresi yaklaşık beş aya [Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından yapılan tespitlere göre] tekabül ettiği anlaşılan raporun tek başına yedi yıla yaklaşan yargılama süresini haklı ve makul kılacak bir sebep oluşturmadığı değerlendirilmiştir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında yargılamanın

makul bir süratle yürütüldüğünden söz edilemeyecektir. Bu itibarla tazminat davasına ilişkin yargısal sürecin olayın seyrini ve sağlık personelinin olası sorumluluğunu aydınlatmaya imân vermediği gibi söz konusu sürecin makul bir süratle yürütülmemesi nedeniyle de yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği kanaatine ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülükler bağlamında usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Yaşam hakkının usul boyutu yönünden ihlalinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için ayrıca manevi zararları karşılığında başvuruculara -talepleriyle bağlı kalınarak- net 100.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 2. İdare Mahkemesine (E.2013/298, K.2014/963) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 100.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAVUZ SELİM EROL

B. No: 2020/26004 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAVUZ SELİM EROL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26004)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Yavuz Selim EROL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya hücreye koyma cezası verilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümözlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu hakkında Kurum Disiplin Kurulunun 15/6/2020 tarihli kararıyla 4 gün hücreye koyma şeklinde disiplin cezası verilmiştir. Kararın gerekçesinde; kurum görevlilerince tanzim edilen tutanak, başvurucunun savunması, tanık ifadeleri, olayla ilgili CD görüntülerinin birlikte değerlendirildiği belirtilerek başvurucunun koğuşta çöp poşetlerini bantlayarak kendisine urgan yaptığı gerekçesiyle disiplin cezası verildiği vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun savunmasında spor yapmak ve ip atlamak için çöp poşetlerini bantladığını beyan ettiğinin anlaşıldığı ancak yapılan aletin başvurucuya ve diğer hükümlülere/tutuklulara zarar verme amacıyla kullanılabileceğinin değerlendirildiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendi gereğince 4 gün süreyle hücreye koyma cezası verilmiştir.

3. Anılan Kurul kararında yer verilen tanık ifadelerinde koğuşta bulunan ipin sadece spor amaçlı kullanıldığı, başka bir amaç için kullanılmadığı, başvurucunun millî sporcu olması nedeniyle sürekli spor yaptığı, gerekli spor ekipmanları olmadığından çöp poşetini ip atlamak için kullandığı şeklindedir.

4. Başvurucu; bu karara karşı İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) yaptığı şikâyet başvurusunda çöp poşetiyle ip atladığı sırada kurum görevlilerinin gördüğünü, bu malzemenin kendisinden alındığını, çöp poşetini kantinden aldığını ve kimseye zarar vermek amacıyla kullanmadığını, millî sporcu olması nedeniyle spor amaçlı kullandığını belirterek verilen disiplin cezasının kaldırılmasını talep etmiştir. Ayrıca başvurucu, hakkındaki disiplin soruşturmasında video görüntüleri ve tanık beyanlarında yer alan lehindeki hususların değerlendirilmediğini vurgulamıştır.

5. Anılan başvuru üzerine Hâkimlik, 4 gün hücreye koyma cezasının onanmasına karar vermiştir. Kararda; başvurucu hakkında düzenlenen 8/6/2020 tarihli tutanakta başvurucudan ele geçen urganın fotoğrafı, tanık beyanları, başvurucunun savunmasının birlikte değerlendirildiği ve ele geçen urganın suç aleti niteliğinde olduğu, anılan aletin başvurucu ve diğer hükümlü ile tutuklular için tehlike arz ettiği ve kötü niyetle kullanılabileceğinin şüpheye yer bırakmaksızın açık olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun, urganı spor yapmak amacıyla yaptığı şeklindeki savunmasının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu kanaatine varıldığı ve bu nedenle başvurucunun savunmasına itibar edilmediği ifade edilmiştir.

6. Söz konusu karara karşı başvurucu tarafından yapılan itiraz, Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Kararda, Hâkimlik tarafından verilen kararın usule ve kanuna uygun bulunduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 13/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurucunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

10. Başvurucu geçmişte millî sporcu olduğunu, vücudunda hareketsizlikten dolayı yağlanma, kilo alma ve stres problemi ile hastalıkların oluştuğunu vurgulayarak kantinden aldığı çöp poşetinden yaptığı eşyayı spor yapmak ve hastalıklardan korunmak amaçlı kullandığını ifade etmiştir. Böylelikle anılan eşyayı koğuşta bulundurması nedeniyle 4 günlük hücre cezası verildiğinden fiziksel ve ruhsal olarak çöküntü yaşadığını belirten başvurucu işkence ve kötü muamele yasağı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu, tanık ifadeleri ve kamera görüntülerinin tarafına verilmemesi nedeniyle bunlara ilişkin savunma yapamadığını ve tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ve tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde mevcut başvuruya konu disiplin cezasının, ceza infaz kurumunda düzenin ve güvenliğin sağlanması için gereken acil bir sosyal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı, ihtiyaç duyulan demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olup

olmadığı ve müdahalenin ulaşılmak istenen amaçla orantılı olup olmadığının değerlendirilmesinde Anayasa ve mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır. Başvurucunun, şikâyetinin özü hakkında verilen hücreye koyma cezasının sonucu itibarıyla hakkaniyete uygun olmadığına ilişkin olduğundan başvuru, bir bütün hâlinde maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi, disiplinin sağlanması, kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

15. Tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerine yönelik olarak getirilen çoğu sınırlama esasen ceza infaz kurumunda tutulmanın doğasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda kamu makamlarının tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması hususunda diğer kişilere yönelik kısıtlamalara nazaran daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduklarının kabulü gerekir. Tutuklu ve hükümlülerin hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasında Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen sınırlama sebeplerine ek olarak ceza infaz kurumunun disiplininin ve güvenliğinin sağlanmasının da bir sınırlama sebebi teşkil edebileceği söylenebilecektir. Fakat bu sınırlandırmaların da Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkelerine uygun olması gerekir (Rasul Kocatürk, [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 49).

16. Somut olayda başvurucuya kantinden aldığı çöp poşetlerini bantlamak suretiyle elde ettiği ve spor yapmak amacıyla kullandığı ip şeklindeki eşya nedeniyle 4 gün hücreye koyma cezası verilmiştir.

17. Başvuruya konu olay bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde; öncelikle ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri kişisel eşyalarına kamu makamları tarafından keyfî bir şekilde müdahale edilmesinin önlenmesi bakımından Anayasa'nın sağladığı güvenceler bulunduğu vurgulanmalıdır. Bu bağlamda 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince her türlü ateşli silâh, mermi, patlayıcı madde, kesici, delici, yaralayıcı, bereleyici alet, yakıcı, aşındırıcı, boğucu, bayıltıcı, kör edici gaz ve ecza, her türlü zehir ve uyuşturucu ilaç ve madde, cep telefonu, telsiz ve sair elektronik haberleşme aracını kuruma sokmak, bulundurmak ve kullanmak yasaklanmıştır.

18. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendine göre yukarıda belirtilenler haricinde Kanun'a uygun olarak yasaklanmış bulunan her türlü eşyanın, aracın, gerecin veya malzemenin ceza infaz kurumlarına sokulmasının, bunların bulundurulmasının ve kullanılmasının hücre cezası gerektirdiği belirlenmiştir. Somut olayda anılan madde, verilen hücre cezasının kanuni dayanağını oluşturmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu görülmüştür. Bunun yanında müdahalenin ceza infaz kurumunda düzeni ve disiplini sağlamaya yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir. Bu nedenle söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığı ayrıca incelenmelidir.

19. İlgili idare ve yargılama makamları kararları incelendiğinde, başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına neden olan aletin başvurucuya ve diğer hükümlülere/tutuklulara zarar verme amacıyla kullanılabileceğinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Ancak anılan kararlarda başvurucunun bu eşyayı tehlike arz eder şekilde ve kötü niyetle kullandığına dair somut tespitlere yer verilmediği gibi Kurul kararında yer alan tanık beyanlarında koğuşta bulunan ipin sadece spor amaçlı kullanıldığının, başka bir amaç için kullanılmadığının, başvurucunun millî sporcu olması nedeniyle sürekli spor yaptığının ve gerekli spor ekipmanları olmadığından çöp poşetini ip atlamak için kullandığının tespit edildiği görülmektedir. Böylelikle anılan kararlarda yalnızca soyut bir değerlendirmeyle yetinilerek spor yapma amacıyla kullanıldığı tanık beyanlarında belirtilen eşyanın somut bir zarara veya tehlikeye neden olduğunun ortaya konulmadığı söylenebilir. Ayrıca başvurucunun tanık ifadeleri ve kamera görüntülerinin tarafına verilmemesi nedeniyle bunlara ilişkin savunma yapamadığı şeklindeki itirazının Ağır Ceza Mahkemesince karşılanmadığını da vurgulamak gerekmektedir.

20. Bunun yanında başvuru konusu somut olayda spor yapmak için kullanıldığı belirtilen ve kantinden alınan çöp poşetinden yapılan eşyanın 5275 sayılı Kanun'da yer alan hangi tanıma dâhil olduğunun da kararlarda açıkça somutlaştırılmadığı, başvurucunun eyleminin hangi nedenlerle anılan kanun hükmü kapsamında kaldığı hususunda ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmediği anlaşılmaktadır.

21. Öte yandan hükmedilen hücreye koyma cezasının yasal dayanağını oluşturan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan eylemlerin bir günden on güne kadar hücreye koyma cezasını gerektirdiği belirtilmesine rağmen anılan kararlarda uygun görülen 4 günlük hücreye koyma cezası bakımından neden alt sınırdan uzaklaşıldığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadığına da işaret etmek gerekir. Tüm bunların yanında idare ve yargılama makamlarınca somut olayın koşullarında herhangi bir somut zararın doğduğunun delillerle ortaya konulamaması karşısında salt eşyanın alıkonulması şeklindeki yaptırımın neden tercih edilmediğinin ilgili ve yeterli gerekçeyle tartışılmadığı da belirtilmelidir.

22. Böylelikle başvurucunun eylemi nedeniyle 4 gün hücreye koyma şeklindeki disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığından başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yapılan bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü

olduğu sonucuna varılamayacağı değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, 30.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvurucu hâlen ceza infaz kurumunda bulunduğundan tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararı karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Ayrıca başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1919, K.2020/1947) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/1016 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EGEMEN MUTLU

B. No: 2020/29845 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EGEMEN MUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29845)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Egemen MUTLU

Vekili : Av. Ali SAMSUM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanser hastası olan başvurucuya reçete edilen ilacın ithali için gerekli masrafın Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılanması amacıyla verilen yürütmenin durdurulması kararı uygulanmadığından maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 8/5/2015 doğumlu olan başvurucu, başvuru formunda belirtildiğine göre9/2/2018 tarihinden bu yana sinir hücrelerinde görülen tehlikeli bir kanser türü olan nöroblastom hastalığından muzdariptir. Başvurucunun hastalığı dördüncü evrededir. Başvurucu, kendisine bakmakla yükümlü olan babasından dolayı Emekli Sandığı sosyal güvencesine sahiptir.

3.A. Hastanesinde görevli çocuk onkolojisi ve tıbbi onkoloji uzmanı altı hekim tarafından düzenlenen 27/8/2020 tarihli raporda başvurucunun tedavisi için dinutuximab beta etken maddeli ilacın kullanılmasının hayati önemi haiz olduğu belirtilmiştir. Bu rapor ve başvurucu için düzenlenen reçeteye göre ilaç 35 günde bir beş kutu olarak kullanılmalıdır.

4. Yine başvuru dosyasında bulunan Türk Eczacılar Birliği Yurt Dışı İlaç Temin Biriminin (TEB) 14/8/2020 tarihli yazısına göre dinutuximab beta etken maddeli Qarziba isimli ilacın bir kutusu 9.650,23 avrodur ve ilaca muadil, bedeli kurum tarafından ödenen başka ilaç bulunmamaktadır. Bu bilgilere göre ilacın aylık maliyeti yaklaşık 480.000 TL'dir. İlacın belirtilen maliyetini karşılama gücü bulunmayan başvurucu, ilacın ithalini sağlamak üzere ilaç bedelinin genel sağlık sigortası kapsamında TEB'e ödenmesi için İbni Sina Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezine (SSGM) başvurmuştur. SSGM başvuruyu reddetmiştir.

5. Başvurucu, ret kararının iptali ve ilaç bedelinin ödenmesi yönünde yürütmenin durdurulması kararı verilmesi talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı Ankara 18. İdare Mahkemesine (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 4/9/2020 tarihinde ilacın temin edilememesi hâlinde telafisi güç zarar doğurabilecek nitelikte bulunması nedeniyle, davalı idarenin savunması alınıncaya ya da savunma süresi geçtikten sonra yeniden bir karar verilinceye kadar yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, bu karar üzerine bir kez daha SSGM'ye başvurarak ilaç bedelinin yürütmenin durdurulması kararı gereğince TEB'e ödenmesini talep etmiştir. SSGM 16/9/2020 tarihinde bu talebi ilaca ait fatura aslı beraberinde Sağlık Bakanlığı onay belgesi, reçete aslı, ilaç kullanım raporunun aslı gibidir onaylı örneği ve kullanılan ilaca ait boş ilaç kutularının ibraz edilmesi hâlinde söz konusu Mahkeme kararını yerine getirileceğini belirterek reddetmiştir.

7. Başvurucu, tedbir talebiyle birlikte 21/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Anayasa Mahkemesinin 30/9/2020 tarihli ara kararıyla başvurucuya reçete edilen dinutuximab beta etken maddeli Qarziba isimli ilaç bedelinin başvurucunun tedavisi amacıyla ödenmesinin derhâl sağlanmasına, bununla birlikte başvurucunun adli yardım talebinin geçici olarak kabulüne karar verilmiştir. Tedbir talebinin kabulüne dair bu karar, gereğinin yerine getirilmesi için ilgili kuruluşlara tebliğ edilmiştir.

9. Diğer taraftan yapılan harici nüfus kaydı sorgulaması ile başvurucunun 17/7/2021 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine başvurucu vekilinden bireysel başvuruya mirasçıların devam edip etmeyeceğinin on beş gün içerisinde bildirilmesi hususunu içeren 9/9/2024 tarihli müzekkere başvurucu vekiline gönderilmiş, başvurucu vekili tarafından herhangi bir cevap verilmemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince feragat, başvurunun takipsiz bırakılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması veya başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde düşme kararı verilebilir. Anılan hüküm kapsamında kalan başvuruda, Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerin de bulunmadığı anlaşılmaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Elberan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2018/30235, 29/9/2022).

11. Başvurucunun başvuru yaptıktan sonra vefat ettiği, yapılan bildirime rağmen başvurunun devamı yönünde bir talebin olmadığı ve başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN ÖZDEMİR

B. No: 2020/37002 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37002

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37002)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Erhan ÖZDEMİR

Vekili : Av. Vedat KARABACAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına etkili iddianın karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 2009 yılından beri engelli kadrosuyla davalı işveren Hava Alanları Yer Hizmetleri A.Ş. bünyesinde kontuvar biriminde bagaj etiket yapıştırma ve bagajları yerleştirme işinde çalışırken çalışma saatlerinin düzenli olmaması ve daha ağır işlerde çalıştırılmaması için Kayseri Şehir Hastanesi Başhekimliğinden 10/1/2019 tarihinde sağlık kurulu raporu almıştır. Söz konusu raporda başvurucunun uzun süre yürümekte zorlandığı; ağır ve tehlikeli olmayan iş koluyla vardiyalı işlerde çalışabileceği belirtilmiştir.

3. Başvurucu aldığı 10/1/2019 tarihli sağlık kurulu raporunu davalı işverene sunmuş, daha hafif işlerde çalıştırılmasını veya mesai saatlerinin daha düzenli olmasını davalı işverenden talep etmiştir. Davalı işveren başvurucunun iş akdini mevcut işyerinin ağır ve tehlikeli iş kolunda bulunduğu, başvurucuyu çalıştırabilecek daha hafif iş olmadığı gerekçesiyle

feshetmiştir. Bunun üzerine başvurucu, önce zorunlu arabuluculuğa başvurmuş; sonrasında da işe iade davası açmıştır.

4. Kayseri 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) tarafından davalı tarafça feshin kaçınılmaz olduğu, başvurucunun görevlendirilebileceği farklı birim bulunmadığı dolayısıyla feshin son çare olması ilkesine uyulduğunun ispat edilemediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Davalı işveren karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi Başkanlığı (İstinaf Mahkemesi) başvurucu hakkında alınan sağlık kurulu raporuna ve Yargıtay ve istinaf mahkemelerinin bazı içtihatlarına atıf yapmış, işverenin yaptığı feshin geçerli fesih olduğunu, haklı fesih olmadığını bu nedenle işverenin kıdem tazminatı ödemekle yükümlü olduğunubelirtmiş, kararı kaldırarak davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Nihai karar başvurucuya 27/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 23/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, kabul edilebilirlik konusunda oybirliği sağlanamadığından kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; açtığı işe iade davasının kabul edildiğini ancak İstinaf Mahkemesinin kararı kaldırarak davayı reddettiğini, kendisiyle aynı durumda olan ve tanık olarak dinlenen işçinin hastalığı nedeniyle daha hafif işte çalıştırıldığını, kendisinin ise hastalığı bahane gösterilerek iş akdinin sonlandırıldığını, davalı işverenin kendisini çalıştırabileceği başka birimin olduğunu, bu itibarla feshin son çare olması gerektiği ilkesine uyulmadığını, İstinaf Mahkemesinin kararında bu hususların değerlendirilmediğini belirterek eşitlik ilkesi ile gerekçeli karar hakkının ve boşta geçen sürede ücret ve işe başlatmama tazminatına karar verilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı görüşünde; İstinaf Mahkemesinin gerekçesini ortaya koyarken yasanın işverene derhâl fesih hakkı tanıdığından işverenin bildirim sürelerine uyma ve ihbar tazminatı ödeme yükümlülüğü bulunmadığını belirttiği, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin niteliği gözetildiğinde ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere

kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

12. Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvurucu işe iade davası açmış; Mahkeme davalı tarafça feshin kaçınılmaz olduğu, başvurucunun görevlendirilebileceği farklı birim bulunmadığının dolayısıyla feshin son çare olması ilkesine uyulduğunun ispat edilemediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin bu sonuca ulaşırken başvurucu ile aynı işyerinde çalışan tanık H.T.nin beyanlarından hareket ettiği anlaşılmaktadır. Tanık H.T. başvurucunun bagaj yükleme bölümünde kontuvar işçisi olarak çalıştığını, ağır ve tehlikeli işlerde çalışamaz raporu aldığını, farklı bölümlerde çalıştırılmadan işten çıkarıldığını, başvurucunun hiçbir zaman daha hafif bir işte çalıştırılmadığını, sürekli yükleme boşaltma işi yaptığını beyan etmiştir. Bununla birlikte aynı tanık kendisinin de ağır ve tehlikeli işler yapamaz raporu olduğunu, üç ay süreli üç defa rapor aldığını, yolcu yönlendirme işleri yaptığını; başvurucunun çay servisi, kıyafet dağıtımı, lojistik, uçak temizliği gibi işlerde çalıştırabileceğini, başvurucudan sonra işe alınan engelli personelin lojistik bölümünde çalıştırıldığını ifade etmiştir.

13. Başvurucu; yargılama aşamasında aldığı sağlık raporu nedeniyle işten çıkarıldığını, daha hafif bir işte çalışıp çalışamayacağı hususunun değerlendirilmediğini halbuki raporu olan diğer işçilerin daha hafif işlerde çalıştırıldığını, iş akdinin feshinin en son çare olması ilkesine uyulmadığını iddia etmiştir. Mahkeme; başvurucunun bu iddiasıyla ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. İstinaf Mahkemesi de başvurucunun ileri sürdüğü ve uyuşmazlığın esasına etkili iddiayı değerlendirmemiş, sadece alınan sağlık kurulu raporuna dayanarak mahkemenin kararını kaldırmış ve davanın reddine karar vermiştir. Bu itibarla feshin son çare olması ilkesi yönünden başvurucunun durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılmaması suretiyle başvurucunun uyuşmazlığın sonucuna etkili iddia ve itirazlarının konu ile ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmaması gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açmıştır.

14. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuş, tazminat talep etmemiştir.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli kararhakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzereKayseri Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi Başkanlığına (E.2020/1426, K.2020/912) iletilmek üzere Kayseri 2.İş Mahkemesine (E.2019/122, K.2020/112) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446.90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEZİBAN KARABULUT

B. No: 2020/37126 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEZİBAN KARABULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37126)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Keziban KARABULUT

Vekili : Av. İsmail KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun murisinin askerlik görevini ifa ettiği dönemde ölmesi üzerine vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu A.K., Denizli 11. Piyade Tugay Komutanlığında askerlik görevini yapmakta iken 27/11/1993 tarihinde nöbet tuttuğu esnasında askerlik hizmeti sebebiyle kendisine verilen tüfekle intihar etmiştir. Olayla ilgili olarak Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından yapılan ilk işlemlerin ardından28/11/1993 tarihinde görevsizlik kararı verilmiştir.

3. Kara Kuvvetleri Komutanlığı 58. Er Eğitim Tümen Komutanlığı Askerî Savcılığı (Askerî Savcılık) tarafından yürütülen soruşturma sonucunda dosyadaki tüm belge ve bilgilere göre A.K.nın vazife sırasında herhangi bir kötü muameleye maruz kalmadığı kabul edilerek 31/12/1993 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Söz konusu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Acemi Er Eğitim evresini tamamlayarak, Denizli 11 nci Piyade Tugay Komutanlığındaki kıtasına katılıp, takriben bir ay kadar da yeni birliğinde hizmet yapan Er [A.K.nın], 27.11.1993 tarihinde 16.30-18.30 saatleri arasındaki Takım Deposu nöbetine nizami şekilde ve yarım dolduruşta olan... G-3 Piyade Tüfeği ile başlayıp, tahminen nöbetinin bitimine yakın, hizmet sebebiyle taşıdığı, kendisine zimmetli ve bilirkişi mütalaasına göre de mekanik olarak herhangi bir arızası olmayan mezkûr tüfeğini tesbit edilemeyen bir nedenle sağ göğüse (tatuaj halkası yaratacak şekilde) yaklaştırıp tüfeğin namlusuna sürdüğü anlaşılan mermiyi ateşleyerek, bunun sonunda da otopsi tutanağında zikredilen ve ateşlenen kurşunun yarattığı harabiyet sonucu solunum ve dolaşım yetmezliği neticesinde acil tıbbi müdahaleye rağmen öldüğü, Savcılığımızca yapılan soruşturmaya göre de, arkadaşları arasında sessiz-sakin, içe dönük ve genel olarak da yalnız kalmayı tercih eden bir kişilik yapısına sahip olduğu anlaşılan Er[A.K.'nın],, nöbete başlarken (Diğer arkadaşları ile birlikte ve değiştirici nöbetçi huzurunda) doldur-boşalt işlemini yaptığı, yarım dolduruşta olan tüfeğin, doldur-boşalt istasyonundaki bu uygulama ile namlusunda mermi kalması ihtimalinin ortadan kalktığı ve ancak daha sonraki patlamaya göre de, adı geçen Er'in nöbeti sırasında namluya mermi sürmüş olduğu neticesine varıldığı, kurşunun vücuda giriş yeri de nazara alınıp ve ayrıca tüfeğin mekanik bir arızasmın da olmadığı belirlenmiş olmakla tüfeğin kendisi tarafından anlaşılmayan bir neden ile bilinçli olarak ateşlendiği ve bu nedenle de eylemin bir intihar fiilinden ibaret olduğu, bu neticenin doğmasında ise başka bir kimsenin veya idarenin temsilcilerinin herhangi bir cezai sorumluluğunu gerektirecek nitelikte rolünün müessir olmadığı sonucuna varılmakla, olayla ilgili olarak itirazı kabil olmak üzere 353 sayılı kanunun 105 nci maddesi uyarınca KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA KARAR verildi."

4. İtirazı kabil olmak üzere verilen karara karşı süresi içerisinde başvurucu tarafından itiraz edildiğine dair bilgi veya belgeye bireysel başvuru dosyası kapsamında rastlanılmamıştır.

5. Başvurucu; Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) askerlik hizmetinin kamu hizmeti olduğu, oğlunun da askerlik hizmeti sırasında şehit düştüğünden bahisle vazife malulü sayılmasına yönelik 29/9/2017 tarihinde başvuru yapmıştır. Bu başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine başvurucu Ankara 4. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde iptal davası açmıştır.

6. İdare Mahkemesi, dava konusu işlemin iptaline 19/9/2018 tarihinde karar vermiştir. Söz konusu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (...) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında da benimsendiği üzere; askeri birimlerin kontrolünde bulunan kışlada meydana gelen ölüm olayının vazifeden kaynaklanmadığını ispat etme yükümlülüğünün Devlete ait bulunduğu; ölümün aydınlatılamadığı durumlarda Devletin, sorumluluğu üstlenmesi gerektiğinden; askerlik görevinin ifası sırasında gerçekleşen ölümlerin aydınlatılamadığı durumlarda ölümün; görevin tesir ve etkisiyle gerçekleşmediği kabulünün ise ancak varsayım olacağı açıktır.

Dosyanın incelenmesinden; davacının oğlu P. Er A.K.'nin Denizli ilinde bulunan 11. Piyade Tugay Komutanlığı'nda vatani görevini yaptığı, 27/11/1993 günü nöbet görevinin bitmesine yakın zimmetine tevdi edilen askeri silah ile göğsüne ateş edilmiş vaziyette bulunarak kaldırıldığı Denizli devlet hastanesinde kurtarılamayarak vefat ettiği, ölü muayenesinin yapıldığı, sistematik otopsinin yapılmasına gerek duyulmadığı, askeri savcılık tarafından iki arkadaşının beyanları esas alınarak, bilinmeyen ve açıklanamayan bir sebeple intihar ettiği değerlendirilerek, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilerek dosyanın tekemmül ettirildiği, başkaca herhangi bir delil toplanmadığı, davacının mütevaffa oğlunun askerlik

görevi sırasında nöbet tutarken vefat ettiği belirtilerek vazife malülü sayılması talebiyle yapmış olduğu başvurusunun zımnen reddi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda, davacının oğlunun; askere alınırken herhangi bir hastalığının var olduğuna dair bir bilgi ve belge bulunmadığı, askerlik görevine sağlam olarak başladığı, P.Er olarak askerlik görevi sırasında vefat ettiği, ölümün; görevin tesir ve etkisiyle gerçekleşmediğinin ortaya konulamadığı halde, makul bir açıklama yapma yükümlülüğü Devlete ait olan ölüm olayının tam olarak aydınlatılmadığı, (yeterli araştırma yapılmadığı, intihar kadar kazaen veya başkaca bir sebeple ölüp ölmediği hususunun kesin bir şekilde ortaya konulamadığı) görevin neden ve etkisiyle meydana gelmediği varsayımına dayalı olarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. "

7. Karara karşı yapılan istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Dava Dairesi) tarafından incelenmiştir. Dava Dairesi 15/10/2020 tarihli kararında istinaf başvurusunun kabulüne, İdare Mahkemesinin kararının kaldırılmasına ve davanın esastan reddine karar vermiştir. Söz konusu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Buna (Vazife malüllüğü) ve bunlara uğrıyanlara da (Vazife malülü) denir." hükmü yer almış, 56/1. maddesinde, muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silah altında bulundukları esnada veya celp ve terhislerinde (serbest sevkler dahil) sevkleri sırasında vazife malulü olmaları halinde, kendilerine, 66/d maddesinde ise, erlerden 56. maddede yazılı vazifeden doğması sebeplerle ölenlerin; ölüm tarihinde bu Kanuna göre müstahak dul ve yetimlerine aylık bağlanacağı kurallarına yer verilmiştir.

Aynı Yasanın 48. maddesinde ise, vazife malullüğünün;

a) Keyif verici içki ve her çeşit maddeler kullanmaktan, b) Kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olmaktan; c)Yasak fiilleri yapmaktan; ç) İntihara teşebbüsten; d) Her ne suretle olursa olsun kendisine veya başkalarına menfaat sağlamak veya zarar yapmak maksadından; doğmuş olması halinde bunlara uğrayanlar hakkında (Adi mâlûllük) hükümlerinin uygulanacağı hükmü yer almıştır.

5434 sayılı Kanunun 48. maddesinde, maluliyetin intihara teşebbüsten kaynaklanmış olması halinde, ilgililer hakkında vazife malullüğüne ilişkin hükümlerin uygulanamayacağı belirtilmiş, böylelikle kural olarak intihara teşebbüs veya intihar, vazife malullüğünü ortadan kaldıran bir durum olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte, söz konusu kuralın ancak intihar ile vazife arasında uygun nedensellik bağının kurulabildiği hallerde ihmal edilebileceğinin de kabulü gerekir.

Dosyada bulunan bilgi ve belgelerin incelenmesinden; askerlik vazifesi sırasında müteveffayı intihara sürükleyecek bir olayın, diğer bir ifadeyle, müteveffanın intihar etmesinde vazifeden kaynaklı bir kötü muamelenin söz konusu olmadığı, dolayısıyla intihar ile askerlik vazifesi arasında nedensellik bağı kurulabilecek biri durumun bulunmadığı anlaşılmıştır.

Bu nedenle; davacının oğlunun askerlik vazifesinin neden ve etkisi ile vefat etmediği sonucuna varıldığından, müteveffadan dolayı vazife malullüğü hükümlerinin uygulanması talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir. "

8. Nihai kararın 2/12/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 3/12/2020 bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; murisinin ölümünün şüpheli olduğunu, askerlik görevine başlarken herhangi bir psikolojik sorunu olduğuna dair tespit bulunmayan ve askerî birimlerin kontrolü altında bulunan A.K.nın tehlikeli nitelikte bir kamu hizmeti olan askerlik görevini ifası sırasında meydana gelen ölüm nedeniyle ölümün vazifeden kaynaklanmadığını ispat etme görevinin devlete ait olduğunu, kusursuz sorumluluk ilkesi gereğince idarenin sorumlu olduğunu beyan ederek Anayasa'da güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde; konuya ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verdikten sonra ölüm olayına ilişkin yürütülen ceza soruşturması kapsamında elde edilen bulgulardan müteveffanın ölümünün intihar sonucu gerçekleştiği, vazife sırasında kötü muameleye maruz kalmadığı, askere alınmadan önce yapılan muayenelerde intihara meyilli olduğunu gösteren bir delil bulunmadığı ve bu durumun başvurucu tarafından da kabul edildiğini, bunun aksine bir durumdan şüphelenilmesini gerektiren bir olgunun başvuru dosyasında bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

13. Somut olayda başvurucunun vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle SGK'ya müracaat ettiği ve talebinin kabul edilmemesi üzerine açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle bireysel başvuruda bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen davanın meydana gelen ölüm olayında idarenin kusuru bulunduğu veya ölüm olayının yeterli soruşturulmadığı, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddia edilerek idare aleyhine açılmış hukuki ya da cezai nitelikte değil de olaydan dolayı SGK'nın vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işleminin iptali talebiyle açılmış bir dava olduğu anlaşılmıştır. SGK aleyhine açılan bu davanın ölüm olayının sebebi ve varsa sorumluların tespiti için elverişli bir hukuki yol olmadığı zira anılan yargılamaya konu uyuşmazlığın aylık bağlanması için gerekli şartların bulunup bulunmadığının tespiti ile sınırlı olduğu görülmüştür. Bu sebeple yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yollar tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı sonucuna varılmıştır (benzer bazı kararlar için bkz. Kadir Yılmazbaş, B. No: 2012/1199, 19/11/2014, § 31; Latif Hacıbekiroğlu, B. No: 2014/6011, 22/9/2016, § 21; Tanju Bozkurt, B. No: 2014/11917, 17/7/2018, § 38).

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, yargılama sırasında davanın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur. Başvurucu bu kapsamda, aynı maddi olaylara ilişkin yargısal mercilerin vazife

malullüğü taleplerinin kabul edilmesi gerektiğine dair kararlarının bulunduğunu, kendisinin davasının ise reddedildiğini, bir kamu hizmeti olan askerlik görevinin ifası sırasında meydana gelen ölüm nedeniyle ölümün vazifeden kaynaklanmadığını ispat etme görevinin devlete ait olmasına rağmen yargı merciinin bu hususta bir değerlendirme yapmadığını, açılan davanın hukuka aykırı değerlendirmeler yapılarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini öne sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşler hakkında bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatına sahip olmadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının mahkemeler tarafından dinlenmediğine veya gerekçelerin hangi nedenle kabul edilemez olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığını böylece kararlarda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durumun da tespit edilemediği belirtilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü tüm şikâyetleri gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

21. Somut olayda, başvurucunun iddialarına bakıldığında (bkz. § 15) başvurucunun yargılama sürecinin başında AİHM kararlarına atfen sunmuş olduğu dava dilekçesinde özetle, askeri birimlerin kontrolünde bulunan kışlada meydana gelen ölüm olayının vazifeden kaynaklanmadığını ispat etme yükümlülüğünün devlet ait olduğunu, ölüm olayının maddi koşullarının aydınlatılamadığı durumlarda ölümün görevin tesir ve etkisiyle gerçekleşmediğine dair açıklama mükellefiyetinin devlette olduğunu iddia ettiği

anlaşılmıştır. Dava dilekçesinde ileri sürülen bu hususlara ilişkin olarak İdare Mahkemesince de ayrıntılı değerlendirmeler yapıldığı anlaşılmaktadır (bkz.§ 6). Davalı İdarenin istinaf başvurusu üzerine ise Bölge İdare Mahkemesi, davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı iddialar ileri sürülmesine ve askerde ölümlere ilişkin olarak somut maddi koşulları aynı olan çeşitli mahkemelerce verilmiş kararların bulunmasına rağmen iddia edilen ölümün askerlik gibi zor bir kamu görevinin sebep ve tesiri ile meydana gelip gelmediği hususunda bir değerlendirme sunmaksızın davanın reddine karar vermiştir (bkz.§ 7). Somut olayda, Askeri Savcılık kararından da başvurucunun murisinin otopsisinin yapılmadığı durumlarda şüpheli ölüme ilişkin olarak maddi olayın koşullarının bir bütün olarak ortaya çıkarılması için yargısal mercilerin ileri sürülen iddialara ilişkin olarak ölenin daha öncesinde ciddi psikolojik rahatsızlığının bulunup bulunmadığı gibi hususlar başta olmak üzere askerliğinin ölüm olayı üzerindeki etkisinin ve netice olarak vazife malullüğü hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının etraflıca araştırılması gerektiği hususunda herhangi bir şüphe bulunmadığı değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2018/8258, K.2020/2929) iletilmek üzere Ankara 4. İdare Mahkemesine (E.2017/3334, K.2018/2015)

GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ CENGİZ

B. No: 2020/39689 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39689

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ CENGİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39689)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Ali CENGİZ

Vekili : Av. Emine Pınar TEKİNŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyete temel alınan belgelerin sanığa tebliğ edilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi tarafından yapılan ihbar sonucu başvurucunun da aralarında olduğu astsubay ve subay adayı 19 kişi hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği kapsamında Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmıştır.

3. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçu isnadı nedeniyle 4/10/2018 tarihinde gözaltına alınmış, aynı tarihte Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla tutuklanarak Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

4. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 21. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince yetkisizlik kararı vererek dosyayı Ankara

Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

5. Başsavcılık FETÖ/PDY'ye üye olma suçu isnadıyla başvurucu hakkında 25/10/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede FETÖ/PDY'ye ilişkin açıklamalara yer verildikten sonra başvurucunun durumu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun Samsun'da coğrafya öğretmenliği bölümü okuduğu dönemde örgüt evlerinde kaldığının etkin pişmanlıktan yararlanan [S.Ö.]nün beyan ve teşhisleriyle netlik kazandığı, başvurucunun Samsun'da öğrenci olduğu dönemde bölge talebe mesulü olarak örgüt içerisinde görevlendirildiği, bu görev kapsamında hem üniversite öğrencilerinin kaldığı evlerden sorumlu olduğu, hem de polis okulu öğrencilerinden kendisine tevdi edilen kişilerin örgütsel takibini yaptığı iddia edilmiştir. Bu kapsamda ayrıca; ByLock programını adına kayıtlı ve kendisince kullanılan telefona yüklediği, ByLock rehber kaydında yer alan kişilerle ByLock dışında ayrıca HTS irtibatlarının bulunduğu, ByLock rehberinde yer almayan ancak etkin pişmanlıktan yararlanan [S.Ö.]nün beyanında geçen ve örgüt içerisinde yapıyla bağlantılı olan kişilerle irtibatlarının da bulunduğunun HTS inceleme tutanağı ile netlik kazandığı iddianamede yer almaktadır. Başvurucunun, örgütün emir ve talimatlarına uygun olarak okulunu bitirdikten sonra Ankara'ya gelerek örgütün yönlendirmesi sonucu öğretmenlik değil de Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi bünyesinde astsubay adayı olarak girdiği sınavları kazandığı ve öğrenci olduğu dönemde durumunun tespit edilmesi üzerine okul ile ilişiğinin kesildiği belirtilmiştir. Buna göre dosya arasında yer alan deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde 15 Temmuz darbe girişimi ve hatta yakalandığı tarihe kadar başvurucunun örgütle organik bağını koruduğu ileri sürülmüştür.

6. Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından (Mahkeme) 31/10/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda, diğer hususların yanı sıra, başvurucunun ByLock sorgusunun yapılarak görüşme içeriklerinin, ID tespit ve değerlendirme tutanaklarının gönderilmesi hususunda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Terör ve Örgütlü Suçlar Bürosuna müzekkere yazılmasına karar verilmiştir. Ayrıca başvurucunun kullandığı GSM numarası ile ByLock programı kullandığının iddia edilmesi nedeniyle GSM hattı ile ilgili birtakım bilgi ve belgeler Bilgi İletişim ve Teknoloji Kurumundan (BTK) istenmiştir. Bu kapsamda BTK'dan istenenler şu şekildedir:

"...ilk olarak kullanıldığı 14/09/2014 tarihinden 01/02/2016 sonrasına kadar yapılan görüşmeleri, arayan telefon numarası, aranan telefon numarası, arama ve aranma BAZ istasyonu bilgisi, mesaj alma, mesaj gönderme, kullanılan cihaz IMEİ numaraları, cihazların marka ve model bilgisi, hedef IP ve kaynak IP, GPRS ve WAP kayıtları, DATA kayıtlarının LOGAL IP numarası değil GLOBAL IP numarasını da içerir detaylı HTS raporlarının excel ve pdf (xls, pdf) ortamında çıkartılarak Mahkememize gönderilmesinin istenilmesine,.."

7. İddianame ve tensip zaptı, İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya 5/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bu arada BTK'dan istenen hususlar, excel ortamında elektronik olarak 2/11/2018 tarihinde Mahkemeye gönderilmiştir. Başsavcılıktan istenen hususlar da 8/11/2018 tarihinde CD ortamında Mahkemeye gönderilmiştir. Başvurucu, savunma yapabilmek için HTS ve CGNAT kayıtları ile ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının CD ortamında gönderilmesini İnfaz Kurumu aracılığıyla Mahkemeden 26/11/2018 tarihinde talep etmiştir. Mahkeme 27/11/2018 tarihli yazısıyla CD ortamında fiziken gönderileceğine ilişkin bilgilendirmeyi yapmıştır. Bu arada başvurucu adına müdafii 30/11/2018 tarihinde vekâletname sunmuştur.

8. İnfaz Kurumunun 11/12/2018 tarihli yazısı ile başvurucuya gönderilen CD içeriğinin boş

olduğu ve bu nedenle tebligat yapılamadığı anlaşılmaktadır.

9. Başvurucu 20/12/2018 tarihli duruşmada müdafii ile hazır bulunmuştur. BTK tarafından getirilen içerikler kapsamında HTS kaydı ile ilgili sorulan sorulara başvurucu, dosyayı inceleme imkânı olmaması nedeniyle aleyhe olanları kabul etmediğini belirtmekle yetinmiştir. Mahkeme de ilgili kayıtların dosya içerisinde olduğunu başvurucuya iletmiştir. Bu celsede ayrıca tanık [S.Ö.] dinlenilmiştir. Tanık; kaldığı yerde "ev abisi" olduğunu, başvurucu ile 2 yıl aynı evde kaldığını, başvurucunun 5 ya da 6 "ev abisi"nden sorumlu Bölge Talebe Mesulü (BTM) olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu ise tanık ile beraber bir süre aynı evde kaldığını, kaldıkları evin örgüt evi olmadığını iddia etmiştir. Ayrıca tanığın aleyhine olan beyanlarını da kabul etmemiştir. Tanığın dinlenilmesinden sonra Cumhuriyet savcısı, esas hakkındaki mütalalasını sunmuştur. Başvurucunun ve müdafiinin talebi üzerine mütalaaya karşı savunmada bulunmak üzere gelecek celseye kadar süre verilmesine ve duruşmanın 6/3/2019 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu 15/1/2019 tarihinde HTS ve CGNAT kayıtlarının gönderilmesini Mahkemeden tekrar talep etmiştir. Ayrıca duruşma zaptının bir örneğini de istemiştir. İstenilen evrak, İnfaz Kurumuna 16/1/2019 tarihinde gönderilmiştir. İnfaz Kurumunun 18/1/2019 tarihli yazısı ile müzekkere ekinde bulunan HTS ve CGNAT kayıtlarının açılamadığı ve tebliğ işleminin yapılamadığı, duruşma zaptının ise tebliğ edildiği belirtilmiştir. Başvurucu 12/2/2019 tarihinde HTS ve CGNAT kayıtlarının gönderilmesini bir kez daha talep etmiştir. Mahkeme, 18/2/2019 tarihinde İnfaz Kurumuna fiziki ortamda bir CD daha göndermiştir. 6/3/2019 tarihinde bir adet CD'nin başvurucuya tebliğ edildiği tutanak altına alınmıştır.

11. Başvurucu 6/3/2019 tarihli ikinci celseye katılmış ve esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanı alınmıştır. Başvurucu müdafii; esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanında ByLock'a dair CGNAT kayıtlarına ulaşamadıklarını, tam kanaate varılması için CGNAT kayıtları ve tespit değerlendirme tutanağının karşılaştırmasını yapamadığını ifade etmiştir. Başvurucuya son sözü sorulduktan sonra hüküm verilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında neticeten 7 yıl 6 ay hapis cezası verilmiş ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu ve müdafii süre tutum dilekçesini sunmuştur. Bu arada başvurucu, CD'yi incelemek için bilgisayar dershanesinden istifade etmek istemiş ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından 18/3/2019 tarihinde saat 09.00 ile 12.00 saatleri arasında bilgisayar ortamından yararlandığı anlaşılmıştır. Yine başvurucunun talebine istinaden 28/3/2019 tarihinde saat 09.00 ile 12.00 arasında bilgisayar ortamından yararlandığı anlaşılmıştır. Ancak başvurucu 2/4/2019 tarihinde Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesine bir yazı yazarak CD'nin bozuk olmasından dolayı içindeki bilgi ve belgeleri inceleme olanağının olmadığını ifade etmiş ve bu gerekçeyle HTS kayıtlarının, CGNAT kayıtlarının, yargılandığı dosyadaki tüm bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Aynı taleplerini bir bilgilendirme yapılmaması nedeniyle 22/4/2019 tarihli dilekçeyle tekrar talep ettiği anlaşılmaktadır.

13. Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesi, talep edilen belgelerin müdafii aracılığıyla kalemden alınarak kendisine teslim edilebileceğinin mümkün olduğu hususunun tebliğ edilmesini İnfaz Kurumundan 30/4/2019 tarihinde istemiştir. Bu yazı başvurucuya 3/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Gerekçeli karar başvurucuya 15/5/2019 tarihinde, başvurucu müdafiine ise 19/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Gerekçeli kararda öncelikle tanık beyanlarına yer verilmiştir. Buna göre başvurucu hakkında eğitim, kaldığı ev adresi gibi ayrıntılı bilgiler içeren tanık

beyanlarına itibar edilme sebebi açıklanmıştır. Başvurucunun suçlamaları reddetmekle birlikte aynı evi paylaştıkları noktasında kısmen teyidi karşısında aynı evi, örgüt evi olduğunu bilmeden paylaştığına dair savunmaların inkara yönelik olduğu değerlendirilmiştir. Daha sonra ByLock ID tespit tutanağı ile ByLock içeriklerinden bahsedilmiştir. Bunlara ek olarak HTS ve CGNAT hareketlerinin aynı tarihlerde birbirleriyle uyumlu olması, başvurucunun ByLock kişi listesinde bulunan birçok şahısla yoğun telefon görüşmelerinin bulunması da dikkate alınmıştır. Bu kapsamda elde edilen teknik veriler karşısında başvurucunun örgütün bir kısım mensupları tarafından kullanılan ByLock isimli gizli kriptolu haberleşme programını kullandığı kabul edilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı özetle şu şekildedir:

"...Bylock isimli gizli kriptolu programını kullandığı, bylock içeriklerine göre fetö üyelerine kalacak örgüt evi ayarlama, örgüt üyelerinden sorumlu abileri belirleme noktasında aktif görev aldığı, tanık beyanları değerlendirildiğinde örgütsel faaliyetlerinde gizliliği korumak adına 'Ersin' kod adını kullandığı, Fetö/Pdy terör örgütü içerisinde 'BTM abi' statüsünde görev aldığı, yaklaşık olarak 5 6 örgüt evinin sorumlusu olduğu, görev yaptığı örgüt evlerinde kalan örgüt üyelerini denetlediği sonucuna varılmakla..."

15. Başvurucu gerekçeli istinaf dilekçesini 20/5/2019 tarihinde sunmuştur. Bu kapsamda diğer hususların yanı sıra BTK'dan getirilen HTS ile CGNAT kayıtlarının tarafına verilmemiş ve inceleme imkânı sağlanmamış olduğundan bahisle bu kayıtlar ile ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı arasında eşleşmeyen veri olup olmadığı konusunda detaylı bilgi sunabilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu müdafiinin ise gerekçeli istinaf dilekçesini sunmadığı anlaşılmaktadır.

16. Başvurucu sonraki süreçte kendi dosyasının içeriğinde bulunan CD'leri incelemek üzere bilgisayar dershanesini kullanmayı 14/6/2019 tarihli dilekçesiyle talep etmiştir. Bu kapsamda 17/6/2019 tarihinde bilgisayar imkânından yararlanmıştır. Bununla birlikte başvurucu, avukatı aracılığıyla tarafına CD ortamından bilgi ve belge verilmesine ceza infaz kurumu yönetimi tarafından izin verilmediğini ifade ederek HTS kayıtlarını, CGNAT kayıtlarını, dosya kapsamında diğer belge ve delilleri CD ortamına aktarılarak tarafına gönderilmesini 24/6/2019 tarihinde yine Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesinden talep etmiştir. Bu arada başvurucu 9/7/2019 ve 16/7/2019 tarihlinde bilgisayar dershanesinden yararlanmış, ayrıca birtakım çıktılar almıştır.

17. Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli yazısına göre UYAP kayıtlarında bulunan tüm evraklar, bu sefer DVD ortamında fiziken gönderilmiştir. 24/7/2019 tarihli yazı ekinde gönderilen DVD'nin, bilgisayar odasında incelemek üzere başvurucuya verildiği 7/8/2019 tarihinde tutanak altına alınmıştır. Başvurucu daha sonra 16/8/2019 tarihinde bilgisayar odasından yararlanmıştır. Ancak başvurucu yine gönderilen bilgi ve belgeleri incelediğinde HTS ve CGNAT kayıtlarının olmadığını belirterek BTK'dan gelen kayıtların CD'ye aktarılarak gönderilmesini Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesinden talep etmiştir. Mahkeme, DVD içerisine UYAP kayıtlarında bulunan tüm evrakın aktarıldığını belirtmiş, HTS ve CGNAT kayıtlarının DVD içerisinde bulunmaması hâlinde dosyanın fiziki olarak istinaf dairesinde olması nedeniyle ilgili istinaf dairesinden istenebileceği hususlarının başvurucuya bildirilmesini İnfaz Kurumundan istenmiştir. Başvurucu 2/9/2019 tarihinde bu yazıyı tebellüğ etmiştir.

18. Başvurucunun sonraki süreçte DVD'leri incelemek için bilgisayar dershanesinde çalışmak istediği, bu aşamada çeşitli tarihlerde emanet para hesabından kesinti yapılmak

suretiyle birçok kez çıktı aldığı anlaşılmıştır.

19. Başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi tarafından 11/10/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir. Kararda başvurucunun ileri sürdüğü hususlara ilişkin olarak bir açıklama yapılmamıştır.

20. Başvurucunun istinaf dilekçesine benzer şekilde ileri sürdüğü hususları da içeren temyiz sebepleri reddedilmiş ve (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 14/10/2020 tarihli kararıyla hüküm kesinleşmiştir.

21. Başvurucu nihai hükmü 4/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. İnfaz Kurumundan konuya ilişkin olarak birtakım bilgi ve belgeler istenmiştir. Bu kapsamda başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulduğu süre zarfında bir avukat görüşmesi yapıp yapmadığına, avukatı ile bir görüşme yapması durumunda CGNAT ve HTS kayıtlarının fiziken (kâğıt hâlinde) başvurucuya teslim edilmesinin önünde bir engel olup olmadığına, bir belge teslim edilmesi hâlinde bunun tutanak altına alınıp alınmadığına ilişkin bilgiler istenmiştir. Ayrıca somut olayda 11/12/2018 ve 18/1/2019 tarihli yazılardan CD'nin boş veya HTS, CGNAT kayıtlarının açılamadığı tutanak altına alındığı dikkate alındığında bu tip kontrollerin rutin bir uygulama mı olduğu yoksa başvurucunun ya da ilgili tutuklunun/hükümlünün talebi üzerine mi tutanak altına alındığı konusunda da bilgi istenmiştir. Son olarak 6/3/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilen CD'nin başvurucunun dosyasında veya en son tutulduğu yer olan Yozgat Açık Ceza İnfaz Kurumunda yahut başka bir yerde muhafaza edilip edilmediği konusunda bilgi talep edilmiştir.

23. Ceza infaz kurumundan istenen bilgiler neticesinde; başvurucunun ceza infaz kurumunda müdafiileriyle değişik tarihlerde toplam 18 kez görüşme yaptığı, CGNAT ve HTS kayıtlarının kâğıt halinde avukatı tarafından başvurucuya teslim edilmesinin önünde bir engel bulunmadığı, bunun yanında İnfaz Kurumuna gelen DVD ve CD'lerin incelenmesinin rutin bir kontrol olduğu, kayıtların tetkiki sonucu bahse konu CD'nin muhafazasına ilişkin bir bilgiye veya ilgili CD'ye ulaşılamadığı anlaşılmıştır.

24. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

25. Başvurucu; ByLock kullanma iddiasının dayanağı olan olan HTS kayıtlarının ve CGNAT kayıtlarının savunma hazırlayabilmek için kendisine teslim edilmesini, bunun için kendisine süre verilmesini talep ettiği hâlde söz konusu kayıtların savunma hazırlayabileceği bir zamandan önce uygun bir şekilde verilmediğinden şikâyet etmiştir. Başvurucu ayrıca, müdafiine teslim edilen CD'nin bozuk çıktığını, kayıtların incelenmesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür.

26. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargılama sırasında dosya kapsamındaki tüm belgelerin duruşmada başvurucuya ve müdafiine okunduğu belirtilmektedir. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere karşı başvurucu ve müdafii tarafından savunmaların sunulduğu hususu da eklenmiştir. Bu kapsamda ayrıca başvurucuya taleplerine istinaden ilgili bilgi ve belgelerin İnfaz Kurumu aracılığıyla ulaştırıldığının görüldüğü, savunma hazırlama imkânı bulamadığını belirten başvurucu ve müdafiine Cumhuriyet savcısı

tarafından sunulan mütalaa sonrasında yargılamanın ilk iki celsesi süresince savunmada bulunmaları amacıyla süre tanındığı şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, iddialarını ve şikâyetlerini benzer şekilde yinelemiştir.

27. Başvuru savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

30. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir. Savunma hakkı tanınmadan kişilerin cezalandırılması, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine de uygun değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 36).

31. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 37).

32. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

33. Gerekli zaman, yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade etmektedir. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 43, 45). Savunma için gerekli kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine

görüş sunmasına imkân verilmesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mahmut Deniz, B. No: 2019/3512, 26/5/2021, § 28). Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliğinin büyük bir önemi vardır. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır.

34. Ceza infaz kurumundan istenen bilgiler neticesinde başvurucunun ceza infaz kurumunda müdafiileriyle değişik tarihlerde toplam 18 kez görüşme yaptığı, özellikle başvurucunun duruşmada hazır bulunan müdafi ile ilk celse öncesi 1/12/2018 ve 19/12/2018 tarihlerinde iki kez görüşme yaptığı tespit edilmiştir. Bunun yanında ikinci celse öncesi 23/2/2019 tarihinde yine aynı müdafii ile başvurucunun görüşme yaptığı anlaşılmıştır. Gerekçeli kararın tebliğinden sonra da 21/5/2019 tarihinde bir görüşme daha yapıldığı görülmüştür. İstenilen bilgi sonucunda CGNAT ve HTS kayıtlarının kâğıt halinde avukatı tarafından başvurucuya teslim edilmesinin önünde bir engel bulunmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında İnfaz Kurumuna gelen DVD ve CD'lerin incelenmesinin rutin bir kontrol olduğu belirtilmiştir. Son olarak kayıtların tetkiki sonucu bahse konu CD'nin muhafazasına ilişkin bir bilgiye veya ilgili CD'ye ulaşılamadığı anlaşılmıştır.

35. Somut olayda; başvurucuyu vekâletnameyle temsil eden müdafiinin de hazır bulunduğu 20/12/2018 tarihli celsede, başvurucu ilgili CD içeriğinin boş olması nedeniyle HTS ve CGNAT kayıtlarına ilişkin olarak ayrıntılı bir şekilde savunma yapamadığı görülmektedir. Başvurucu müdafii de hem ByLock tespit değerlendirme tutanaklarına, hem de HTS kayıtlarına ulaşamadıklarını ilk celsede belirtmiştir. Mahkemece sorulan sorulardan bu belgelerin dosya içerisinde olduğu ise açıktır. Başvurucunun talebi üzerine Mahkeme tarafından gönderilen yazılardan anlaşılacağı üzere istenilen belgelere erişim noktasında Mahkeme tarafından gerekli çabanın gösterilmediği söylenemez. Nitekim başvurucunun sunduğu dilekçeler üzerine ilgili evrakın başvurucuya verilmek üzere CD hâlinde fiziken İnfaz Kurumuna gönderilmiştir. Gerekçeli karar açıklanmadan önce başvurucu ilgili evrakın kendisine verilmediğini defaatle belirtmiştir. Mahkeme bu sefer müdafi tarafından da belgelerin temin edilebileceği bilgisini vermiştir. Sonraki aşamada bir kez daha talep edilmesi üzerine DVD üzerinden evrak tekrar yollanmıştır. Başvurucu, ilgili CD ve DVD'nin içerisinde istenilen bilgi ve belgelerin olmadığını ileri sürse de 6/3/2019 tarihinde istediği CD'nin tebliğ edildiği, DVD yönünden ise öncekilerin aksine bu şekilde bir tespitin İnfaz Kurumu tarafından yapılmadığını belirtmek gerekir.

36. Diğer taraftan başvurucu müdafii, bu süreçte talebe konu belgeleri fiziken istediğine ya da incelemek istediğine ve Mahkemece buna izin verilmediğine dair bir bilgi veya belge de sunmamıştır. Yargılama sırasında başvurucudan son sözü sorulmadan önce başvurucu müdafii ByLock'a dair CGNAT kayıtlarına ulaşamadığını ifade etmiştir. Bu aşamada CGNAT kayıtlarının dosyada yer aldığının taraflarca bilinmesi, UYAP üzerinden yapılan incelemede dahi CGNAT kayıtlarına erişmenin mümkün olması karşısında başvurucu müdafinin bu açıklamasının hangi makul gerekçeye dayandırıldığı anlaşılamamaktadır. Bu nedenle başvurucuya kovuşturma evresinde müdafii aracılığıyla anılan belgeler üzerine görüş sunma imkânı verilmediği de söylenemez. Buna göre; başvurucunun belgeye ulaşabilmesi için Mahkemece gerekli işlemlerin yapıldığı, müdafiin de söz konusu belgelere erişimine engel bulunmadığı ve başvurucu ile müdafiinin İnfaz Kurumunda görüşme olanağı buldukları dikkate alındığında başvurucunun savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği imkâna sahip olduğu kabul edilmiştir.

37. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir

ihlalin bulunmadığı görülmektedir. Açıklanan gerekçelerle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edilmediğine dair karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZAHİDE HASGÜL

B. No: 2021/263 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/263

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZAHİDE HASGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/263)

Karar Tarihi: 30/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 10/1/2025 - 32778

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Zahide HASGÜL

Vekili : Av. Rıdvan ÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aile konutu niteliği taşıyan konutun satılmasına karar verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, aile konutu olan taşınmazın eşi tarafından üçüncü şahıslara rızası dışında satıldığı gerekçesiyle Antalya 6. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; eşiyle 1988 yılında evlendiğini, bu evlilikten olan dört çocuğundan bekâr olan üçüyle aynı konutta yaşadığını belirtmiştir. Aile konutu olarak kullandıkları taşınmazın eşi tarafından bilmediği bir tarihte ilk olarak R.G.ye, daha sonra 1/6/2017 tarihinde R.G. tarafından M.S.ye resmî usullerle devredildiğini ifade eden başvurucu; bu işlemlerin rızası dışında gerçekleştiğini ve resmî devir işlemlerinden haberinin olmadığını vurgulamıştır.

3. Mahkemece 18/7/2018 tarihinde davanın kabulüne, R.G. ve M.S.ye yapılan satışın ve tescilin iptaline ve aile konutu olan taşınmazın başvurucunun eşi adına tesciline karar

verilmiştir. Kararın gerekçesinde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz." şeklindeki hüküm hatırlatılmış ve ispat yükü kendilerine düşen davalılar R.G. ve M.S.nin aile konutu olan taşınmazın satışına başvurucunun açık rızası olduğunu ispat edemedikleri belirtilmiştir.

4. R.G. ve M.S. tarafından bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunulmuştur. İstinaf dilekçesinde, R.G.nin bahse konu konutu satın almadan önce gezip gördüğü, bu sırada başvurucunun da evde olduğu ve satışa rızasının bulunduğu, M.S.nin ise daha sonra iyi niyetli olarak taşınmazı R.G.den satın aldığı ifade edilmiştir.

5. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesince (Daire) 15/1/2020 tarihinde istinaf başvurusunun kabulüne ve davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, uyuşmazlık konusu taşınmazın 3/3/2016 tarihli tahsis işlemi ile başvurucunun eşi adına kaydedildiği, başvurucunun eşinin anılan taşınmazı 31/8/2016 tarihinde satış yolu ile R.G.ye devrettiği, R.G.nin de 1/6/2017 tarihinde taşınmazı satış yoluyla M.S.ye devrettiği vurgulanmıştır. Kararın gerekçesinde, eşler tarafından aile konutu olarak kullanıldığı anlaşılan taşınmaz açısından ilk satışta açık rızanın zorunlu olduğu, ikinci satın alan kişinin ise tapuya güven ilkesi gereği iyi niyetli olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda M.S.nin kötü niyetli olduğuna, tescilin yolsuz olduğunu bildiğine veya bilmesi gerektiğine ilişkin bir delilin de bulunmadığı ve iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olduğu belirtilerek mahkeme kararının hatalı olduğu sonucuna varılmıştır.

6. Başvurucu, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu dokuz ay içinde iki satışın gerçekleştiğini, bu durumun iyi niyet olmadığını ortaya koyduğunu, taşınmazı satın alan M.S.nin taşınmazı satın aldığı tarihten bu yana evle ilgili tahliye, kullanım, kira bedeli gibi ayni veya şahsi hiçbir hukuki talepte bulunmadığını, bunun da gerçek bir satış olmadığının en net delili olduğunu belirtmiştir. M.S.nin taşınmazı rayiç bedelinin çok altında satın aldığını ve kendisinin taşınmazın satışında rızasının olmadığını vurgulayan başvurucu, Daire kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

7. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Yargıtay) tarafından duruşmalı olarak yapılan temyiz incelemesi sonucunda Daire kararının dayandığı deliller ile kanuna uygun sebeplerde ve delillerin takdirinde bir yanlışlık bulunmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda Yargıtayca 10/11/2020 tarihinde temyiz itirazları yerinde görülmeyerek Daire kararının hukuka ve usule uygun olduğu gerekçesiyle onanmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 14/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; uyuşmazlık konusu olan taşınmazın aile konutu niteliğinde olduğunu, burada çocuklarıyla ikamet ettiğini, bilgisi ve rızası olmaksızın eşi tarafından bu konutun satıldığını belirtmiştir. Yargısal makamların ise bu yöndeki iddia ve taleplerini dikkate almadığını ifade ederek adil yargılanma hakkının ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığının görüş yazısında ilgili mevzuata ve Anayasa Mahkemesi kararlarına değinilmiş, yapılacak incelemede bunlarla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, buna ilişkin karşı beyanında önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

12. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

14. Aile yaşamına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

15. 4721 sayılı Kanun'un 194. maddesinde yer verilen hükümler vasıtasıyla ailenin yaşam merkezi hâline getirdiği ve kaybı hâlinde aile bireylerinin barınma hakları ile aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin tehlikeye gireceği konut bağlamında birtakım koruyucu düzenlemeler getirilerek bu düzenlemeler vasıtasıyla aile yaşamının korunmasının amaçlandığı görülmektedir. Aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde getirilen söz konusu düzenleme ile aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde korunması ve bu kapsamda aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hususunda gerekli yasal altyapının oluşturulduğu görülmektedir (Melahat Karkin, B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 59).

16. Bununla birlikte söz konusu yükümlülükler, belirtilen düzenlemelerin hayata geçirilmesiyle tamamlanacağından özellikle özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklar açısından temel hakların söz konusu ilişkilerin yorumlanmasında da gözönünde bulundurulması, gerekli usule ilişkin güvenceleri de haiz olan bir yargılama yapılması, ayrıca yargı makamları tarafından Anayasa hükümlerinde ifade edilen değerlerin özel hukukun hüküm ve kavramlarının yorumlanmasında dikkate alınması gerekmektedir (Melahat Karkin, § 60).

17. Mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek, öncelikle olağan yargı yerlerinin yetki ve sorumluluk alanındadır. Olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan olağan yargı yerlerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun temel hak ve özgürlüklere etkilerini değerlendirmekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, olağan yargı yerleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin ilgili mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin görevi, aile konutu ve korunmasına ilişkin hükümlerin yorumlanması ve uygulanması hususunda olağan yargı yerlerinin yerini almak olmayıp kamusal makamların takdir hakları kapsamında aldıkları kararları aile hayatına saygı hakkı

bağlamında söz konusu olan güvenceler açısından değerlendirmektir (Melahat Karkin, § 61).

18. Somut olayda başvurucunun aile konutu olan taşınmazın rızası olmadan satıldığını belirterek açtığı tapu iptali ve tescil davasında Daire; bahse konu taşınmazın başvurucunun eşi tarafından ilk önce R.G.ye, daha sonra ise R.G. tarafından M.S.ye satıldığını belirtmiştir. Söz konusu taşınmazı R.G.den satın alan M.S.nin tapuya güven ilkesi gereği iyi niyetli üçüncü kişi konumunda bulunduğunu vurgulayan Daire, M.S.nin tescilin yolsuz olduğunu bildiğine veya bilmesi gerektiğine ilişkin bir delilin de bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun yaptığı temyiz başvurusunda M.S.nin iyi niyetli olmadığına yönelik ileri sürdüğü birtakım iddialar ise Yargıtay tarafından duruşmalı olarak yapılan temyiz incelemesi sonucunda yerinde görülmeyerek Daire kararının onanmasına karar verilmiştir. Söz konusu yargılama aşamasında tarafların katılım haklarına riayet edilerek iddia, savunma ve delillerin değerlendirildiği ve takdirin gerekçelerinin ortaya konulduğu anlaşılmıştır.

19. Netice itibarıyla olağan yargı yerlerinin kararları gözönüne alındığında tarafların hukuki menfaatleri arasında bir dengeleme yapıldığı ve yargısal makamlarca bu bağlamdaki takdirin gerekçelerinin ortaya konulduğu,kararlarda yer verilen tespit ve unsurlar itibarıyla aile hayatına saygı hakkı yönünden yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşıldığına ilişkin bir bulguya rastlanmadığı anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET HEKİM

B. No: 2021/576 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/576

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET HEKİM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/576)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Muhammet HEKİM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun kargo yoluyla kendisine gönderilen haber çıktılarına sakıncalı olduğu gerekçesiyle ceza infaz kurumu tarafından el konulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan hükümlü olarak Türkoğlu 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. İnfaz Kurumu tarafından, çıktıların başvurucuya teslim edilmesinin uygun olmadığı ve teslim edilip edilmemesi hususunun Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) tarafından hükme bağlanması gerektiği şeklinde 17/8/2020 tarihinde karar verilerek haber çıktılarının resmî belge olmadığı ve güvenlik nedeniyle teslim edilmesinin uygun olmadığı belirtilmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği 10/11/2020 tarihli kararı ile İnfaz Kurumu kararının yerinde olduğu gerekçesiyle onanmasına karar vermiştir. Başvurucu anılan karara karşı haber çıktılarını bireysel başvuruya ekleyeceği ve çıktıların yasal olarak faaliyet gösteren gazetelerin

internet haberlerine ait olduğu iddiasıyla 13/11/2020 tarihinde Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararın hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 17/11/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 24/11/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 15/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu, internet haberi çıktılarını bireysel başvuruda kullanacağını ve güvenlik nedeniyle teslim edilmemesinin temelsiz olduğunu ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğu ve yargı kararlarına karşı idarenin müdahale imkânının bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

11. Somut olayda, başvurucuya gönderilen haber çıktılarının alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

12. Bakılmakta olan başvuruda, başvurucuya gönderilmek istenilen haber çıktıları alıkonulmuştur. Bununla beraber idare ve gözlem kurulunun ve mahkemelerin kararlarında söz konusu çıktıların teslim edilmemesine dair somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

III. GİDERİM

13. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2)

numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. Öte yandan yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2938, K.2020/2963) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKHAN UZUN

B. No: 2021/4450 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4450

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKHAN UZUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4450)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Gökhan UZUN

Vekili : Av. Pınar SEZGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; psikolojik taciz nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bursa İl Jandarma Komutanlığı emrinde yüzbaşı rütbesiyle görev yapmaktayken görevde kayıtsızlık göstermek, görevi savsaklamak veya geçerli bir özrü olmaksızın belirtilen sürede bitirmemek fiilinin sübuta erdiğinden bahisle 21/6/2018 tarihli işlemle 3 gün aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmıştır. Bu işlemin iptali talebiyle açılan davada Bursa 1. İdare Mahkemesince 10/12/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu başvurucuya isnat edilen fiilin sübuta ermediği gerekçesiyle İstanbul Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdare Dava Dairesinin 10/9/2020 tarihli kararıyla kabul edilerek, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

3. Yine aynı yerde görev yaparken başvurucu, görev sırasında amir veya üstlerine saygısız davranmak fiilini işlediği gerekçesiyle 28/11/2018 tarihinde 3 gün aylıktan kesme cezası ile

cezalandırılmıştır. Bu işlemin iptali istemiyle açılan davada Bursa 2. İdare Mahkemesince 26/12/2019 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde disiplin hukukunun usul ve yöntemine uygun biçimde bir disiplin soruşturması yapılmadan, sadece savunma alınmak suretiyle başvurucuya disiplin cezası verildiği belirtilerek dava konusu edilen işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdare Dava Dairesinin 27/10/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

4. Başvurucu, Bursa İl Jandarma Komutanlığından 14/5/2019 tarihindeKastamonu İl Jandarma Komutanlığı emrine atanmıştır. Atama teklifinde başvurucunun bulunduğu göreve intibak edemediği, tutum ve davranışları ile temsil ettiği makam, rütbe veya statünün onur ve vakarına uygun hareket etmediği, maiyetinin denetim ve gözetim görevini ihmal ettiği hususları gerekçe olarak gösterilmiştir.

5. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, psikolojik rahatsızlığı olduğunu, bulunduğu yerde iki yılını doldurmadan tekrar tayin edilmesinin rahatsızlığını daha da arttıracağını vurgulamıştır. Ayrıca bu hususta başvurucu 2017-2018 yıllarında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları bölümünde tedavi gördüğünü ve psikotik belirsiz ağır depresif nöbet tanısı aldığını belirtmiştir.

6. Bursa 1. İdare Mahkemesi, işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna vararak 16/12/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde idarenin kamu hizmetinin gerekleri doğrultusunda personelin görev yaptığı hizmet yerini değiştirme konusunda takdir yetkisinin olduğu vurgulanarak bu yetkinin kamu yararı ve hizmet gerekleri dışında subjektif nedenlerle kullanıldığına ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığını belirtmiştir.

7. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu kendisi hakkında yürütülen disiplin soruşturmalarının psikolojik taciz amacıyla gerçekleştirildiğini, bu sürecin sonunda da garnizon süresi dolmadan atamaya tabi tutulduğunu, atama işleminde psikolojik rahatsızlığı ile ilgili özel durumun dikkate alınmadığını belirtmiştir.

8. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesinin 16/12/2020 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebi İdare Mahkemesi kararında hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.

9. Başvurucu, bu kararı 7/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Öte yandan başvurucu hakkında Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesinde ve Bursa Şehir Hastanesinde düzenlenmiş olan 25/6/2019 ve 25/12/2019 tarihli raporlarda yineleyen depresif bozukluk ve psikotik belirtisiz ağır depresif nöbet tanıları yer almaktadır. Ayrıca Bursa Şehir Hastanesi tarafından Kastamonu 5'inci Jandarma Eğitim Alay Komutanlığına hitaplı ve 7/9/2020 tarihli yazıda aynı tarihli sağlık kurulu raporuna göre başvurucunun Jandarma Genel Komutanlığında görev yapamayacağı bildirilmiştir. Akabinde başvurucu maluliyet işlemi ile emekliye sevk edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; çalışma hayatı boyunca kendisine bir yıldırma politikası uygulandığını, verilen disiplin cezaları ile rahat ve huzurlu bir ortamda çalışmasının engellendiğini, görevinden soğutulduğunu ve iş yapamaz hâle geldiğini ifade etmiştir. Bahse konu olaylar nedeniyle psikolojisinin bozulduğunu belirten başvurucu, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı görüşünde mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

13. Başvurucu; bu görüşe karşı önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte yargı yerlerince iptal edilmiş olan disiplin cezalarına dayanılarak atama işleminin tesis edildiğini, bu durumun da bir psikolojik taciz niteliğinde olduğunu beyan etmiştir.

14. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu hususu Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında belirtilmiştir (Işıl Yaykır, § 44; Aslı Kırmızı Demirseren, B. No: 2013/5680, 15/4/2014, § 41; Gülşin Oral, B. No. 2013/6129, 16/9/2015, § 47; Sümeyye Örnek, § 26). Öte yandan istisnai olarak Anayasa Mahkemesi Hacer Kahraman kararında (B. No: 2013/7935, 20/4/2016) idari işlemin psikolojik taciz kastıyla yapıldığından bahisle açılan iptal davasının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından başvurucunun zararlarını giderebilecek yeterlilikte olduğu ve bu suretle olağan başvuru yollarının tüketilmiş olduğu kanaatine ulaşmıştır (Hacer Kahraman § 46). Somut olayda da atama işleminin iptali talebiyle açılan davanın, başvurucunun yargısal makamlar önünde dile getirdiği psikolojik tacize ilişkin şikâyetler de gözönüne alındığında, bu nitelikte olduğu ve başvurucu tarafından olağan başvuru yolları tüketildikten sonra bireysel başvuruda bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

16. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında her somut olayın kendi bütünlüğü içinde değerlendirilmesi koşuluyla bireylerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için birtakım unsurların aranması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan yayın ve raporlar da dikkate alındığında muamelelerin psikolojik taciz olarak vasıflandırılabilmesi için;

i. İşyeri ile ilgili olarak işyerindeki yöneticiler ve/veya diğer çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi ya da bu tür müdahalelere göz yumulması,

ii. Süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması, keyfîlik içermesi, sistemli ve kasıtlı olması, yıldırma ve dışlama amacı taşıması,

iii. Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkaran ya da

ciddi bir zarar tehlikesi içermesi gerekir (Mehmet Bayrakcı, B. No: 2014/8715, 5/4/2018, § 69; Ebru Bilgin [GK], B. No: 2014/7998, 19/7/2018, § 80; Türkan Aydoğmuş, B. No: 2018/19000, 12/1/2022, § 27).

18. Muamelelerin neden olduğu sonuçların boyutu mağdurun konumuna, muamelelerin süresine, sıklığına, kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiğine, mağdurun cinsiyetine, yaşına ve sağlık durumuna kadar birçok faktöre göre değişebilmektedir (Mehmet Bayrakcı, § 70; Ebru Bilgin § 81; Türkan Aydoğmuş, § 28).

19. Somut olayda başvurucu hakkında tesis edilen atama işleminden önce, başvurucu iki ayrı disiplin cezası ile tecziye edilmiştir. Bu cezalardan birinin gerekçesi olan başvurucunun görev sırasında amir veya üstlerine saygısız davranmak fiili ile ilgili olarakBursa 2. İdare Mahkemesince fiilin sübutuna erip ermediği konusunda bir değerlendirme yapmaksızın, disiplin hukuku usulüne uyulmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. Diğer disiplin cezasının gerekçesi olan görevi savsaklamak veya geçerli bir özrü olmaksızın belirtilen sürede bitirmemek fiilinin ise sübut bulmadığına karar verilmiş veBursa 1. İdare Mahkemesince dava konusu işlem iptal edilmiştir. Diğer yandan başvurucunun Bursa İl Jandarma Komutanlığından Kastamonu İl Jandarma Komutanlığı emrine atanmasına yönelik teklif ise doğrudan bu iki işlemden hareketle yapılmamıştır. Bahse konu atama teklifinde başvurucunun bulunduğu göreve intibak edemediği, tutum ve davranışları ile temsil ettiği makam, rütbe veya statünün onur ve vakarına uygun hareket etmediği, maiyetinin denetim ve gözetim görevini ihmal ettiği gerekçelerinin belirtildiği görülmektedir. Bu somut hususlar karşısında başvurucu hakkında tesis edilen ve yargı yerlerince biri esas yönünden diğeri ise usul yönünden iptal edilmiş olan iki disiplin cezası ve son olarak atama şeklinde ortaya çıkan işlemlerin süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanan nitelikte olduğu sonucuna ulaşılamamaktadır.

20. Yukarıda ifade edildiği üzere ilgilerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için kişiliklerinde, mesleki durumlarında veya sağlıklarında zarar ortaya çıkarması ya da ciddi bir zarar tehlikesinin söz konusu olması gerekmektedir. Her şeyden önce söz konusu eylem, işlem ya da ihmallerin ilgililer için çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşarak onların manevi bütünlüklerini tehdit eder boyuta geldiği ortaya konulmalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi tarafından daha önce somut başvuruyla benzer nitelikteki başvurularda bu bağlamda değerlendirmeler yapılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkan Aydoğmuş, §§ 35, 36).

21. Başvurucu hakkındaki daha öncesine ait psikotik belirtisiz ağır depresif nöbet tanısı ve yine 2019 yılına ait aynı tanıyla birlikte yineleyen depresif bozukluk tanısının başvurucunun çalışma ortamında maruz kaldığı herhangi bir eylemden, işlemden ya da ihmalden kaynaklandığına yönelik bir belirleme bulunmamaktadır. Nitekim başvurucu da İdare Mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde 2017-2018 yıllarında tedavi gördüğünden ve hakkındaki psikotik belirtisiz ağır depresif nöbet tanısından bahsetmiş ve atama işleminin bu husus dikkate alınmadan yapıldığından bahisle de hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun psikolojik taciz olarak nitelendirdiği atama işlemiyle ve öncesindeki disiplin cezalarıyla ortaya çıkmış bir psikolojik rahatsızlıktan değil yalnızca Bursa İl Jandarma Komutanlığında çalıştığı dönemde gelişmiş bir psikolojik rahatsızlıktan bahsedilebilmektedir. Bu somut durumun sonucu olarak da psikolojik taciz kastıyla hareket edildiğine dair başvurucunun yeterli ve ikna edici nitelikte bir açıklamasının mevcut olmadığı; bahse konu psikolojik rahatsızlıklarla ilgili raporların başvurucunun çalışma

ortamında maruz kaldığı herhangi bir eylemden, işlemden ya da ihmalden kaynaklandığına yönelik içeriğe sahip olmadığı görülmektedir.

22. Bu bağlamda başvurucu hakkında tesis edilen işlemin ya da başvurucuya uygulanan herhangi bir eylemin süreklilik arz edecek şekilde yıldırmaya veya dışlamaya yönelik olduğunun ya da böyle bir işlem ya da eylemden kaynaklı olarak başvurucunun kişiliğinde, mesleki durumunda ya da sağlığında ortaya çıkmış, çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşmış bir hususun başvurucu tarafından ortaya konulamadığı ve başvurucunun iddialarının soyut kaldığı anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle bir ihlalin bulunmadığı açık olan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AGİT DEMİR

B. No: 2021/9274 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9274

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AGİT DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9274)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Agit DEMİR

Vekili : Av. Veysel VESEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamuya açık alanda bulunarak özel konutun bahçesine getirilen paket içinde bulunan patlayıcının infilak etmesi sonucu meydana gelen ciddi yaralanma ve bu olay temelinde açılan manevi tazminat davasının kısmen reddi nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, orta öğretim 11. sınıfa devam ettiği dönemde 17/12/2014 tarihinde Şırnak'ın Cizre ilçesinde okul çıkışı eve dönerken yol üzerinde bulduğu, üzeri koli bantlarıyla sarılmış paketi cebine koyarak evine götürmüştür. Evlerinin bahçesinde paketi açmaya çalışan başvurucu, paketin infilak etmesi sonucu ağır şekilde yaralanmıştır. Yaklaşık yirmi gün süren tedavisinin ardından başvurucunun sol eline bilek kısmından ampütasyon işlemi uygulanmıştır. Daha sonra söz konusu paketin el yapımı bomba olduğu anlaşılmıştır.

3. Başvurucu, Mardin 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde olay nedeniyle uğradığı manevi zararın tazmini için tam yargı davası açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde kusur sorumluluğu bağlamında bir iddia da bulunmamış ise de idarenin savunmasına karşı verdiği

dilekçeyle idarenin kusuru olduğu, kamu güvenliğinin sağlanması için gereken önlemlerin alınmadığı yönünde açıklamalar yapmıştır. Mahkeme 22/2/2019 tarihli kararıyla olayda eylem ve zarar arasında illiyet bağı bulunmadığını belirtmesine karşın kusur yönünden açık bir belirleme yapmadan sosyal risk ilkesi çerçevesinde başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucu, istinaf talebinde bulunurken idarenin kusuruna dair iddialarını yinelemiştir. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi 31/12/2020 tarihinde hükmün hukuka ve usule uygun olduğu gerekçesiyle istinaf istemini reddetmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 29/1/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; yaralanmanın yaşamı korumaya ilişkin pozitif yükümlülüğün yerine getirilmemesinden ve güvenlik önlemi alınmamasından kaynaklandığını, tazminatın yetersiz olduğunu belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı detaylı olarak aktarılmış; adli makamların ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığının, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Uygulanabilirlik ve incelemenin kapsamı yönünden değerlendirme yapıldığında başvurucu, hayatta olmasına rağmen başvuruya konu olayın ciddi bir yaralanmaya sebep olması, hayati risk taşıyan bir patlama olması, tazminat davasında da sosyal risk ilkesi kapsamında hüküm kurulması nedeniyle başvurunun bu kısmının yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021; Murat Orçun Çalış, B. No: 2018/24472, 7/10/2021, §§ 32-40; Mustafa Çetin, B. No: 2019/3290, 17/11/2021, §§ 22-31).

9. Başvuru, kabul edilebilirlik yönünden ele alındığında yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediği hâllerde -bazı istisnaları bulunsa da- idari makamlar veya yargı mercileri tarafından öz itibarıyla ihlalin tespit edilmesi ve tazminat olarak ödenmesine karar verilen meblağın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği meblağlarla uyumlu olması gerekir (Hasan Kılıç, § 42). İdare mahkemesi belirli bir miktar tazminata hükmetse de yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmamıştır. Bu nedenle İdare Mahkemesinin sosyal risk ilkesi çerçevesinde başvurucu lehine hükmettiği manevi tazminat, incelemeye konu ihlal iddiası yönünden başvurucunun

mağdur sıfatını ortadan kaldırmamıştır. Ayrıca başvuruda herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmemiştir.

10. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut olması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, eş ifadeyle başarı şansı sunması gerekir. Toplumun genelinin yaşamını tehdit eden gerçek ve yakın bir tehlikenin varlığının bilindiği ya da bilinmesi gerektiği bir durumda kamu makamlarının makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler almadığı iddiasıyla açılan tam yargı davasında olayın kamu makamlarının kusuruyla meydana geldiğine yönelik iddia konusunda herhangi bir inceleme yapılmadan meselenin kusursuz sorumluluk çerçevesinde ele alınması, yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Zira genel anlamda kusura dayanan ihlali tespit edip buna göre giderim sağlayabilecek ve benzer olaylarda idari mercilerce alınabilecek tedbirlerin neler olduğunu ortaya koyabilecek nitelikte olduğu için etkili olan tam yargı davası yolu, kusur değerlendirilmesi yapılmadığı için bir olayda etkili olmamış ve davacıya başarı şansı sunmamış olur (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61; Ali Hıdır Tekin, § 49).

12. Başvurucu; açtığı tam yargı davasında yaşamı korumaya ilişkin pozitif yükümlülüğün yerine getirilmemesinden, güvenlik önlemi alınmamasından ve sivillerin uyarılmamasından yakınmıştır.İdare Mahkemesi, olayda zarar ile eylem arasında illiyet olmadığını belirtmesine karşın genel koruma yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediği (idarenin kusurunun bulunup bulunmadığı) yönünde herhangi bir değerlendirme yapmadan sosyal risk ilkesi çerçevesinde başvurucu lehine tazminata hükmetmiştir. Başvurucu, istinaf talebine ilişkin dilekçesinde idarenin hizmet kusuru olduğu iddiasını yinelemiş ise de hizmet kusuruna dair bir değerlendirme yapılmadan istinaf talebi reddedilmiştir. Olayın somut koşullarının idarenin güvenlik hizmetinin sağlanması yönünde bir idari kusuru olup olmadığı yönünde araştırma yapılmasına engel teşkil etmediği açıktır.

13. İdari yargı mercileri başvurucunun iddiaları yönünden teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunu, meseleyi yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele almak kamu makamlarının kusurunun/yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamında bir ihmalinin bulunup bulunmadığı yönünde bir araştırma/değerlendirme yapmamak suretiyle etkisiz kılmış ve bunun bir sonucu olarak yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğinin tespit edilebilmesi adınabaşvurucuya makul bir başarı şansı sunmamıştır. Ulaşılan bu sonuç nedeniyle başvurucunun lehine hükmedilen manevi tazminatın yetersiz olduğuna ilişkin iddiası hakkında değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

14. Diğer taraftan ulaşılan bu sonuç olayda idarenin bir kusurunun/ihmalinin bulunduğu anlamına gelmemekte olup bu hususta kideğerlendirme ve takdir olayın koşulları ve ilgili hukuk çerçevesinde yargı mercilerine aittir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının

ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, tazminata ilişkin ilk başvuru dikkate alındığında sürecin beş yıldan uzun sürdüğünü belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı detaylı olarak aktarılmış; değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

18. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ile birlikte toplamda 360.000 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine

ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 1. İdare Mahkemesine (E.2018/189, K.2019/148) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKSEL AKSOY

B. No: 2021/12623 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12623

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKSEL AKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12623)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Göksel AKSOY

Vekili : Av. Mehmet İŞLEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ve gözaltı kararı olmaksızın tutma sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olay tarihinde taksici olduğunu beyan eden başvurucu 22/8/2016 tarihinde Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesine müşterisini bıraktığını, orada bulunan polis memurlarınca aracının çekilmesi istenince müşteri indirdiğini beyan ettiğini, bunun üzerine polis aracına alındığı ve akabinde polis merkezine götürüldüğünü iddia etmektedir.

3. Başvurucu, polis merkezinden salıverildikten sonra fiziksel şiddet gördüğü gerekçesiyle genel adli muayene raporu düzenlenmesi için hastaneye başvurmuştur. Başvurucu hakkında düzenlenen raporda özetle, başvurucunun sağ sırtında 18-20 cm, sağ göğüs kısmında 5-6 cm ebadında, sol göğüs kısmında 10-12 cm ve sol kolunda ekimoz ile boyun arkasında şişlik bulunduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucunun polis memurları tarafından hastanede ve polis merkezinde darp edildiğine, hakarete ve tehdide maruz kaldığına, telefonunun zorla kendisinden alındığına yönelik şikâyeti üzerine Van Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu, anılan şikâyetinde adli muayene raporundan bahsetmemiş; polis merkezinde olaya tanıklık edenlerin bulunduğunu belirtmiştir.

5. Başsavcılığın Van Emniyet Müdürlüğüne yazdığı müzekkereler ile olay anını ve gözaltı sürecini gösterir kamera kayıtlarının tespit edilerek, başvurucunun şikâyetinde belirttiği aracın kolluk görevlilerine ait olup olmadığı, araçta görev yapan kolluk görevlileri ile şikâyet olunan kolluk personelinin açık adres ve kimlik bilgilerinin gönderilmesi istenilmiştir.

6. Şüpheli olarak ifadesi alınan polis memurları özetle ve aynı doğrultuda, olay tarihinde ilgili hastaneye bir terör suçu şüphelisini götürdüklerini, başvurucunun aracının çekilmesinin talep edilmesi üzerine "Siz kimsiniz aracımı çekmemi istiyorsunuz?" dediğini ve üzerlerine yürüdüğünü, anılan durumun terör suçu şüphelisinin kaçmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirildiği düşüncesine kapıldıklarını, başvurucunun kolu bükülmek suretiyle etkisiz hâle getirilerek kimlik ve olayla ilişkisinin tespiti için polis aracına alınarak polis merkezine götürüldüğünü, başvurucuya ilişkin olumsuz bir kaydın ve terör suçu şüphelisiyle ilgili bir bağlantısının olmadığının anlaşılması üzerine salıverildiğini, herhangi bir şiddet uygulanmadığını belirtmişlerdir.

7. Başsavcılık tarafından celbi talep edilen kamera görüntüleri veya bunların çözümlerinin soruşturma dosyasına kazandırıldığına dair herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanılmamıştır.

8. Başsavcılık 9/6/2017 tarihinde polis memurları hakkında başvurucunun yaralandığına ilişkin bir raporun bulunmadığını, hakaret/tehdit edildiğine ilişkin iddiasına yönelik soyut beyanı dışında delil elde edilemediğini belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

9. Başvurucu genel adli muayene raporunun bulunduğunu, söz konusu raporun dosyaya kazandırılması gerektiğini, kamera görüntülerinin temin edilmediğini belirtip olay sonrası çekildiğini belirttiği fotoğrafları da ekleyerek karara itiraz etmiştir. Başvurucu, itiraz dilekçesinin ekine olaydan hemen sonra çekilen fotoğraflarını da eklemiştir. Ayrıca başvurucu olaya ilişkin bir tanık listesini de itiraz dilekçesinde belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Başsavcılığa sunduğu 1/12/2020 tarihli dilekçesinin ekinde adli muayene raporu ile işgöremezlik raporunu da ibraz etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) başvurucunun itirazı reddedilmiştir. Anılan kararda Hâkimlik tarafından başvurucunun genel adli muayene raporuna, kamera görüntülerinin teminine ilişkin bir açıklama yapılmamış; Başsavcılık işlemlerinin usulüne uygun olduğu, delillerin toplandığı belirtilmiştir.

10. İtirazın reddine ilişkin kararın başvurucuya 19/1/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 17/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, hakkında verilmiş bir karar olmadan gözaltına alındığından yakınmıştır. Başvurucuya göre bu durum haksız tutma niteliğindedir.

12. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen “Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.” şeklindeki düzenlemede yer alan hürriyet sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine

yönelik bir müdahalenin bulunduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestîsinin maddi olarak sınırlandırılması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek uzunlukta bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

13. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik sınırlamalar ile Anayasa'nın 23. maddesinde düzenlenen seyahat hürriyetine yönelik sınırlamalar arasındaki fark sınırlamanın niteliği ve esası ile ilgili değildir. Bu iki hak arasındaki ayrım derece ve yoğunluk farkıdır. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında hareket serbestîsine yönelik kısıtlama, seyahat hürriyetine yönelik bir müdahaleye göre çok daha ileri derecede ve yoğun olmalıdır. Sınırlamalardaki derece ya da yoğunluğun değerlendirilmesinde ise söz konusu tedbirin çeşidi, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler ile bireyin gündelik hayatının devlet tarafından ne ölçüde denetim altında tutulduğunun dikkate alınması gerekir (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, § 71).

14. Somut olayda başvurucunun kimlik tespiti ile şüpheli olduğu belirtilen bir kişi ile bağlantısının bulunup bulunmadığına ilişkin incelemeden sonra polis merkezinden ayrılmasına izin verilmiştir. Başvurucunun gözaltına alınmadan önce kimliğini ibraz etmediğine ilişkin bir tespit veya iddia dosya kapsamına yansımamıştır. Bu durumda başvurucunun kimliğini ibraz etmediği gerekçesiyle kimliğinin tespit edilmesi amacıyla gözaltına alındığı söylenemeyecektir. Başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler, başvurucunun olay günü bulunduğu yerden ayrılmaya olumsuz herhangi bir durumla karşılaşmadan özgürce karar vermiş olabileceğini göstermemektedir. Bu bakımdan süresi nispeten kısa da olsa başvurucunun tutulması, etkileri ve uygulanma şekli itibarıyla Anayasa'nın 19. maddesi anlamında hürriyetten yoksun bırakmadır. Bu sebeple Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alan 19. maddesi başvurucunun şikâyetlerine uygulanabilir niteliktedir.

15. Uygulanabilirlik meselesinin çözülmesinin ardından ihlal iddiasının kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilmelidir.

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmiş ise başvurucunun artık kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. Öner Yakasız ve diğerleri, B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68).

17. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmadır. Ayrıca sözü edilen yol; ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi

bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvurucuyu o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan ve var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuki yolun fiilen denenmemiş veya kullanılmamış olması da söz konusu yolun etkili olmadığının veya bulunmadığının kabulüne imkân vermez (Nebahat Baysal Gül, B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

18. Yapılan açıklamalar ışığında somut olaya dönüldüğünde Anayasa'nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari dava türlerinden olan ve idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvurucu haksız tutulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış, anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu da iddia etmemiştir. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır (kısmen benzer bir olayda yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Veli Saçılık (3), (B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 15).

19. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiillerine yönelik yürütülen soruşturma sonunda yaralandığını, kolluk görevlilerinin tehdit ve hakaretlerine maruz kaldığını, sağlık raporunun varlığına rağmen anılan raporun olmadığından bahisle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, olaya yönelikbelirttiği tanıkların dinlenmediğini, anılan karara karşı yapılan itirazın gerekçesiz olarak reddedildiğini ileri sürerek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini

sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S. D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

23. Başvurucunun 22/8/2016 tarihinde darp edildiği iddiasıyla hastaneye başvurması üzerine konuyla ilgili adli bir rapor düzenlenmiştir. Başvurucu bir gün sonra konuyla ilgili şikâyetini bildirmiş ancak ifadesinde adli rapordan söz etmemiştir. Başvurucu, resmî bir sağlık kuruluşuna darp iddiasıyla başvuru yaptığı için raporun sağlık kuruluşunca Başsavcılığa gönderileceğini düşünerek rapordan söz etmemesi olağana aykırı bir durum değildir. Nitekim 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 280. maddesinde görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubunun bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Sağlık görevlilerinin durumu ve raporu Başsavcılığa bildirme konusundaki özensizliği Başsavcılığın başvurucunun iddialarını soyut olarak nitelemesine neden olmuştur. Ayrıca Başsavcılık, bu durum nedeniyle sadece şikâyet edilen kolluk görevlilerinin beyanını başka kolluk görevlilerine aldırmakla yetinmiş; talep etmesine rağmen güvenlik kamerası kayıtlarının gönderilmesi hususunda ve başvurucunun iddialarına konu olayı görebilecek kişilerin tespit edilerek beyanlarının alınması konusunda çaba göstermemiştir. Başvurucunun Başsavcılıkça verilen karara yaptığı itiraz sonrasında adli raporu soruşturma dosyasına ibraz etmesine rağmen sulh ceza hâkimliği, adli raporla veya soruşturmada toplanmayan delilerle ilgili başvurucunun iddiaları hakkında -somut olayda gerekli olmasına rağmen- hiçbir değerlendirme yapmamıştır. Başvuruya ilişkin konuya yönelik soruşturmada soruşturma makamlarının makul bir özenle hareket ettiği söylenemeyecektir. Bu nedenle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

24. Başvurucunun kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiasının bu aşamada değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 300.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2016/12081) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM KALKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/19783 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19783

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM KALKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19783)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : 1. İbrahim KALKAN

2. Selçuk OĞUZ

Vekili : Av. Göksel ÖZERKAN

3. İsmail SOYLU

Vekili : Av. Yusuf İsmail ERTAN

4. Mehmet BULUT

Vekili : Av. Elçin DEVİREN NASIR

5. Umut ÖZKAN

Vekili : Av. Jan Aras ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iş sözleşmesi feshedilen başvurucuların sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların iddiasına göre iş sözleşmeleri sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucular, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmışlardır.

3. Açılan davaların birinde ilk derece mahkemesi davanın kabulüne ve başvurucu lehine sendikal tazminata hükmetmiştir. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemesi, sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği gerekçesiyle bu yönden davayı kesin olarak reddetmiştir. Diğer davalarda ise ilk derece mahkemeleri, başvurucuların sendikal fesih iddiasını ispatlayamadıkları sonucuna ulaşmış ve bu kararları Bölge Adliye Mahkemeleri veya Yargıtay da uygun bularak kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

5. Konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/23713, 2022/35673, 2022/43749 ve 2023/19797 nolu bireysel başvuruların, 2021/19783 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinde yapılmasına karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular; iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararlarının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin … yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun …, 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur. ..”

10. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı, işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

11. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; Refiye Şentürk Varlı, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; Emrah Üzegül ve diğerleri, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi, bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içerisinde bulunan işçilerin benzer gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikalı çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği, bu kriterlerin sendikalı veya sendikal faaliyette bulunanlarla diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (Ahmet Yavuz, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

12. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin

sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle yargı mercilerinin görevidir. Yargı mercilerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki yargı mercileri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, yargı mercileri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede yargı mercilerinin yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; Muharrem Çimen, § 42; Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, § 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculların sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle yargı mercilerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

C. Somut Olayın Değerlendirilmesi

1- Başvurucular İbrahim Kalkan ve Selçuk Oğuz Yönünden

13. İlk derece mahkemesi; başvuruculların 18/4/2017 tarihinden itibaren sendikaya üye olduğunu ve 6/6/2018 tarihinde işverene TİS'ten yararlanmak istediklerini bildirdiğini belirtmiştir. Mahkeme; davacı tanıkları her ne kadar iş akdinin sendikal nedenlerle feshedildiğini beyan etmişlerse de sendikal baskı olarak başvuruculara özel olarak ne uygulandığı konusunda açık beyanların bulunmadığını, başvuruculların sendika üyeliklerinin de bulunmadığını ve diğer sendikalı işçiler ile aynı şartlara sahip olmak için başvuru yaptıklarını değerlendirmiştir. Başvuruculların TİS hükümlerinden yararlanmasının yasal şartları olmamasına rağmen bu yönde taleplerinin işyerinde mevcut sendika haklarından yararlandırılmaya zorlama anlamına geleceğini belirtmiştir. Mahkemeye göre bu talep işverene baskıya, işyerinde olumsuzluklara yol açacak ve işverende endişe yaratacaktır. Mahkeme bu nedenle işveren tarafından katlanılıp kabul edilebilecek bir durum olmadığı gerekçeleriyle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır.

14. Bölge Adliye Mahkemesi de ilk derece mahkemesi gerekçelerini tekrarlayarak, davalı işyerinde TİS'in fesihten beş ay önce imzalandığı düşünüldüğünde sendikal nedenle fesih iddiasının soyut kaldığını değerlendirmiştir.

15. Başvuruda 1/1/2018-31/12/2019 yürürlük süreli TİS 30/4/2018 tarihinde taraflarca bağıtlanmıştır. Başvurucular 18/4/2017 tarihinden itibaren sendika üyesi olup 6/6/2018 tarihinde yürürlükteki TİS'ten faydalanmak istediklerini işverene bildirmiştir. Mahkemeler tarafından başvuruculların TİS'ten yararlanma hakkı olmamasına karşın böyle bir talepte bulunmuş olmaları işverende baskı oluşturacağı şeklinde yorumlanmıştır. Başvuruculların TİS'ten neden yararlanamadığı mevzuat hükümleri çerçevesinde ortaya konulamadığı gibi,

sendikal fesih iddiasının TİS'ten yararlanma ile sınırlı olmadığı ve gerek ilk derece gerek Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

2. Başvurucu İsmail Soylu Yönünden

16. İlk derece mahkemesi başvurucunun iş akdinin feshi tarihinde davalı işyerinde sendikaya üye beş işçi bulunduğunu, fesihten yaklaşık beş-altı ay sonra davalı işyerinde sendika üyesi yirmi bir işçi olduğunu, bu nedenle başvurucunun iş akdinin sendikal nedenlerle feshedildiğinin ispat edilemediğini belirtmiş, karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Bu itibarla ilk derece mahkemesi ve Yargıtayın salt sendika üyesinin artış göstermesi nedeniyle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna vardığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla gerek ilk derece mahkemesinin gerek Yargıtayın Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

3. Başvurucu Umut Özkan Yönünden

17. İlk derece mahkemesi, başvurucunun sendikal fesih iddiası yönünden herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Bölge Adliye Mahkemesi ise fesih tarihinden sonra davalı işyerinde çalışan sendika üyesi işçilerden 20'sinin istifa ettiğini 24'ünün ise çalışmasına devam ettiğini tespit etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, ayrıca sendikanın yetki tespiti başvurusunda bulunmadığını ve davalı şirket hakkında açılan sendikal tazminat talepli başka bir dava olmadığını belirterek sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla gerek ilk derece mahkemesinin gerek Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

4. Başvurucu Mehmet Bulut Yönünden

18. Başvurucu P. Sendikası üyesiyken iş akdi sonlandırılmıştır. İlk derece mahkemesi değerlendirmesinde 129 çalışanın olduğu işyerinde 1/1/2018-1/6/2018 tarihleri arasında P. Sendikasına yaklaşık 100 kişinin üye olduğunu, 1/7/2018 tarihinde düşüş yaşanmaya başlandığını, 1/9/2018 tarihinden itibaren Ö.P. Sendikası üyesinin artış gösterdiğini, dört aylık süreçte P. Sendikası üyelerinin oranında yaklaşık %60 düşüş yaşandığını tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca işçi ücretlerinde düşüş yapıldığını, uygulanan değişimin P. Sendikası üye sayısının yükseldiği süreçte alınmış olduğunu ve yapılan değişiklik nedeniyle başvurucunun gelir kaybı oranı ve tanık beyanları birlikte düşünüldüğünde; sendika üyeliğinden istifa etmesi yönünde baskı yapıldığını değerlendirmiştir. Mahkeme ayrıca sendikal faaliyetler nedeniyle iş akitleri sonlandırılan başka çalışanlar olduğunu, tanıkların işverenin Ö.P Sendikasını desteklediğini beyan ettiklerini vurgulamıştır. Mahkemeye göre başvurucunun çalışma koşullarında yapılan değişikler, P. Sendikası üyesi olmasındandır ve iş sözleşmesi sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır.

19. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemesi kararında sendikal nedenle baskı yapılmasına yönelik dosya içerisinde somut bir delil bulunmadığı, başvurucunun fesih tarihi itibarıyla davalı işveren aleyhine açılmış işe iade davalarında sendikal fesihlerin olduğu görülmüşse de başvurucunun sendikal faaliyetlerde bulunduğuna ve öncü olduğuna dair tanık beyanının bulunmadığı bu nedenle sendikal fesih iddiasının ispatlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Bu durumda ilk derece mahkemesinin detaylı değerlendirmeleri sonucunda sendikal fesih olgusunun gerçekleştiğine kanaat getirdiği, Bölge Adliye Mahkemesinin bu değerlendirmeleri dikkate almaksızın sendikal feshin gerçekleşmediği sonucuna vardığı

anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

21. Neticede somut başvurulara konu davalarda, mahkemelerin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde Anayasa Mahkemesince geliştirilen ve benimsenen kriterleri dikkate almadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Anlatılan nedenlerle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvuruculardan İbrahim Kalkan ve Selçuk Oğuz 100.000 TL manevi; İsmail Soylu 50.000 TL maddi 50.000 TL manevi; Umut Özkan 50.000 TL manevi, 43.501,70 TL maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular İbrahim Kalkan, Selçuk Oğuz, İsmail Soylu ve Umut Özkan 'a ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar talebi yeniden yargılama kapsamında giderilebileceğinden maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesine (E. 2021/155, K.2022/2464) iletilmek üzere Gebze 7. İş Mahkemesine (E.2018/304, K.2020/270), İstanbul Anadolu 27. İş Mahkemesine (E.2018/331, K.2020/262), Bursa 4. İş Mahkemesine (E.2018/447, K.2019/588; E.2018/448, K.2019/589), Bakırköy 6. İş Mahkemesine (E.2021/228, K.2021/260) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculardan İbrahim Kalkan, Selçuk Oğuz, İsmail Soylu ve Umut Özkan'a ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucular İbrahim Kalkan ve Selçuk Oğuz'a müştereken ÖDENMESİNE, 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucu İsmail Soylu'ya ÖDENMESİNE, 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucu Umut Özkan'a ÖDENMESİNE, 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucu Mehmet Bulut'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

R.E.

B. No: 2021/23711 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

R.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23711)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : R.E.

Vekili : Av. Müzeyyen ÇİFTÇİ YOLAÇAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, cinsel saldırı ve kasten yaralama eylemleri hakkında yürütülen ceza yargılamasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İddialarına göre başvurucu; internet üzerinden tanıştığı bir kişi tarafından 19/11/2014 tarihinde kaçırılmış, kaçırıldığı yerde kıyafetleri çıkarılarak cinsel saldırıya uğramış, sonrasında yaklaşık iki gün boyunca alıkonulmuş ve yine bu süre zarfında kendisini kaçıran kişinin cinsel saldırılarına maruz kalmıştır. Başvurucuya göre hakkında düzenlenen adli raporlar fiziki şiddet gördüğüne ve cinsel saldırıya uğradığını doğrulamaktadır.

3. Başvurucu, iddialarını soruşturma mercilerine taşıyarak konuyla ilgili şikâyetini bildirmiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine Cumhuriyet başsavcılığınca bir ceza soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu 21/11/2014 tarihli kolluk ifadesi ile ertesi gün Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadesinde şu iddialarda bulunmuştur:

i. Bir sosyal medya platformu üzerinden E.Ö.yle tanışmıştır. Yüz yüze görüştüklerinde görüşmeye devam etmemek istemiş ve bunu E.Ö.ye söylemiştir. Bunun üzerine E.Ö. kendisini telefonla aramış ve bu durumu kabul etmediğini belirtmiştir. Ayrıca ayrılmaları hâlinde hem kendisini hem de başvurucuyu öldüreceğini ifade etmiştir. Korktuğu için E.Ö.nün ilişkiye devam etme isteğini kabul etmiş ancak daha sonra yine ayrılmak istediğini bildirmiştir. E.Ö. son bir defa daha buluşmak istemiştir.

ii. E.Ö. ile ailesine (başvurucunun ailesi) ait serada 19/11/2014 tarihinde buluşmuşlardır. Burada, ayrılmak istediğini tekrar etmiştir. E.Ö. ise kendisini silahla tehdit etmiştir. E.Ö. belden yukarısındaki kıyafetleri çıkarmış, kaçmaya çalışsa da E.Ö. kendisini yakalamış, seranın çevresini saran dikenli tellerden saçından tutarak zorla geçirmiştir. Bu esnada kendisinin belden yukarısında kıyafet bulunmamaktadır. E.Ö. montunu vermiş, birlikte seranın yakınındaki gri renkli arabaya binmişlerdir. Arabayı süren kişiye E.Ö.nün kendisini kaçırdığını söylemiş, Bu kişi onları köyün çıkışına kadar götürmüş ve E.Ö.ye yardım etmeyeceğini bildirmiştir. Arabadan inmiş ve ormanlık alanda bir süre yürümüşlerdir. Beyaz renkli bir arabayla gelen başka bir kişi kendisini ve E.Ö.yü almıştır. Bu kişi de onları ilçe merkezine getirmiştir. E.Ö. elindeki silahı bu kişiye vermiş ve saklamasını söylemiştir. E.Ö. kendisini ölüm ve tecavüzle tehdit ettiği için bu kişiye kaçırıldığını söyleyememiştir.

iii. İlçe merkezine geldiklerinde E.Ö.nün dayısı olduğunu düşündüğü kişinin evine gitmişlerdir. Evde bu kişi ile birlikte eşi ve iki çocuğu vardır. Bu kişilere kaçırıldığını söyleyip yardım istese debu kişiler yardım etmemiştir. O gece o evde kalmışlardır. E.Ö. cinsel ilişkiye girmek istemiş, zaman kazanmak için nikâhsız cinsel ilişkiye girmek istemediğini söylemiştir. Bunun üzerine E.Ö. tecavüz etmeye kalkmamıştır. Ertesi gün eve bir imam gelmiş, nikâhlarını kıymıştır. İmama zorla kaçırıldığı yönünde bir beyanda bulunmamıştır. Çünkü E.Ö. kendisini tecavüz etmekle tehdit etmiştir.

iv. E.Ö. jandarmanın bu eve gelebileceğini belirterek kendisini başka bir köyde bulunan bir eve götürmüştür. Evde E.Ö.nün arkadaşı, anne ve babasıyla yaşamaktadır. Bu kişilere zorla kaçırıldığını söylememiştir. Gece aynı odada kalmışlardır. E.Ö. kendisine tecavüz etmiştir. Sabah uyandığında, E.Ö.nün arkadaşının annesinden telefonunu istemiş ve abisini arayarak abisine bulundukları yeri söylemiştir. Daha sonra jandarma görevlileri aynı telefonu aramıştır. Akabinde jandarma görevlileri başvurucunun ve E.Ö.nün bulunduğu eve gelmiştir. Başvurucu, E.Ö.den korktuğu için o an rızasıyla evden kaçtığını söylemek zorunda kalmıştır. Bununla birlikte başvurucu karakola gittiklerinde olayın tüm detaylarını jandarma görevlilerine anlatmıştır.

4. E.Ö. 21/11/2014 tarihinde jandarma karakolunda şüpheli sıfatıyla ifade vermiştir. İfadesinde E.Ö. başvurucuyla başvurucunun evlerinin yakınında bulunan serada buluştuklarını, burada başvurucuya saldırmadığını ve buluştukları yerden başvurucun rızasıyla ayrıldıklarını savunmuştur. E.Ö. ifadesinin devamında kendilerini buluştukları seradan gri bir aracın almadığını, ormanlık alanda yaklaşık altı ya da yedi kilometre yürüdüklerini, sonrasında bir arkadaşının beyaz renkli bir araçla kendilerini ilçe merkezine götürdüğünü söylemiştir. E.Ö. son olarak başka bir arkadaşının evinde iki gün konakladıklarını ve bu evde başvurucunun rızasıyla başvurucuyla cinsel ilişkiye girdiğini beyan etmiştir.

5. Başvurucu hakkında 21/11/2014 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporlarında her iki meme üstünde ekimotik alanlar, sırtta yaygın abrazyon, pelvis sol lateralde 2x5 cm'lik ekimotik alan olduğu, vertebra muayeneside C1 seviyesinde palpasyonla hassasiyet

saptandığı, sol bacak proksimal medial yüzde ekimoz tespit edildiği, hayati tehlikesinin olmadığı, atlantoaksiyel dislokasyon mevcut olduğu, hymen muayenesinde saat 3 ve saat 7 hizasında hymende laserasyon ve ekimoz izlendiği belirtilmiştir.

6. Başvurucunun kaçırıldığını iddia ettiği yerde 15/12/2014 tarihinde olay incelemesi yapılmış; belirtilen alanda bir çift ayakkabı, üç takı, bir palto ve bir uzun kollu penye bulunduğu tespit edilmiştir.

7. Cumhuriyet başsavcılığı, genel adli muayene raporlarını Adli Tıp Kurumuna göndererek başvurucunun yaralanması hakkında rapor almıştır. Alınan 27/2/2015 tarihli raporda başvurucunun yaralanmalarının hayati tehlike oluşturmadığı vebasit tıbbi müdahaleyle giderilemeyeceği, atlantoaksiyel eklem çıkığının (dislokasyon) hayat fonksiyonlarını orta derecede (2) etkileyecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu, Cumhuriyet başsavcılığınca alınan 12/3/2015 tarihli ek beyanında boynundaki yaralanmanın E.Ö.nün saçını tutarak seranın çitlerinden zorla geçirdiği esnada meydana gelmiş olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca E.Ö.nün kendisini tehdit ettiği silahın bir tüfek olduğunu beyan etmiştir.

9. E.Ö. hakkında 30/3/2015 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede muayene raporlarında yapılan belirlemeler ve olay yeri incelemesi akabinde belirtilen alanda bulunan ve başvurucuya ait olan eşyadan söz edilerek bu kişinin nitelikli cinsel saldırı, kişiyi hürriyetinden nitelikli yoksun kılma ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

10. Sanık, ağır ceza mahkemesindeki sorgusunda soruşturma aşamasındaki beyanlarını tekrar ederek başvurucunun tamamen rızasıyla geldiğini ve cinsel birliktelik yaşadığını vurgulamıştır. Başvurucu da temel olarak soruşturma aşamasındaki ifadesini tekrar etmiş, ek olarak Posof'a kadar olan 12 kilometrelik mesafeyi çıplak ayakla yürümek zorunda kaldığını öne sürmüştür. Ağır ceza mahkemesi, başvurucu ve E.Ö.nün evlerinde kaldığı kişiler ile beyaz aracın sürücüsünü tanık sıfatıyla dinlemiştir. Bu kişiler başvurucu ile aynı ortamda bulundukları süre boyunca başvurucunun zorla alıkonulduğunu düşündürecek herhangi bir durum bulunmadığını ve başvurucunun ayaklarında bir yaralanma görmediklerini belirtmiştir.

11. Ağır ceza mahkemesi, başvurucunun çıplak ayakla uzun süre yürütüldüğüne dair iddiası bulunduğundan muayene belgeleri ve iddianame ile birlikte başvurucuyu Adli Tıp Kurumuna sevk etmiştir. Hazırlanan 17/6/2015 tarihli raporda, başvurucunun ayaklarında uzun süre yürümeye bağlı bir yaralanma olup olmadığının muayene tarihi itibarıyla belirlenmesinin tıbben mümkün olmadığı belirtilmiştir.

12. Ağır Ceza Mahkemesi 14/10/2015 tarihinde isnat edilen tüm suçlar yönünden E.Ö.nün beraatine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle de başvurucunun E.Ö. ile birlikte kaldığı evlerde yaşayan kişilerin beyanlarına dayanarak başvurucunun E.Ö. ile rızasıyla kaçıp cinsel birliktelik yaşadığına, pişmanlık duyduğu ve ailesinden korktuğu için E.Ö.den şikâyetçi olduğuna, kolluk görevlilerine en başta rızasıyla kaçtığını söylemesine rağmen sonradan şikâyetçi olması nedeniyle iddialarının ciddi çelişki barındırdığına kanaat getirmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurucunun uzun süre çıplak ayak yürüdüğüne dair iddiasını inandırıcı bulmadığını özel olarak belirtmiş; olayın meydana geldiği gün ve saat itibarıyla kış mevsimi yaşandığından havanın çok soğuk olduğunu, dolayasıyla başvurucu uzun süre çıplak ayakla yürümüş olsaydı olay sonrası sağlık kontrolünde bu duruma dair mutlaka bir saptama

yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

Her ne kadar sanık hakkında nitelikli yaralama ve cinsel saldırı suçlarından dolayı kamu davası açılmış ise de, mağdurenin olay tarihi itibariyle 20 yaşında olduğu, kapalı bir toplum olan köy içerisinde yaşadığı, yaşadığı yerin sosyo kültürel yapısı itibariyle ailevi ilişkilerin kuvvetli olduğu ve buna dayalı olarak ailevi baskının yoğun olduğu, sanık ile mağdurenin olay tarihinden çok öncesinde internet ortamında tanıştıkları ve bu tanışıklığın kısa süre içerisinde arkadaşlık boyutunu aştığı ve olay tarihi öncesinde bir kez yüz yüze görüştükleri dikkate alındığında, sanık ile mağdurenin olay anına kadar sevgili olduklarının kabul edilmesinin gerektiği,

Her ne kadar mağdure mahkememizde kolluk aşamasında vermiş olduğu ifadelerinden farklı olarak olay günü ve saatinde sanığın kendisini zorla silahını çıkartarak üzerine saldırdığını, kıyafetlerini çıkarttığını, saçlarını tutarak tel örgüden aşağı çektiğini ve kilometrelerce yürüttüğünü ve bu yürümelerin bir kısmını çıplak ayakla olduğunu beyan etmiş ise de, olayın olduğu tarihte Ardahan ilinde kış şartlarının başladığı ve olayın olduğu saatin akşam 21:00 olması dikkate alındığında sıcaklığın çok düşük derecede olduğu dikkate alındığında ve mağdurenin 1 saate yakın zorla çıplak ayak ile yürüdüğüne ilişkin beyanı karşısında, mağdurenin ayaklarında Adli Tıp Kurumunda yaptırılan inceleme neticesinde, her ne kadar olay tarihi itibariyle oluşmuş bir lezyonun tespit edilmesi mümkün olmamakla birlikte inceleme tarihi itibariyle ayaklarında herhangi bir doku kaybı, çatlak, nekros, nasır, donuk yada yanığa ait bir durumun saptanamadığının belirtildiği, mağdurenin hayatın olağan akışı gereği gece vaktinde ağır kış koşullarında toprak bir zeminde bu kadar süre zorla yürütülmüş olsa idi, olay sonrasında mağdurenin hastaneye götürüldüğü esnada mutlaka bu durumun mağdure tarafından söyleneceği ve buna ilişkin rapor hazırlanacağı ancak bu zorla yürütme hadisesinin dahi soruşturma aşamasında gündeme hiç gelmediği, mağdure ve sanığı yakalayan jandarma görevlilerinin yakalama esnasında mağdurenin yüzünde veya görünen herhangi bir yerinde darp cebir izi olmadığı ve yürümesinin normal olduğu ve herhangi bir topallama olmadığına yönelik beyanları,

Mağdurenin olayın sıcağı sıcağına 21/11/2014 tarihinde kollukta alınan ifadesinde, herhangi bir şekilde seradaki olaylardan bahsetmemesine rağmen olaydan yaklaşık 4,5 ay sonrasında savcılıkta alınan ifadesinde sanığın seraya silahla geldiğini beyan etmesi ve burada sanığın kendisine tecavüz etmeye çalışarak saçlarından tuttuğunu, boynundaki yaralanmanın sanığın kendisini dikenli tellerden atması neticesinde olduğunu iddia etmesi,

Mağdurenin 21/11/2014 tarihli kolluk ifadesinde 'imam nikahımız kıyıldıktan sonra geldiğimiz A. köyünde E... isimli şahıs benimle zorla cinsel birliktelik yaşadı... Jandarma ekipleri A. köyüne gelerek bizi yakaladı bana ilk anda kendi isteğimle kaçıp kaçmadığım sorulduğunda kendi isteğimle kaçtığımı söylemiştim.' beyanı ile mahkememizde vermiş olduğu ifadesinde ise mağdurenin çok ayrıntılı bir biçimde Hanak ilçe merkezinde ki evde yaşadıkları arkasından ilişkinin gerçekleşmiş olduğu A. köyünde yaşadıklarına ilişkin beyanlar dikkate alındığında mağdurenin aşamalarda vermiş olduğu ifadeler arasındaki çok ciddi çelişkiler bulunduğu,

Mağdurenin cinsel ilişkinin gerçekleştiği evdebulunan ev sakinlerinin sanık [E.]ın zorla cinsel ilişki eylemine yardım ettiğine dair aşamalarda hiç bir beyan olmadığı dikkate alındığında, jandarma görevlilerinin eve ilişkin hazırlamış olduğu tutanakta mağdurenin kalmış olduğu odada kilit sisteminde olduğu ve bu kilit sisteminin odanın içinde olduğunun

tespiti karşısında mağdurenin bu kilidi kilitleyerek cinsel ilişki olmasını engelleyebileceğinin anlaşıldığı,

Mağdure ile sanığı yakalayan jandarma görevlilerinin olay esnasında düzenlemiş oldukları yakalama tutanağı başlıklı tutanakta jandarma görevlilerinin mağdureye rızası dahilinde kaçıp kaçmadığını sorduklarında, mağdurenin rızası ile kaçtığını beyan etmesi ve nitekim yargılama esnasında yakalama tutanağını hazırlayan Jandarma görevlileri tanık olarak dinlendiğinde tanıkların ortak bir biçimde mağdureye zorla kaçırılma hadisesinin olup olmadığını sordukları esnada sanığın mağdurenin yanında bulunmadığını ve hatta evde olduğunu beyan etmeleri, mağdurenin karakola girdikten sonra ağlamaya başladığını ve olayın zorla olduğunu söylediğini beyan etmeleri,

Sanık ve mağdurenin belediye kum ocağından aracına bindikleri tanık [S] dahil olmak üzere daha sonra evlerinde kaldıkları ev sahiplerinin hiçbirinin zor hadisesinden bahsetmedikleri gibi rıza ile kaçma hadisesinin olduğuna ilişkin ayrı ayrı birbirleri ile uyumlu beyanları, soruşturmanın başlangıç aşamasında hiçbir şekilde dile gelmediği halde sonradan olay yerinde bir takım mağdura ait kıyafetler bulunduğuna ilişkin beyanlar ve kıyafetlerin bulunduğu yerler ve tüm dosya kapsamı dikkate alındığında sanığın mağdureyi zorla kaçırdığına ve tehdit ile cinsel ilişkiye girdiğine ilişkin mağdurenin aşamalarda birbiri ile tutarsız çelişkili beyanlarından başka herhangi bir beyan olmadığı... [anlaşılmıştır.]”

13. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını başvurucu ve vekili ayrı ayrı temyiz etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, temyiz formunu 5/11/2015 tarihinde düzenlemiştir.

14. Başvurucu 7/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru incelemesi devam ederken temyiz incelemesi 24/4/2024 tarihinde sonuçlanmıştır. Yargıtay Ceza Dairesi nitelikli cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden nitelikli yoksun kılma suçları yönünden verilen beraat kararlarını onamış, dava zamanaşımı süresi dolduğu için nitelikli kasten yaralama suçu yönünden E.Ö. hakkında açılan kamu davasının düşmesine karar vermiştir.

15. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu, toplanan deliller sanığın isnat edilen suçları işlediğini kanıtlamasına rağmen Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı vermesinden ve aradan geçen uzun süreye rağmen temyiz incelemesinin sonuçlanmamasından yakınmıştır. Başvurucu, üçüncü kişi tarafından maddi ve manevi varlığına yönelik müdahale gerçekleştirildiğini iddia etmiş; bu müdahale iddiası hakkında devam eden ceza yargılamasının etkili yürütülmediğini ileri sürmüştür.

17. Nitelikli cinsel saldırı ve nitelikli kasten yaralama gibi eylemler, kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi için gerekli olan asgari ağırlık eşiğine doğası gereği ulaşır. Bu nedenle başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle

bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

20. Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82). Pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet; bireyleri, diğer bireyler tarafından yapılanlar da dâhil olmak üzere kötü muameleye karşı korumak için hukuki ve fiilî tedbirler almakla ödevlidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82; R.K., B. No: 2013/6950, 20/4/2016, §§ 74, 75). Özellikle çocuklar ve savunmasız bireyler etkili şekilde korunmalıdır (Z.C. [GK], B. No: 2013/3262, 11/5/2016, § 84). Koruma ödevi en ciddi durumlarda ceza hukuku hükümlerinin yürürlüğe konulması ve bunların uygulamada da etkili bir şekilde uygulanması yoluyla bireyleri, maddi ve manevi bütünlüklerinin ihlallerinden yeterli şekilde korumak için yasal bir çerçeve oluşturulmasını gerektirir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Z.C. § 56; yaşam hakkı yönünden yapılan kısmen benzer değerlendirmeler için bkz. İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135). Koruma ödevi ayrıca yetkililerin bir kişiye yönelik gerçek ve yakın bir kötü muamele tehlikesini bildikleri veya bilmelerinin gerektiği durumlarda bu tehlikenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirler almalarını da gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82; R.K., § 74). Bununla birlikte özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması mümkün değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; R.K., § 76).

21. Devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usuli bir yönü de bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü, savunulabilir nitelikteki her kötü muamele olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir. Bu soruşturmanın temel amacı, insan onurunu koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve kamu görevlilerinin veya diğer bireylerin kötü muamele niteliğindeki filleri nedeniyle hesap vermelerini sağlamaktır. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli vesoruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer,

soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 110-112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103).

22. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 100).

23. Başvurucu, mağduru olduğunu iddia ettiği cinsel saldırı ve kasten yaralama eylemleri nedeniyle yürütülen ceza yargılaması etkisiz olduğu için kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğinden yakınmıştır. Bu nedenle inceleme kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında yapılmıştır.

24. Somut olayda başvurucunun şikâyetini bildirmesinin akabinde derhâl bir ceza soruşturması başlatılarak gerekli delillerin toplandığı ve başvurucunun şikâyetçi olduğu eylemlerin faili olduğu iddia edilen kişi hakkında kamu davası açıldığı görülmüştür. Ağır Ceza Mahkemesinin de yargılamayı makul bir sürat ve özenle yürüttüğü, sanığın isnat edilen tüm suçlardan beraatine karar verse de davadaki çelişkili unsurları gözettiği ve vardığı sonucun temelden yoksun olmadığı anlaşılmıştır. Ne var ki Yargıtay'ın temyiz incelemesini 8 yıl 5 ayı aşkın bir sürede tamamlamış olması nedeniyle kasten yaralama suçu dava zamanaşımına uğramıştır. Oysa soruşturma ve kovuşturmaların makul bir özen ve süratle yürütülmesi; hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamuoyunun güveninin sürdürülmesi için şarttır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 119). Bu gereklilik yaşanan gecikmelerin yargılamaların etkililiği üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı meselesinden tamamen ayrıdır (Aysel Gezer ve diğerleri, B. No: 2021/9961, 2/11/2023, § 142). Bu nedenle kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 40.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda kamu görevlisi olmayan kişinin cinsel saldırı ve kasten yaralama eylemleriyle ilgili yargılama sürecinin makul bir sürat ve özenle yürütülmemesi ve yargılama sürecinde yaşanan aşırı gecikme nedeniyle kasten yaralama suçunun dava zamanaşımına uğraması sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması olanaklı değildir.

28. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Maddi zarara ilişkin olarak belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği başvurucunun kimliğinin kamuya açık belgelerde RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 9. Ceza Dairesine (E.2021/9292,K.2024/3566) ve Ardahan Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/28, K.2015/131) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ER

B. No: 2021/24526 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24526

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24526)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Osman ER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yasal şartları oluşmamasına rağmen eylemin örgüt faaliyeti kapsamında kabul edilerek verilen cezada artırım yapılması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başlattığı soruşturma sonucunda başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) kurma veya yönetme suçundan cezalandırılması talebiyle hakkında iddianame düzenlemiştir. İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul etmiş ve yargılamaya başlamıştır. Mahkeme duruşma hazırlığı işlemleri kapsamında diğer işlemler ile birlikte başvurucunun başkası adına sahte kimlik belgesi ile yakalanması nedeniyle resmî belgede sahtecilik suçundan suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir.

3. Başsavcılık suç duyurusu üzerine başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan soruşturma başlatmıştır. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü faaliyetleri çerçevesinde resmî belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiş; iddianamede başvurucu hakkında yakalama kararı olduğu dönemde silahlı terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde ve bu suç yönünden

yakalanmamak maksadıyla sahte kimlik belgesi düzenleterek bunu kullandığını belirtmiştir.

4. Mahkeme, resmî belgede sahtecilik suçundan düzenlenen iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamış; açılan kamu davasının hukuki ve fiilî irtibatı olduğu gerekçesiyle silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan devam eden dava ile birleştirilmesine karar vermiştir.

5. Yargılama sürecinde alınan savunmasında başvurucu, hakkında arama kararı olduğunu öğrenince ailesini mağdur etmemek amacıyla başkası adına düzenlenmiş kimlik belgesi taşıdığını beyan etmiştir. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetine, resmî belgede sahtecilik suçu yönünden eylemin silahlı terör örgütü faaliyetleri çerçevesinde işlendiğini kabul ederek 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıktan ele geçirilen dijital materyaller üzerinde yapılan incelemede neticesinde düzenlenen 11/03/2020 tarihli dijital inceleme raporunda, sanığa ait cep telefonlarında Kakaotalk, Cleanthemall ve Falcon uygulamalarına ait kalıntılara rastlandığının belirtildiği, yine sanığın arda adlı kullanıcı ile 14/11/2019 tarihli yazışmasında hakkındaki yakalama kararını paylaştığı anlaşılmıştır.

Sanığa ulaşılamaması üzerine sanık hakkında yakalama kararı çıkarıldığı, sanığın 04/02/2020 tarihinde Ümraniye ilçesinde görevli polislere [M.T.] adına düzenlenmiş ve üzerinde kendi resmi bulunan 12/02/2020 tarihli uzmanlık raporuna göre sahte olduğu tespit edilen nüfus cüzdanını ibraz ettiği, buna ilişkin 04/02/2020 tarihli tutanak tutulduğu, mahkeme heyetinin duruşmada yaptığı gözlem ve incelemede söz konusu nüfus cüzdanının '[M.T.]' adına çıkartıldığı, [...] TC kimlik numaralı [...] Seri ve[...] numaralı olduğu, üzerinde sanığa ait fotoğrafın olduğu, baskı tekniği ve soğuk mührün bulunması dikkate alındığında ise ilk bakışta ve kolaylıkla sahteciliğinin anlaşılamayacağı ve bu itibarla iğfal kabiliyetini haiz olduğu anlaşılmıştır.

...

Yine sanığın yakalandığında polislere sahte kimlik ibraz etmiş olması, sanığın polislerin evine gelmesi nedeniyle sahte kimlik yaptırdığına dair tevil yollu ikrarı, 04/02/2020 tarihli tutanak, 12/02/2020 tarihli İstanbul KPLM Uzmanlık raporu ve mahkeme gözlemi ile sanığın hakkındaki yakalama kararına rağmen yakalanamamış oluşu ve hakkındaki örgüt suçlamasına ilişkin yakalama kararından haberdar olmasına rağmen yakalanmamak amacı ve kastı taşıması, ancak sahte kimliği kime ve nasıl yaptırdığına dair çelişkili beyanları, bu noktada bildiklerini samimi olarak paylaşmaması birlikte değerlendirildiğine (ayrıca temel cezanın alt sınırdan uzaklaşmayı gerektirmiştir); sanığın üzerine atılı resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği sabit görülerek 5237 sayılı TCK.nın 61. maddesi uyarınca suçun işleniş biçimi, suçun zamanı ve yeri, suçta kullanılan araç, suçun konusunun önem ve değeri, sanığın kastı ile güttüğü amaç ve saiki göz önüne alınarak sanığın eylemine uyan 5237 sayılı TCK'nun 204/1. maddesi gereğince suçun işlenmesindeki özelliklere göre ceza tayini ile takdiren ve teşdiden sanığın 3 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, sanığın cezasının, 3713 sayılı kanunun 4/-1-a, 5/1. maddesi uyarınca 1/2 oranında artırılarak sanığın 4 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, sanığın yargılama sürecindeki tutum ve davranışları takdiri indirim nedeni kabul edilerek 5237 Sayılı TCK.nın 62. maddesi uyarınca sanığın cezasında takdiren 1/6 oranında indirim yapılmak suretiyle sanığın 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir."

6. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı diğer nedenlerle birlikte resmî belgede sahtecilik suçunun terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenmemesine rağmen bu gerekçeyle cezada artırım yapılmasının hukuka aykırı olduğunu, istinaf mahkemelerinin bu konuda çelişkili kararlar verdiğini ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi incelenen karara atıfla istinaf başvurusunu reddetmiştir.

7. Başvurucu 31/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, kanuni şartları oluşmamasına rağmen resmî belgede sahtecilik suçundan verilen cezada suçun örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlendiği kabul edilerek artırım yapıldığını, ilk derece mahkemeleri ve bölge adliye mahkemelerinin aynı eyleme ilişkin farklı uygulamaları olduğunu belirtmiş; suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Mahkemenin kararında esas aldığı delilleri inceleyerek eylemlerle ilişkilendirdiği, ulaştığı sonucu ilgili ve yeterli gerekçeyle açıkladığı bildirilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu; başvuru formunda belirttiği iddiaları yinelemiştir.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

12. Yargı mercilerinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin vardığı sonuçtan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi kendisinden beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmalarını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesini belirtmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati önemdedir (Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

13. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkeme kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

14. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkına ilişkin verdiği bir kararda, bir delilin belirleyici olup olmadığının sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Anayasa Mahkemesi birçok kararında ise cezanın miktarını ya da niteliğini etkileyen bireyselleştirme kurumlarının uygulanmasına ya da uygulanmamasına karar verilirken mahkemelerce ayrı ve açık bir değerlendirmeye yer verilmemesinin de gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (İzzet Pirbudak, B. No: 2015/392, 27/6/2018, § 37; E.O., B. No: 2016/9607, 10/1/2019, § 26). Bu çerçevede başvurucunun somut olaydaki gibi ceza miktarına önemli ölçüde etki eden suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmediği iddiasına da yargılama mercilerince ilgili ve yeterli bir yanıt verilmesi gerekçeli karar hakkının bir gereği olarak kabul edilmelidir.

15. Somut olayda başvurucu, hakkında arama kararı bulunduğunu öğrenince ailesini mağdur etmemek amacıyla başkası adına düzenlenmiş kimlik belgesi taşıdığını beyan etmiştir (bkz. § 5). Başvurucunun sahte kimlik belgesini kolluk görevlilerine ibraz etmesi nedeniyle resmî belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyetine karar verilmiş, suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlediği kabul edilerek cezası artırılmıştır. Gerekçeli kararda hakkında yakalama kararı olduğunu bilen başvurucunun silahlı terör örgütü faaliyetleri çerçevesinde yakalanmamak amacıyla sahte kimlik belgesi taşıdığı değerlendirmesi yapılmıştır (bkz. § 5). Başka bir ifadeyle Mahkemenin hangi gerekçe ile cezada artırım yaptığını ilgili ve yeterli gerekçe ile açıkladığı görülmüştür. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu da dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED ABACI

B. No: 2021/27354 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27354

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED ABACI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27354)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucu : Muhammed ABACI

Vekili : Av. Salih TAYLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL İLKE

B. No: 2021/29979 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29979

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL İLKE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29979)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : İsmail İLKE

Vekili : Av. Kadir GÜNDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vazife malulü sayılmama işlemine karşı açılan davada usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

2. Başvurucu vazife malulü kabul edilerek aylık bağlanması yönünde yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle Ankara 15. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Somut olayda süreç ve başvurucunun sağlık durumu ile ilgili düzenlenen raporlar özetle şöyledir:

i. Samsun Asker Hastanesi Baştabipliğinin 14/1/2008 tarihli raporunda başvurucuya "hiperlipidemi" teşhisi konulmuş, "Sınıfı görevini yapar." kararı verilmiştir.

ii. Başvurucu, Samsun İl Jandarma Komutanlığı sahasında görev yapmaktayken 26/5/2009

tarihinde önleyici kolluk faaliyeti sırasında arama yaptığı bir araçta iki adet ruhsatsız silaha el koymuş; araç sahiplerine ilişkin yakalama ve etkisiz hâle getirme işlemleri esnasında yaşanan arbedede rahatsızlanmıştır. Başvurucunun Samsun Mehmet Aydın Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmesi üzerine hastanede "Akut miyokardiyal enfarktüs, tanımlanmamış." teşhisi konulmuştur.

iii. Daha sonra Iğdır İl Jandarma Komutanlığı emrine naklen atanan başvurucu hakkında Iğdır Devlet Hastanesince 13/4/2012 tarihinde özürlülük sağlık kurulu raporu düzenlenmiştir. Anılan raporda, başvurucuya "Aterosklerotik kalp hastalığı, hipertansiyon, kalp yetmezliği, tanımlanmamış" teşhisi konulmuş, %78 oranında engelli olduğu ve efor gerektirmeyen işlerde çalışabileceği belirtilmiştir.

iv. Gülhane Askerî Tıp Akademisi Komutanlığı Kardiyoloji Polikliniğince kalp krizi sonrası kalp kasının kasılma gücünde azalma (sol ventrikül yetmezliği) gelişebileceği, kalp kasılma gücündeki azalmanın yapılan tedavinin/girişimin zamanlamasına bağlı olarak zaman içinde gerileyebileceği, kalp kasılma kuvvetinin eski hâline gelebileceği vurgulanmış; başvurucunun kalp krizi geçirdikten sonra sol ventrikül yetmezliğinin geliştiği belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucuya farklı zamanlarda istirahat verildiği ifade edilerek medikal tedavisinin düzenlendiğine işaret edilmiştir. Başvurucunun son kontrolünde kalp yetmezliği bulguları gerilediği için (sol ventrikül kasılma gücü normal) 2/10/2012 tarihinde "Sınıfı görevini yapar." kararı verilmiştir.

v. Ankara Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 29/12/2016 tarihli sağlık kurulu raporunda ise başvurucu hakkında "D/42 F-4 TSK'da görev yapamaz." kararı alınmıştır.

vi. Ankara Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 26/5/2017 tarihli durum bildirir heyet raporunda da başvurucuya "Aterosklerotik kalp hastalığı (sol ventrikül anevrizması ile birlikte" teşhisi konularak başvurucunun mevcut hastalığından dolayı bedenen bir işle meşgul olma imkânından kati surette mahrum kaldığı ve hastalığının tedavisinin mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

vii. Davalı idare tarafından 29/12/2016 tarihli sağlık kurulu raporunun incelenmesi neticesinde başvurucunun adi malul olduğuna karar verilmiştir.

4. Mahkeme dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun 26/5/2009 tarihinde görevi sırasında kalp krizi geçirdiği, Gülhane Askerî Tıp Akademisi Komutanlığı Kardiyoloji Polikliniğinin düzenlediği 2/10/2012 tarihli raporda "hasta İsmail İlke'de kalp krizi geçirdikten sonra sol ventrikül yetmezliği gelişmiştir. Sol ventrikül yetmezliğinin nedeni geçirmiş olduğu kalp krizidir." şeklinde karar verildiği, ancak Samsun Asker Hastanesince 14/1/2008 tarihinde başvurucunun sınıf görevi yapmasına elverişli olduğuna ilişkin rapor tanzim edildiği belirtilmiştir. Buna göre başvurucunun muhtemelen görevi sırasında aşırı stres ve efora bağlı olarak görevin neden ve etkisi ile kalp krizi geçirdiği ve bu kriz nedeniyle sol ventrikül yetmezliğinden kaynaklanan bedenen bir işle meşgul olma yeteneğini daimî olarak kaybettiği ifade edilmiştir.

5. Bu karara yönelik davalı idarenin istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun kabulüne, Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; vazife malullüğü için maluliyet hâlinin vazife sırasında ve vazifenin sebep ve etkisi ile ortaya çıkması gerektiği, aksi takdirde kamu görevinin ifası

sırasında kişinin bünyesinden kaynaklı olarak ortaya çıkabilecek hastalıkların mutlak anlamda vazifeden kaynaklanmış olduğunu kabul etmek zorunluluğunun doğacağı, bu durumun ise 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda öngörülen ilke ve esaslara uygun düşmeyeceği vurgulanmıştır. Başvurucunun görevi sırasında kalp krizi geçirdiği hususunda tereddüt bulunmadığı, ancak bu krizin doğrudan ifa edilen görevin etkisiyle oluştuğunu açıkça gösteren tıbbi bir kanaat raporu olmadığından söz konusu rahatsızlığın görevden kaynaklanan rahatsızlık olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 15/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Konusu Olay İle İlgili Açılan Tazminat Davası

8. Başvurucu, hakkında Iğdır Devlet Hastanesince 13/4/2012 tarihinde %78 oranında engelli olduğu ve efor gerektirmeyen işlerde çalışabileceğine ilişkin özürlülük sağlık kurulu raporu düzenlenmesi üzerine fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 26/5/2009 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile 1.000 TL maddi ve 150.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebiyle Samsun 1. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

9. Samsun 1. İdare Mahkemesi maddi tazminat talebinin kabulü ile 1.281.792,55 TL maddi tazminatın 1.000 TL'lik kısmının idareye başvuru tarihi olan 12/4/2013 tarihinden, 1.280.792,55 TL'lik kısmının ise ıslah dilekçesinin davalı idareye tebliğ tarihi olan 13/10/2020 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle; manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile 30.000 TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihi olan 12/4/2013 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; hakem hastaneden alınan 29/6/2018 tarihli sağlık kurulu raporunda başvurucunun %64 oranında engelli olduğunun tespit edilmesi üzerine maddi tazminat tutarının hesaplanması için bilirkişi incelemesi yaptırıldığı belirtilmiştir. Bilirkişi raporlarında başvurucunun zararının toplam 1.281.792,55 TL olarak hesaplandığı ifade edilmiştir. Başvurucunun ıslah talebi de dikkate alınarak söz konusu maddi tazminat tutarının güvenlik ve asayişin sağlanmasına yönelik görevin sebep ve etkisi ile meydana gelen kalp rahatsızlığı sonucunda çalışma gücü kaybına uğrayan başvurucuya ödenmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Bununla birlikte olayın oluş şekli, zararın niteliği ve duyulan elem ve ıstırabı hafifletmek amacıyla manevi tazminata da hükmedilmiştir.

10. Yargılamanın taraflarınca bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi başvurucunun istinaf başvurusunun reddine; davalı idarenin istinaf başvurusunun kısmen kabulü ile hükmedilen maddi tazminatın 441.889,75 TL'yi aşan 839.902,80 TL'ye dair kısmının kaldırılmasına ve bu kısım yönünden davanın reddine, hükmedilen manevi tazminat yönünden ise davalı idarenin istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun görevi sırasında ve görevin etkisiyle oluşan zararın başvurucu üzerinde bırakılması hakkaniyete aykırı olacağından kusursuz sorumluluk ilkesi gereğince anılan zararın idarece tazmini gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun efor kaybından doğan zararının peşin sermaye değerinin Danıştay içtihatları uyarınca asgari ücret üzerinden hesaplanarak tespiti amacıyla ek bilirkişi raporu alınmış ve bu raporda maluliyet sebebiyle oluşan efor kaybına bağlı maddi zararın 441.889,75 TL olduğu belirlenmiştir. Söz konusu rapor hükme esas alınarak

başvurucunun maddi tazminat talebi kısmen kabul edilmiştir. Manevi tazminat talebi yönünden ise hükmedilen tutar hukuka uygun bulunmuştur.

11. Bu karara yönelik olarak taraflarca yapılan temyiz başvurusu derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; Bölge İdare Mahkemesince herhangi bir sağlık kurulu raporu alınmadan karar verildiğini, uzmanlık gerektiren olaya ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını, yaşadığı rahatsızlığın sebebinin görevinden kaynaklanmadığına ilişkin bir rapor bulunmadığını, görevin etkisiyle kalp krizi geçirdiğinden vazife malulü sayılarak aylık bağlanması gerektiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; mevcut başvuruda yargı mercilerinin maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdikleri, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullanılan takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri, konuyla ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı görevin sebep ve etkisiyle kalp krizi geçirdiğine ve malul olduğuna ilişkin sağlık kurulu raporu bulunduğuna işaret ederek başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

14. Başvuru, silahların eşitliği ilkesi kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

17. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

18. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme

fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18, 19).

19. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

20. Başvuru konusu olayın gerçekleştiği tarihten önce başvurucunun askerî hastaneden aldığı raporda görevini yapmasına engel bir durumun olmadığı belirtilmiştir. Bu durumun aksi yönünde bir tespitin bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun hastalık nedeniyle malul hâle gelmesinin görevinden kaynaklandığı yolundaki iddiasının temelsiz olduğu söylenemez. Başvurucunun iddiasının temelsiz olmaması ispatlandığı anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla bu iddiaya dair daha güçlü ve ikna edici kanıtların varlığının aranması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak başvurucunun hastalığının oluşmasının askerî görevden kaynaklandığını kendi imkânlarıyla ispatlamasının güçlüğü de gözönünde bulundurulmalıdır.

21. Yukarıda da belirtildiği üzere mahkemelerin bilirkişi görüşüne başvurması, takdiri bir husus olup bu değerlendirme kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetki alanı dışındadır. Bununla birlikte davanın esasına müteallik iddiaların uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması adına yeterli ölçüde irdelenip irdelenmediği ve bu kapsamda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma getirilip getirilmediği denetime açık hususlardır (Yılmaz Özcan, B. No: 2015/12914, 15/11/2018, § 38).

22. Başvurucunun temel iddiası daha önce herhangi bir rahatsızlığı bulunmadığı hâlde görevinin etki ve tesiri nedeniyle hastalandığıdır. Başvurucu tarafından ileri sürülen hastalığının görevi sebebiyle gerçekleştiği yönündeki iddia Bölge İdare Mahkemesince 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile tanınan imkân kullanılarak sağlık kurumlarından tıbbi rapor alınması suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir olgudur. Zira başvurucunun iş göremezlik derecesine varan durumuna görevinin etkisi olup olmadığı hususu ancak uzman incelemesi ile tespit edilebilir.

23. Diğer yandan başvurucunun sağlık durumu ile ilgili düzenlenen raporlar arasında var olan çelişkinin de altını çizmek gerekir. Şöyle ki 13/4/2012 tarihli raporda başvurucunun kalp ve hipertansiyon hastası olduğu ve kalp yetmezliğinin bulunduğu, buna bağlı olarak %78 oranında engelli olduğu belirtilmesine rağmen 2/10/2012 tarihli raporda kalp yetmezliğine ilişkin bulgular azaldığı için görevini yapabileceği ifade edilmiştir. Başvurucunun yeni bir bilirkişi raporu alınması gerektiğini ileri sürdüğü ve sağlık durumuna ilişkin iki ayrı hastanenin kısa aralıklarla birbirine zıt raporlar düzenlediği gözetildiğinde silahların eşitliği ilkesi gereğince başvurucunun hastalığının teknik ve özel bilgi gerektiren tıbbi bir inceleme çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Kaldı ki başvurucunun açtığı tam yargı davasında hastalığının görevin etkisiyle gerçekleştiği kabul edilerek idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde başvurucuya maddi tazminat ödenmesine karar verilmiş, ancak söz konusu karara karşı yapılan temyiz başvurusu henüz

sonuçlanmamıştır.

24. Dolayısıyla tıbbi rapor olmadan başvurucunun iddiasını ispatlamasının mümkün olmayacağı dikkate alındığında, başvurucunun iddiasını ispatlamada hayati öneme sahip olan bilirkişi raporu aldırma talebinin dikkate alınmadan dosyada yer alan mevcut raporlar çerçevesinde uyuşmazlığın sonuçlandırılması başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesine yol açtığı ve bu durumun silahların eşitliği ilkesiyle çeliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL maddi ve 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2018/8386, K.2021/2027) iletilmek üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2017/3080, K.2018/1644) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

USLU METAL İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/30974 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30974

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

USLU METAL İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30974)

Karar Tarihi: 30/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/3/2025 - 32833

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Uslu Metal İthalat İhracat San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mesut KAYACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kesinleşen ceza ihbarnameleri uyarınca düzenlenen ödeme emrinin iptali talebiyle açılan davada istinaf mahkemesince kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, adına düzenlenen ödeme emrinin iptali talebiyle İstanbul 3. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Mahkeme davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun ilgili dönemlere ait beyannameleri kanuni süresi geçtikten sonra elektronik ortamda verdiği ve bu beyannameler üzerine düzenlenen ceza ihbarnamelerinin başvurucuya 3/10/2019 ve 9/10/2019 tarihlerinde usulüne uygun olarak elektronik tebligat (e-tebligat) yoluyla tebliğ

edildiğini belirtmiştir. Buna göre dava açılmayarak kesinleşen ceza ihbarnamelerine dayalı olarak tesis edilen ödeme emrinde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine varmıştır.

4. Başvurucu tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 6. Vergi Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 24/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; ceza ihbarnamelerinin 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesi gereğince e-tebligat yöntemi ile tebliğ edilmesi gerektiğini, bu yöndeki iddialarının istinaf mahkemesi kararında karşılanmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

11. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece yargı mercilerinin gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi söz konusu kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

12. Uyuşmazlık, başvurucunun istinaf kanun yolunda ileri sürdüğü ve esasa etkili olduğunu belirttiği ceza ihbarnamelerinin tebliğ edilmediği hususunun istinaf mahkemesi kararında değerlendirilmediğine ilişkindir.

13. Mahkeme 11/9/2020 tarihli ara kararı ile davalı idareden ceza ihbarnamelerinin başvurucuya tebliğ edilip edilmediğini, edilmiş ise buna ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Davalı idarenin bila tarihli ara kararı cevabında, kanuni süresinden sonra verilen beyannameler nedeniyle ödeme emrinin dayanağı olan cezalı tarhiyatlara ait ihbarnamelerin elektronik ortamda kesildiği ve bu tarhiyatlara karşı dava açılmadığı bildirilmiştir. Resen tarhiyat neticesinde yirmi bir adet özel usulsüzlük ve vergi ziyaı cezasına ilişkin ihbarnamenin sistem tarafından 3/10/2019 ve 9/10/2019 tarihlerinde otomatik olarak düzenlenerek aynı tarihlerde internet üzerinden başvurucuya iletildiği görülmüştür.

14. Ara kararı cevabına istinaden Mahkeme, başvurucunun kanuni süresi dolduktan sonra beyanname vermesi nedeniyle düzenlenen ceza ihbarnamelerinin e-tebligat yoluyla usulüne uygun olarak başvurucuya tebliğ edildiği, başvurucunun yargı yoluna başvurmayarak ihbarnamelerin kesinleştiği gerekçesiyle ödeme emrini hukuka uygun bulmuştur. Bölge İdare Mahkemesi de Mahkemenin bu gerekçesini aynen kabul etmiştir.

15. Başvuru konusu olayla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi tarafından 17/2/2022 tarihli müzekkere ile Gelir İdaresi Başkanlığından ödeme emrine esas alınan ceza ihbarnamelerinin başvurucuya tebliğ edilip edilmediği hususunda bilgi verilmesi, tebliğ edilmiş ise buna ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesi ve tebliğ usulü hakkında açıklama yapılması istenmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığının 30/3/2022 tarihli cevabi yazısında 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 28. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı Kanun'un mükerrer257. maddesinin birinci fıkrasının (4) nolu bendi ve beşinci fıkrası gereğince başvurucuya tebligat yapıldığı belirtilmiş ancak tebligata ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmediği anlaşılmıştır.

16. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi1/2/2023 tarihli müzekkere ile Gelir İdaresi Başkanlığından bu defa ödeme emrinin dayanağı olan ceza ihbarnamelerinin başvurucuya internet üzerinden tebliğ edildiğine ilişkin log kayıtlarının ekran görüntüsünü istemiştir. Gelir İdaresi Başkanlığının 7/3/2023 tarihli cevabi yazısında, elektronik ortamda kanuni süresinden sonra verilen beyannamelere istinaden sistem tarafından otomatik olarak düzenlenen 3/10/2019 ve 9/10/2019 tarihli ceza ihbarnamelerine ilişkin log kayıtlarının sunulduğu bildirilmiştir.

17. 7201 sayılı Kanun'un 7/a maddesinin birinci fıkrasında kanunla kurulanlar da dâhil olmak üzere tüm özel hukuk tüzel kişilerine tebligatın elektronik yolla yapılmasının zorunlu olduğu, ikinci fıkrasında birinci fıkra kapsamı dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere talepleri hâlinde elektronik tebligat adresi verileceği, bu durumda bu kişilere tebligatın elektronik yolla yapılmasının zorunluluk arz ettiği üçüncü fıkrasında birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre elektronik yolla tebligatın zorunlu bir sebeple yapılamaması hâlinde söz konusu Kanun'da belirtilen diğer usullerle tebligat yapılacağı kurala bağlanmıştır. E-tebligata ilişkin bu düzenleme 1/1/2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

18. 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun ile 213 sayılı Kanun'a elektronik ortamda tebliğe ilişkin 107/A maddesi eklenmiştir. Kuralda, 213 sayılı Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere Kanun'un 93. maddesinde düzenlenen tebliğ esasları ile ilgili usullerle bağlı kalınmaksızın tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda

tebliğ yapılabileceği düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafından bu düzenleme ile vergi mevzuatı çerçevesinde yapılabilecek tüm tebliğlerin elektronik ortamda yapılabilmesine imkân sağlandığı, tebliğin elverişli elektronik bir adrese yapılması suretiyle veri güvenliği ve muhatabın hukuki sonuçlar açısından tebliğden haberdar olmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. 213 sayılı Kanun kapsamındaki e-tebligat sistemi teknik altyapı oluşturulması neticesinde 2015 yılında kurulmuş, 1/4/2016 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır.

19. Somut olayda ceza ihbarnameleri kanuni süresi dolduktan sonra 3/10/2019 ve 9/10/2019 tarihlerinde verilen katma değer vergisi beyannameleri ve muhtasar beyannameler nedeniyle sistem üzerinden otomatik olarak oluşturulmuş ve yine sistem tarafından otomatik olarak başvurucuya gönderilmiştir. Başvurucu istinaf dilekçesinde, ceza ihbarnamelerinin tebliğ edilmediğini ve internet üzerinden yapılan bir tebliğ usulünün bulunmadığını ileri sürmüştür. Ancak Bölge İdare Mahkemesi internet üzerinden ihbarnamelerin başvurucuya iletilmesini tebliğ işleminin yapılması için yeterli görmüştür. Oysa Gelir İdaresi Başkanlığının 7/3/2023 tarihli yazısı ve eklerinin incelenmesi neticesinde başvurucunun 28/12/2015 tarihinde e-tebligat uygulamasına dâhil olduğu ve sistemden çıkmadığı anlaşılmıştır.

20. 7201 sayılı Kanun'un 51. maddesinde, mali tebliğlerin kendi kanunlarında açık hüküm bulunmayan hâllerde anılan kanun hükümlerine göre yapılacağı belirtilmiştir. Bu durumda vergilendirme işlemlerine ilişkin belgelerin tebliğinde 213 sayılı Kanun, bu Kanun'da hüküm bulunmaması hâlinde ise 7201 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması gerekir(AYM, E.2018/144, K.2019/72, 19/9/2019, § 4). Bölge İdare Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi kararında da işaret edildiği üzere vergilendirme ile ilgili tebliğ işleminde 213 ve 7201 sayılı Kanunların tebligat usulleri ile ilgili hükümlerini değerlendirmemiş; hangi kanunun uygulanması gerektiğine yönelik herhangi bir açıklama yapmamıştır.

21. Öte yandan 213 sayılı Kanun'un 21. maddesinde tebliğ, vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesi olarak tanımlanmıştır. Vergi hukukunda tebliğ, vergi mükelleflerinin haklarında yapılan vergilendirme ile ilgili tüm hususlardan haberdar olmalarını sağlar. Tebliğ işlemi mükellef hakkında vergilendirmenin hukuki sonuç doğurmasının aracı olduğundan önem arz etmektedir. Zira ilgiliye hiç tebligat yapılmaması veya usulsüz tebligat yapılması vergilendirme işleminin hukukiliğini etkilemektedir.

22. Başvuruya konu olayda ödeme emrinin düzenlenebilmesinin ön şartı ceza ihbarnamelerinin kesinleşmesidir. Kesinleşme ise tebliğ işleminin mevzuata uygun olarak gerçekleştirilmesinin sonucudur. Mahkeme ve Bölge İdare Mahkemesi ihbarnamelerin internet üzerinden tebliğ işleminin usulüne uygun olduğunu kabul etmiş, bu şekilde bir tebliğ işlemi ile itiraz ve idari yargıda dava açma süresi başlamıştır. Fakat Gelir İdaresi Başkanlığının 7/3/2023 tarihli yazısı ekinde sunulduğu belirtilen başvurucuya internet üzerinden tebliğ işleminin yapıldığına yönelik log kayıtları bulunmamaktadır. Bunun yerine şirket aktivasyon kaydı, şirket temsilci kaydı, gönderilen ödeme emri kaydı, gönderilen ödeme emri SMS kaydı ve ihbarnameler ile tahakkuk bilgilerini içeren bir tablonun bulunduğu görülmüştür.

23. Başvurucu ise formda ceza ihbarnamelerinden haberdar olmadığı için bu ihbarnamelere karşı yargı yoluna başvuramadığını iddia etmiştir. Söz konusu iddianın ihbarnamelerin kesinleşmesini, dolayısıyla ödeme emrinin hukuka uygunluğunu etkileyeceği ve başvurucunun vergi borcunu ödenebilir hâle getireceği dikkate alındığında Bölge İdare

Mahkemesinin anılan iddiayı makul bir gerekçe ile cevaplandırma yükümlülüğü altında olduğu kabul edilmelidir.

24. Bununla birlikte mahkeme kararında ceza ihbarnamelerinin 3/10/2019 ve 9/10/2019 tarihlerinde e-tebligat yoluyla usulüne uygun olarak başvurucuya tebliğ edildiği belirtilmiş ancak idare gerek ara kararı cevabında gerekse de müzekkere cevabında ihbarnamelerin internet üzerinden başvurucuya iletildiğini ifade etmiştir. Bölge İdare Mahkemesi ise kararında bu çelişkinin giderilmesine yönelik araştırma yapmadan neticeye varmıştır.

25. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı öngörülmek suretiyle idari işlemlere karşı dava açma süresinin başlangıcı yönünden farklı bir yasal düzenleme getirilmesine imkân tanınmamıştır. İdarenin vergi hukukuna dayalı olarak tesis ettiği işlemlere karşı açılacak davalarda dava açma süresinin başlangıcına ilişkin olarak getirilen yasal düzenlemeler de Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında yer almaktadır (AYM, E.2018/144, K.2019/72, 19/9/2019, § 21).

26. Yönetimde açıklık ilkesinin de bir sonucu olan yazılı bildirimin amacı, ilgilinin hakkında tesis edilen işlem konusunda bilgilendirilmesi ve söz konusu bilgilendirmenin hangi tarihte yapıldığının belgelendirilebilir olmasıdır. Anayasa'nın 125. maddesinin üçüncü fıkrasında dava açma süresinin yazılı bildirim tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmekle birlikte yazılı bildirimin yapılış usulüne ilişkin herhangi bir sınırlayıcı hükme yer verilmemiştir (AYM, E.2018/144, K.2019/72, 19/9/2019, § 22).

27. Başvurucunun ceza ihbarnamelerinin içeriğinden haberdar olması ve ihbarnameleri tebellüğ ettiği tarihin idare tarafından belgelendirilmesi sırasıyla tebligatın bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonlarının gereğidir. Bu fonksiyonlar gereğince internet üzerinden ceza ihbarnamesi iletiminin Anayasa'nın 125. maddesinin (3) numaralı fıkrası bağlamında bildirim niteliği mi taşıdığının, internet üzerinden iletim ile e-tebligat yönteminin aynı hüküm ve sonuçları mı doğurduğunun yoksa bunların sadece tebligat işleminde kullanılan araçlar yönünden mi farklılık arz ettiğinin Bölge İdare Mahkemesince tartışılmadığını vurgulamak gerekir. Başvurucunun ceza ihbarnamelerine karşı itiraz ve dava açabilme imkânı Anayasa'nın 125. maddesi kapsamında yazılı bildirim niteliği taşıyan bir tebliğ yöntemi ile ancak mümkün olabilir.

28. Yukarıdaki değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiasının Bölge İdare Mahkemesi tarafından konu ile ilgili makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucunun ceza ihbarnameleri tebliğ edilmediğinden söz konusu ihbarnamelere

karşı dava açamadığını belirterek mahkemeye erişim hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte gerekçeli karar hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiası yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 6. Vergi Dava Dairesine (E.2020/3286, K.2021/819) iletilmek üzere İstanbul 3. Vergi Mahkemesine (E.2020/318, K.2020/1833) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FUAT ŞENGÜL

B. No: 2021/32144 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32144

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FUAT ŞENGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32144)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Fuat ŞENGÜL

Vekili : Av. Şahide Sezin ATMACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devletin gözetimi ve denetimi altındaki kişinin fiziksel şiddete uğraması ve bu olay hakkında yürütülen ceza yargılamasının etkisiz olması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, polisler tarafından darbedildiği iddiasıyla 5/7/2010 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuştur. Başvurucu, alınan beyanında şu iddialarda bulunmuştur:

i. 4/7/2010 tarihinde, park hâlindeki motosikletinin yanına geldiğinde bazı kişilerin motosikletini çekiciye yüklemeye çalıştığını görmüştür. Bu kişilere motosikletin kendisine ait olduğunu söylemiş, bu kişiler arasındaki iki kişi polis kimliklerini göstererek motosikletin üzerinde haciz şerhi olduğundan motosikleti yediemin otoparkına götüreceklerini ifade etmiştir. Bu duruma karşı çıkınca polis memurları ehliyet ve ruhsat istemiş, ehliyet ve ruhsat motosikletin bagajında olduğu için anahtarı motosikletin kontağına takmıştır. Polis memurları kaçacağını düşünerek kendisini iterek durdurmuş, gözaltına alındığını söylemiş ve üzerini aramak istemiştir. Polis memurlarından arama kararını göstermelerini talep

etmiş, polis memurları, arama kararını polis merkezinde göstereceklerini ifade etmiştir. Bunun üzerine polis memurlarıyla yüksek sesle tartışma başlamış, polis memurları kendisini kelepçesiz şekilde polis merkezine götürmüştür.

ii. Polis merkezine girdiği sırada bir polis memuru odayı gören güvenlik kamerasını kör noktaya çevirmiş; bunun akabinde kendisini duvara dayamış, sırtına vurmuş ve bacaklarını açmasını istemiştir. Bacakları açık vaziyette aranmak gururuna dokunmuştur. Bu sebeple bacakları kapalı şekilde aramalarını istemiştir. Polis memuru sinirlenmiş, kendisi yüzü duvara dönük şekildeyken arkasından yüzüne defalarca yumruk atmıştır. Buna engel olmak için arkasını dönmüş, polis memurunun ellerini tutmak istemiştir. Polis memuru, diğer polis memurları ile birlikte kendisini yere yatırmış, kollarını arkadan kelepçelemiş ve kelepçeyi en son seviyeye gelecek şekilde sıkmıştır. Daha sonra polis memurları, kelepçeden tutarak kendisini kaldırmıştır. Kolları acıdığı için bağırmaya başlamış, polis memurları güvenlik kamerasının açısına girdiklerini fark ettiğinde kendisini tekrar kör noktaya çekmiştir. Burada iki polis memuru midesine, kaburgasına ve çenesine yumruk atmıştır.

iii. Birkaç saat boyunca polis merkezinde kolları arkadan kelepçeli biçimde bekletilmiştir. Sonrasında kolları önden kelepçeli biçimde hastaneye götürülmüştür. Bir polis memuru, muayeneyi gerçekleştirecek hekimle görüşmüştür ancak kendisi görüşmenin içeriğini duyamamıştır. Hekim, bir şikâyeti olup olmadığını sormuştur. Ellerinin kelepçeli olmasına ve hekimin polis memurlarının yanında muayene etmek istemesine tepki göstermiştir. Bunun üzerine hekim, kelepçesinin çözülmesini istemiştir. Kelepçesi çözüldükten sonra yaşadığı olayın detaylarını hekime anlatmıştır. Hekim bir rapor düzenlemiş ancak raporu göstermemiş ancak hekimin herhangi bir darp ya da cebir izine rastlanmadığına dair görüş bildirdiğini fark etmiştir. Yine kelepçeli olarak polis merkezine götürülmüştür.

iv. Polis memurlarından birisi nöbetçi Cumhuriyet savcısıyla görüşmüş, savcı serbest bırakılması yönünde talimat vermiştir. Bunun üzerine kelepçesi çözülmüş ve gidebileceği söylenmiştir. Bu süre içinde yakınlarına haber verememiştir.

3. Başvurucunun şikâyeti üzerine Cumhuriyet Başsavcılığınca ceza soruşturması başlatılmış, olaya dâhil olan polis memurlarının şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Ayrıca başvurucunun ifadesinde belirttiği adli rapor soruşturma dosyasına getirtilmiştir. Söz konusu raporda başvurucunun vücudunda herhangi bir darp ya da cebir izine rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı tarafından düzenlenen22/5/2012 tarihli raporda yaralama fiilinin başvurucu üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olmadığı belirtilmiştir.

4. Cumhuriyet Başsavcılığı 26/6/2012 tarihinde yedi polis memuru hakkında iddianame düzenlemiş; iddianamede şüpheli polislerin zor kullanma yetkisini aşma, kasten yaralama veya görevi kötüye kullanma suçlarından bir ya da birkaçından cezalandırılmasını istemiş; ayrıca başvurunun hakaret suçunu işlediğini iddia etmiştir. Asliye Ceza Mahkemesi 10/7/2014 tarihinde;

i. Başvurucunun hakaret suçundan adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve bu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına,

ii. Sanık beş polisin zor kullanma yetkisinin aşılması suçundan beraatine,

iii. Sanık polis memurları M.G., M.Ç. ve S.S.nin kasten yaralama suçundan neticeten 5 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına, S.S. hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri

bırakılmasına, diğer iki sanık yönünden ise hapis cezasının 3.000 TL adli para cezasına çevrilmesine karar vermiştir. Asliye Ceza Mahkemesi, üç sanık yönünden de temel cezayı alt sınırdan (1 yıl hapis) belirleyip yaralama eyleminin kamu görevlisinin nüfuzunu kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi nedeniyle cezayı yarı oranında artırmış; sanıkların başvurucunun hakaret ve pasif direnme eyleminin oluşturduğu kızgınlık nedeniyle suçu işledikleri gerekçesiyle cezada üçte iki oranında haksız tahrik indirimi yapmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi son olarak takdirî indirime başvurarak cezayı altıda bir oranında indirmiştir.

5. Başvurucu; S.S. hakkına verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına kararına karşı itiraz, beraat ve mahkûmiyet kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. S.S. hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin karar itiraz incelemesinde geçerek kesinleşmiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi başvurucu vekilinin, sanık müdafilerinin ve sanık M.Ç.nin temyiz talepleriyle ilgili incelemesini 10/6/2019 tarihinde tamamlayıp S.S., A.K. ve Y.C. hakkında verilen beraat hükümlerini onamış; M.G. ve M.Ç.nin eylemlerinin kasten yaralama ve zor kullanma yetkisinin aşılması suçları yönünden ikiye bölünmeyeceğine işaret ederek eylemin sadece zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunu oluşturduğu gerekçesiyle zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçundan ayrıca beraat kararlarını bozmuştur. Yargıtay 5. Ceza Dairesi ayrıca Asliye Ceza Mahkemesinin kabulüne göre de yasal olmayan yetersiz gerekçeyle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verildiğini belirtmiştir.

6. Asliye Ceza Mahkemesi bozma kararına uyup yargılamayı 17/12/2020 tarihinde sonuçlandırmıştır. Yargılama sonunda sanıklar M.G. ile M.Ç.nin eyleminin zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunu oluşturduğu kabul edilmiş, temel ceza alt sınırdan belirlenip yaralama eyleminin kamu görevlisinin nüfuzunu kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi nedeniyle ceza yarı oranında arttırılmış, cezada üçte iki oranında haksız tahrik indirimi ile altıda bir oranında takdirî indirim yapılmış ve sanıklar sonuç olarak 5 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir ancak hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

“...

Suç tarihinde polis memurları sanıklar [M.G. ve M.Ç.nin] devriye görevi yaptıkları sırada yol kenarında gelişi güzel parkedilmiş olan 45 C 5... plakalı motorsikletin durumundan şüphelenmeleri üzerine sorgulama yaptıklarında söz konusu motorsikletin hacizli ve yakalamalı olduğunu anlamaları üzerine gerekli işlemleri yapmak üzere olay yerine çekici çağırdıkları, bu sırada sanık Fuat'ın olay yerine gelerek motorsikletin kendisine ait olduğunu beyan etmesi nedeniyle polis memurlarının sanık Fuat'dan aracın anahtar ve ruhsatını istedikleri, ancak sanık Fuat'ın ruhsatı vermek üzere motorsiklete bindiğinde aracı çalıştırmaya gayret edip olay yerinden ayrılmak istediği sırada sanıklar[M.G. ve M.Ç.] tarafından durdurulduğu ve bu sırada sanık Fuat'ın polis memuru olan sanıklar[M.G. ve M.Ç.ye] yönelik sinkaflı küfürler ile hakaret ettiği, sonrasında sanık Fuat'ın işlem yapılmak üzere İlçe Emniyet Amirliğine götürüldüğü, karakoldayken sanık Fuat'ın üst araması yapılacağı sırada polis memurlarına direnmesi nedeniyle polis memuru olarak görevli sanıklar [M.G. ve M.Ç.] tarafından zor kullanma yetkisi kullanılarak kelepçe takmak suretiyle etkisiz hale getirildiği, ancak sonrasında sanık Fuat'ın elleri kelepçeliyken sanıklar[M.G. ve M.Ç.] tarafından basit tıbbi müdahale ile giderilmez şekilde darp edildiği anlaşılmış... sanıkların iş bu eylemi müşteki sanık Fuat'ın hakaret ve pasif direnme

eyleminin oluşturduğu kızgınlık nedeniyle gerçekleştirdikleri anlaşıldığından sanıklar hakkında taktiren Fuatın eylemlerinin haksızlık derecesi nazara alınrak TCK'nun 29. Maddesinin 2/3 oranında uygulanmasına, sanıkların duruşmalardaki saygılı davranışları takdiri indirim nedeni sayılarak TCK.nun 62/1 maddesi gereğince cezasından 1/6 oranında indirim yapılmasına... sanıkların kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları değerlendirildiğinde yeniden suç işlemeyeceği hususunda mahkemede kanaat uyandırması, olay sebebi ile oluşan zararın bulunmaması sanıkların hükmün açıklanmasının geriye bırakılmasının kabulü gözönünde alınarak 5728 sayılı yasa ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 231/5 maddesi uyarınca sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına... [karar verildi.]”

7. Başvurucunun anılan karara itirazı 26/2/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu nihai kararı 23/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, gözaltındayken darbedildiği iddiasıyla ilgili yürütülen ceza yargılamasının uzun sürmesinden ve ciddi şekilde yaralanmasına sebep olacak şekilde fiziksel şiddete uğramasına rağmen sanıklar hakkında cezasızlığa yol açacak şekilde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde somut olayın kendine özgü koşulların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

10. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucunda meydana gelen yaralama olaylarıyla ilgili başvurularda kötü muamele yasağının negatif yükümlülüğe ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınması gereken ilkelere şimdiye kadar verilen birçok kararda yer verilmiştir (bu ilkeler için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83, 95, 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75, 81, 83, 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74; Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

13. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşamanın da Anayasa’nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olması gerekir (Ferit Kurt ve diğerleri, § 79).

14. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak mahkemeler, hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına veya af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemeli; sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olmalı ve suçun ağırlık derecesi ile verdikleri ceza arasında açık bir orantısızlığın

bulunmamasına dikkat etmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 77; Umut Tamaç, B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 85). Aksi yöndeki uygulamalar, eylemleriyle kötü muamele yasağını ihlal eden kolluk görevlilerinin cezasız kalmalarına ya da gerektiği gibi cezalandırılmamalarına yol açar ki bu durum; caydırıcılık sağlanmadığı için etkili ceza soruşturması yürütme yükümlülüğünün açıkça zedelenmesine, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak için oluşturulan mevzuatın etkili şekilde uygulanmamasına, dolayısıyla kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma konusundaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilememesine sebebiyet verir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Şenol Gürkan, B. No: 2013/2438, 9/9/2015, §§ 84, 105; yaşam hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Seyfullah Turan ve diğerleri, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 162; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 105). Ayrıca sözü edilen uygulamalar nedeniyle -olay nedeniyle meydana gelen maddi ve manevi zararlar giderilmiş, aynı zamanda fail veya failler yeterli disiplin cezaları ile cezalandırılmış olsalar da- mağdurlara uygun ve yeterli giderim sağlanmamış olur (yaşam hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Narin Kurt, § 111). Bu sebeple kamu güveninin sürdürülmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması adına mahkemelerin takdir haklarını bu tür eylemlere müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmaları ve takdir hakkının suçun sonuçlarının hafifletilmesi için kullanıldığı yönünde bir izlenim oluşmasına neden olmamaları gerekir (Naif Bal (3), B. No: 2020/6966, 15/5/2024, § 31; yaşam hakkı yönünde yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Cembeli Erdem, B. No: 2014/19077, 18/4/2018, §§ 100-102; Narin Kurt, § 109).

15. Anayasa Mahkemesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi veya sonuç ceza olarak adli para cezasına hükmedilmesi, benzer kötü muamele fiillerinin önlenmesinde caydırıcı bir etki doğurmadığı gibi kamu görevlilerinin karıştığı bu tür eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı izlenimi oluşmasına sebebiyet verebilmektedir (S.D., §§ 101, 103; Edip Elma ve diğerleri, B. No: 2015/14826, 18/4/2019, § 56).

16. Başvuruya konu yargılamada asliye ceza mahkemesi; polis memurları M.G., M.Ç. ve S.S.nin başvurucuyu darbettiklerini tespit edip bu sanıkları söz konusu eylemlerden sorumlu tutmuştur (bkz. §§ 4-6). Bununla birlikte Asliye Ceza Mahkemesi darbetme eylemi sırasında başvurucunun savunmasız ve kelepçeli olduğunu gözetmeden, başvurucunun sanıklara hakaret edip pasif direndiği gerekçesiyle üstelik üçte iki gibi yüksek bir oranda cezada indirim yapıp sanıklar hakkında kurduğu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Cezanın bireyselleştirilmesi konusundaki bu uygulamalar, şüphesiz başvurucuya uygun ve yeterli giderim sağlanmamasına ve takdir hakkının suçun sonuçlarının hafifletilmesi için kullandığı yönünde bir izlenim oluşmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca başvurudaki hiçbir unsur yargısal sürecin bu denli uzamasını haklı kılmamasına rağmen başvurucunun yaralanması olayı hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma süreci 10 yıl 7 ayı aşkın bir sürede sonlandırılabilmiştir. Bu nedenlerle kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88).

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan

haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına ve manevi tazminat olarak 150.000 TL ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Ayrıca manevi zararı karşılığında başvurucuya talebine bağlı kalınarak net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarınınİHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kuşadası 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2019/655, K.2020/485) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÖNEN

B. No: 2021/38808 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38808

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÖNEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38808)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Mustafa GÖNEN

Vekili : Av. Fatma Zehra AYVACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanunda kabahat olarak sayılmayan bir fiilden dolayı idari para cezası uygulanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun 2/1/2021 tarihinde saat 23.00 sıralarında sokağa çıkma yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle Selçuklu Kaymakamlığının 8/1/2021 tarihli İdari Para Cezası Karar Tutanağı ile 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 282. maddesi uyarınca başvurucu hakkında 860 TL idari para cezası uygulanmıştır.

3. Başvurucu, idari para cezası yaptırımına karşı Konya 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Hâkimlik başvuruyu 11/6/2021 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai karar 17/6/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup başvurucu 14/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, kanuni bir temeli olmayan sokağa çıkma yasağı uygulamasının Anayasa'nın 13. maddesinde altı çizilen temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

7. 1593 sayılı Kanun'un 282. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlara, fiilleri ayrıca suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüzelli Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir."

8. 3/11/2022 tarihli ve 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(1) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek amacıyla 11/3/2020 tarihinden itibaren bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar verilen ve bu Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla ilgilisine tebliğ edilmemiş olan idari para cezaları tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilinden vazgeçilir. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce işlenen söz konusu kabahatler için idari para cezası verilmez ,(İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 5/4/2023 Tarihli ve E: 2023/44, K: 2023/71 Sayılı Kararı ile.)

(2) (Ek: 14/7/2023-7456/24 md.) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir.

9. COVID-19 salgını ile mücadele amacıyla alınan bazı tedbirlere aykırı hareket edildiği gerekçesiyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun ilgili maddelerine dayanılarak uygulanan idari para cezalarının iade edilmemesinin öngörüldüğü 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin ikinci cümlesindeki "...tahsil edilmiş olan idari para cezaları iade edilmez." kuralı Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM, E.2023/44, K.2023/71, 5/4/2023).

10. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından verilen söz konusu iptal kararı üzerine bu defa 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce yapılan ödemelerin iade edilmesini temin etmek amacıyla 7420 sayılı Kanun'un geçici 4.maddesine "(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir." fıkrası eklenmiştir (bkz. § 12). Bu düzenlemeye göre 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamında olan ve anılan maddenin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce tahsil edilen idari para cezalarının tahsilatı yapan idari birime 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması hâlinde iade edilmesi imkânı getirilmiştir. Buna ek olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan iptal kararına da atıf yapılarak söz konusu idari para cezalarının iade edilmesine yönelik usul ve esasların düzenlendiği Tahsilat Genel Tebliği 5/8/2023 tarihli ve 32270 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

11. Anılan kurallarla kanun koyucu ve kamu makamları tarafından Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde -ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- başvuruya konu idari para cezalarının sonuçlarını giderici mevzuat değişiklikleri yapıldığı anlaşılmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

13. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül, B. No: 2014/4463, 16/6/2016, §§ 46-48).

14. Yukarıda yer verilen kanuni düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere ilgili kamu birimine 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması durumunda COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek için 1593 sayılı Kanun ve/veya 5326 sayılı Kanun uyarınca başvurucu hakkında uygulanan idari para cezasına konu tutarın iade edilmesi mümkün hâle gelmiştir. Dolayısıyla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı açıktır.

15. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, somut başvuruda dile getirilen şikâyeti daha önce Mustafa Karakuş ([GK], B.No:2020/34781, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Kararda başvurucuya isnat edilen sokağa çıkma yasağını ihlal etme fiilinin 1593 sayılı Kanun'un 282. maddesinde yer alan "Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket etme veya zorunluluklara uymayanlara, ... idarî para cezası verilir.” şeklindeki hükmün kapsamına girmediği sonucuna ulaşılarak Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler içeren kararlar için bkz. Selma Atabey [GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023; Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023). Anılan kararda yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuç gözetildiğinde -İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen- başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FIRAT BAYRAM

B. No: 2021/40161 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40161

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FIRAT BAYRAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40161)

Karar Tarihi: 30/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 5/5/2025 - 32891

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Fırat BAYRAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; samimi beyanda bulunulmasına rağmen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmaması, yargılamayı yapan mahkeme heyetinin değişmesi, delillerle temas etmeyen heyet tarafından mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, suç olmayan eylemlerden dolayı cezalandırılma nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, benzer durumda olan kişilere etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması nedeniyle de eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Van Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) örgütten kaçarak teslim olan başvurucu hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun anılan suçlardan cezalandırılması talebiyle 6/7/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

3. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Van 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 24/7/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanıklar A.A., M.D., H.K., H.M., H.A.,

A.O. ve Z.K.nın istinabe yoluyla dinlenmesine karar verilmiştir.

4. Duruşma yedi celsede bitirilmiştir. Birinci celsede duruşma salonunda hazır bulunan tanık A.A. Mahkemece dinlenilmiştir. Tanık A.A. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir. Mahkeme, çelişkiden dolayı soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık A.A. soruşturma aşamasında alınan beyanında örgüt mensuplarının kendisini kadın örgüt mensuplarının kaldığı bir eve götürdüğünü, götürdükleri yerin neresi olduğunu bilmediğini, orada kendisini Serhabun kod adlı, 25 yaşlarında, orta boylu erkek örgüt mensubuna (iddiaya göre başvurucu), bu kişinin de kendisini Mizgin kod adlı kadın örgüt mensubuna teslim ettiğini ifade etmiştir. Yine aynı celsede başvurucu, tanık beyanlarında aleyhe olan hususları ve üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini ifade etmiştir.

5. İkinci celsede tanıklar M.D., H.K., H.M., H.A., A.O. ve Z.K. Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile duruşmada hazır edilmiştir. Tanık M.D. beyanında başvurucuyu tanımadığını belirtmiştir. Mahkeme, çelişki nedeniyle soruşturma aşamasında alınan beyanınıtanığa okumuştur. Tanık M.D. soruşturma aşamasında alınan beyanında olay yerindeki silah ve mühimmatları alıp havaya sıkarak gittiklerini, daha sonrasında silahları ve mühimmatı Serhabun (iddiaya göre başvurucu) ve Gelhat kod adlı örgüt mensuplarına verdiklerini açıklamıştır.

6. Tanık H.K. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir. Mahkeme, çelişkiden dolayı soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık H.K. soruşturma aşamasında alınan beyanında olay yerinde nöbet tuttuğunu, bir ara Serhabun kod adlı kişiyle (iddiaya göre başvurucu) nöbet tuttuğu Berhudan noktasında görüştüğünü, bu kişinin Aras telsiz kodunu kullandığını, Karşıyaka Mahallesi'nden sorumlu olduğunu ifade etmiştir.

7. Tanık H.M. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir. Mahkeme, çelişkiden dolayı soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık H.M. soruşturma aşamasında alınan beyanında Serhabun kod adlı kişinin (iddiaya göre başvurucu) kısa boylu, kumral, hafif iri yapılı olduğunu, Kalaşnikof marka silah taşıdığını, Karşıyaka Mahallesi'nden sorumlu olduğunu belirtmiştir.

8. Tanık H.A. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir. Mahkeme, tanığa çelişkiden dolayı soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık H.A. soruşturma aşamasında alınan beyanında olay yerinde barikatın önündeki yola patlayıcıyı Serhabun kod adlı kişi (iddiaya göre başvurucu) ile İ.T.nin döşediğini, Serhabun kod adlı kişinin kırsalcı PKK terör örgütü mensubu olduğunu ve Aras telsiz kodunu kullandığını, Karşıyaka Mahallesi'nden sorumlu olduğunu ifade etmiştir.

9. Tanık A.O. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını söylemiştir. Mahkeme, çelişkiden dolayı soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık A.O. soruşturma aşamasında alınan beyanında olay yerinde bulunan Docka marka silahlardan birinin Karşıyaka Mahallesi'ndeki su deposu yakınında kurulu olduğunu, oradaki Docka marka silahın sorumlusunun Serhabun kod adlı ve dağ kadrosundan olan örgüt mensubu (başvurucu) (mavi gözlü, kısa boylu, kel, beyaz tenli) olduğunu ifade etmiştir.

10. Tanık Z.K. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir. Mahkeme çelişkiden dolayı soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık Z.K. soruşturma aşamasında alınan beyanında olay yerinde Serhabun kod adlı kişinin (iddiaya

göre başvurucu) örgüt mensubu olduğunu, M-16 silah ve iki el bombası taşıdığını, Şehit Harun Boy Mahallesi sorumlusu olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bir sonraki celsede tanık N.B.nin duruşma salonunda hazır edilmesi için ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmasına karar vermiştir.

11. Üçüncü celsede tanık N.B. duruşmada hazır edilmiştir. Tanık N.B. alınan beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir. Mahkeme çelişki nedeniyle soruşturma aşamasında alınan beyanını tanığa okumuştur. Tanık N.B. soruşturma aşamasında alınan beyanında; Serhabun kod adlı kişiyi (iddiaya göre başvurucu) tanıdığını, bu kişinin 2012 yılında Irak'taki Hakurk bölgesinde Şehit Beritan Taburunda gördüğünü, Hakurk cephe komutanı olan Köylü Ömer kod adlı üst düzey örgüt mensubunun koruması olduğunu, Hakurk alanından ayrıldıktan sonra kendisini 2016 yılına kadarbir daha görmediğini, Şırnak'ın Silopi ilçesindeki birinci hendek barikat olaylarında olduğunu bildiğini, 2016 yılının Nisan ayında Silopi çatışmalarına geldiğinde grubunu karşılayan örgüt mensubu olduğunu, kendilerini karşıladıktan sonra Şırnak'ın Silopi ilçesi Karşıyaka Mahallesi'ne götürdüğünü, orada bir sığınağa yerleştirdiğini, burada yaklaşık altı yedi gün kaldığını, 7. günde Murat kod adlı örgüt mensubunun Serhabun Başkale kod adlı kişinin kaçtığını söylediğini, başvurucunun 2017 yılında tekrar örgüte katıldığını, Faraşin ve Katojirka arasında PKK/HPG içinde kuryelik yaptığını duyduğunu, örgüte tekrar katıldığına dair Faraşin kırsalında çekilmiş fotoğraflarını Gever Zafer kod adlı, A.B. isimli üst düzey yöneticinin tabletinde gördüğünü, sonrasında örgütten kaçarak teslim olduğunu duyduğunu ifade etmiştir. Yine aynı celsede başvurucu, tanık beyanlarında aleyhe olan hususları kabul etmediğini belirtmiştir.

12. Dördüncü celsede iddia makamı, esas hakkında mütalaa sunmuştur. Aynı celsede başvurucu ve müdafii esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanda bulunmuştur.Başvurucu, önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise müvekkiline isnat edilen suçun gerçekleşmediğini belirterek önceki savunmaları doğrultusunda müvekkilinin beraatine karar verilmesini talep etmiştir.

13. Yedinci ve son celsede başvurucu ve müdafii duruşmada hazır bulunmuş, önceki savunmalarını tekrar etmiştir. Mahkeme, başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; mahkûmiyet kararında başvurucunun soruşturma aşamasındaki samimi ikrarına, tanık beyanlarına, Teşhis, Araştırma ve Olay Tutanaklarına, başvurucunun PKK silahlı terör örgütü içinde Serhabun kod adını kullanmasına, güvenlik güçlerinin başlattığı operasyonlar sırasında hendek ve barikatlarda nöbet tuttuğu sırada sol elinden ateşli silahla yaralandığı olgusuna dayanmıştır.

14. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra şartları oluşmasına rağmen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 3/3/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

15. Başvurucu, nihai hükmü 18/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, samimi beyanda bulunmasına rağmen hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin kendi anlatımını mahkemeye sunabildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

20. Kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında başvurucunun PKK silahlı terör örgütü içinde Serhabun kod adını kullanması, güvenlik güçlerinin başlattığı operasyonlar sırasında hendek ve barikatlarda nöbet tuttuğu sırada sol elinden ateşli silahla yaralandığı hususlarına dayanılarak devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçundan başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur.

22. Buna göre başvurucunun ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, somut olayda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun bulunmadığı anlaşılmıştır. Hukuka aykırılık iddiası ise soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu; suç olmayan eylemler sebebiyle cezalandırıldığını, kendisi ile benzer durumda olan kişilere etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığını, yargılama aşamasında mahkeme heyetinin değiştiğini ve delillerle temas etmeyen heyet tarafından mahkûmiyet kararı verildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamının suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişletilmemesi, yapılan yorumun suça ilişkin kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekçeleriyle Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri (B. No: 2017/4902, 28/1/2020, §§ 46-50) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, adil yargılanma hakkı kapsamında doğrudan doğruyalık (vasıtasızlık) ilkesinin ihlal edildiği şikâyetinin yargılamada yerine getirilen işlemlerin değişen heyet tarafından tekrar edilmemesine değil lehe olan delilleri değişen heyetin dikkate almamasına dayandırıldığı gözetilerek Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) kararı doğrultusunda

açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİRE EREN KESKİN VE REYHAN ÇAPAN

B. No: 2021/43536 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43536

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİRE EREN KESKİN VE REYHAN ÇAPAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43536)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucular : 1. Emire Eren KESKİN

2. Reyhan ÇAPAN

Vekilleri : 1. Av. Özcan KILIÇ

2. Av. Sercan KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilk derece mahkemesinin verdiği karara karşı yapılan temyiz başvurusunun reddedilmesi nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Ceza Yargılamasının Kesinleşme Süreci

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 17/3/2016 tarihli iddianamesinin kabulü ile başvurucular hakkında mahkeme kararına rağmen cevap ve düzeltme metnini yayınlamadıkları iddiasıyla kamu davası açılmıştır. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülen yargılamada 17/11/2016 tarihli celsede başvuruculların beraatlerine karar verilmiştir.

3. Katılan taraf, anılan karara karşı 26/12/2016 tarihinde istinaf kanun yoluna

başvurmuştur.

4. İstinaf incelemesi yapan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesi9/5/2017 tarihinde duruşmalı olarak yaptığı inceleme sonucundan ilk derece mahkemesinin verdiği beraat kararını kaldırmış, başvuruculaların 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 18. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi uyarınca düzeltme ve cevabın yayımlanmaması suçundan doğrudan 41.666 TL adli para cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir. İstinaf Dairesince, karar tarihinde yürürlükte bulunan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesi uyarınca kesin olmak üzere verilen hükmünün gerekçesi şöyledir:

"... Suç tarihinde sanık Reyhan Çapan'ın gazetinin sorumlu müdürü, diğer sanığın ise sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili olduğu, Ankara 7. Sulh Ceza Hakimliği'nin 24/12/2015 tarih 2015/5080 D.İş sayılı kararının Reyhan Çapan'a 04/01/2016 tarihinde tebliğ edildiği, bu karara itiraz edilmediği, dolayısıyla kararın 7 günlük itiraz süresi geçtikten sonra 12/01/2016 tarihinde kesinleştiği, tekzip metninin Özgür Gündem Gazetesi'nde yayımlanmadığı, dosyadaki gazete nüshaları ve tebligat parçalarından,yazı cevaplarından anlaşılmıştır.

İlk derece mahkemesince tekzip kabul kararının itiraz edilmeksizin kesinleştiği, sorumlu müdürü hukuken sorumlu tutabilmek için kesinleşmiş mahkeme kararının tebliğinin gerekeceği, kesinleşmiş mahkeme kararının sanığa tebliğ edilmediği gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir.

5187 sayılı yasanın 14/1.maddesinde'Düzeltme ve cevabın yayımlanmasına hâkim tarafından karar verilmesi halinde, birinci fıkradaki süreler, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse yetkili makamın kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.' hükmü yeralmaktadır. Bu madde uyarınca suçun unsurunu oluşturan sürelerin başlaması için karara itiraz edilmemesi halinde kararın kesinleşmesi yeterli olup, ayrıca kesinleşmiş kararın ilgililere tebliğine gerek bulunmamaktadır.Sadece karara itiraz edilmesi halinde ilgililerin itiraz üzerine verilecek kararın sonucunu bilemeyecekleri gözetilerek itiraz sonucuna ilişkin kararın tebliği gerekmektedir. Bu nedenlerle ilk derece mahkemesinin kararı ve gerekçesi yerinde görülmemiştir.

Davaya konu olayda tekzip kabul kararına itiraz edilmemesi nedeniyle 5187 sayılı yasanın 14/1.maddesi uyarınca süreler kararın kesinleşmesinden itibaren başlayacağından ve yasada belirtilen süre içinde tekzip kararı ilgili gazete de yayımlanmadığından 5187 sayılı yasanın 18/1.maddesinde düzenlenen suçun unsurlarının oluştuğu sonucuna varılarak ..."

5. İstinaf Dairesince kesin olarak verilen adli para cezasına ilişkin hükümlerin17/1/2019 tarihinde infaz edildiği başvuru formunda belirtilmiştir.

B. Somut Başvuruya İlişkin Süreç

6. Başvurucular vekili, Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli kararı ile, beraat kararının bozulması üzerine ilk defa verilen mahkûmiyete ilişkin kararlara karşı temyiz yolunun her koşulda kapalı olmasını öngören kuralın Anayasa'nın 36. maddesi ile korunan hak arama özgürlüğüne aykırı olduğu tespiti ile iptaline karar verildiğini ve anılan bu iptal kararı doğrultusunda 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinde 20/2/2019 tarihinde yapılan düzenlemeyle birlikte haklarında daha önce verilen hükümlere karşı temyiz yolunun açıldığını belirterek 25/6/2019 tarihinde temyiz talebinde bulunmuştur.

7. Mahkeme, dosya üzerinden yaptığı inceleme sonucunda 3/7/2019 tarihinde verdiği ek kararla 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle temyiz yolunun değerlendirilmesi için dosyanın Yargıtay'a gönderilmesine karar vermiştir.

8. Yargıtay 19. Ceza Dairesi 27/4/2021 tarihinde yaptığı inceleme üzerine verdiği kararda, temyiz edilen hükümlerin karar tarihi ve hükmün niteliği itibarıyla temyiz edilemez olduğunu belirterek temyiz talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

" ... Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümezliği ilkesi ve Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin de ancak yürürlüğe girdikten sonra uygulanabileceği birlikte gözetildiğinde, bu hükmün ortaya çıkardığı bu yeni istisnai durumun, ancak 7165 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28.02.2019 ve sonrasında sanık hakkında ilk kez Bölge Adliye Mahkemelerince verilen mahkumiyet hükümlerine karşı yapılacak temyiz istemlerinde uygulanabilmesi mümkündür.

Sonuç olarak 7165 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen CMK'nin 286/2-d maddesinin uygulanabilmesi için;

- 7165 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 28.02.2019 ve sonrasında, sanık hakkında ilk defa Bölge Adliye Mahkemesince bir 'mahkumiyet' kararı verilmiş olması,

- Verilen bu mahkumiyet kararının, CMK'nin 272/3. maddesi kapsamı (3000 TL'ye kadar (3000 TL dahil) adli para cezaları) dışında kalması gerekecektir.

Temyize konu edilen hükme esas somut uyuşmazlıkta;

İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 17/11/2016 tarih, 2016/61 Esas 2016/246 Karar sayılı beraat hükmünün katılan vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesi'nce 09/05/2017 tarihinde katılan vekilinin istinaf isteminin kabulü ile 5271 sayılı CMK nın 280/2 maddesi uyarınca İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2016/61 Esas, 2016/246 Karar sayılı 17/11/2016 tarihli hükmünün kaldırılmasına ve sanıkların neticeten 41.666 TL adli para cezası ile cezalandırılmalarına karar verildiği,

Temyiz edilen hükümlerin, karar tarihi ve hükmün niteliği itibarıyla temyiz edilemez olduğu saptandığından, CMK'nin 286/2-f maddesi gereği, TEMYİZ İSTEMİNİN, tebliğnameye aykırı olarak, 5271 sayılı CMK'nin 298/1. maddesi gereği REDDİNE..."

9. Yargıtay ilamı 3/6/2021 tarihinde başvurucular vekili tarafından Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminden (UYAP) okunarak öğrenilmiş ve 5/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular; ilk derece mahkemesinin verdiği beraat kararının kaldırılarak istinaf mahkemesince ilk defa ve kesin nitelikte adli para cezasına mahkûm edildiklerini, anılan hüküm infaz edildikten sonra hükmün kesin nitelikte olmasına ilişkin 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinin Anayasa mahkemesince iptal edildiğini, belirtilen iptal kararı doğrultusunda yapılan yeni düzenlemede ise kendilerine verilen ceza miktarı itibarıyla temyiz kanun yolu açılmış olmasına karşın, Yargıtayca yapılan değerlendirmede temyiz taleplerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı

kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvurucunun iddiası özü itibarıyla ilgili olduğu hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

13. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmüne yer verilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, somut norm denetiminde verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı kararıyla hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ile güvence altına alındığına hükmetmiştir (Şems Yapı ve Denetim Ltd. Şti., B. No: 2020/10141,15/5/2024, § 11; Ömer Şanlı, B. No: 2015/7304, 22/1/2019, § 40).

15. Anayasa Mahkemesinin 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin 20/7/2017 tarih ve 7035 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle değişiklik yapılan (2) numaralı fıkrasının 18/6/2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un 78. maddesiyle değiştirilen (d) bendinin iptali istemiyle açılan davada verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı yukarıda anılan iptal kararında, bölge adliye mahkemesince ilk defa verilen ve hürriyeti bağlayıcı ceza içeren mahkûmiyet hükümlerine karşı denetim imkânının bulunmamasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği belirtilmiştir (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018).

16. Yargıtay kararlarında, 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra bu bentte 20/2/2019 tarihli ve 7165 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle yapılan değişiklikten sonraki tarihlerde bölge adliye mahkemelerince verilen kararlardan hangilerinin kesin olup olmadığı hususunda açıklamalarda bulunulmuştur. Anılan kararlarda, 7165 sayılı Kanun'la, ilk kez bölge adliye mahkemelerince kurulacak mahkûmiyet hükümlerinin 5271 sayılı Kanun'un 272. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamı dışında kalması durumunda bu kararlara karşı 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca temyiz kanun yoluna başvurulabileceği değerlendirilmiştir (birçok karar arasından bkz. [Kapatılan] Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 3/2/2020 tarihli ve E.2020/165, K.2020/794; 17/2/2020 tarihli ve E.2019/35328, K.2020/1492; 17/2/2020 tarihli ve E.2020/994, K.2020/1493 ile 10/2/2021 tarihli ve E.2020/2961, K.2021/1369 sayılı kararları).

17. Öte yandan Anayasa'nın 153. maddesinin ikinci fıkrası gereği, Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanun hükmü, iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte Anayasa Mahkemesince daha ileri bir tarih belirlenmiş ise belirlenen tarihte yürürlükten kalkar. Aynı maddenin dördüncü fıkrası gereği ise Anayasa Mahkemesi iptal kararları geriye yürümez. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir kanun hükmü, iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yürürlükten kalkacak ve iptal kararları geriye yürümeyeceği için de bu kanun hükmüne göre tesis edilmiş işlemler geçerliliklerini sürdürecektir (Hikmet Kuleci, B. No: 2018/5145, 28/11/2018, § 37). Ayrıca 7165 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle bölge adliye mahkemesince ilk defa verilen bir kısım hükümlere karşı temyiz imkânı tanınmış olup, anılan değişikliğe ilişkin yasal düzenlemede daha önce kesinleşen ya da infaz edilen hükümlerle ilgili olarak da temyiz imkânı sağlandığına yönelik özel bir düzenleme de bulunmamaktadır.

18. Başvurucular, haklarında daha önce kesin nitelikte verilen ve hatta infaz edilen adli para cezalarına ilişkin olarak sonradan getirilen yeni düzenlemeye göre temyiz hakkının verilmemesinden şikâyet etmektedirler. Hükmün kesinleşmiş olduğu ve infaz edildiği bu aşamada başvurucuların suç isnadı altında bulundukları aşamanın geçildiği, başka bir ifadeyle hükümlü konumunda bulunduklarından artık suç isnadı altında olmadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle şikâyetin mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonraki sürece ilişkin olduğu, ihlal iddiasının başvurucuların "suç isnadı altında" olduğu bir aşamaya ilişkin olmadığı, dolayısıyla başvurunun bu kısmının adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği anlaşılmaktadır (uyarlama yargılamasındaki benzer yaklaşım için bkz. İnan Çoban, B. No: 2014/15208, 19/12/2017).

19. Somut bireysel başvuruya konu sürecin suç isnadına ilişkin olmadığı açıktır. Bu hâle göre başvuru dilekçesinde ifade edilen Bölge Adliye Mahkemesi kararına yönelik hükmün denetlenmesini talep etme hakkı Anayasa ve Sözleşme'nin ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığından bu hakka ilişkin ihlal iddiasının incelenmesi Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışındadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZHAN DEMİRASLAN

B. No: 2021/44660 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44660

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZHAN DEMİRASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44660)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Oğuzhan DEMİRASLAN

Vekili : Av. Yağız Alp DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, fiziksel saldırı ve çıplak arama işlemine maruz kalınması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, polisler tarafından darbedilip çıplak aramaya tabi tutulduğu iddiasıyla 17/10/2020 tarihinde bir polis merkezine giderek konuyla ilgili şikâyetini bildirmiştir. Başvurucu bu müracaat üzerine kolluk görevlilerince alınan beyanında şu iddialarda bulunmuştur:

i. 16/10/2020 tarihinde arkadaşının kullandığı motosikletin arka kısmında seyahat etmektedir. Gitmek istediği yere vardığında motosikletten inmiş, arkadaşı yoluna devam etmiştir. Yürümeye başlamıştır. Beş kişilik polis grubu durması için ikazda bulunarak kendisine doğru koşmaya başlamıştır. Arkasını döndüğünde bir polis memurunun ona silah doğrulttuğunu görmüştür. Bu polis memuru ve daha sonra yanına gelen bir başka polis memuru zor kullanarak onu yüzüstü yere yatırmış ve kollarını ters kelepçe pozisyonuna

getirmiştir. Bu esnada polis memurları kafasına iki kez tokat atmış, kafası eğik olduğu için kendisine kimin tokat attığını görememiştir.

ii. Polis memurları kendisinden motosikletin sürücüsü olan arkadaşını aramasını istemiş ve "Malı nerede taşıyorsun?" diye sormuştur. Cep telefonunu açtırmış ve arkadaşını aratmışlardır. Arkadaşına polis memurlarının kendisini yanlış anladığını ve bu sebeple yanına gelmesi gerektiğini söylemiştir. Polis memurları, konuşma esnasında arkadaşına mesaj verdiğini sanmış ve ona bir tokat daha atmıştır. Bu tokadın etkisiyle telefon elinden düşmüştür. Bu sefer polisler onu sırtüstü yere yatırmıştır. Kendisini açıklamaya çalışmış, bu esnada polis memurları bir tokat daha atmıştır.

iii. Polis memurları kendisini olay yerindeki polis arabasına götürüp arabanın içinde tüm kıyafetlerini çıkarmasını istemiştir. Tüm kıyafetlerini çıkarmış, bir polis memuru anüs bölgesine elindeki fenerle bakmıştır. Eliyle bu bölgeyi kapatmaya çalışmış, diğer polis memurları kafasını sert bir biçimde öne eğerek anüs bölgesine tekrar bakmış, bir şey bulamayınca kıyafetlerini giymesini istemiş, gidebileceğini söylemiştir. Bunun üzerine olay yerinden ayrılmıştır.

3. Başvurucunun iddiaları hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturma kapsamında olayın gerçekleştiği iddia edilen yer ile görevli olduğu belirlenen polis memurlarının kimlik bilgileri tespit edilmiş, olayla ilgili olarak düzenlenen tutanak temin edilmiştir. Söz konusu tutanağa göre başvurucunun da arka kısmında olduğu seyir hâlindeki motosikletin sürücüsü polis memurlarının bulunduğu kontrol noktasını fark edince uzak bir noktada durmuş, başvurucu motosikletten inmiş; sürücü motosikletle, başvurucu ise bir parkta yaya olarak kaçmaya başlamıştır. Bunun akabinde başvurucu, kolluk görevlileri tarafından yakalanmış, kaba üst araması ve kimlik kontrolü işlemlerine tabi tutulduktan sonra başvurucunun gitmesine müsaade edilmiştir.

4. Soruşturmada olay yerindeki kameralar incelenmiştir. Bu inceleme nedeniyle düzenlenen 29/10/2020 tarihli CD Çözümleme ve Görüntü İzleme Tutanağı'nda motosiklet sürücüsünün dur ikazına uymayarak kaçtığı ve başvurucunun resmî polis arabasının yanına getirildiği ancak araca bindirilip bindirilmediğinin tespit edilemediği ifade edilmiştir.

5. Soruşturmada ayrıca başvurucu hakkında adli muayene raporu alınmıştır. Raporda başvurucunun çenesinin ve başının sol tarafında hassasiyet olduğu açıklanmıştır. İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 29/12/2020 tarihli raporda ise genel adli muayene raporunda tespit edilen hassasiyetin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu açıklanmıştır.

6. Soruşturma dosyasındaki kamera kayıtları bilirkişiye incelettirilmiştir. Bilirkişi tarafından düzenlenen raporda sadece kapısı açık olan bir polis aracından bahsedilmiş, bu araç içinde bir zaman aralığında yanıp sönen bir ışık olduğu belirtilmiş ancak bu araca binen ya da araçtan inen herhangi bir kişinin tespit edilemediği ifade edilmiştir.

7. Soruşturmada Olay Tutanağı'nı hazırlayan polis memurlarının ifadesialınmamıştır.

8. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 8/3/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş; kararda olay nedeniyle düzenlenen tutanakta başvurucunun iddia ettiği gibi bir olaydan bahsedilmediği ve başvurucunun iddialarını destekleyecek tanık beyanı gibi somut bir delilin de ileri sürülmediği gerekçesiyle iddiaların soyut olduğu değerlendirilmiştir. Bununla beraber başvurucu hakkında düzenlenen adli rapor ve başvurucunun ifadesinde kolluk görevlilerinin darp eylemi sırasında telefon görüşmesi

yaptığı ve tanığın da tokat seslerini duyduğuna ilişkin iddiaları hakkında herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı, Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 19/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, polis memurlarının kendisine tokat atmasından ve polis aracınazorla bindirerek anüs bölgesinde arama yapmasından yakınmıştır. Ayrıca olaya dâhil olan polis memurlarının şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alınmamasından, telefonda tokat seslerini duyan tanığının dinlenmemesinden, bu telefon görüşmesinin HTS kayıtları getirtilerek tespit edilmemesinden, adli raporlarda belirlenen hassasiyet bulgusunun dikkate alınmamasından,bilirkişi raporunda polis arabasının içinde yanıp sönen bir ışığın tespit edilmesine rağmen bu durumun değerlendirilmemesinden, yalnızca polis memurlarının düzenlediği tutanağa itibar edilmesinden şikâyet ederek etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun gerekli usuli güvencelerden faydalandığı ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını

ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81).

16. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

17. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

18. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

19. Başvurucu hakkında düzenlenen genel adli muayene raporunda başvurucunun çenesinin ve başının sol tarafında hassasiyet olduğu belirtilmiştir. Soruşturma dosyasında bulunan kamera kayıtlarını inceleyen bilirkişi tarafından düzenlenen raporda yer alan "polis araçta bir zaman aralığında yanıp sönen bir ışık olduğu" yönündeki ifade, başvurucunun anüsüne bir polis memurunun fenerle baktığına ilişkin iddiasıyla uyumludur. Ayrıca başvurucu, telefonla görüştüğü sırada kendisine atılan bir tokat nedeniyle telefonun yere düştüğünü söyleyerek olayın tanığı olduğunu ifade etmiştir. Anılan hususlar başvurucunun kötü muameleye uğradığına ilişkin iddiasının savunulabilir olduğunu göstermektedir. Bu durumda başvurucunun iddiaları hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekir. Ne var ki soruşturmada başvurucuya tokat atıp kendisini çıplak aramaya tabi tutan kolluk görevlilerini teşhis etmesi başvurucudan istenmemiş, başvurucunun olay anında telefon görüşmesi yapıp yapmadığı araştırılmamış, tanık olduğunu iddia ettiği kişi ile olay tutanağını düzenleyen kolluk görevlilerinin beyanlarına başvurulmamıştır. Ayrıca

soruşturma, kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağın doğruluğu araştırılmadan bu tutanak esas alınarak sonlandırılmış ve verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda adli raporlar ile bilirkişi tarafından düzenlenen raporda yer alan "polis aracında bir zaman aralığında yanıp sönen bir ışık olduğu" yönündeki ifadenin başvurucunun iddialarını doğrulayıp doğrulamadığı konusunda bir değerlendirme yapılmamıştır. Bu bakımdan yürütülen soruşturma yetersiz olduğu gibi soruşturmanın fiilî olarak bağımsız yürütüldüğü kuşkuludur.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yargılama yapılmasıyla birlikte 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/189318) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.G. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/60720 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60720

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.G. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60720)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucular : 1. S.G.

2. L.G.

3. Ş.G.

Vekili : Av. Mehmet TÜMKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diğer başvuruculaların müşterek çocuğu olan birinci başvurucuya bronkopnömoni-alt solunum yolu enfeksiyonu (soğuk algınlığı) teşhisi konulması üzerine 3/3/2014 tarihinde Hatay ili Erzin Devlet Hastanesinde (Hastane) medikal tedavi uygulanmaya başlamıştır. 5/3/2014 tarihinde aynı hastanenin acil bölümünde Prednol L 40 mg ve Ampisid 1 gr isimli ilaçlar stajyer hemşire tarafından intramüsküler (kas içi enjeksiyon) olarak yapılmıştır. Anılan kas içi enjeksiyon işlemi sonrasında başvurucunun sağ ayağında şişme, ağrı ve ayak parmaklarını hareket ettirememe şikâyetleri başlamıştır. Bunun üzerine başvurucu iki ayrı

özel sağlık kuruluşuna götürülmüş olup tıbbi belgelere göre başvurucuda sağ siyatik sinir hasarının oluştuğu ön tanısı konulmuştur. Başvurucu, şikâyetlerinin devam etmesi üzerine muhtelif tarihlerde pek çok sağlık kuruluşuna başvuruda bulunmuştur. Bunun yanında Özel İlke Yaşam Hastanesinde siyatik sinir lezyonu tanısı ile 27/10/2014-11/12/2014 tarihleri arasında 28 seans ayaktan fizik tedavi görmüştür.

3. Yaşanan bu olaylar üzerine başvurucular 6/5/2015 tarihinde Hatay 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde Hastanede yapılan enjeksiyonun siyatik sinirde hasara yol açması sonucu kalıcı sakatlık oluşma ihtimali nedeniyle meydana gelen işgücü kaybı için 5.000 TL, tedavi, ilaç, malzeme gideri olarak ödenen 4.023 TL, yol gideri olarak ödenen 500 TL, işyerinin kapalı kalması nedeniyle 5.000 TL olmak üzere toplam 14.523,83 TL maddi ve tüm başvurucular için toplam 100.000 TL manevi tazminata faiziyle hükmedilmesi talep edilmiştir.

4. Yargılama sırasında Hatay Dörtyol Devlet Hastanesinin 19/4/2018 tarihli engelli sağlık kurulu raporuyla başvurucuda oluşan siyatik sinir lezyonu sonucunda % 14 oranında vücut fonksiyon kaybı oluştuğu belirlenmiştir.

5. Mahkeme, dosyayı bilirkişi incelemesi için Adli Tıp Kurumuna (ATK) göndermiştir. ATK 7. İhtisas Kurulunun 2/10/2019 tarihli raporunda yapılan kas içi enjeksiyon işlemi sonrası ortaya çıkan sinir hasarının enjeksiyon nöropatisi ile uyumlu olduğunu ve küçüğün tanısı ile reçete edilen ilaçlar ve dozlarının uygun olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle tedaviyi düzenleyen hekimin eylemlerinin tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğu, kas içi enjeksiyon uygulamalarında enjekte edilen ilaçların doku içi yayılımı ile nadir de olsa sinir hasarına neden olabildiklerinin tıbben bilindiği, bu durumun enjeksiyonun tekniğine uygun yapılması durumunda da her türlü özene rağmen komplikasyon olarak gelişebileceğini vurgulamıştır.

6. Ayrıca raporda stajyer hemşirelerin, her türlü ilaç uygulamalarını sorumlu hemşire gözetiminde yapmaları gerektiğine işaret edilmiştir. Dava konusu olayda Hastanenin 5/3/2014 tarihli enjeksiyon defteri ile acil sorumlu hemşiresi ve nöbetçi hemşire tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli tutanaktan enjeksiyonun sorumlu hemşire gözetiminde yapıldığının anlaşıldığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak enjeksiyon tekniğinin yanlışlığına veya uygulanan bölgenin uyumsuzluğuna dair herhangi bir tıbbi delil bulunmadığından gelişen durumun komplikasyon olarak değerlendirildiği, bu nedenle enjeksiyonu uygulayan sağlık personelinin eylemlerinin tıp biliminin ilke ve kurallarına uygun olduğu, idarenin organizasyon hatasının tespit edilemediği bildirilmiştir.

7. Başvurucular; bilirkişi raporuna karşı itiraz dilekçesinde özetle 7-8 yaşında bir küçüğe yapılacak enjeksiyonun hangi bölgeden ve hangi tip iğne kullanılarak yapılması gerektiğinin, enjekte edilecek ilaç miktarının, hangi açı ile enjeksiyon yapılacağının, küçük yaştakilere yapılacak enjeksiyonun vücudun hangi bölgesinde ne gibi olumsuzluklar oluşturabileceğinin ve tehlike arz eden bölgelerin raporda tartışılmadığını ileri sürmüştür. Bunun yanında anılan dilekçede birinci başvurucuya enjekte edilecek ilaçların ve yapılacak enjeksiyonun olası hiçbir yan etkisi hakkında bilgi verilmediğini ve buna ilişkin ailenin rızasının da alınmadığını vurgulamıştır.

8. Mahkeme, ATK 7. İhtisas Kurulunun anılan raporunda yer alan tespitlere itibar ederek 9/6/2020 tarihinde başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine, birinci başvurucu için 20.000 TL, ikinci başvurucu için 10.000 TL ve üçüncü başvurucu için 10.000 TL olmak üzere toplam 40.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde bilirkişi

raporunun hükme esas alınabilecek nitelik ve yeterlilikte olması nedeniyle başvuruculara itirazlarının yerinde görülmediğini belirtmiştir. Raporda belirtilen kanaat doğrultusunda enjeksiyonu uygulayan sağlık personelinin eylemlerinin tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğunu, başvurucuda gelişen siyatik sinir hasarının enjeksiyon uygulamasının komplikasyonu olarak kabul edilmesi ve dosya içerisinde enjeksiyonun hatalı bölgeye uygulandığına dair delil bulunmaması karşısında sağlık hizmetinin yürütülmesinde idarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından maddi tazminat talebinin reddine karar verildiğini ifade etmiştir.

9. Bununla birlikte kararda enjeksiyon uygulamasından önce risklerin anlatılıp başvurucudan yazılı onamın alınmamış olması durumunun manevi tazminat doğuracağı, dava dosyasında yer alan Hastane kayıtlarına göre enjeksiyon uygulamasına ilişkin bir onam belgesinin olmadığı belirtilmiş olup manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verildiği ifade edilmiştir.

10. Başvurucular, istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde özetle hükme esas alınan raporun bilimsellikten uzak olduğu, Mahkemece rapora yönelik itirazlarının irdelenmediği, yeni bir rapor veya ek rapor alınmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde ileri sürülen iddialar (bkz. § 7) tekrarlanmıştır. Adana Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi tarafından istinaf başvurusunun reddine 5/10/2021 tarihinde kesin olarak karar verilmiştir.

11. Başvurucular nihai hükmü 17/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından ise kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucular; hatalı enjeksiyon işleminin sonucunda iğnenin sinire denk gelmesi nedeniyle birinci başvurucunun vücudunda hayatı boyunca devam edecek şekilde fonksiyon kaybı oluştuğunu, ATK 7. İhtisas Kurulunun düzenlediği rapora itirazlarını sunduklarını ancak bu itirazlarının değerlendirilmediğini ve somut olaya özgü koşulların incelenmediğini beyan etmiştir. Bunun yanında başvurucular, enjekte edilecek ilaçların ve enjeksiyon işleminin yan etkileri konusunda hiçbir bilgi verilmediğini ve ailenin rızasının alınmadığını ifade etmiştir. Yaşanan bu olay nedeniyle maddi ve manevi olarak ciddi şekilde yıpranmalarına rağmen maddi tazminat taleplerinin haksız şekilde reddedildiğini, hükmedilen manevi tazminat miktarının ise oldukça düşük olduğunu belirterek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular, ayrıca rapora karşı ileri sürdükleri itirazlar değerlendirilmediği için mahkemeye erişim hakkının ve yeterli gerekçe sunulmadan karar verildiği için gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini vurgulamıştır.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvuruculara şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, kasıt söz konusu olmaksızın kusur nedeniyle vücut bütünlüğünün zarar gördüğü şeklindeki tıbbi ihmale dair şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelemiştir (Melahat Sönmez, B. No: 2013/7528, 9/9/2015; Ahmet Sevim, B. No: 2013/474, 9/9/2015; Hilmi Düzgüner, B. No: 2014/9690, 11/5/2017; Sultan Bulut ve diğerleri, B. No: 2017/37430, 20/10/2021). Bu nedenle başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir. Somut olayın niteliği itibarıyla maddi ve manevi tazminata ilişkin yargılama sürecinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

18. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

19. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Yargılama makamlarının bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira yargılama makamları tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

20. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olaylara ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında yargılama makamlarının kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047,

7/5/2015 § 44).

21. Bu bağlamda yargılama makamlarının gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, § 45).

22. Ayrıca tıbbi müdahaleden önce kişinin gerektiği şekilde bilgilendirilerek rızasının alınmaması, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlaline sebep olabilir. İstisnai hâller dışında tıbbi müdahale, ilgili kişinin ancak bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Hastaların durumun farkında olarak karar verebilmelerini sağlamak için uygulanması düşünülen tedavi ve bununla bağlantılı riskler hakkında kendilerine bilgi verilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56).

23. Başvuruculaların şikâyetlerinin özü, birinci başvurucunun soğuk algınlığı şikâyetiyle gittiği hastanede sağlık görevlilerinin hatalı enjeksiyon uygulaması, gerekli mesleki özeni göstermemeleri ve tedavinin riskleri konusunda aydınlatılmış onamın alınmaması nedenleriyle vücut bütünlüğünün bozulmasına ilişkindir.

24. Somut olaya konu tıbbi müdahaleyle ilgili olarak Mahkemece ATK İhtisas Kurulundan bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Bu raporda sonuç olarak başvurucuda gelişen siyatik sinir hasarının enjeksiyon uygulamasının komplikasyonu olarak kabul edilmesi ve enjeksiyonun hatalı bölgeye uygulandığına dair dosya içerisinde delil bulunmaması karşısında sağlık hizmetinin yürütülmesinde idarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle maddi tazminat talebinin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır. Oysa ki başvuruculaların ATK raporuna itiraz dilekçesinde; anılan raporda enjeksiyonun hangi bölgeden ve hangi tip iğne kullanılarak yapılması gerektiğinin, enjekte edilecek ilaç miktarının, hangi açı ile enjeksiyon yapılacağının, küçük yaştakilere yapılacak enjeksiyonun vücudun hangi bölgesinde ne gibi olumsuzluklar oluşturabileceğinin ve tehlike arz eden bölgelerin tartışılmadığı ileri sürülmesine rağmen yargılama makamlarınca bu itirazlar hakkında aşamalarda gerekli araştırmaların ve değerlendirmelerin yapılmadığı görülmüştür.

25. Ayrıca başvuru konusu olayda 5/3/2014 tarihinde yapılan enjeksiyon işlemi sonrasında birinci başvurucuda vücut hasarı meydana geldiği ileri sürülmekle birlikte acil sorumlu hemşiresi ve nöbetçi hemşire tarafından 2/4/2014 tarihinde tutanak düzenlenerek enjeksiyonun sorumlu hemşire gözetiminde yapıldığının tespit edildiği görülmektedir. Bu durumda enjeksiyon işleminin tarihi ile düzenlenen tutanak tarihi arasında yaklaşık bir ay olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında başvuruculaların bu tutanağın görgüye dayalı bilgi içermediğini, gözlem evrakının daha sonra imza altına alındığının beyan edildiğini, bu nedenle sağlık hizmetinin yürütülmesinde organizasyon hatasının bulunduğunu, ATK'nın bu belgeleri esas alarak ulaştığı sonucun kabul edilebilir olmadığını belirtmesine rağmen aşamalarda yargılama makamlarınca ve ATK raporunda anılan hususlarda değerlendirme yapıldığını söylemek mümkün görünmemektedir.

26. Buna göre mahkeme kararlarının gerekçesinin dayandırıldığı ATK İhtisas Kurulu raporuna yönelik olarak başvurucular tarafından aşamalarda ileri sürülen bu itirazların kararın sonucunu etkileyebilecek nitelikte olduğu söylenebilir. Dolayısıyla rapora yönelik dayanaktan yoksun olmayan anılan itirazlar ve talepler karşılanmadığı gibi, uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların yargılama makamlarınca gerekli özen ve derinlikte

incelenmediği, uyuşmazlığa özgü yeterli ve ilgili gerekçe sunulmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

27. Bununla birlikte başvuruculaların söz konusu tıbbi müdahalenin yöntemi ve riskleri konusunda aydınlatılmadığına ve müdahale için rızasının doğru şekilde alınmadığına ilişkin iddiasının ayrıca değerlendirilmesi gerekecektir (Mehmet Selim Doğan, B. No: 2020/22429, 13/12/2023 , § 20).

28. Mevzuatta hasta hakları, tıbbi işlemlerden önce kişilerin bu işlemler ve sonuçları hakkında aydınlatılması yükümlülüğü ile Sağlık Bakanlığının tıbbi hizmetler sunan kurumlar üzerindeki denetim görevi konusunda oldukça ayrıntılı ve yeterli düzenlemeler mevcuttur (Ahmet Acartürk, § 66; Mehmet Selim Doğan, § 21). Ancak bu düzenlemelerin teorik olarak mevcut olması yeterli olmayıp Anayasa'nın 17. maddesindeki güvencelerin sağlanabilmesi için pratikte de etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Mehmet Çolakoğlu, § 49; Sultan Bulut ve diğerleri, § 54; Mehmet Selim Doğan, § 21).

29. Mevzuatta belirtildiği üzere tıbbi müdahalelerde hastanın müdahalenin yöntemine, kapsamına ve risklerine yönelik bilgilendirilmesi ve aydınlatılmış onamının alınması gerekir. Tıbbi müdahalede bulunulacak kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirmesi ile diğer bir ifadeyle aydınlatılması ile mümkün olabilir. Buradan hareketle doktor ile hastası arasındaki ilişkinin güvene dayalı bir ilişki olduğu da gözetildiğinde doktorun hastaya bilgi sunma, bilgiyi anlaşılır kılma ve birlikte en doğru karara varacak şekilde süreci yönetme yükümlülüğü olduğu vurgulanmalıdır (Sultan Bulut ve diğerleri, § 55; Mehmet Selim Doğan, § 22).

30. Anılan ilkeler doğrultusunda itiraz dilekçesinde ileri sürülen birinci başvurucuya enjekte edilecek ilaçların ve yapılacak enjeksiyonun olası yan etkileri hakkında hiçbir bilgi verilmediği ve buna ilişkin ailenin rızasının da alınmadığı iddiası Mahkemece araştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda Mahkeme kararında enjeksiyon uygulamasından önce başvuruculardan risklere ilişkin yazılı onamın alınmadığı tespiti yapılarak bu durumun manevi tazminat doğuracağı ifade edilmiştir. Böylelikle Mahkemece başvuruculara vücut bütünlüğüne yönelik tıbbi müdahale öncesinde tıp kurallarına göre öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında aydınlatılmadıkları iddiası kabul edilmesine rağmen bu hususun hizmet kusuru olup olmadığı yönünde değerlendirme yapılmadığı ve sağlık hizmetinin yürütülmesinde idarenin kusuru bulunmadığı gerekçesiyle maddi tazminat talebinin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

31. Bunun yanında Mahkeme kararında, dava dosyasında yer alan Hastane kayıtlarına göre enjeksiyon uygulamasından önce bu uygulamaya ilişkin bir onam belgesi bulunmadığından başvuruculara toplamda 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucular tazminat miktarının yetersiz olduğundan yakınmaktadır. Aydınlatılmış rızanın alınmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedildiği yargılama makamlarının kararlarıyla ortaya konulduğundan bu hususta herhangi bir tartışma bulunmamaktadır.

32. Öte yandan ilgili mevzuatta bedensel bütünlüğün zedelenmesi durumunda olayın özelliklerine göre maddi ve manevi tazminata hükmedilebileceği açıkça düzenlenmiştir (bkz. Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız, B. No: 2017/37387, 21/4/2021, §§ 19-21). Maddi tazminat idari eylem ve işlem nedeniyle kişilerin uğradığı maddi zararlarının tazminini sağlarken manevi tazminat aynı işlem veya eylemden dolayı kişinin çektiği ızdırabın, elemin yarattığı manevi yıpranmanın hafifletilmesi ve tazmini amacına hizmet etmektedir. Kişinin idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan hem maddi hem de manevi zararlarının tazmininin

mevzuatta düzenlenmesinin, devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili biçimde koruma yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir. Diğer taraftan somut olayın özelliklerine göre manevi tazminata hükmetmek ve tazminatın nasıl hesaplanacağı konusu hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin bir mesele olarak yargı makamlarının takdirindedir. Bariz takdir hatası veya keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesinin yargı makamlarının bu takdirine müdahale etmesi uygun değildir (Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız, § 39). Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hizmet kusurunun giderilmesi amacıyla hükmedilen manevi tazminat miktarı ile maddi tazminata ilişkin talebin reddedildiği hususları dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır (Mehmet Selim Doğan, § 23).

33. Somut olay incelendiğinde Mahkemece belirlenen manevi tazminat miktarı ile davanın şartları ve başvuruculaların uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunduğu değerlendirilmektedir. Zira enjeksiyon tarihinde 8 yaşında olan başvurucunun hayatını engelli olarak devam ettirmek zorunda kaldığı, bunun yanında 5/3/2014 tarihinde gerçekleştirilen enjeksiyon işlemi akabinde birçok kez sağlık kuruluşlarından tıbbi destek aldığı, anne ve baba olan diğer başvuruculaların çocuğun tedavisi sürecinde yaşadıkları, çocuğun sağlık durumunun günlük yaşantısına önemli derecede etki ettiği ve somut olayın şartları dikkate alındığında hükmedilen manevi tazminat miktarının başvuruculardaoluşan manevi yıpranmanın hafifletilmesi amacı ile uyumlu olmadığı görülmektedir. Söz konusu miktar Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda belirlediği tazminat miktarına göre de düşüktür (Mehmet Selim Doğan, § 24).

34. Öte yandan Mahkeme kararında enjeksiyon uygulamasından önce risklerin anlatılıp başvuruculardan yazılı onamın alınmamış olması durumunun manevi tazminat doğuracağı belirtilmek suretiyle hastane ve personelinin organizasyon eksikliği bulunduğu ortaya konulmasına rağmen yargılama makamları tarafından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi ve ret kararının ikna edici gerekçelere dayandırılamaması ile başvuruculaların ileri sürdüğü itirazların karşılanmaması göz önüne alındığında somut olay nedeniyle doğan zararların yeterli şekilde tazmin edildiği sonucuna varılamamaktadır. Bu durumda başvuruya konu davada verilen kararın ihlalin giderilmesi bakımından yetersiz olduğu değerlendirildiğinden maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiği söylenemeyecektir.

35. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

36. Başvurucular ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875,

7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvuruculaların kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay 1. İdare Mahkemesine (E.2015/1363, K.2020/489) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF KÖKSAL

B. No: 2021/61517 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61517

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF KÖKSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61517)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Yusuf KÖKSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, odasında yapılan aramada ele geçirilen dokümanların içeriği nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılan başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda güvenlik ve disiplin zafiyeti yaşanmaması adına Ceza İnfaz Kurumu iç güvenlik görevlileri tarafından 24/8/2021 tarihinde başvurucunun da bulunduğu koğuşta kısmi arama yapılmış, bu arama esnasında başvurucuya ait olan ve içinde çeşitli notların olduğu otuz altı yapraklı bir defter bulunmuştur. Bunun üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde düzenlenen kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma eylemini

gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucuya bir ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası verilmesine karar vermiştir. Ele geçirilen defterde yer alan ve disiplin cezasına konu olan ifadeler şöyledir:

"..Yıl 2020 idare gözlem kurullarında 1 adet hukukçu yok adalet mezunu bile yok, eskiden 2 şeyi anlamadım 1-polis düşmanlığı 2- devlet düşmanlığı dini Allah'ı kullananlar devleti üniformayı kullanıyor şimdi daha iyi anlıyorum."

"...kurul yok efendim. Müdür ne derse o tüm kararlar oybirliği ile çıkıyor. Son yüz kararı inceledim, 1000 hatta, oy çokluğu bulamazsınız. Psikolog, öğretmen bir karara şerh düşemez mi eğitimle, psikolog sağlıkla ilgi düşemiyorlar."

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 3/11/2021 tarihinde "itiraz edenin eylemini gerçekleştirme şekli ile eyleminin sübutuna ilişkin kabulde, cezanın uygulanış şekli ve kullanılmasında bir isabetsizlik bulunmadığı" gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 30/11/2021 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 3/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, defterde yer alan ifadelerin ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içindeki gözlemlerine dayalı tespitlerden ibaret olduğunu, bunların eleştiri mahiyeti taşıdığını ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını, aldığı disiplin cezası nedeniyle iyi hâlli sayılamayacağından denetimli serbestlikten de yararlanamadığını iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Odasında bulundurduğu dokümanlarda yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dokümanlarda yer alan ifadeler nedeniyle

hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahale edilmiştir. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

17. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçlarından birini veya birkaçını oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanın kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

18. Somut olayda Disiplin Kurulu başvurucunun odasında ele geçirilen ve başvurucuya ait not defterinde yer alan bir kısım ifadenin kurum görevlilerine karşı uygunsuz ve mesnetsiz söz mahiyetinde olduğunu kabul etmiş ve başvurucunun disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

19. Başvurucu, yazdığı notlarda genel olarak bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunun uygulamalarına yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur. Ayrıca idarece alınan kararları ve

bu kararların alınma yöntemini eleştirmiş, tüm kararların kurum müdürü tarafından alındığını, diğer Disiplin Kurulu görevlilerinin kararlara herhangi bir şerh vs. düşemediğini, Disiplin Kurulunda hukuk mezunu kişilerin yer almadığını kendi bakış açısından anlatmaya çalışmıştır. Bununla birlikte idare ve yargı mercileri disiplin cezasına konu edilen sözlerin nasıl ve ne şekilde kurum düzeni ya da güvenliğini tehlikeye düşürebilecek nitelikte olduğunu gösterebilmiş değildir. Nitekim idare ve yargı mercilerinin kararlarında yalnızca ilgili mevzuata atıf yapıldığı, somut olayın koşullarında disiplin cezasına konu sözlerin değerlendirilmediği anlaşılmıştır.

20. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe göstermemiştir. Başvurucunun ifade özgürlüğüne bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası vermek suretiyle ve yetersiz gerekçeyle yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL maddive manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (E.2021/5588, K.2021/5914) GÖNDERİLMESİNE,

E. Net 5.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2022/15736 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15736

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/15736)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Adem Tamer KAYA

2. Aydın KAYA

3. Bayram Ahmet KAYA

4. Doğan Bahri KAYA

5. Hatice KARAATA KAYA

6. Nahide KAYA

7. Ogün KAYA

8. Ömer Lütfi KAYA

9. Özgün KAYA

10. Vahide ALTAY

Vekili : Av. Atiye ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına yöneliktir.

2. Komisyon 11/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

UMUT RUHKİ TORAMAN

B. No: 2022/17772 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/17772

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UMUT RUHKİ TORAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/17772)

Karar Tarihi: 30/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/3/2025 - 32833

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Umut Ruhki TORAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; mahsup talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda geçen sürenin üçte iki yerine dörtte üç olarak hesaplanması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, süresi içinde Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. Başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçu kapsamında soruşturma başlatılmış, başvurucu 13/10/2018 tarihinde gözaltına alınmış, 15/10/2018 tarihinde tutuklanmış,26/12/2018 tarihinde serbest bırakılmıştır.

6. Başvurucu hakkındaki yargılama Ankara 26. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülmüş, yargılama sonunda 30/10/2019 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

7. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi 18/3/2021 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucu veya müdafiinin yasal süresi içinde temyiz yoluna başvurmaması sonucu karar 16/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, Antalya'nın Kaş ilçesinde Jandarma Komutanlığınca tanzim edilen Gözaltına Alma Tutanağı'na göre 26/7/2021 tarihinde saat 00.35'te yakalanmış; saat 00.50'de üst aramasının yapıldığı imza altına alınmış ve yine 26/7/2021 tarihinde Elmalı Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla Elmalı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir.

9. Elmalı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilen başvurucu hakkındaki müddetname 26/7/2021 tarihinde düzenlenmiştir. Müddetnamede başvurucu hakkında 13/10/2018-15/10/2018 tarihlerinde 2 gün gözaltında ve 15/10/2018-26/12/2018 tarihlerinde 72 gün tutuklulukta olmak üzere toplam 74 günlük sürenin cezasının infazından mahsup edildiği belirtilmiştir. Müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilmeden yararlanabilmesi için hakkındaki hapis cezasının dörtte üçünü infaz kurumunda çekmesi gerekmektedir.

10. Başvurucu; hakkındaki müddetnamenin yanlış düzenlendiğini, yakalandığı tarih olan 25/7/2021 gününün de mahsup edilmesi gerektiğini, koşullu salıverilme oranının dörtte üç değil üçte iki olarak hesaplanması gerektiğini ileri sürerek 18/10/2021 tarihinde Elmalı İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği şu gerekçeyle başvurucunun talebini reddetmiştir:

"...Tüm dosya kapsamı birlikte incelendiğinde; hükümlünün talep dilekçesi ile 25/7/2021 tarihinde gözaltına alındığı, müddetname içeriğinde yer alan mahsup bilgilerinde bu tarihin yer almadığı, 3/4 uygulanan koşullu salıverilme oranının 1/2 olması gerektiği gerekçeleri ile müddetnameye itiraz ettiği, hükümlünün müddetname içeriğinde yer alan Ankara 26. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/600 Esas, 2019/399 Karar sayılı kararı ile Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan mahkumiyetine karar verildiği, iş bu kararın 16/04/2021 tarihinde kesinleştiği, hükümlünün gözaltında kaldığını belirttiği tarihin kararın kesinleşme tarihinden sonraki tarih olduğu, hükmün kesinleşme tarihinden sonra gerçekleşen gözaltı süresinin müddetnamede mahsup bilgisi olarak yer alamayacağı, 5257 Sayılı Yasanın 107/4 maddesi uyarınca koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından tabi oldukları koşullu salıverilme oranın uygulanacağının yer aldığı, hükümlünün silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasına karar verildiği, 3713 Sayılı Yasanın 17. maddesi uyarınca bu kanun kapsamına giren suçlardan mahkum olanlar hakkında süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranının 3/4 uygulanacağının belirtildiği, bu itibarla müddetnamenin mevcut yasal düzenlemeler bakımından hukuki olduğu ve yapılan lehe düzenlemeler bakımından da mevcut müddetnamede hükümlü aleyhine bir durumun mevcut olmadığı anlaşılmakla, tüm dosya kapsamı ve Cumhuriyet Savcısının mütalaası doğrultusunda hükümlünün yapmış olduğu itirazın reddine dair aşağıda yazılı şekilde karar verilmiştir."

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. Elmalı Ağır Ceza Mahkemesi 10/1/2022 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucu 10/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Burhan Yaz [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2023, §§ 19-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 30/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucu, hakkındaki hükmün infazı amacıyla 25/7/2021 tarihinde yakalandığını ancak bu işlem nedeniyle bir günlük sürenin cezasından mahsup edilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde; başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa’nın ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, yakalama tarihinin ceza infaz kurumuna giriş tarihinden bir gün önce olduğunu, dolayısıyla gözaltında geçen bu sürenin mahsup edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

18. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şekil ve şartları kanunda gösterilen;

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, mahsup talebinin reddedilmesi nedeniyle daha uzun bir süre hürriyetinden yoksun bırakılması olduğundan şikâyetin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

20. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek koşuluyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

21. Anayasa'nın kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

22. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesinden dolayı ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

23. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacının olduğundan veya ölçülü olduğundan söz edilemez, doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiş olur (Ercan Bucak (2), B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 39).

24. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi gerekir (Hasan Baki Gülcan, B. No: 2013/760, 12/3/2015, §§ 36-50). İkinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı cezaya veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını ve süresini aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2), § 40).

25. Bu itibarlahükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve

güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan, § 13). Mahsup, ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyle doğrudan ilgilidir. Şartları oluştuğu takdirde yargı organlarının mahsuba karar verme bakımından takdir yetkilerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Zira hukuk sistemimizde mahsubun mecburiliği söz konusudur. Kişinin şartları oluştuğu hâlde mahsup talebinin reddedilmesi, mahsup talep ettiği ceza bağlamında hapiste kalma süresinin uzaması, kişinin hukuk sistemince belirlenenden daha fazla bir süre hürriyetinden yoksun kalması sonuç olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğuracaktır (Ercan Bucak (2), § 49).

26. Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece yargı mercilerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal, § 39). Anayasa’nın 19. maddesi bir özgürlükten yoksun bırakma hâli nedeniyle geçirilmiş sürelerin hapis cezasından mahsup edilmesini güvence altına almamaktadır. Ancak yetkili makamların mahsuptan faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan mahsup uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklı olacaktır. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun mahsuba ilişkin hükümlerinin nasıl uygulanacağı, bu itibarla hukuk kurallarının yorumu ve somut olaylara uygulanmasında -Anayasa'ya bariz şekilde aykırı olarak- keyfîlik bulunması, bunun temel hak ve özgürlüklerin ihlaline sebebiyet vermesi hâli dışında yargı mercilerinin takdir yetkisi kapsamındadır (Ercan Bucak (2), § 42).

27. Yukarıda yer verilen genel ilkelerden hareketle somut olayda incelenecek husus; koşulları oluştuğu hâlde mahsup talebinin reddedilip reddedilmediğinin, bu hususta İnfaz Hâkimliğinin değerlendirmelerinin keyfî olup olmadığının tespit edilmesidir.

28. Somut olayda başvurucunun mahsup talebi, gözaltında kaldığını belirttiği tarihin kararın kesinleşmesinden sonraki tarih olduğu, hükmün kesinleşme tarihinden sonra gerçekleşen gözaltı süresinin müddetnamede mahsup bilgisi olarak yer alamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Mahsubu düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 63. maddesinde hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller nedeniyle geçirilmiş sürelerin hükmolunan hapis cezasından indirileceği öngörülmüştür. Bu hükme göre mahsuba konu özgürlükten yoksun bırakma hâlinin hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşmiş olması gerekir. Somut olayda başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmü 16/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucunun mahsubunu talep ettiği özgürlükten yoksun bırakma hâli ise hükmün kesinleşmesinden sonra 26/7/2021 tarihinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla söz konusu özgürlükten yoksun bırakma hâlinin başvurucu hakkında verilen cezadan mahsup edilmemesinin kanuna uygun olduğu, mahsup şartlarının sağlanmadığı görülmektedir. Bu nedenle mahsup talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemece verilmiş hürriyeti bağlayıcı cezasının gereken süreden daha fazla uygulandığı söylenemez.

29. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, mahkûmiyet kararında cezasının mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infaz edileceğinin belirtildiğini, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a göre mükerrirlere özgü infaz rejiminde koşullu salıverilme oranının üçte iki olarak düzenlediğini, yine 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince süreli hapis cezalarında koşullu salıverme oranının üçte iki olarak belirlendiğini, buna rağmen müddetnamede koşullu salıverme oranının dörtte üç olarak gösterildiğini belirterek adil yargılanma, özgürlük ve güvenlik haklarının, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda kalınması gereken sürenin cezanın ne kadar çekileceğini belirlediğinden hükümlü açısından cezanın kapsamına ilişkin olduğunu, dolayısıyla bu hususta suçta ve cezada kanunilik ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 38. maddesi çerçevesinde değerlendirilme yapılması gerektiğini belirtmiştir (Yunis Karataş [GK], B. No: 2021/34231, 26/1/2023, § 48; benzer yöndeki kararlar için bkz. Efendi Yaldız, § 42; Metin Durmaz, B. No: 2013/7764, 25/3/2015, § 60, Burhan Yaz, 65).

32. Anayasa Mahkemesi ayrıca Anayasa'nın 38. maddesinin gereği olarak lehe kanunun geçmişe yürümesi ilkesinin koşullu salıvermeye de uygulanacağı sonucuna ulaşmıştır. Buna göre suçun işlendiği zaman yürürlükte olan kanuna göre koşullu salıverilmeye hak kazanan kimsenin bu hakkının geri alınamayacağı, suç işlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre koşullu salıverilme hakkını kaybeden kimseye aleyhe olan hükmün uygulanamayacağı, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren lehe düzenlemelerin hükümlü hakkında derhâl uygulanacağı kabul edilmelidir (Burhan Yaz, § 67; Yunis Karataş, § 50). Koşullu salıverilmenin her iki şartı açısından ayrı ayrı lehe kanunun geçmişe yürümesi ilkesi geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyi azaltan bir düzenleme hükümlünün lehine olacaktır.

33. Somut olayda başvurucu 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 3713 sayılı Kanun kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilenlerin cezalarının ne kadarını ceza infaz kurumunda çektikten sonra koşullu salıverilme imkânından yararlanacakları hususu 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce 3713 sayılı Kanun'da doğrudan düzenlenmemiş, bu konuda 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasına atıf yapılmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinde ise bu oran dörtte üç olarak belirlenmiştir. Bu hükümlere göre 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan süreli hapis cezasına mahkûm olanlara uygulanacak oranın dörtte üç olduğu konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2020 yılında, 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'la koşullu salıverilmeye ilişkin bu kurallarda birtakım değişiklikler yapılmıştır.

34. Bu kapsamda 7242 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "dörtte üçünü" ibaresi "üçte ikisini" şeklinde değiştirilmiş ve bu fıkraya "Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır." cümlesi, 7242 sayılı

Kanun'un 65. maddesiyle de 3713 sayılı Kanun'un "Koşullu salıverilme" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının sonuna "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." cümlesi eklenmiştir.

35. Bu değişiklikler sonucunda 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasındaki oran üçte iki olarak değiştirilmiş ise de 3713 sayılı Kanun'a eklenen "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." şeklindeki cümle ve 5275 sayılı Kanun'a eklenen "Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır.” şeklindeki cümle nedeniyle 3713 sayılı Kanun kapsamında süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişilere uygulanacak koşullu salıverilme oranında bir değişiklik meydana gelmediği anlaşılmaktadır. Bu kişiler yönünden 7242 sayılı Kanun'dan önce de sonra da koşullu salıverilme oranı dörtte üçtür. Diğer bir deyişle bu kişileri de kapsayan lehe bir kanun yürürlükte olmamıştır.

36. Dolayısıyla somut olayda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

37. Başvurucu 7242 sayılı Kanun'la getirilen birçok imkândan eşitlik ilkesine aykırı olarak yararlandırılmadığını, bu nedenle birçok haktan mahrum bırakıldığını ileri sürmüştür.

38. Başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma, temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş; haklarının ihlal edildiğini somut olgularla ortaya koyamamıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen bu iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelere başvurucunun bu şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Öte yandan başvurucu; işlendiği iddia edilen tarihlerde suç sayılmayan fiil ve iddialarla mahkûm edildiğini, cezasının haksız yere artırıldığını ileri sürmüştür.

41. Başvurucunun mahkûmiyetine ilişkin nihai karardan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra yaptığı şikâyetin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Mahsup talebinin reddedilmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT ŞAHİN

B. No: 2022/48231 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/48231

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/48231)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mahmut ŞAHİN

Vekili : Av. Ayşegül Nur AKTAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız tutma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, kolluk görevlilerinin eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının, haksız arama ve elkoyma işlemi nedeniyle de anayasal hakların ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 31/3/2021 tarihinde Nevşehir'in Avanos ilçesinde kolluk görevlilerinin COVID-19 tedbirleri kapsamında yaptıkları denetim sırasında A.Y.nin yüzünde koruyucu maske olmadığının tespit edilmesi üzerine İdari Ceza Tutanağı düzenlendiği sırada kolluk görevlileri ile bu şahıs arasında münakaşa yaşanmaya başlanmıştır. O esnada olay yerinden geçen başvurucunun olayı cep telefonuyla kayıt altına aldığı görülmüştür.

3. Kolluk görevlilerince konu hakkında Cumhuriyet savcısına bilgi verilmiştir. Savcı, A.Y.nin görevi yaptırmamak için direnme suçu kapsamında şüpheli olarak ifadesinin alınması, başvurucunun video çekmesiyle ilgili işlem yapılmasına gerek olmadığı ancak söz konusu olay hakkında bilgi sahibi olarak beyanının alınması yönünde kolluk görevlilerine talimat vermiştir. Başvurucu, bilgi sahibi olarak beyanın alınması amacıyla karakola davet

edilmiştir.

4. Başvurucu, polis aracıyla karakola götürülmüş; Bilgi Alma Tutanağı düzenlendikten sonra karakoldan ayrılmıştır.

5. Başvurucu; söz konusu olay sırasında hakkında haksız arama ve gözaltı işlemi uygulandığını, telefonuna el konulduğunu belirterek ilgili kolluk görevlileri hakkında şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, şikâyet dilekçesinde; yakalanmasına, gözaltına alınmasına, telefonuna el konulmasına ilişkin tutanak tutulmadığını, şüpheli muamelesi yapılarak emniyete getirildikten sonra hukuka aykırı işlem yaptıklarını fark eden kolluk görevlilerinin Şüpheli İfade Alma Tutanağı yerine Bilgi Alma Tutanağı düzenlediğini, üzerinin haksız aranması, kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle hürriyetinden yoksun bırakılması sebebiyle Savcılığa başvurma zaruretinin doğduğunu ileri sürmüştür.

6. Avanos Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun şikâyeti üzerine ilgili kolluk görevlileri hakkında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve haksız arama suçlarından soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında kolluk görevlilerinin ifadesi alınmıştır. Kolluk görevlileri ifadelerinde video kaydının silinmesi amacıylabaşvurucunun telefonuna el konulmadığını, sonradan öğrendikleri kadarıyla başvurucunun çektiği videoyu bir haber sitesinde yayımladığını, bu durumun telefonuna el konulmadığını gösterdiğini, zor kullanma veya darp şeklinde bir muamelede de bulunmadıklarını, savcının talimatıyla gerekli işlemleri yaptıklarını ileri sürmüşlerdir.

7. Savcılık 2/2/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Kararda Cumhuriyet savcısının başvurucunun bilgi sahibi sıfatıyla beyanının alınması yönünde talimatının bulunduğu, kolluk tarafından düzenlenen ve başvurucunun bilgi sahibi sıfatıyla davet edilmesini de içeren tutanağın dosyada görüldüğü, darp iddiasına ilişkin olarak olay tarihinde başvurucunun beyanında bu yönde herhangi bir isnadının yer almadığı, kolluk görevlilerince başvurucuya ait telefona el konulduğuna ve sair diğer isnatlara ilişkin olarak dava açmayı gerektirir nitelikte herhangi bir somut delilin olmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu 19/3/2022 tarihinde bu karara itiraz etmiştir. Başvurucu; itiraz dilekçesinde, karakola nasıl getirildiğine ilişkin MOBESE kayıtlarının, Bilgi Alma Tutanağı için ne kadar bekletildiğini ve nerede tutulduğunu gösterecek karakoldaki kamera görüntülerinin, savcılığa gidip gitmediğine ilişkin olarak adliye kamera kayıtlarının toplanması gerektiğini, bu deliller toplanmadan eksik incelemeyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini ileri sürmüştür.

9. Nevşehir 3. Sulh Ceza Hâkimliği 28/3/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu 21/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki şartlara uyulmadan hakkında yakalama ve gözaltı işlemi uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

14. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Başvuruya konu olayda başvurucu, tutulduğu odadan bir süre sonra serbest bırakıldığı için Anayasa Mahkemesinin başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olmadığı yönündeki olası ihlal kararı ancak başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi sonucunu doğurabilir. Bu durumda başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olup olmadığının tespitine ve tutma hukuka aykırı ise tutmadan ileri gelen zararın tazminine imkân verecek hukuki yolların bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmiş ise başvurucunun artık kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. Öner Yakasız ve diğerleri, B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68).

15. Somut olayda başvurucu hakkında yürütülen bir soruşturma bulunmamaktadır. Başvurucunun sadece bilgi sahibi sıfatıyla ifadesine başvurulmuştur. 5271 sayılı Kanun'un 141. Maddesinde açıkça suç soruşturması ve kovuşturması sırasında gerçekleşen koruma tedbirlerine ilişkin tazminat istenebileceği belirtildiğinden, hakkında bir soruşturma bulunmayan başvurucunun şikayetçi olduğu tutma haliyle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesindeki tazminat yolunun etkisiz bir yol olduğu değerlendirilmiştir. Bu yol haricinde başka tazminat yolunun bulunup bulunmadığının da değerlendirilmesi gerekir.

16. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmadır. Ayrıca sözü edilen yol ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvurucuyu o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan ve var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuki yolun fiilen denenmemiş veya kullanılmamış olması da söz konusu yolun etkili olmadığının kabulüne imkân vermez (Nebahat Baysal Gül, B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

17. Yapılan açıklamalar ışığında somut olaya dönüldüğünde Anayasa'nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari dava türlerinden olan ve idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları

doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvurucu haksız tutulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış, anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu da iddia etmemiştir. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır (Veli Saçılık (3), B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 15).

18. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, haksız yakalama esnasında polis memurlarınca iteklenerek polis arabasına götürülmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu sadece şüpheli kolluk personelinin ifadesine dayalı olarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, toplanmasını istediği delillerin toplanmadığını, bu suretle etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, sadece şüpheli kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağa ve bu kişilerin ifadelerine dayanıldığını, olaya ilişkin kamera görüntüleri incelenmeden eksik soruşturmayla inceleme yapıldığını ileri sürmüştür.

21. Kötü muameleye maruz kalmaları nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişiler; ispat külfetinin devlete geçtiği durumlar hariç olmak üzere kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceğini gösteren emare ve delilleri, haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece, zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdürler. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar, kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

22. Bir muamelenin kötü muamele kapsamında kalması için aranan asgari eşik değerlendirmesinde muamelenin sonuçlarının ortaya konmasının büyük önemi olduğunun altını çizmek gerekir. Bu bağlamda yapılan bir uygulamanın kötü muamele yasağı bakımından aranan eşiği aşması için söz konusu müdahalenin başvurucunun fiziksel veya ruhsal bütünlüğü üzerinde olumsuz etki yarattığına ilişkin makul kanıtların varlığı gerekmektedir. Ancak başvurucunun bu hususta herhangi bir kanıt sunmadığı anlaşılmıştır. Başvurucu şikayetçi olduğu durum nedeniyle fiziki veya ruhsal varlığı üzerinde meydana gelen bir etkiden bahsetmemiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının savunulabilir olmadığı, dolayısıyla somut olayda resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden de söz

edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu, haksız arama ve elkoyma işlemleri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia ettiği ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi ve bunların sonucunda başvurucunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

26. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

27. Somut olayda başvurucu şüpheli sıfatıyla işlem görmemiştir. Bilgi sahibi sıfatıyla başvurucunun ifadesine başvurulmuştur. Başvurucu hakkında suç soruşturması kapsamında verilen bir arama veya elkoyma kararı bulunmamaktadır. Savcı tarafından kolluk görevlilerine arama ve elkoyma işlemi yapılması yönünde bir talimat da verilmemiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada dinlenen kolluk görevlileri ifadelerinde başvurucunun telefonuna el koymadıklarını, telefonuyla çektiği görüntüleri daha sonra başka platformlarda paylaşmasından da bu durumun anlaşılabileceğini belirtmişlerdir. Kovuşturmaya yer olmadığı kararında da kolluk görevlilerince başvurucuya ait telefona el konulduğuna ve sair diğer isnatlara ilişkin dava açmayı gerektirir nitelikte herhangi bir somut delilin bulunmadığı belirtilmiştir. Bu çerçevede somut olayda başvurucunun arama ve elkoyma işlemine maruz kaldığına dair bir emare, bilgi, belge ve kanıt bulunmamaktadır. Başvurucu da bu işlemlere maruz kaldığını ortaya koyamamıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mağdur sıfatını ortaya koyamadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL KILIÇ

B. No: 2022/94618 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/94618

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/94618)

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : İsmail KILIÇ

Vekili : Av. Recep ALTUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık ceza infaz kurumunda geçirilen sürenin hapis cezasından mahsup edilmesi ve denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; taleplerin reddine ilişkin kararlarda somut bir gerekçeye yer verilmemesi, Cumhuriyet savcısının yargısal süreçteki görüşlerinin bildirilmemesi ve incelemenin duruşmasız yapılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Konya 9. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yürütülen yargılama neticesinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 13 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine 30/1/2019 tarihinde karar verilmiştir.

3. Söz konusu hüküm, başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddi ile 29/3/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Hükmün kesinleşmesi sonrasında mahkûmiyet kararının infazına başlanmış ve başvurucu

3/5/2019 tarihinde Akşehir T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kapalı Ceza İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir. Başvurucu hakkında düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 17/9/2020, hak ederek tahliye tarihi ise 27/5/2021'dir. Müddetnamede koşullu salıvermeden yararlanmak için infaz kurumunda geçirilmesi gereken süreye ilişkin oran 2/3 olarak belirlenmiştir.

5. Başvurucu 19/6/2019 tarihinde Akşehir Açık Ceza İnfaz Kurumuna (Açık Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

6. Açık Ceza İnfaz Kurumu İşyurdu Yönetim Kurulu Başkanlığı 19/7/2019 tarihinde başvurucunun kapalı ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süreyi doldurmadan açık ceza infaz kurumuna nakledildiği gerekçesiyle Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna iade kararı vermiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiştir. Akşehir İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) başvurucunun itirazının reddine ve kurum kararının onaylanmasına 24/7/2019 tarihinde karar vermiştir.

7. Başvurucu 24/10/2019 tarihinde Mahkemeye başvurarak 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun gereğince temyiz yoluna başvurma imkânının tanındığı gerekçesiyle infazın durdurulmasını talep etmiştir. Mahkeme 24/10/2019 tarihli ek kararıyla başvurucu hakkındaki hükmün infazının durdurulmasına karar vermiştir.

8. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 16/3/2022 tarihinde temyiz kanun yolu başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

9. Yargıtayın onama kararı sonrasında başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının infazına yeniden başlanmış ve başvurucu 23/6/2022 tarihinde Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. Başsavcılık tarafından düzenlenen 27/6/2022 tarihli müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 20/7/2023, hak ederek tahliye tarihi ise 25/1/2024'tür. Müddetnamede koşullu salıvermeden yararlanmak için infaz kurumunda geçirilmesi gereken süreye ilişkin oran ise 3/4 olarak belirlenmiştir.

10. Müddetnamede ayrıca hapis cezasından mahsup edilen sürelere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buna göre başvurucunun 3/5/2019-24/10/2019 tarihleri arasında ceza infaz kurumunda kaldığı 174 günlük süre hapis cezasından mahsup edilmiştir.

11. Başvurucu 25/8/2022 tarihli dilekçe ile açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin kapalı ceza infaz kurumunda geçirilmiş olarak sayılmasını ve kalan hapis cezasının infazının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesini talep etmiştir.

12. Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü başvurucunun talebini 29/8/2022 tarihinde reddetmiştir. Ret kararında 2/9/2012 tarihli ve 28399 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmesi için cezasının 1/3'ünü kapalı ceza infaz kurumunda geçirmesi gerektiği ancak bu sürenin henüz dolmadığı tespit edilmiş ve başvurucunun daha önce açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin kapalı ceza infaz kurumunda geçirilmiş sayılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

13. Başvurucu, Kurum Müdürlüğünün ret kararına karşı İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. Başvurucu 8/9/2022 tarihli dilekçesinde açık ceza infaz kurumuna nakil ve kapalı ceza infaz kurumuna iade kararlarının kendi inisiyatifi dışında gerçekleştiğini, açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma koşullarının belirlenmesinde dikkate alınmaması nedeniyle ceza infaz kurumunda daha uzun bir süre

kaldığını ileri sürmüştür.

14. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin kapalı ceza infaz kurumunda geçirdiği süreye sayılması ve denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma taleplerinin reddine 16/9/2022 tarihinde karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...hükümlünün hak kazanmamış olmasına karşın o dönem lehine olacak şekilde açık cezaevinde geçirdiği sürenin kanunun açık hükmü karşısında kapalı ceza infaz kurumunda infaz edilmiş gibi kabul edilmesinin mümkün olmadığı, açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve buna müteakip denetimli serbestliğe nakil sürecinin bir bütün olarak cezanın infaz süresinin parçası olup hükümlünün o dönem müddetnamesinde lehine yapılan bir hata sonucunda bir dönem açık cezaevinde geçirdiği sürenin hükümlünün fazladan cezaevinde kalmış olması şeklinde yorumlanmasının da mümkün olmadığı, netice itibariyle hükümlünün toplam cezasının üçte birini kapalı ceza infaz kurumunda geçirmesi gerektiğine dair şartın açığa ayrılması için ön koşul olduğu ve bu sürenin talep tarihi itibariyle dolmamış olduğu, yukarıda bahsedilen Yargıtay ilamında da belirtildiği üzere denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilebilmesinin ön şartının çocuk eğitim evinde bulunan hükümlüler dışındaki hükümlüler açısından açık ceza infaz kurumuna ayrılma ya da ayrılma hakkının bulunması olarak öngörülmesi nedeniyle talep tarihi itibariyle kapalı ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süreyi doldurmayan hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılma hakkı bulunmadığından hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılma ve sair talebinin reddine dair aşağıdaki gibi karar vermek gerekmiştir."

15. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına yaptığı itiraz Akşehir Ağır Ceza Mahkemesi (itiraz mercii) tarafından 23/9/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

16. Başvurucu itirazın reddi kararını 27/9/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu 19/6/2019-19/7/2019 tarihleri arasında açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin hapis cezasından mahsup edilmediğini vekamu makamlarının keyfî şekilde hareket ederek kanunla öngörülme ilkesine aykırı olarak kendisini ceza infaz kurumunda fazladan tuttuklarını beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

19. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

20. Başvurucunun iddialarının özü, 19/6/2019-19/7/2019 tarihleri arasında açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin hapis cezasından mahsup edilmediğine ve denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebinin hukuka aykırı olarak reddedildiğine ilişkin olduğundan başvurunun Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Mahsup Talebinin Reddi Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

21. Somut olayda başvurucu, hapis cezasının infazı kapsamında ilk olarak3/5/2019 tarihinde kapalı ceza infaz kurumuna yerleştirilmiştir. Başvurucu 19/6/2019 tarihinde açık ceza infaz kurumuna nakledildikten sonra nakil işleminin hatalı olarak gerçekleştirildiği gerekçesiyle 19/7/2019 tarihinde kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmiştir. 7188 sayılı Kanun ile başvurucuya temyiz imkânı sağlanmıştır. Mahkemece temyiz kanun yoluna başvuran başvurucu hakkındaki infazın durdurulmasına 24/10/2019 tarihinde karar verilmiştir. Mahkûmiyet hükmünün Yargıtay incelemesinden geçerek 16/3/2022 tarihinde kesinleşmesi üzerine başvurucu 23/6/2022 tarihinde ikinci defa kapalı ceza infaz kurumuna yerleştirilmiştir. Bu kapsamda düzenlenen 27/6/2022 tarihli müddetnamede başvurucunun açık ceza infaz kurumunda geçirdiği dönemi de kapsar şekilde 3/5/2019-24/10/2019 tarihleri arasında ceza infaz kurumunda tutulduğu 174 günlük süre hapis cezasından mahsup edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun açık ceza infaz kurumunda geçirdiği sürenin hapis cezasından mahsup talebinin reddedildiği yönündeki iddiasının olgusal temellerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle somut olayda Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle mahsup talebinin reddi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yönelik iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Denetimli Serbestlik Tedbirinden Yararlanma Talebinin Reddi Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

23. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bu itibarla Anayasa Mahkemesince hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26). Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32).

24. Öte yandan 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un 46. maddesiyle değiştirilen 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesine göre hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve şartlı salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının şartlı salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebileceği

düzenlenmiştir. Anılan maddenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır (Mithat Bakikuşağı, 2013/4682, 17/9/2014, § 35).

25. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi, infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamaktadır. Anılan kural uyarınca hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkimi tedbirin uygulanması talebini reddedebilecektir. Dolayısıyla bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle denetimli serbestlik tedbiri kararı, yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğu için tedbirin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alındığından bahsetmek mümkün değildir. Öte yandan başvurucunun denetimli serbestlikten yararlanamaması, hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün süresini de uzatmamaktadır (Mithat Bakikuşağı, § 38).

26. Belirtilen bu düzenlemelere göre denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için hapis cezasının süresi ve açığa ayrılmış olma şartı yerine getirildikten sonra ceza infaz kurumu idaresinin iyi hâl raporu düzenlemesinin ardından başvurulan infaz hâkiminin tedbirin uygulanması yönünde karar vermesi gerekmektedir. Somut olayda başvuruya konu kararlar -daha önce anlatıldığı üzere- temel olarak açık ceza infaz kurumuna ayırma talebinin reddine ilişkindir. Başvurucu açık ceza infaz kurumuna ayrılmış olsaydı bile infaz kurumunca hazırlanmış iyi hâl raporu ve infaz hâkimliğinin kararı olmadan kendisine doğrudan denetimli serbestlik tedbiri uygulanamayacağı için kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebinin reddi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu; İnfaz Hâkimliği ve itiraz mercii kararlarında makul ve somut gerekçeye yer verilmediğini, Cumhuriyet savcısının yargılama sürecinde sunduğu mütalaaların kendisine tebliğ edilmediğini ve incelemenin duruşmasız olarak yapıldığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa Mahkemesi Mustafa Takyan ([GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021) kararında mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma şartlarının taşınıp taşınmadığı meselesinin doğrudan doğruya cezanın infaz edilme şekline ilişkin olduğunu,suçun esası ya da cezanın miktarı ile herhangi bir ilgisinin bulunmadığını, dolayısıyla suç isnadı altında bulunulmadığı bir dönemi ilgilendiren bu uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının cezai boyutu kapsamında kalmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili uyuşmazlık çerçevesinde dile getirilen adil yargılanma hakkına dair şikâyetlerin Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı ve bireysel başvuruya konu yapılamayacağı sonucuna varmış ve konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Mustafa Takyan, §§ 40-52; benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mustafa Çabuk, B. No: 2020/31607, 21/6/2023, § 20).

30. Somut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahsup talebinin reddi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebinin reddi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM GÜNDÜZ

B. No: 2022/95261 | Karar tarihi: 30.10.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/95261

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM GÜNDÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/95261

Karar Tarihi: 30/10/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Bayram GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun iş sözleşmesinin sendikal gerekçelerle feshedilmesi sonrasında işe iade ve sendikal tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile aynı olan Emre Çelik ve diğerleri (B. No: 2022/14506, 18/9/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculların sendikal gerekçelerle iş sözleşmelerinin sonlandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu;ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 20.000 TLmanevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararı karşılığında başvurucuya talebi dikkate alınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2021/3874, K.2022/3196) iletilmek üzere Ankara Batı 2. İş Mahkemesine (E.2020/176, K. 2021/335) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.Y.

B. No: 2019/14739 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14739

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14739)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : K.Y.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, subay adaylığına alınmama işlemine karşı açılan davada sınava katılan tüm adaylara ilişkin işlemlerin yasal düzenlemeyle iptal edilmesi dolayısıyla davanın konusunun kalmadığı gerekçesiyle uyuşmazlığın esasına yönelik talebin karara bağlanmaması nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) subay olmak amacıyla girdiği 2016 yılının Mayıs ayında yapılan sınavlarda başarılı olmuştur. Subay temel askerlik ve subaylık anlayışı kazandırma eğitimine başlaması öncesinde Kara Harp Okulu Geçici Sağlık Kurulunca yapılan sağlık muayenesinde başvurucunun subay olamayacağı yönünde rapor verilmiştir.

3. Başvurucu, sağlık raporu alamadığı gerekçesiyle subay adayı olarak kabul edilmemesine ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme),dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, 2016 yılında dış kaynaktan muvazzaf/sözleşmeli subay temin faaliyetine katılan bütün adayların -davacı ile beraber söz konusu sınava

girerek başarılı olan ve sağlık kontrolü aşamalarından geçerek sınav aşamalarını tamamlayan kişilerin- işlemlerinin 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince iptal edildiği belirtilmiştir.

5. Mahkeme kararına karşı yapılan istinaf başvurusu temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebi de Danıştay Onikinci Dairesinin 7/2/2019 tarihli kararıyla incelenmeksizin reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, davanın istinaf incelemesinden geçtikten sonra temyiz incelemesine tabi tutulacak davalar arasında sayılmadığı belirtilmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 29/4/2019 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu aynı gün bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, davasını 675 sayılı KHK'nın yayımlandığı tarihten önce açtığını, davanın konusunun anılan KHK ile ilgisinin bulunmadığını, yargılama mercilerinin gerekli incelemeleri yapmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Millî Savunma Bakanlığı yazısında; 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin idareye başka yönde işlem tesis etme hakkı tanımadığı, başvurucunun dolaylı olarak mezkûr kuralın Anayasa'ya aykırılığını iddia ettiği, yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmayacağını bildirmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü; iptal davasına konu edilen, sağlık raporu alamaması nedeniyle subay adaylığının sona erdirilmesine ilişkin işlemle ilgili olarak yargı merciince uyuşmazlığın esasına ilişkin bir değerlendirme yapılmak suretiyle konunun bir çözüme kavuşturulmamış olmasıdır. Bu sebeple belirtilen ihlal iddiaları mahiyeti itibarıyla karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa’nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir

(İbrahim Demiroğlu, B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 54).

13. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı davanın sonunda, uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (İbrahim Demiroğlu, § 55).

14. Kuşkusuz söz konusu dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma/karar verilmesine yer olmadığı/süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma potansiyeline sahip, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır (İbrahim Demiroğlu, § 56).

15. Anayasa Mahkemesinin Bayram Ali Devecioğlu (B. No: 2017/39387, 15/9/2020) kararında Danıştay içtihadına da atıfla, kamu görevlileri hakkında tesis edilen işlemler hakkında açılan davaların yargılama sırasında kamu görevlisi statülerinin herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda dahi idari işlemle olan menfaat bağının ortadan kalkmayacağı belirtilmiş, böylece alınacak yeni bir idari kararla davacının iptalini istediği işlemle ilişkisini kesmek suretiyle dava konusu işlemin yargı denetimi dışına çıkarılmasının engellenmiş olacağı ifade edilmiştir. Kararda kamu görevinden çıkarılan başvurucunun OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvurabileceği (OHAL Komisyonu), OHAL Komisyonunun kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğu, bu durumda başvurucunun yeniden kamu görevlisi statüsünü kazanabileceği ihtimalinde dava konusu işlemin başvurucu üzerinde bir etkisinin bulunacağı vurgulanmıştır. Kararda belirtilen nedenlerle davanın esasının incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yargılama mercilerinin davanın esasının incelenebilmesine ilişkin değerlendirmesi konusunda 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda düzenlenen usul kurallarının uygulanmasıyla ilgili bu şekilci yorumunun başvurucunun hukuksal durumunu etkileyen idari işlemden doğan uyuşmazlık hakkında karar verilmemesi sebebiyle başvurucuya ağır bir külfet yüklediği, bu sebeple başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (benzer kararlar için bkz. Şenol Arslan, B. No: 2017/40261, 15/9/2020; Kürşat Oğuz Yaykaşlı, B. No: 2017/34297, 4/11/2020; Süleyman Filiz, B. No: 2018/26987, 16/12/2020).

16. Başvuru konusu olayda Mahkeme, başvurucu ile aynı sınavı kazanıp -sağlık raporu dâhil- bütün aşamaları geçen tüm adayların işlemlerinin 675 sayılı KHK gereğince iptal edilmesini başvurucunun da subay adaylığının her hâlükârda sonlandırılacağı şeklinde değerlendirmiştir. Mahkeme başvurucunun sağlık raporu alamaması nedeniyle subay adaylığının sona erdirilmesi işlemine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadan, söz konusu raporu almış olsaydı dahi adaylığının sonlandırılacağı kabulüne dayanarak davanın konusuz kaldığı sonucuna varmıştır.

17. Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararına

konu olayda, başvurucunun subay olmak için kurs aldığı ancak temin faaliyetlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmediği ve TSK ile ilişiğinin kesildiği görülmektedir. Anılan kararda, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'la kanunlaşan 685 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca olağanüstü hâl (OHAL) kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen ve aynı maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamına girmeyen işlemlerin de OHAL Komisyonunun görev alanında olduğunu belirtmiştir (Ayhan Orhanlı, § 77).

18. Anılan kararda, yargılama mercilerinin başvurucunun hukuki statüsüne ilişkin olan ve doğrudan KHK ile tesis edilenbaşvuru konusu işleme ilişkin olarak 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapmadan davayı incelemeksizin reddetmelerinin öngörülemez nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (Ayhan Orhanlı, § 81). Kararda, başvurucunun temin faaliyetinin 675 sayılı KHK ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Ayhan Orhanlı, § 84).

19. Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı kararından da anlaşılacağı üzere, temin faaliyetleri KHK ile iptal edilen ve TSK ile ilişiği kesilen kişilerin bu işlemlerin iptali talebiyle açtıkları davaların mahkemelerce değerlendirilerek OHAL Komisyonuna gönderilmesi ve işlemleri yargı denetimine açık olan Komisyonca karar verilmesi sonrasında açılacak davalarda yargılama mercilerince esasa ilişkin inceleme yapılması söz konusu olabilecektir. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.

20. Somut olayda, başvurucu sağlık raporu alamadığı için subay adaylığına kabul edilmemiştir. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Mahkeme, esasa ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmaksızın salt başvurucu ile aynı sınava girip tüm aşamaları geçen kişilerin de temin faaliyetlerinin 675 sayılı KHK ile iptal edilmesi sebebiyle davanın konusunun ortadan kalktığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

21. Başvurucunun -açtığı davanın sonucuna göre- yeniden subay adaylığına alınması söz konusu olduğunda aynı sınava katılan diğer adaylar gibi KHK ile temin faaliyetinin iptal edilmesi ve TSK ile ilişiğinin kesilmesi durumunda başvurucu, işlemleri yargı denetimine açık olan OHAL Komisyonuna başvurabilecektir (benzer nitelikteki kararlar arasından bkz. Mehmet Şimşek, B. No: 2019/23998, 12/6/2024). Bu itibarla başvurucunun sağlık raporu alamadığı gerekçesiyle subay adaylığına kabul edilmemesine ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın esasının incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu itibarla somut olayda uyuşmazlığın esasının incelenmemesi sonucunu doğuran, davanın konusunun kalmadığı yönündeki yorumun başvurucunun karar hakkını ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2016/3741, K.2017/1308) GÖNDERİLMESİNE,

E. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE HANDE CELALYAN VE NAZLI NİLÜFER İMRE

B. No: 2019/22729 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22729

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE HANDE CELALYAN VE NAZLI NİLÜFER İMRE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22729)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Emine Hande CELALYAN

2. Nazlı Nilüfer İMRE

Başvurucular Vekili : Av. Eyüp Seyfi ÜNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; emlak vergisine esas asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin belirlenmesine ilişkin Takdir Komisyonu kararına karşı açılan davada davanın açıldığı tarihteki haklılık durumu değerlendirilmeden aleyhe yargılama giderleri ile vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, davanın yargılama sırasında yürürlüğe giren kanun hükmüne dayalı olarak sonuçlandırılması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu kendi arazi, arsa ve binalarına ilişkin olarak 2017 yılı genel takdir döneminde Takdir Komisyonlarınca 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin iptali istemiyle İstanbul 11. Vergi Mahkemesinde ve İstanbul 6. Vergi Mahkemesinde (Vergi Mahkemeleri) iptal davaları açmıştır.

3. Anılan iptal davalarında, Takdir Komisyonlarının 2018 yılı için belirlediği asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin fahiş olduğu ileri sürülmüştür. 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 23. maddeyle düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre Takdir Komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması durumunda 2018 yılına ilişkin bina ve arazi vergi değerlerinin hesabında 2017 yılı için uygulanan asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin %50 fazlasının esas alınması öngörülmüştür (Hilmi Kocabey ve diğerleri, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 14).

4. Vergi Mahkemeleri mezkûr düzenlemeyi gerekçe göstererek davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

5. Vergi Mahkemeleri davanın kanun hükmü gereğince konusuz kalması dolayısıyla tarafların haklılık durumuna ilişkin bir inceleme ve değerlendirme yapılamadığını belirterek tarafları yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutmuş ve her iki taraf lehine maktu vekâlet ücretine hükmetmişlerdir.

6. Başvurucu, anılan kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurularını kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesi kararlarına karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, dava konusu işlemin temyize tabi olmadığı gerekçesiyle temyiz başvurularının incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

8. Bölge İdare Mahkemesinin bu kararlarına karşı yapılan temyiz başvuruları Danıştay Dokuzuncu Dairesince reddedilmiş ve Bölge İdare Mahkemesi kararları onanmıştır.

9. Nihai kararlar başvurucuya 30/5/2019 ve 28/6/2019 tarihlerinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 1/7/2019 ve 19/7/2019 tarihlerinde bireysel başvurularda bulunmuştur.

10. Başvurucu Mahmut Doğan Şahin 9/1/2022 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu vekili 11/4/2022 tarihli beyan dilekçesiyle başvurucunun yukarıda ismi verilen mirasçılarının bireysel başvuru dosyalarını takip ettikleri bilgisini vermiştir.

11. 2019/25675 numaralı başvurunun kişi ve konu yönünden irtibatı nedeniyle 2019/22729 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2019/22729 numaralı başvuru üzerinden Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddenin ihdas edilmesi gerekçesiyle açtıkları davada kendilerinin haklı, idarenin ise haksız olduğunu ortaya koymalarına rağmen aleyhlerine yargılama giderlerine ve avukatlık ücretine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Başvurucular Bölge İdare Mahkemesince ve Danıştayca temyize tabi olmadığı sonucuna ulaşılan bir karara karşı temyiz yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Bu durum gözetildiğinde başvuruların süresinde olup olmadığı değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesince başvurunun süresine ilişkin somut olayla aynı mahiyetteki durumu

Hayriye Sırma Kefeli ve diğerleri (B. No: 2019/19733, 20/9/2023) kararında değerlendirilmiştir (aynı kararda bkz. §§ 25-39). Anılan kararda, başvurucular 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 49. maddesinde isitinaf isteminden sonra dahi -hâlen- varlığını devam ettiren "...Vergi mahkemelerince verilecek kararlar aleyhine onbeş gün içinde Danıştaya başvurulabilir." kuralına dayanarak başvurusunun Danıştay tarafından incelenmesi gerektiğini, ayrıca Emlak Takdir Komisyonu kararlarının taalluk ettiği işlemlerin meblağ olarak temyiz sınırını aştığını ve Emlak Takdir Komisyonu kararları düzenleyici işlem mahiyetinde olduğundan temyiz incelemesi yapılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Hayriye Sırma Kefeli ve diğerleri, § 40). Kararda, başvurucuların temyiz yolunu tüketmiş olmasınıntamamen haksız ve dayanaksız olmadığıbelirtilmiştir (Hayriye Sırma Kefeli ve diğerleri, §§ 41, 42). Temyiz başvurularının istinaf uygulamasının yürürlüğe girdiği 2016 yılından yaklaşık 2 yıl sonra yapılmış olması, daha önce Emlak Takdir Komisyonu kararlarının kanun hükmü uyarınca doğrudan Danıştay incelemesine tâbi olması bir arada değerlendirildiğinde başvuruların süresinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Hayriye Sırma Kefeli ve diğerleri, § 43). Başvurucuların benzer iddialarla temyiz yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunduğu görüldüğünden anılan kararda ulaşılan başvurunun süresinde olduğu sonucundan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

14. Başvurucuların temel iddiasının aleyhlerine yargılama giderlerine ve avukatlık ücretine hükmedilmesi olduğu anlaşıldığından başvurular bu çerçevede, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını Hilmi Kocabey ve diğerleri kararında incelemiştir. Kararda, yargılama mercilerinin davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle tarafların haklılık durumuna ilişkin inceleme yapılamayacağını kabul ettiği ancak kanun koyucunun kanun çıkarmasının sebebini hesaba katmadığı ve kanun koyucunun müdahalesinin vergilendirmeyle ilgili anayasal yükümlülüklerin ihlalinin kabulü anlamına gelip gelmeyeceğini değerlendirmedikleri belirtilmiştir (Hilmi Kocabey ve diğerleri, § 108).

17. Anılan kararda, 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesinin ihdas edilmesinin temel sebebinin 2017 yılı genel takdir döneminde Takdir Komisyonlarınca önceki yıla nazaran oldukça yüksek oranlarda asgari ölçüde metrekare birim değeri takdir edilmesi olduğu vurgulanmıştır. 2017 yılı için uygulanan birim değerlerin %50'sini aşan orandaki değerler yönünden kamu otoritelerinin haksız olduğunun kabulü gerektiği belirtilmiştir. Anılan gerekçelerle vergi mahkemelerinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 331. maddesinin (1) numaralı fıkrasını somut olaya uygularken bu hususu hesaba katmadan ulaştıkları sonucun bariz takdir hatası içerdiği kanaatine varılmıştır. Kararda, bu nedenle yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasının ve başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kanuni dayanağı bulunmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır(Hilmi Kocabey ve diğerleri, § 109).

18. Somut başvuruda, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Hilmi Kocabey ve diğerleri kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Öte yandan başvurucuların temyiz incelemesinin yapılmamasına ilişkin ayrı bir iddialarının olmadığı bireysel başvurudaki asıl iddialarının yargılama giderlerine ve vekâlet ücretine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Anılan iddia yönünden de ihlal sonucuna ulaşıldığından başvurucuların temyiz taleplerinin incelenmeksizin reddedilmesinin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucular; Takdir Komisyonu kararlarına karşı açılan davaların açılış sebeplerinin dikkate alınmadığını, davanın devam ettiği sırada yürürlüğe giren kanun hükmü gereğince davanın konusuz kaldığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. Başvurucuların bu iddialarının silahların eşitliği ilkesi kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

23. Anayasa Mahkemesinin benzer iddiaları değerlendirdiği Hilmi Kocabey ve diğerleri kararında, her ne kadar başvurucular tarafından açılan davalar 1319 sayılı Kanun'un -davaların açılmasından sonra yürürlüğe giren- geçici 23. maddesine dayanılarak sonuçlandırılmış ise de sözü edilen hükmün başvurucuların başarısız sayılmaları neticesini husule getirmediğinden yargılamanın hakkaniyetini zedelemediği değerlendirilmiştir. Bu sebeple kanun koyucunun derdest olan davalara uygulanmak üzere kural ihdas etmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal edecek boyuta ulaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Somut olayda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Hilmi Kocabey ve diğerleri kararından ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısımlarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. Vergi Mahkemesine (E.2017/2420, K.2018/495) veİstanbul 6. Vergi Mahkemesine (E.2017/2592, K.2017/2542) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç tutarlarının AYRI AYRI ve 30.000 TLvekâlet ücretininaynı avukatla temsil edilen başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEVZAT BAKIRHAN

B. No: 2020/993 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/993

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEVZAT BAKIRHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/993)

Karar Tarihi: 31/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 29/5/2025 - 32914

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Zehra GAYRETLİ

Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Nevzat BAKIRHAN

Vekili : Av. Mehmet ERDEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/1/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylarşöyledir:

4. 1963 doğumlu olan başvurucu, Osmaniye Adliyesi Yazı İşlerinde müdür olarak görev yapmakta iken 15/7/2016 tarihinden kısa bir süre önce emekliye ayrılmıştır.

5. Başvurucunun da aralarında olduğu, Osmaniye Adliyesinde görev yapan bir kısım personel hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi oldukları şüphesiyle Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır.

6. Soruşturma kapsamında 21/8/2016 tarihinde gözaltına alınan başvurucu 27/8/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Soruşturma sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede; başvurucu ile aynı Adliyede görev yapan tanıklar M.T., A.S., Y.D., M.İ.S., H.D., İ.A., Ö.Y., O.T., M.İ., F.C. ve H.B.nin başvurucu hakkındaki beyanlarına yer verilerek başvurucunun örgüt tarafından düzenlenen toplantılara 17 ve 25 Aralık sürecinden önceki ve sonraki tarihlerde katıldığı, aynı işyerinde çalıştığı kişilere örgütün sohbet adı altında düzenlediği toplantılara katılmaları konusunda davette bulunduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca aynı dosya kapsamında hakkında soruşturma yürütülen şüpheli M.D.nin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma talebiyle verdiği ifadesine dayanılarak başvurucunun örgüt toplantılarını organize eden kişilerden biri olduğu ifade edilmiştir. M.D. başvurucu hakkındaki açıklamalarında Osmaniye Adliyesinde görev yaptığı 2010 yılında başvurucunun kendisini sohbet toplantısına davet ettiğini, daha sonra on beş günde bir düzenli olarak yapılan bu toplantılara katıldığını, toplantılarda başvurucunun da bulunduğunu belirtmiştir. M.D. ifadesinin devamında 17-25 Aralık 2013 tarihinden itibaren sohbet toplantılarında siyasi konuşmalar yapılmaya başlandığını, bu durumun katılanlarda rahatsızlık yaratması nedeniyle sohbet toplantılarının 2015 yılı içinde kesildiğini belirtmiştir. M.D.nin beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"17-25 Aralık 2013 yılındaki sonraki süreçte katıldığımız sohbet adı altındaki toplantılarda cemaatin yaptıklarının doğruluğu, hükümetin yolsuzluğu gibi siyasi içerikli konuşmalar geçiyordu, bu da katılan kişilerde ve bizde rahatsızlık oluşturmaya başladı. Zaman zaman gelen arkadaşlar görüşlerini açıkça dile getirdiler, bazen de sohbete katılmamak için bahane üretiliyordu. [Ö.Y.] isimli kişi yine grubu sevk ve idare ediyordu. Hatırladığım kadarıyla 2015 yılının ortalarında bu sohbet adı altındaki toplantıları kestiler, zaten talepte kalmamıştı, hatta ciddi şekilde eleştiri de alıyordu."

8. Osmaniye 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanıkların dinlenilmesi için duruşma tarihinde duruşma salonunda hazır edilmelerine ve duruşmanın ilk celsesinin 8/8/2017 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

9. Duruşmanın ilk celsesinde duruşma salonunda hazır bulunan tanıklar Y.D., O.T., M.İ.S., A.S., İ.A., H.D., M.İ. ve F.C.nin beyanları alınmıştır. Tanık Y.D. 2005 yılında başvurucunun evinde yapılan bir toplantıya kendisini de davet ettiğini, başvurucunun örgütü övücü herhangi bir beyanda bulunduğuna şahit olmadığını belirtmiştir. Diğer tanıklar da soruşturma aşamasında verdikleri beyanları tekrar ederek başvurucunun Adliyede cemaatçi olarak bilindiğini, cemaat sohbetlerine gittiğinin konuşulduğunu ancak bu tanıklıklarının duyuma dayandığını açıklamıştır.

10. Aynı tarihli celsede sanık sıfatıyla savunması alınan M.D. başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunarak Osmaniye Adliyesinde görev yaptığı 2010 yılında başvurucunun

kendisini sohbet toplantısına davet ettiğini, daha sonra on beş günde bir düzenli olarak yapılan bu toplantılara katıldığını, toplantılarda başvurucunun da olduğunu ifade etmiştir. M.D. ifadesinin devamında dershanelerin kapatılmasından sonra sohbet toplantılarının gündeminin değişmeye başladığını, siyasi içerikli konuşmalar yapılmaya başlanması üzerine sohbet toplantılarına katılımın azaldığını, nihayet 2014 yılı Nisan ve Mayıs aylarında toplantıların sona erdiğini belirtmiştir. M.D.nin beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"2007 yılında Osmaniye Adliyesine tayinen geldim, 2010 yılında mescit çıkışında Nevzat Bakırhan [başvurucu] ile ayaküstü sohbet ederken sohbetlerden bahsetti ve çay davetinde bulundu, çay davetine icabet ettim, orada Nevzat Bakırhan, ... ve isimlerini bilmediğim 2 cezaevi personeli vardı, 1,5-2 saat dini konularda sohbet edildi [...] herhangi bir siyasi telkin yoktu, sohbetler kendi evlerimizde yapılıyordu, dershanelerin kapatılması olaylarından sonra sohbet konuları kaymaya başladı, [Ö.Y.nin] bu konuda bazı telkinleri oluyordu, sohbetlere katıldığım dönemlerde yönlendirmeler yoktu ancak daha sonra söylemler değişmeye başladı, dershanelerin kapatılmasının hukuksuz olduğu yönünden fikirler vardı, sohbetin asıl amacının değişmesi üzerine bazı arkadaşlarla bu duruma karşı tavır aldık, bir süre sonra da sohbetler düzenli olarak devam etmemeye başladı, 2014 yılı Nisan- Mayıs aylarında bitti."

11. Mahkeme, diğerlerinin yanı sıra tanıklar A.S. ve Ö.Y.nin beyanlarının alınması için duruşmanın bir sonraki celsesinin 4/10/2017 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

12. Duruşmanın ikinci celsesinde duruşma salonunda hazır bulunan tanık Ö.Y.nin beyanı alınmıştır. Tanık Ö.Y. beyanında başvurucunun cemaatçi olduğunu adliyede herkesin bildiğini, 2010 veya 2011 yılında başvurucunun kendisini sohbetlere davet ettiğini ancak hiçbir sohbete katılmadığını bildirmiştir. Başvurucu, tanık beyanlarına karşı savunmasında tanıkların baskı altında beyanda bulunduklarını ve beyanların duyuma dayandığını belirterek suçlamayı kabul etmemiştir.

13. Mahkeme, başvurucunun tahliyesine ve duruşmanın takip eden celsesinin 30/1/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

14. Öte yandan Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca aynı suçtan yürütülen bir soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan U.G.A. başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunmuştur. Bu bağlamda U.G.A. ifadesinde 2011 yılında Osmaniye Adliyesine tayininin çıktığını, burada görev yaparken örgüt tarafından düzenlenen sohbet isimli toplantılara katıldığını, 2014 yılında da birkaç kez toplantılara katıldığını, başvurucunun da bu toplantılarda olduğunu beyan etmiştir. Başsavcılık, bu beyana dayanarak başvurucu hakkında mevcut dava ile birleştirme talebiyle silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 29/9/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

15. Duruşmanın 30/1/2018 tarihli celsesinde Başsavcılığın birleştirme talepli iddianamesi kabul edilerek başvurucunun tanık U.G.A.nın beyanına karşı savunması alınmıştır. Başvurucu, savunmasında aleyhe hususları kabul etmediğini belirtmiştir.

16. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını dosyaya sunmuştur. Mütalaada tanık M.D.nin başvurucu hakkındaki beyanlarına atıf yaparak Osmaniye Adliyesindeki kâtiplerin sohbet hocalığını yaptığı anlaşılan Ö.Y.nin 2015 yılı ortalarına kadar organize ettiği sohbet toplantılarına başvurucunun da katıldığını, Ö.Y.nin talimat ve yönlendirmesi doğrultusunda himmet ve kurban parası adı altında örgüte maddi yardım topladığını ifade etmiştir.

17. Başvurucunun esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmak için süre talebinde bulunması üzerine Mahkemece talep kabul edilerek duruşmanın sonraki celsesi 22/2/2018 tarihine ertelenmiştir.

18. Duruşmanın 22/2/2018 tarihli son celsesinde tanık U.G.A.nın Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile beyanı alınmıştır. Tanık U.G.A. soruşturma aşamasında verdiği beyanını tekrar ederek Osmaniye Adliyesinde 2011 yılı Ağustos ayından 2015 yılı Haziran ayına kadar görev yaptığını, bu süre zarfında katıldığı sohbet toplantılarında başvurucunun da olduğunu ifade etmiştir. Tanık U.G.A. beyanının devamında 17-25 Aralık sürecinden sonra bu toplantılara katılmadığını, dolayısıyla diğerlerinin toplantılara devam edip etmediği hususunda bilgisi olmadığını belirtmiştir. U.G.A.nın beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2011 yılı Ağustos ayından 2015 yılı Haziran ayına kadar Osmaniye Adliyesinde İcra Müdürü olarak görev yaptım, 2012 yılı Şubat veya Mart ayından sonra [A.T.] ,[M.D.] , Nevzat Bakırhan [başvurucu] ile dava konusu olmayan ... soyismini hatırlayamadığım bir yazı işleri müdürü ve Adliyede psikolog veya sosyoloğ olarak görev yapan [F.] isimli bir arkadaş ile birlikte dini içerikli sohbetler yapıyorduk, çay içeceğiz, çiğ köfte yiyeceğiz şeklinde davet oluyordu bende bu davetlere katılıyordum.

...

17-25 Aralık sürecinden sonra ben bu sohbetlere hiç katılmadım, diğer kişilerin sohbetlere devam edip etmediği konusunda herhangi bir bilgim bulunmamaktadır."

19. Başvurucunun tanık beyanına ve esas hakkındaki mütalaaya karşı savunması alındıktan sonra Mahkemece hüküm açıklanarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucu ile aynı Adliye görev yapan tanıklar M.T., A.S., Y.D., M.İ.S., H.D., İ.A., Ö.Y., O.T., M.İ. M.L., F.C. ve H.B.nin başvurucunun mesai arkadaşları arasında cemaatçi olarak bilindiği yönündeki beyanları ile tanıklar M.D. ve U.G.A.nın Ö.Y.nin sohbet hocalığı yaptığı toplantılara başvurucunun da katıldığı, örgüte maddi yardımda bulunduğu yönündeki beyanlarına delil olarak dayanılmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın Osmaniye Adliyesinde Yazı İşleri Müdürü olarak görev yaparken 15/07/2016 darbe girişiminden kısa bir süre önce sanık [A.T.] ile birlikte emekliliğe ayrıldığı, mesai arkadaşlarının hazırlık aşamasındaki beyanlarından da anlaşılacağı üzere sanığın Adliyede cemaatçi olarak bilindiği,

Sanık [M.D.] ve dava dışı [U.G.A.nın] beyanından anlaşılacağı üzere [Ö.Y.nin] sorumluluğu altında sohbetlere katıldığı, örgüte maddi yardımda bulunduğu,

FETÖ/PDY'nin Devletin her kurumuna sızan mensupları vasıtasıyla kişi ve kurumlara yönelik, örgütün gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığı, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hale geldiği, üst düzey hükümet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda 'paralel yapı' veya 'terör örgütü' olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı, Milli Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten sonra da sohbetlere katılmayı devam ettirdiği,

Sanığın FETÖ/PDY'nin Adliye personeli yapılanması içerisinde mütevelli olduğu, bu şekilde örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğu anlaşılmakla CEZALANDIRILMASINA... [karar verildi.] "

20. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra sadece sohbet toplantılarına katıldığı gerekçesiyle cezalandırılmasının hakkaniyete aykırı olduğunu, tanıkların duyuma dayalı beyanlarından başka delil bulunmadığını belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

21. Başvurucunun istinaf talebi Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince (Daire) esastan reddedilmiştir. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi, temyiz edilmesi üzerine 8/10/2019 tarihinde Daire kararını onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

22. İlgili mevzuat için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 9,10.

B. Yargıtay Kararları

23. Yargıtay kararları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-20.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 31/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru aşağıdaki başlıklar altında incelenip gereği düşünüldü:

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; cezalandırılmasında delil olarak kabul edilen faaliyetlerin yasal olduğunu, bu faaliyetlerin bir suç kapsamında değerlendirilmesinin ceza kanunlarının geniş ve keyfî yorumlanması anlamına geleceğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde, konu adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden ele alınmıştır. Bu bağlamda konuya ilişkin mevzuata ve yargısal içtihatlara değinildikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken söz konusu mevzuat ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

27. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun ceza kanunlarının geniş ve keyfî yorumlanması suretiyle cezalandırıldığı yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY Bağlamında Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

30. FETÖ/PDY Fetullah Gülen tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelendirilen bir yapılanmadır. Bu yapılanma, süreç içinde cemaat, Gülen cemaati, Fetullah Gülen cemaati, hizmet hareketi, gönüllüler hareketi ve camia gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş, bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır, B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 26).

31. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 13-25, 116; Hasan Sarıcı, § 27).

32. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör suçunun ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal ([GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş; özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

33. Anayasa Mahkemesi yukarıda yer verilen değerlendirmeleri ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda ortaya koymuştur. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmeler yapmıştır. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu, B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Hasan Sarıcı, § 29).

34. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemelerce ve devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir

örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın illegal yönünü bilmeden sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Hasan Sarıcı, § 30).

35. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekmektedir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Hasan Sarıcı, § 31).

36. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Hasan Sarıcı, § 32). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması oldukça önemlidir (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50,51; Hasan Sarıcı, § 32).

37. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay -terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde- FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığı, bu yapının kamu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiği, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarılar yapıldığı, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay, bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Hasan Sarıcı, § 33).

38. Bu sebeple Yargıtay; FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

39. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Hasan Sarıcı, § 35; Adnan Şen, § 114).

40. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Hasan Sarıcı, § 36).

ii. Başvurucunun Cezalandırılmasında Delil Olarak Kabul Edilen Faaliyetlerinin Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi

41. Eldeki başvuruda Mahkeme, başvurucunun bazı sohbetlere katılmasını ve aynı yönde sosyal ilişkileri olduğunu ifade eden tanıkların beyanlarını terör örgütüne üye olma suçunun delilleri olarak kabul etmiştir. Başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılan sohbetlere katılma eyleminin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için Yargıtay, katıldığı sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir(Hasan Sarıcı, § 37).

42. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Hasan Sarıcı, § 46).

43. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda

gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Hasan Sarıcı, § 47).

44. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Hasan Sarıcı, § 48). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Hasan Sarıcı, § 48).

45. Mahkemenin gerekçeli kararında üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda FETÖ/PDY'nin terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarılar yapıldığı, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten sonra da başvurucunun sohbetlere katılmaya devam ettiği yönünde bir değerlendirmede bulunulduğu görülmüştür. Bununla birlikte başvurucunun sohbet toplantılarına katıldığına ilişkin kabulde beyanları delil olarak hükme esas alınan tanıklar M.D. ve U.G.A.nın soruşturma ve kovuşturma aşamalarında verdiği bir kısım beyanda sohbet toplantılarının 2013 ve 2014 yılında bittiğini, bazı beyanlarında ise özellikle 17-25 Aralık 2013 tarihinden itibaren sohbet toplantılarında siyasi konuşmaların yapılmaya başlandığını, bu durumun katılımcılarda rahatsızlık yaratması nedeniyle katılımın azaldığını hatta 2015 yılının ilk altı ayından itibaren de toplantıların tamamen sona erdiğini ifade etmiştir (bkz. §§ 7-18). Buna rağmen Mahkeme, tanık beyanlarında ortaya konulan böyle bir bağın örgütsel özellik taşıyıp taşımadığını, taşıyorsa bu özelliğin kritik tarihlerden sonra -bu niteliğiyle- devam edip etmediğini ilgili ve yeterli gerekçeyle gösterebilmiş değildir. Buna göre başvurucunun bahsi geçen sohbet toplantılarına FETÖ/PDY'nin terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı tarihten sonra da katılmaya devam ettiği yönündeki kabulün hangi somut delile veya olguya dayalı olarak ortaya konulduğu anlaşılamamıştır.

46. Öte yandan Mahkeme, gerekçeli kararında başvurucunun örgüt yapılanması içinde mütevelli olduğu yönünde bir tespitte bulunmuş ancak bu sonuca nasıl ulaştığı hususunda dosyadaki delillerle bağlantı kurarak bir değerlendirmede bulunmamıştır. Nitekim Mahkemenin dosya kapsamına alındığını belirttiği tanık beyanlarında başvurucunun mütevelli heyetinde yer aldığına dair bir açıklamaya veya buna işaret eden herhangi bir tespite de rastlanmamıştır. Buna göre başvurucunun katıldığı anlaşılan sohbet toplantılarının örgütsel özellik taşıyıp taşımadığını mahkûmiyet kararında değerlendirmeyen Mahkemenin başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini ortaya koymakta başarılı olamadığı görülmüştür.

47. Somut olayda başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini

cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

49. Başvurucunun;

i. Suç isnadına bağlı tutmaya bağlı olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı, sistematik olarak tutukluluğunun devam ettirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 36-39) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Herhangi bir ihbar ve şikâyete dayalı olmaksızın ve ilgili kanunlardaki yasal şartlar oluşmadığı hâlde ikametgâhında arama yapılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ([GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017) ve Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

51. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL

EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/161, K.2018/129 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

L.A.M.A.M.

B. No: 2020/13157 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13157

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

L.A.M.A.M. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13157)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : L. A. M. A. M.

Vekili : Av. Bayram Veli YUVALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1989 doğumlu ve Mısır Arap Cumhuriyeti (Mısır) vatandaşı olan başvurucu 2/9/2019 günü Bursa Nilüfer'deki bir işyerinin önünde bulunduğu sırada emniyet güçlerinin dikkatini çekmiş ve emniyet güçleri kendisinden kimliğini istemiştir. Kimliğinin olmadığını söylemesi üzerine başvurucu, polis merkezine götürülmüştür. Yapılan kontrolde başvurucu hakkında 3/5/2016 tarihli sınır dışı etme ve terke davet kararı düzenlendiği anlaşılmış; bunun üzerine başvurucu,Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğüne götürülmüştür.

3. Bursa Valiliği 3/9/2019 tarihinde başvurucu hakkında 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi (vize ihlali) uyarınca sınır dışı etme ve idari gözetim altına alma kararları vermiştir.

4. Başvurucu, avukatı aracılığıyla sınır dışı etme kararının iptal edilmesi için Bursa 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde sınır dışı etme kararının haksız olduğunu ve geri gönderilemeyecek kişilerden olduğunu iddia etmiştir. Ülkesinde Hüsnü Mübarek döneminde (2010 yılında başlayan ve Mısır'ı da etkisi alan Arap Baharı'nda) sokak protestolarına katıldığını, ülkedeki darbe ve yönetim değişikliği sonrasında da aynı şekilde Sisi karşıtı, Mursi yanlısı protestolarda yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca bir üniversitede gerçekleştirilen gösteride orada olduğunu gösteren bir fotoğrafı ve gösteriye ilişkin video kaydının bağlantı adresini dava dilekçesinde sunmuştur. Başvurucu, mevcut rejimin gösterilere katılanlara kötü muamele yapmaya başladığını görmesi üzerine 2014 yılında ülkesinden kaçarak yasal yollarla Türkiye'ye geldiğini belirtmiştir.

5. Davalı idare, cevap dilekçesinde sınır dışı etme kararının hukuka uygun olduğunu, başvurucunun yurda girdikten sonra herhangi bir şekilde uluslararası koruma başvurusunda bulunmadığını beyan etmiştir. Dilekçe ekine 3/5/2016 tarihli terke davet belgesini (bkz. § 2) ve Tebellüğ Tutanağı'nı koymuştur.

6. İdare Mahkemesi 9/3/2020 tarihli kararla davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararda geri gönderme yasağına ilişkin yapılan değerlendirme şöyledir:

"... [M]enşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde, ölüm cezasına mahkûm olacağı veya bu cezanın infaz edileceğine dair herhangi bir somut bilgi belgenin bulunmadığı, yine ülkesinde yetkililerce işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz bırakılacağına dair iddiasının soyut olduğu,ülkesinde ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri veya genel silahlı çatışma halinin söz konusu olmadığı, korkusunun kişisel nedenlere dayalı olduğu ve gerçek bir risk durumunun söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır..."

7. Başvurucu, nihari kararı 28/3/2020 tarihinde öğrenip 17/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun yapıldığı gün Bölüm tarafından Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler için bkz.Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

10. Başvurucu, ülkesinde muhalif olan herkesin psikolojik ve fiziksel tacize uğradığını, protesto eylemlerine katıldığından aynı akıbete uğramaktan korktuğu için ülkesinden kaçtığını iddia etmiş; uluslararası bir kuruluşun (HRW) 2020 tarihli raporunun iddialarını desteklediğini belirtmiştir. Başvurucu, katıldığı gösteriye ilişkin olarak sunduğu görüntülerin mevcut rejime muhalif biri olduğunu ve iddialarını doğruladığını, buna rağmen İdare Mahkemesinin yeterince araştırma yapmadan hatalı sonuca vardığını dile getirmiş; ülkesine geri gönderilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağından şikâyet etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğini iddia etmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu, iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri sunmalı; bu iddialar da belirli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

13. Başvurucunun protesto gösterilerine katılmasına sebep olan ülkesindeki rejim değişikliğinin 2013 yılının ikinci yarısından sonra gerçekleştiği bilinmektedir. Mısır'daki mevcut rejime muhalif olduğunu ve geri gönderilmesi durumunda ülkesindeki kamu makamları tarafından kötü muameleye maruz kalacağını ileri süren başvurucu, 2014 yılında Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucu, hakkında alınan sınır dışı etme kararının iptali için açtığı davada kişisel durumuna ilişkin bilgiler vermiş; bağlantı adresini bildirdiği bir sosyal medya kanalında yer alan görüntüde kendisinin de eylemciler arasında göründüğünü iddia etmiştir. Ayrıca kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin iddiasını bir uluslararası kuruluşun raporuna dayandırmıştır. Başvurucunun beyanları ve ortaya koyduğu deliller dikkate alındığında iddialarının araştırma yapmaya değer nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır.

14. İdare Mahkemesi yaptığı yargılama sonunda başvurucunun geri gönderilmesi durumunda ülkesinde kişisel olarak gerçek bir riske maruz kalmayacağını değerlendirmiştir. Ancak, İdare Mahkemesinin gerekçesinde, nasıl birdeğerlendirme sonucunda bu kanaate varıldığı, başvurucunun kişisel durumuna dair iddia ve açıklamaları gözetildiğinde menşe ülkede gerçek bir risk olmadığına ilişkin tespitin altında yatan sebep veya sebeplerin neler olduğu, başvurucunun iddialarına ve dayanak olarak gösterdiği delillere neden itibar edilmediği denetime imkân verecek şekilde ortaya konulmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun açtığı iptal davasında İdare Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde özenli bir inceleme yaptığından söz edilemez.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 1. İdare Mahkemesine (E.2019/990, K.2020/204) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

K. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA AYDIN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/18490 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/18490

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA AYDIN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/18490)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Fatma Aydın

2. Emir Sefa Aydın

3. Özge Aydın

Başvurucular Vekili : Av. Banu ERTUĞRUL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai kararı 4/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu Şeref Aydın 27/11/2021 tarihinde vefat etmiş, mirasçıları Fatma Aydın, Emir Sefa Aydın ve Özge Aydın 23/10/2024 tarihli dilekçeyle bireysel başvurudan feragat ettiğini açıkça bildirmişlerdir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMİT ÇELİK

B. No: 2020/21439 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21439

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMİT ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21439)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ümit ÇELİK

Vekili : Av. Cahit ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 23/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 5/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durduğundan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([G.K.], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin

başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört yıl devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 7. İdare Mahkemesine (E.2019/1179, K.2019/2383) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKIN HAMİT ILIKAN

B. No: 2020/23790 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23790

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKIN HAMİT ILIKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23790)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Akın Hamit ILIKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koronavirüs salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Kocaeli 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, koronavirüs COVID-19 salgınından kaynaklı olarak görüşlerin sınırlandırılması uygulaması nedeniyle 4/6/2020 tarihinde Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği 15/6/2020 tarihli kararıyla başvuruyu reddetmiştir. Kararda hükümlülerin sağlığı ve kamu yararı gözetildiğinde uygulamanın usule ve kanuna uygun olduğunu belirtmiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 23/6/2020 tarihinde Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 3/7/2020 tarihinde itirazı

reddetmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 10/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 27/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, görüşlerin kısıtlanmasına ilişkin uygulamanın kanuni dayanağının bulunmadığını belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması amacıyla mevzuat çerçevesinde önlemler alındığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ziyaret hakkının kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun şikâyeti, yakınlarıyla görüş hakkının kısıtlanması nedeniyle ailesini yeterli şekilde görememesidir. Anayasa Mahkemesi 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte COVID-19 salgını nedeniyle Ceza İnfaz Kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul edilmiştir (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

12. Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret etmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

13. Hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin tutuklu ve hükümlülerin anılan hakka müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

14. Bu durumla birlikte temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için öncelikle şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66). Bununla birlikte şeklî bir kanunun varlığı yeterli olmayıp aynı zamanda kanun, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ortaya koymalıdır (Halime Sare Aysal, § 63;

Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Mustafa Ceyhan, B.No:2020/13362,19/10/2023, § 27). Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kuraltakdir alanını belirli ölçülerde elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 107).

15. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin de Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

16. Hükümlülerin ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu olan tedbirleri Yunus Bulut kararında kanunilik ölçütü bağlamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

17. Somut başvuruda Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazı doğrultusunda mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına kısıtlamalar getirildiği anlaşılmaktadır. Ziyaret hakkının idare tarafından kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirin uygulandığı görüldüğünden Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde karalar için bkz. Süleyman Kurt (2), B. No:2020/30704, 7/3/2024; Murat Kılıç ve Diğerleri, B. No: 2020/25564: 7/3/2024; Mehmet Ata Kızılçınar B. No:2020/29397, 6/6/2024).

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, 160.000 TL maddi ve 260.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvurucunun başvuru tarihinden sonra tahliye edildiği anlaşıldığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLYAS BAŞAK (3)

B. No: 2020/24411 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24411

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLYAS BAŞAK BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2020/24411)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : İlyas BAŞAK

Vekili : Av. Meral HALAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında tutulan şüphelinin fiziksel saldırıya uğraması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olduğu şüphesiyle 28/3/2019 tarihinde gözaltına alınmıştır. Toplam yedi gün gözaltında kalan başvurucu 3/4/2019 tarihinde adli kontrol kararı ile serbest bırakılmıştır.

3. İddiasına göre başvurucu, 28/3/2019 tarihinde gözaltına alınmasının ardından götürüldüğü Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü binası içinde görevli polis memurlarınca duvara baktırılarak uzun bir süre ayakta bekletildikten sonra başına siyah bir maske geçirilmiş, gözleri bağlanmış, elleri arkadan iple bağlanarak yere diz çöktürülmüş, başı yere vurulmuş, ayakları ile vücuduna basan polis memurları arkadan bağlı olan ellerini ters şekilde yukarı çekip fiziksel şiddet uygulamıştır. Başvurucu, bu eylemler esnasında hakarete uğradığını ve tehdit edildiğini de ileri sürmüştür.

4. Başvurucu, vekili aracılığıyla 29/3/2019 tarihinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ilettiği dilekçe ile işkenceye uğradığını belirterek kamu görevlilerinden şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık soruşturma başlatarak başvurucunun gözaltı giriş, çıkış ve diğer tüm adli raporların gönderilmesini müzekkere yoluyla talep etmiştir.

5. Başvurucu hakkında 28/3/2019 ile 3/4/2019 tarihleri arasında toplam dokuz adli muayene raporu düzelenmiş olup bu raporlardan 29/3/2019 tarihinde saat 17.15'te düzenlenen rapor dışındaki raporlarda darp ve cebir izi tarif edilmemiştir. 29/3/2019 tarihli adli muayene raporunda "Kuyruk sokumu ve sol kürek kemiği kısmında muayeneyle hassasiyeti mevcut. Akut darp izine rastlanmadı." tespitine yer verilmiştir.

6. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan 29/3/2019 tarihli raporda "Fizik muayenesinde; Tüm vücut muayenesi yapıldı. Alt iç çamaşırını çıkarmayı kabul etmediğinden genital bölge ve gluteal bölge değerlendirilemedi. Tüm vücutta ekimoz, sıyrık vb herhangi bir cilt lezyonu izlenmedi. Tüm eklem hareketleri doğal olarak saptandı. Sol kürek kemiği dış kenarının hizasında koltuk altının arkasında (arka aksiller hat üzerinde) ve bel bölgesinin alt ucunda (lumbosakral seviyede)elle muayenede lokal hassasiyet izlendi. Bu bölgelerde de herhangi bir dış bulgu saptanmadı." tespiti yapılmış, "Kişinin yapılan muayenesinde herhangi bir cilt lezyonu saptanmamakla birlikte elle muayenede sol koltuk altı arka kısımda ve bel bölgesi alt - orta kısımında saptanan hassasiyet bulgularının vücudun o bölgesinin maruz kaldığı künt bir travma (vurma, vurulma, düşme, düşürülme veya kişinin iddia ettiği üzere lokal baskı, eklemin pasif aşırı gerilmesi veya harekete karşı aşırı direnç vb.) sonucunda oluşabileceği" rapor edilmiştir.

7. Başsavcılık 11/11/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık, gerekçesinde; işkence suçunun oluşabilmesi için sistematik ve süreklilik arz eden eylemlerin bulunması gerektiğini, başvurucunun ifadesinin işkence altında alındığına dair soyut beyanı dışında olaya ilişkin kamera kaydı veya tanık beyanı olmadığını ve işkence yapıldığına dair herhangi bir iz ve emarenin mevcut adli raporlarda tespit edilemediğini ifade etmiştir.

8. Başvurucunun karara karşı yaptığı itiraz sulh ceza hâkimliğince reddedilmiş ve başvurucu kararı 1/7/2020 tarihinde öğrenip 8/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; gözaltına alındığı gün götürüldüğü emniyet binası içinde polislerin fiziksel ve sözlü şiddetine uğradığını, yaşananlar nedeniyle yaptığı şikâyetin etkili şekilde soruşturulmadığını ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş, Başsavcılığın ulaştığı sonuçtan ayılmayı gerektiren maddi ya da hukuki bir neden bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

11. Başvuru kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

12. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele

yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

13. Başvurucu; gözaltı sırasında başına siyah bir maske geçirildiğini, gözlerinin bağlandığını, elleri arkadan iple bağlanarak yere diz çöktürüldükten sonra başının yere vurulduğunu, ayakları ile vücuduna basan polis memurlarınca arkadan bağlı olan ellerinin ters şekilde yukarı çekilerek fiziksel şiddet uygulandığını, bu eylemler sırasında hakaret ve tehdide maruz kaldığını iddia etmiştir (bkz. § 3).

14. Başın yere vurulması, kişide fiziki bulgu oluşturması beklenen bir eylemdir. Ne var ki gözaltı süresinde alınan toplam dokuz adli muayene raporunun hiçbirinde fiziki bir bulgudan söz edilmemiş, Başsavcılığın Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğünden aldığı 29/3/2019 tarihli raporda başvurucunun tüm eklem hareketlerinin doğal olduğunun saptandığı ve hassasiyetin bulunduğu iddia edilen bölgelerde herhangi bir dış bulgu tespit edilemediği açıklanmıştır (bkz. § 6). Ayrıca başvurucu, mevcut olmasına rağmen fiziki bulguların adli raporlara yazılmadığı yönünde bir iddiada bulunmamış; serbest bırakılmasının ardından adli rapor alma çabasına girmemiştir. 29/3/2019 tarihinde saat 17.15'te yapılan adli muayene ile Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğünde aynı gün yapılan muayenede tespit edilen hassasiyet, başvurucunun fiziki şiddete uğradığının nesnel bir göstergesi değildir. Başvuru dosyasında hakaret ve tehdit iddiasını doğrulayan bir veri de bulunmamaktadır. Bu nedenle somut olayda ispat külfetinin devlete geçmediği, başvurucunun kötü muameleye uğradığına yönelik iddialarının savunulabilir olmadığı, dolayısıyla başvurucunun iddialarına resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, 28/3/2019 tarihinde gözaltına alınmasının ardından götürüldüğü Şanlıurfa

Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü binası içinde görevli polis memurlarınca duvara baktırılarak uzun bir süre ayakta bekletildikten sonra başına siyah bir maske geçirilip gözlerinin bağlandığını, ellerinin arkadan iple bağlanarak yere diz çöktürülerek başı yere vurulmuş şekilde ayakları ile vücuduna basan polis memurlarının arkadan bağlı olan ellerini ters şekilde yukarı çekip fiziksel şiddet uygulanmak suretiyle işkence edildiğini, ayrıca bu uygulamalar esnasında hakarete uğradığını ve tehdit edildiğini ileri sürmüştür.

2. Bir gün sonra C. Başsavcılığına verdiği dilekçeyle şikayetçi olan başvurucu hakkında 29/3/2019 tarihinde saat 17.15'te düzenlenen adli muayene raporunda "Kuyruk sokumu ve sol kürek kemiği kısmında muayeneyle hassasiyeti mevcut. Akut darb izine rastlanmadı." tespitine yer verilmiştir. Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan 29/3/2019 tarihli rapordaki değerlendirmeler ise şöyledir: "Fizik muayenesinde; Tüm vücut muayenesi yapıldı. Alt iç çamaşırını çıkarmayı kabul etmediğinden genital bölge ve gluteal bölge değerlendirilemedi. Tüm vücutta ekimoz, sıyrık vb herhangi bir cilt lezyonu izlenmedi. Tüm eklem hareketleri doğal olarak saptandı. Sol kürek kemiği dış kenarının hizasında koltuk altının arkasında (arka aksiller hat üzerinde) ve bel bölgesinin alt ucunda (lumbosakral seviyede)elle muayenede lokal hassasiyet izlendi. Bu bölgelerde de herhangi bir dış bulgu saptanmadı. Kişinin yapılan muayenesinde herhangi bir cilt lezyonu saptanmamakla birlikte elle muayenede sol koltuk altı arka kısımda ve bel bölgesi alt - orta kısımında saptanan hassasiyet bulgularının vücudun o bölgesinin maruz kaldığı künt bir travma (vurma, vurulma, düşme, düşürülme veya kişinin iddia ettiği üzere lokal baskı, eklemin pasif aşırı gerilmesi veya harekete karşı aşırı direnç vb.) sonucunda oluşabileceği…"

3. Başsavcılığın 11/11/2019 tarihli kovuşturmaya yer olmadığı kararında gerekçe olarak; işkence suçunun oluşabilmesi için sistematik ve süreklilik arz eden eylemlerin bulunması gerektiği, başvurucunun ifadesinin işkence altında alındığına dair soyut beyanı dışında olaya ilişkin kamera kaydı veya tanık beyanı olmadığı vurgusu yapılmak suretiyle işkence yapıldığına dair herhangi bir iz ve emarenin mevcut adli raporlarda tespit edilememesi gösterilmiştir.

4. Başvuran hakkında yukarda sözü edilen muayene raporu ile adli tıp şubesi raporunda şikayetle uyumlu bulgulardan söz edilmiştir. Bir gün sonraki şikayetiyle birlikte alınan adli raporlarda tespit edilen fiziksel güç kullanıldığına ilişkin bulgular karşısında başvurucunun iddialarının savunulabilir olmadığının ileri sürülmesi makul bir yaklaşım olmayacaktır.

5. Mahkememizin ilkesel kararlarında vurgulandığı üzere; fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğrandığına dair savunulabilir bir iddia varsa, Anayasa’nın 17/3. maddesinin ihlal edildiği yönündeki böyle bir iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Etkili soruşturma yükümlülüğü sonuca ilişkin olmayıp sürece ilişkin özen yükümlülüğü niteliğindedir. Eylemin güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin görevi sebebiyle gerçekleştiğinin ileri sürüldüğü hâllerde devletin negatif yükümlülüğünün ihlaline yönelik savunulabilir bir iddia hakkında ivedilikle ve olaya karışanlardan bağımsız bir şekilde ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Ayrıca soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Yine soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve

diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

6. Yine gözaltı, tutukluluk, hükümlülük gibi bir nedenle kişilerin devletin kontrol ve denetimi altında olduğu sıradaki yaralanmalar bakımından devlet merciinin yaralanmanın nedenine ilişkin inandırıcı bir gerekçe sunma ve açıklama yükümlülüğü bulunmaktadır (AYM S.D., B. No: 2013/3017, 16.12.2015, p. 89-90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20.4.2016, p. 95). Kolluk ve savcılık işlemlerinde ikna edici bir açıklama yapılamaması durumunda söz konusu yaralanma dolayısıyla devletin negatif yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna ulaşılması gerekmektedir (bkz. AYM Yaşar Cesur Kelkit, B. No: 2020/442, 24/5/2023, p. 42; AYM Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav, B. No: 2019/18583). Başka deyişle açıklama yükümlülüğünün yerine getirilmediği durumda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

7. Değerlendirme bağlamında ilk olarak, olaydan bir gün sonra alınan adli raporlarla uyumlu görünen gözaltında şiddet uygulandığına dair savunulabilir iddiaya karşı kamu makamlarından güç kullanmanın gerekliliğine ve orantılılığına yönelik bir açıklamanın yapılamadığına dikkat çekilmelidir. Ayrıca savcılık kararında bu değerlendirme, işkence suçunun oluşabilmesi için sistematik ve belirli bir süre devam eden eylemlerin olması gerektiğinden olayda işkence suçunun unsurlarının oluşmadığı biçiminde yapılmıştır. Başsavcılığın bu gerekçesi başvurana bir kez şiddet kullanıldığının zımnen kabul edilmesi, ancak işkence suçu unsurlarının bulunmadığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla başvuranın anlatımlarıyla uyumlu görünen adli raporlardaki şiddet bulgularına ilişkin makul bir gerekçe ve açıklama sunmayan savcılık kararının açıklama yükümlülüğü kriterini karşılamadığı görülmektedir. Öte yandan başsavcılık kararının mantığı açısından rapor bulgularına yansıyan eylemin diğer bir suçu oluşturup oluşturmayacağının incelenmesi de gerekirdi. Örneğin zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu (TCK m.256) yönünden de bir inceleme yapılmamıştır. Bu durumda Mahkememizin benzer olaylara dair verdiği kararlarda belirtildiği gibi şiddet uygulamasına ilişkin açıklama yükümlülüğü yerine getirilmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının maddi boyutuyla ihlal edildiği görüşündeyim.

8. İkinci olarak, bu tür iddialarda uygulanması gerektiği belirtilen etkili soruşturma ilkelerine karşın başsavcılık dosyada mevcut rapor bulgularını dikkate almamış, tanık ya da şüpheli sıfatıyla kurum personelinin ifadesine başvurmadığı gibi olaya ilişkin bir kamera görüntüsü olup olmadığına dair de bir araştırma yapmamıştır. Olayın yaşandığı Şanlıurfa Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü binası içinde kayıt yapan kameraların bulunup bulunmadığının tespiti ve olaya ilişkin bilgi sahibi olma ihtimali olan görevli polis memurlarının tanıklığına başvurulmasının maddi gerçeğin aydınlatılması adına kritik önemde olduğu izahtan varestedir. Bu eksiklikler, soruşturma makamının göstermesi gereken özen yönünden olumsuz bir izlenime neden olmakta ve soruşturmanın tarafsızlığı ilkesi bakımından haklı bir şüphe oluşturmaktadır. Ayrıca yukarıda da belirtildiği üzere fiziksel müdahaleye ilişkin ikna edici mahiyette olan genel adli muayene raporu ve adli tıp raporu soruşturma dosyasına girmişken Başsavcılıkça olaya ilişkin kamera kaydı ya da olaya dair bilgi sahibi bir tanık olup olmadığına dair araştırma yapılmaksızın işkence yapıldığına dair herhangi bir iz ve emarenin ve tanık beyanının bulunmadığı biçimindeki soyut gerekçeyle karar verilmiştir. Karardaki bu özensiz yaklaşım savunulabilir kötü muamele iddiasının etkili soruşturulmamasına ve dolayısıyla Anayasa’nın 17. maddesinin usul boyutuyla ihlal edilmesine yol açmıştır.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Gözaltındayken kötü muameleye maruz kalınması nedeniyle yapılan şikâyetin etkili şekilde soruşturulmadığı iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkeme çoğunluğunca başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine dair iddianın açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Karardaki olay ve olgular kısmında bireysel başvuru ile ilgili yapılan açıklamalarda da görüleceği üzere 28/3/2019 tarihinde gözaltına alınmasının ardından götürüldüğü Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü binası içinde görevli polis memurlarınca işkenceye uğradığını belirterek başvurucu 29/3/2019 tarihinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ilettiği dilekçe ile kamu görevlilerinden şikâyetçi olmuştur.

3. Hakkında 28/3/2019 ile 3/4/2019 tarihleri arasında toplam dokuz adli muayene raporu düzenlenmiş olup bu raporlardan 29/3/2019 tarihinde saat 17.15'te düzenlenen rapor dışında diğer raporlarda darp ve cebir izi tarif edilmemiştir. Cebir izi tarifine yer verilen bahse konu adli muayene raporunda "Kuyruk sokumu ve sol kürek kemiği kısmında muayeneyle hassasiyeti mevcut. Akut darb izine rastlanmadı." tespiti yer almaktadır.

4. Yine yürütülen soruşturma kapsamında Başsavcılık tarafından Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan 29/3/2019 tarihli raporda "Fizik muayenesinde; Tüm vücut muayenesi yapıldı. Alt iç çamaşırını çıkarmayı kabul etmediğinden genital bölge ve gluteal bölge değerlendirilemedi. Tüm vücutta ekimoz, sıyrık vb herhangi bir cilt lezyonu izlenmedi. Tüm eklem hareketleri doğal olarak saptandı. Sol kürek kemiği dış kenarının hizasında koltuk altının arkasında (arka aksiller hat üzerinde) ve bel bölgesinin alt ucunda (lumbosakral seviyede)elle muayenede lokal hassasiyet izlendi. Bu bölgelerde de herhangi bir dış bulgu saptanmadı." tespiti yapılmış, "Kişinin yapılan muayenesinde herhangi bir cilt lezyonu saptanmamakla birlikte elle muayenede sol koltuk altı arka kısımda ve bel bölgesi alt - orta kısımında saptanan hassasiyet bulgularının vücudun o bölgesinin maruz kaldığı künt bir travma (vurma, vurulma, düşme, düşürülme veya kişinin iddia ettiği üzere lokal baskı, eklemin pasif aşırı gerilmesi veya harekete karşı aşırı direnç vb.) sonucunda oluşabileceği" değerlendirmesine yer verilmiştir.

5. Bununla birlikte Başsavcılık yürüttüğü soruşturmayı işkence suçunun oluşabilmesi için sistematik ve süreklilik arz eden eylemlerin bulunması gerektiği, başvurucunun ifadesinin işkence altında alındığına dair soyut beyanı dışında olaya ilişkin kamera kaydı veya tanık beyanı olmadığı vurgusu yapılmak suretiyle işkence yapıldığına dair herhangi bir iz ve emarenin mevcut adli raporlarda tespit edilememesi gerekçesiyle 11/11/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına kararı ile sonuçlandırmıştır.

6. Başvurucunun gözaltına alındığı gün götürüldüğü emniyet binası içinde polislerin fiziksel ve sözlü şiddetine uğradığını ve yaşananlar nedeniyle yaptığı şikâyetin etkili şekilde soruşturulmadığını ileri sürdüğü başvurusunda Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında savunulabilir nitelikteki ihlal iddialarının etkili biçimde soruşturulması gerektiğine yönelik yaklaşımı önemli bir güvence niteliğindedir. Anayasa Mahkemesi kötü muamele ile ilgili ihlal iddiaları söz konusu olduğunda bunları etkili biçimde yürütülen soruşturmalarla inceleyip sonuçlandırmaya yönelik yaklaşımını bugüne kadarki içtihadında uygulamaya özen göstermektedir.

7. Anayasa Mahkemesine göre bu süreçte bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Yürütülen bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla, şartlar ne olursa olsun, yetkililer resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidirler. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir. Yürütülen ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı ve soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdırlar. (Bkz.: Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103).

8. Somut başvuruya konu olaya ilişkin alınan adli muayene raporundaki tespitlere rağmen çoğunluk kararında başvurucunun kötü muameleye uğradığına yönelik bütün iddialarının savunulabilir olmadığı ve dolayısıyla başvurucunun iddialarına resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyeceği şeklindeki değerlendirmesinin (§ 14) Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında kötü muamele yasağının usul boyutu ile ilgili yukarıda sıralanan güvenceleri tamamen anlamsız kılacak bir yaklaşım olduğunu ifade etmek gerekir.

9. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki ihlal iddiaları ile ilgili başvurularda Mahkememizin aradığı bu standardı ortaya koymayan başvurularda başvurucuların kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlaline karar verilmesi gerekmektedir. Mahkememizin bu yerleşik içtihadı ortada iken çoğunluk kararı bununla açıkça çelişmektedir.

10. Zira somut başvuruya konu olayda Başsavcılık, başvurucunun ifadesinin işkence altında alındığına dair soyut beyanı dışında olaya ilişkin kamera kaydı veya tanık beyanı olmadığı vurgusu yapılmak suretiyle işkence yapıldığına dair herhangi bir iz ve emarenin mevcut adli raporlarda tespit edilememesinden hareketle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermesine rağmen tanık ya da şüpheli sıfatıyla herhangi bir kurum personelinin ifadesine başvurmamış ve olaya ilişkin bir kamera görüntüsü olup olmadığına dair bir araştırma yapmamıştır. Daha da önemlisi süreçte alınan ve soruşturma dosyasına girmiş olan iki raporda lokal hassasiyete yer verilmiş olmasına rağmen bu minvalde Savcılık kararında bu konuya ilişkin bir değerlendirme yer almamaktadır. Oysa bu biçimdeki iki adli raporun varlığı durumunda soruşturmanın daha titiz biçimde yürütülerek bu iddiaların Savcılık kararında karşılanması önem arz etmektedir.

11. Öte yandan Başsavcılık, işkence suçunun oluşabilmesi için sistematik ve süreklilik arz eden eylemlerin olması gerekirken olayda bu suçun unsurlarının oluştuğu gösterilemediğini belirterek sadece işkence suçu yönünden bir inceleme yapmış olmakla birlikte soruşturma

dosyasında yer alan sağlık raporları ve başvurucunun olaya ilişkin anlatımı çerçevesinde işkence seviyesine ulaşmasa da başka bir suçun oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yapmamıştır. Bu da etkili soruşturma bakımından önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

12. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği gerekçesiyle çoğunluğun başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

ERHAN ŞAHİN (3)

B. No: 2020/28613 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28613

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ŞAHİN BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2020/28613)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Erhan ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu idaresi tarafından düzenlenen hükümlü ve tutuklu bilgi formunda yer alan "aktif örgüt üyesi" nitelendirmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olduğu iddiasıyla yargılandığı dava nedeniyle hüküm özlü olarak Tekirdağ 1 Nolu Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza infaz Kurumu) bulunduğu sırada verdiği dilekçeyle nakil talebinde bulunmuştur. Bu başvuruya verilen cevabın ekinde bulunan hükümlü ve tutuklu bilgi formunda başvurucu aktif örgüt üyesi olarak gösterilmektedir.

3. Başvurucu bu ibarenin kaldırılması talebiyle Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği başvuruyu reddetmiştir. Kararda, Ceza İnfaz Kurumunca mahkemeye gönderilen 20/5/2020 tarihli yazıdan alıntı yapılarak, başvurucunun ailesi ile olan iletişimi ve kurum dışına göndermiş olduğu mektuplarında terör örgütüyle organik bağını kopardığına dair hiçbir izlenim edinilmediği, bugüne kadar ceza infaz kurumu idare gözlem kuruluna örgütten ayrıldığına dair herhangi bir beyanda bulunmadığı, örgütten ayrıldığı yönünde tutum ve davranışlarda bulunmadığı ifadelerine yer verilmiştir. Kararın

gerekçesinde, bilgi formunun Adalet Bakanlığının talebi üzerine düzenlendiği, infaz kurumunun düşüncesini içeren kayıtların mahkemeleri bağlamadığı, kaldırılmasının talep edilebileceği ve İnfaz Hâkimliğinin formların düzenlenmesini önleme yetkisi olmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu bu karara karşı Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 5/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş, -kısmi kabul edilemezlik kararıyla- masumiyet karinesine ilişkin iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu, İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/5/2019 tarihli kararıyla 8 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun istinaf talebini İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 24/9/2019 tarihli kararıyla reddetmiştir. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 3/11/2020 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki hüküm onanmış ve karar kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmadığını belirtmiş, buna rağmen tutuklu ve hükümlü bilgi formunda kendisi hakkında "aktif örgüt üyesi" ifadesine yer verilmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Ceza İnfaz Kurumunca sistemde bulunan seçeneklerden başvurucuya uygun seçeneğin işaretlendiği, başvurucunun terör örgütü üyeliğinden tutuklandığı dikkate alınarak "aktif örgüt üyesi" ibaresinin seçildiği, başvuruya ilişkin olarak kurum uygulamalarının mevzuat çerçevesinde yerine getirildiği, herhangi bir keyfî uygulamanın veya usulsüzlüğün bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi tarafından masumiyet karinesine ilişkin ilkeler birçok kararda belirlenmiştir (diğerleri arasından bkz. Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018; Barış Baş [GK], B. No: 2016/14253, 2/7/2020; Yıldırım Güvenç, B. No: 2017/32945, 11/2/2021). Bu kararlarda, ceza davasını takip eden ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada da (hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesine özen gösterilmesi gerektiği ve karar vericilerin kullandıkları dilin kritik önem taşıdığı vurgulanmıştır.

11. Anayasa Mahkemesi İsmet Karabulut (2), B. No: 2020/24390, 5/10/2023 kararında, başvurucu hakkında açılan ceza davası devam etmekteyken başvurucuya ilişkin hükümlü ve tutuklu bilgi formunda başvurucu için "aktif örgüt üyesi" ifadesi kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi mezkur kararında, başvurucu hakkında Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından düzenlenen belgede kullanılan başvurucunun aktif örgüt üyesi olduğu yönündeki ifadenin Ceza İnfaz Kurumu idaresince başvurucunun yargılanmakta olduğu suçu işlediği ve söz konusu örgüte aktif olarak bağlılığını devam ettirdiği yargısını içerdiği, söz konusu nitelendirmenin suçluluğa

dair bir kanaat ifade ettiği ve bu anlamda masumiyet karinesini zedeler nitelikte olduğunu değerlendirmiştir (İsmet Karabulut (2), § 47). Kararda, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçlamasıyla açılan ceza davasında verilen mahkûmiyet kararı henüz kesinleşmeden başvurucunun aktif örgüt üyesi olarak nitelendirilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İsmet Karabulut (2), § 49).

12. Somut başvuruda, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçlamasıyla açılan ceza davasında verilen mahkûmiyet kararı henüz kesinleşmeden başvurucuya ilişkin olarak hükümlü ve tutuklu bilgi formunda "aktif örgüt üyesi" şeklindeki bir değerlendirmeye yer verilerek başvurucunun suçlu olduğuna dair bir yargıda bulunulduğu, bu ifadelere karşı yapılan başvurunun da reddedilerek bu durumun giderilmediği görüldüğünden İsmet Karabulut (2) kararından ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır

13. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu ihlalin tespiti ve 200.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/777, K.2020/929) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin talebin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLSÜM KAŞAN

B. No: 2020/29410 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29410

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLSÜM KAŞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29410)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Gülsüm KAŞAN

Vekili : Av. Yusuf Sait PEKGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanun hükmünde kararname ile kapatılan eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesine yönelik talebin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Başkent Eğitim A.Ş.ye ait Özel Samanyolu Anadolu Lisesinde 2016-2017 eğitim öğretim döneminde oğlunun eğitim görmesi için 26/3/2016 tarihinde sözleşme imzalamış ve 480 TL nakit geri kalan 8.360 TL kredi kartından taksitler hâlinde olmak üzere toplam 8.840 TL ödemiştir.

3. 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendiyle Özel Samanyolu Anadolu Lisesi bağlı olduğu şirkete ait eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonlar kapatılmıştır. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca, kapatılan eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonlara ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz

olarak devredilmiştir.

4. Başvurucu, 17/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (670 sayılı KHK) 5/4. maddesi uyarınca 19/8/2016 tarihli dilekçe ve farklı tarihlerde Ankara Defterdarlığına ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) verdiği dilekçelerle ödediği eğitim öğretim ücretinin iadesini talep etmiş ancak bir sonuç alamamıştır.

5. Başvurucu; Başkent Eğitim A.Ş. aleyhine sözleşmenin iptali, ödenmeye devam eden taksitlerin ödenmesinin durdurulması ve ödediği tutarın tahsili istemiyle Ankara 8. Tüketici Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi) 21/10/2016 tarihinde dava açmıştır. Tüketici Mahkemesi 5/1/2017 tarihinde dava şartı yokluğundan davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Tüketici Mahkemesi, 20/10/2016 tarihli ve675 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (675 sayılı KHK) 16/4. maddesi gereğince kararın tebliğinden itibaren 30 günlük hak düşürücü süre içerisinde 670 Sayılı KHK'nın 5. maddesinde belirtilen usulüne uygun olarak ilgili idari makama başvuru yapılabileceğini belirtmiştir.

6. Akabinde başvurucu, eğitim öğretim ücretinin yasal faiziyle iadesi istemiyle Ankara 6. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

7. İdare Mahkemesi 31/12/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde dayanılarak kanun hükmünde kararname (KHK) ile kapatılan özel öğretim kurumlarından alacakları olan ve bu alacaklarını tahsil edebilmek için tahsil talebinde bulunanların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatının olmaması gerektiği, FETÖ/PDY ile herhangi bir şekilde bağı olduğu tespit edilenlerin bu yasal düzenlemelerden yararlanamayacağı vurgulanmıştır. Bu bağlamda başvurucunun Antalya 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/143 Esas sayılı dosyasından terör örgütüne üye olma suçundan yargılama yapıldığı bu sebeple eğitim ücretinin iadesinin mümkün olmadığı izah edilmiştir.

8. Başvurucu 26/2/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Daire) 26/6/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 21/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasın karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu, kapatılan özel eğitim kurumuna ödediği eğitim bedelinin iade edilmediğinden yakınmaktadır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Başvuruya konu olayda okul kayıt ücreti olarak ödediği tutarın başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı bulunduğundan bahisle kendisine iade edilmemesi tedbiri mülkiyet hakkına bir müdahale oluşturmuştur. Mülkten yoksun bırakma amacı olmayıp suçla mücadele kapsamında bir tedbir niteliğinde olan müdahale mülkün kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmelidir.

16. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

17. Somut olayda başvurucunun 667 sayılı KHK kapsamında kapatılmadan önce özel eğitim öğretim kurumuna ödediği eğitim bedelinin iadesi talebi, başvurucunun Antalya 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/143 Esas sayılı dosyasından terör örgütüne üye olma suçundan yargılanması nedeniyle FETÖ/PDY ile aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Mahkeme tarfından karar 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine dayandırılmıştır. Anılan maddede Olağanüstü Hâl (OHAL) KHK’ları kapsamında kapatılarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarından alacağı olan kişilerin FETÖ/PDY’ye veya diğer terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olması hâlinde sözü edilen kurum ve kuruluşların mal varlığından olan alacaklarının ödenmeyeceği öngörülmüştür.

18. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararı ile 8/3/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline karar vermiştir. Söz konusu kuralın kapsamına muvazaalı veya varlığı kuşkulu alacakların girmediği, üstelik idarenin hileli işlemlere dayandığını tespit ettiği alacaklar bakımından yeterli araçlarla donatıldığı görüldüğünden kural ile terör örgütüne aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olanların alacaklarının ödenmesinin engellenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, § 118). Anayasa Mahkemesi, salt alacaklısının terör örgütüyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu değerlendirilerek hukuka uygunluğu konusunda kuşku bulunmayan bir alacağın ödenmemesinin bir hukuk devletinde meşru görülemeyeceğini açıklamıştır. Terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut olarak ortaya konulan kişilerle ilgili tedbir alınmasında devletin takdir yetkisi olmakla birlikte bu kişilerin özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinden doğan alacaklarının ödenmemesine yönelik olarak yapılan

düzenlemenin makul ve meşru tedbirler arasında olamayacağını kaydetmiştir. Bu hâliyle söz konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığının söylenemeyeceğini belirtmiş, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, §§ 119-120).

19. OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia Ebamüslüm Yıldız (B. No: 2019/677, 20/6/2023) başvurusunda incelenmiştir. Anılan başvuruda, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olan 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "...aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle..." ibaresinin iptaline ilişkin norm denetimi kararında belirtilen ilkeler ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Ebamüslüm Yıldız, §§ 27-31). Anayasa Mahkemesi yine OHAL kapsamında bir eğitim kurumuna ödediği kayıt ücretinin iadesi talebinin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle reddedilmesine dair başka bir şikâyeti Ünal Şenel (B. No: 2019/4445, 28/2/2024) başvurusunda incelemiştir. Söz konusu başvuruda, okul kayıt ücretinin iade edilmemesinin kanuni dayanağıyla ilgili olarak norm denetimindeki kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayanmadığına ilişkin tespit ve söz konusu kuralın iptali dikkate alınarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amaca dayanmadığı belirtilmiştir (Ünal Şenel, § 44). Bu kapsamda eldeki başvuru yönünden de yukarıda belirtilen kararlarda ulaşılan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 8.360 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

22. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. İdare Mahkemesine (E:2019/321, K:2019/2857) GÖNDERİLMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BARANSU (5)

B. No: 2020/29511 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29511

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BARANSU BAŞVURUSU (5)

(Başvuru Numarası: 2020/29511)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Mehmet BARANSU

Vekili : Av. Dilara YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa etkili itiraz hakkının kullanılamaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; gazetecilik faaliyeti ve ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerin tutuklamaya konu edilmesi nedeniyle de ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Taraf isimli ulusal yayın yapan günlük bir gazetede olay tarihleri itibarıyla muhabir olarak görev yapmaktadır.

6. Başvurucunun söz konusu gazetenin 30/7/2013 tarihli nüshasında "Başbakanıüç bakan yanılttı" ve 31/7/2013 tarihli nüshasında "Üç bakan teknik takibe takıldı - GDO'lu pirinç soruşturması büyüyor" başlıklarıyla yayımlanan yazıları nedeniyle İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca hakaret, iftira, yargı görevini yapanı etkilemeye teşebbüs ve gizliliğin ihlali suçlarından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde 29/11/2013 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

7. Söz konusu gazete yazıları üzerine Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından gizliliğin ihlali ve adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçlarından farklı bir soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılık bu soruşturma kapsamında 20/1/2014 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

8. Başsavcılık tarafından Mersin İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Şube Müdürlüğü (KOM Şube Müdürlüğü) Teknik Takip ve İzleme Büro Amirliğinde görevli iken görevlerinden alınan polis memurları A.Ş. ve B.K. hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında Mersin 2. Sulh Ceza Mahkemesince 21/4/2014 tarihinde bu kişilerin çalışma masası ve çekmecelerinden temin edilen iki hard disk ile kullandıkları bilgisayarlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 134. maddesi uyarınca arama, kopyalama ve elkoyma tedbirinin uygulanmasına karar verilmiştir.

9. Yukarıda yer verilen gazete haberlerinde ismi geçen M.A.nın şikâyette bulunması üzerine açılan soruşturma neticesinde başvurucu hakkında hakaret ve iftira suçlarından cezalandırılması talebiyle 8/5/2014 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Mersin 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülmüştür.

10. Mersin İl Emniyet Müdürlüğünün KOM Şube Müdürü İ.Y. imzalı 23/10/2014 tarihli yazısı ile söz konusu gazete haberleri ve @mehmetbaransu isimli Twitter hesabından 19/9/2014 tarihinde paylaşılan tweetler nedeniyle suç duyurusunda bulunulmuştur. Anılan suç duyurusunda tweetlerde bahsedilen GDO (Genetiği Değiştirilmiş Organizma) konusu ile ilgili olarak yürütülen soruşturma kapsamında iletişimin tespiti kararı alındığı, soruşturma sonucunda tedbir uygulanan GSM numaralarına ait iletişim tespit tutanakları ve dataların 12/2/2014 tarihinde hukuka uygun bir şekilde imha edildiği, buna rağmen söz konusu tweetlerde bu görüşmelere ait CD'nin başvurucunun elinde olduğunun ifade edildiği belirtilmiştir. Suç duyurusuna göre başvurucu tarafından paylaşılan 19/9/2014 tarihli tweetler şöyledir:

- "Eski bi bakanda neler yapmış öyle? Milletin sağlığı ile oynamanın hesabını da verecekler”

- “Milletin sağlığı ile oynayın. GDO lu prinç sokun ülkeye. Sonra Baransu neden yazdı. GDO dosyasının tamamı yakında tarafta olacak.”

- “Uçağa seni kim neden bindirdi. GDO lu prinçle niye ilgilendin. Ses kayıtları imha edildi zannediyorsan yanılıyorsun. Dosyaya koyacağım.”

- “İş adamı [M.A.ya] sürprizim var. Öyle [Me.Al.nın] programında sallamakla olmaz. Resmi tapeler yok olmadı sayın [A.]. GDO lu prinç."

11. Mersin İl Emniyet Müdür Yardımcısı V.İ. de 19/9/2014 tarihinde paylaşılan tweetler ile

ilgili olarak suç duyurusunda bulunmuştur. V.İ daha sonra başvurucu tarafından paylaşıldığını ileri sürdüğü 29/10/2014, 30/10/2014, 31/10/2014 tarihli tweetler ile ilgili olarak 31/10/2014 tarihinde ikinci defa suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu tarafından paylaşıldığı ileri sürülen 29/102014, 30/10/2014, 31/10/2014 tarihli tweetler söyledir:

- "Mersin Emniyeti GDO dosyasını imha ediyor. İmha eden ekibi ve tüm yaptıklarını biliyorum. Ayrıca dosya bende imha etsenizde yakında Tarafta"

-"GDO dosyasında 3 bakanın ismi olduğu için Mersinde Polise operasyon düzenlendi. 3 bakan ne yaptığını iyi biliyor."

- "Mersinde ki Polislere yönelik gözaltı saçmalığı bitsin, millet GDO dosyasını tüm ayrıntısı ile öğrenecek. Yasal ses kayıtları dahil."

- "GDO dosyasındaki belgeleri imha etmeye başlayan müdür [İ.Y], amir [C.]ve polis Memuru [S.]. Dosya dışarıda beyler çabanız fuzuli."

- "GDO dosyasını [M.A.]'nın açtığı davada altına aldıracağım. Ses kayıtları dahil"

- "İmha etmeye çalıştığın GDO dosyasının bende olduğunu ve mahkemeye vereceğimi öğrenirsen, polisleri bırakmak zorunda kalırsın.''

12. Mersin 2. Asliye Ceza Mahkemesi yaptığı yargılama neticesinde başvurucunun iftira suçundan beraatine, hakaret suçundan ise mahkûmiyetine 23/12/2014 tarihinde karar vermiştir.

13. Başvurucu, söz konusu mahkûmiyet hükmüne karşı 23/2/2015 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun müdafii tarafından sunulan temyiz dilekçesinin ekinde altmış altı sayfadan oluşan bir bilgi notuna yer verilmiştir.

14. M.A. ve Mu.A. tarafından 29/4/2015 tarihinde Başsavcılığa yeni bir şikâyet dilekçesi sunulmuştur. Bu dilekçede özetle başvurucunun Mersin 2. Asliye Ceza Mahkemesine sunduğu temyiz dilekçesi ekindeki altmış altı sayfalık bilgi notundan Mersin İl Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şube Müdürlüğünde görevli polis memurlarının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) medya ayağında yer alan başvurucuya gizli nitelikte bilgi ve belge servis ettiğinin anlaşıldığı ileri sürülmüştür.

15. Başsavcılık, başvurucu hakkında muhtelif tarihlerde yapılan suç duyuruları ve şikâyetler üzerine açılan soruşturmaları görevden alınan Mersin İl Emniyet Müdürlüğü personeli hakkında yürütülen farklı bir soruşturma ile 29/5/2015 tarihinde birleştirmiştir.

16. Başvurucu 2/6/2015 tarihinde alınan Başsavcılık ifadesinde özetle temyiz dilekçesi ekindeki altmış altı sayfalık bilgi notunun tanımadığı bir kişi tarafından çalıştığı gazeteye gönderildiğini, yargılandığı ceza davasıyla ilgili olduğu için temyiz başvurusunda bu belgeleri kullandığını, Mersin Emniyet Müdürlüğünde görevli kimseyi tanımadığını, FETÖ/PDY üyesi olmadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca kendisinin paylaştığı ileri sürülen tweetleri hatırlamadığını, soruşturmaya konu iletişim tespit tutanakları ile dataların kendisinde bulunmadığını ileri sürmüştür.

17. Başsavcılık, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hakkında yürütülen farklı bir soruşturma kapsamında 2/3/2015 tarihinde tutuklanan başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme ve açıklanması yasaklanan gizli bilgileri açıklama suçlarından

tutuklanması talebiyle 9/6/2015 tarihinde Mersin 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

18. Hâkimlik, sorgusunun ardından "dosya kapsamındaki mevcut delil durumu, kanıtların büyük ölçüde toplanmış olması, şüphelinin kişiliği ve sosyal durumu, sabit ikametgah sahibi oluşu, şüphelilerin tutuklu bulunması, bu nedenle kaçma şüpheleri bulunmaması, adli kontrol hükümlerinin bu aşamada yeterli olacağı" şeklindeki gerekçe ile tutuklama talebinin reddine ve başvurucunun adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle serbest bırakılmasına karar vermiştir.

19. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından aralarında başvurucunun da bulunduğu çok sayıda şüpheli hakkında muhtelif suçlardan iddianame düzenlenmiştir. Başvurucuya, açıklanması yasaklanan gizli bilgileri açıklama, kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini alenen ifşa etme, iftira, gizliliğin ihlali, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, silahlı terör örgütüne üye olma, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme veya yayma suçlarının isnat edildiği 13/7/2015 tarihli iddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Mersin 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır.

20. İddianamede öncelikle FETÖ/PDY'nin yapısı ve işleyişine ilişkin genel bilgilere ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Anılan iddianamede başvurucu ile ilgili olarak yapılan tespit ve değerlendirmeler ise özetle şöyledir:

i. Müşteki D.M.M.F. ifadesinde, M.A.nın yaptırdığı okul ve camiyi hibe etmemesi üzerine örgüt tarafından mağdur edilmeye başlandığını, M.A. ile görüntülerinin mahkeme kararı olmaksızın usulsüz olarak çekildiğini, başvurucunun Twitter hesabından kendisinin dinlendiğini ve bu dinlemeye ilişkin ses kayıtlarının elinde olduğunu beyan ederek kayıtların bir kısmını yayımladığını beyan etmiştir.

ii. Başvurucunun müşteki D.M.M.F. ile ilgili olarak 28/7/2013 tarihinde “bu bakanlar ve [F.] gibi ak partililer GDO lu pirinç skandalında ses kayıtlarını görmeden haber yaptığımı mı düşünüyor”, “GDO lu pirinçle ilgisi olmayan arkadaşının fotoğrafını basmışım [F.ye] göre,ses kayıtlarında [F.] ne konuşuyordu kemi si…sıpa diyordu” ve “[D.M.M.F.] haberim yüzünden Taraftan istifa etmiş, komisyonculuk yapan ortağıyla ses kayıtlarını açıklasın önce beyfendi” şeklinde paylaşımlar yaptığı belirtilmiştir.

iii. Mersin İl Emniyet Müdürlüğü KOM Şube Müdürlüğü Teknik Takip ve İzleme Büro Amirliğinde görevli iken görevlerinden alınan polis memurları A.Ş. ve B.K.nın birlikte kullandıkları masa ve çekmecelerinde bulunan bilgisayar ve hard disklerde yapılan inceleme neticesinde tespit edilen belgeler ile başvurucunun Mersin 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2014/344 Esas sayılı dosyasına sunduğu 23/2/2015 tarihli temyiz dilekçesi ekindeki altmış altı sayfalık bilgi notu arasında çok önemli benzerlikler bulunduğu belirtilmiştir. Buna göre başvurucunun temyiz dilekçesindeki bilgi notları ile şüpheli emniyet görevlilerinden temin edilen belgelerin içerikleri örtüşmektedir ve belgelerin çok sayıda sayfası bire bir aynıdır. Yine söz konusu belgelerin bir kısmının KOM Şube Müdürlüğünde, bir kısmının ise İstihbarat Şube Müdürlüğünde 1/1/2013-1/5/2013 tarihleri arasında düzenlendiği tespitine yer verilmiştir.

iv. Söz konusu belgelerin incelenmesi neticesinde örgütün emniyet yapılanmasındaki mensuplarının devam etmekte olan soruşturmalar kapsamında uygulanan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme tedbirleri kapsamında temin edilen

tapeler ve kayıtlar ile birlikte herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın gerçekleştirilen hukuka aykırı teknik takip sonucunda temin edilen kayıtları da başvurucu ile paylaştığı belirtilmiştir.

v. Hukuka aykırı şekilde elde edilen istihbari bilgiler toplanarak GDO dosyası adı altında soruşturma dosyası oluşturulduğu, dosya kapsamına alınan kuruluşların yöneticilerinin hükûmeti kısmen ya da tamamen görev yapmasını engellemek amacıyla Başbakan, Bakanlar, Vali, Yargı ve Emniyet mensupları ile ilişkilendirildiği, bu doğrultuda illegal çalışmaları terör örgütü kurucusunu ve örgüt sorumlularını bilgilendirmek amacıyla bilgi notu şeklinde hazırladıkları ileri sürülmüştür.

vi. İddianamede ayrıca örgüt mensubu emniyet görevlilerince hazırlanarak başvurucuya sızdırıldığı belirtilen belgelerde, asıl amacın hükûmeti zor duruma düşürecek nitelikte sansasyonel operasyonlar yoluyla örgütün propagandasının yapılması olduğuna işaret eden ifadelerin bulunduğu belirtilmiştir. Söz konusu ifadelerden bazıları şöyledir:

- "Önceki Tarım Dosyası" başlığı altında "Operasyon için karar verilirse Kasım ayına yetişebilir. Tutuklama sayısı az çıkabilir. Operasyonla Tarım Bakanlığının kokuşmuşluğu, gelen malları analize tabi tutan gerek Tarım İl Md laboratuvarları gerekse özel laboratuvarların rezaletini, insan sağlığını hiçe sayan uygulamalar ve tarım politikamızın dışa bağımlılığını vurgulayabiliriz.",

- "Üst Düzey Bürokratlar" başlığı altında "Tarım dosyası yapıldıktan sonra dinlemesi devam eden GDO dosyası da devreye sokularak sansasyonel bir operasyon yapılabilir. Kokuşmuşluğun sadece Mersin Tarım Müdürlüğünde değil Tarım Bakanlığının genelinde olduğu görülecektir. Hükümetin tarım konusundaki politikasına sağlık yönünden vurgu yapılarak insanların kanser olması, kısırlaştırılması, neslin ömrünün kısalması, tarım yönünden yerli üreticilere sahip çıkılmaması, tarım topraklarının yok edilmesi gibi konularda müthiş bir PR yapılabilir. GDO dosyasında bakanların sesleri, yaklaşımları bir bütünlük halinde verilip uzmanların görüşleri de yanlarında verilip çarpıklık ortaya konabilir.",

- "Yargıyı Etkileme" başlığı altında "Savcının, başsavcının görüşleri alınabilir. Başbakanın talimatı ile salındıkları, yargı bağımsızlığının hiçe sayıldığı, Adalet Bakanının bizzat konuyu takip ettiği, yapılan operasyona hükümetin zulüm dediği,",

- "Bilgi Notu" başlığı altında "Tarım Bakanı Adalet Bakanı Ekonomi Bakanı konu ile ilgili taraf olmuşlar ve yaptıkları açıklamalarla yargılamayı etkilemişlerdir.(İlgili Haberler ektedir) Bu baskılardan dolayı tutuklular bir hafta içerisinde serbest kalmıştır. Tarım Bakanlığı derseniz (piyasa adı numune aklama merkezi) size şunu söyleyebilirim gariban bir şirket dışında önemli hiçbir şirkete işlem yapılamayacaktır. Çünkü elinde dünyada belirlenen evetlerin birçoğu yoktur. Elde etme ve araştırma anlamında bir irade de yoktur. Tüm bunlar göz önüne alındığında geleceğin Türkiye'si 2023 lider ülke sloganları ile avutulan ülkemizi kısırlaştırılmış ortalama yaş ömrü düşmüş yaşayanlarında büyük bir kısmının da kanserli olduğu bir geleceğe koştuğunun farkına varılması gerekir. ARZ." şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

vii. İddianamede, sonuç olarak örgüt mensubu emniyet görevlileri tarafından yürütülen soruşturmalara ait tape kayıtları ve istihbari bilgilerin örgüt talimatları doğrultusunda örgüt stratejisi olan propaganda faaliyetini gerçekleştirmek amacıyla Taraf gazetesi yazarı başvurucuya illegal yollarla iletildiği, başvurucunun da GDO dosyası ile ilgili tapelerin

kendisinde olduğunu iddia ettiği ve bu tapelerin bir kısmını 28/7/2013-31/7/2013 tarihlerinde yayımladığı ve daha sonra da kendisinde olmaması gereken gizli bilgi ve belgeleri avukatı aracılığıyla Mersin 2. Asliye Ceza Mahkemesine temyiz dilekçesi ekinde sunduğu belirtilerek isnat edilen suçları işlediği ileri sürülmüştür.

21. Başsavcılık, kovuşturma evresinde iki defa başvurucunun tutuklanmasını talep etmiştir. Mahkeme 19/10/2015 ve 8/2/2016 tarihli oturumlarda yaptığı değerlendirmelerde tutuklama talebinin reddine karar vermiştir.

22. Başvurucu hakkındaki yargılama ilk derece mahkemesi önünde devam ederken Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında FETÖ/PDY'nin olduğu sonucuna ulaşmıştır (darbe teşebbüsü ve arkasındaki FETÖ/PDY'ye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-36).

23. Darbe teşebbüsünün ardından Mahkeme başvurucu hakkında üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olmak suçunun niteliği, hakkında kuvvetli suç şüphesini uyandıran somut delillerin bulunması, sevk maddesinde öngörülen asgari ve azami miktarı ile (...) 15/07/2016 tarihi itibariyle PDY silahlı terör örgütü tarafından yapılan darbe teşebbüsü nedeniyle yürütülen soruşturmaların devam ediyor oluşu, bu nedenle de bu sanıkların kaçma şüphesi, CMK.nun 100/3 maddesi nazara alındığında hükmedilen adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı gerekçesiyle tutuklamaya yönelik yakalama kararı vermiştir. Başvurucu 21/7/2016 tarihinde başka bir suçtan tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılarak savunmasını yapmıştır. Mahkeme başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Mehmet Baransu hakkında çıkarılan yakalama kararının gerekçesine, isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olmak suçunun niteliği ile kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırları, sanığın kaçma şüphesine, henüz savunmasının alınmamış olmasına, CMK'nın 100/3 maddesi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı anlaşılmakla, sanık Mehmet Baransu'nun CMK'nın 100 ve devam maddeleri gereğince silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına, [karar verildi.]"

24. Mahkeme 2/7/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz Mersin 3. Ağır Ceza Mahkemesince 17/7/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

25. Yargılama neticesinde Mahkeme 17/7/2020 tarihli oturumda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 13 yıl 6 ay, yasaklanan bilgileri açıklama suçundan 4 yıl ve gizliliği ihlal suçundan 2 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Mahkeme farklı ceza yargılamaları sırasında temin edilen ve @mehmetbaransu isimli hesabın başvurucuya ait olduğuna ilişkin 13/3/2015 ve 12/5/2017 tarihli bilirkişi raporları ile tanık M.Ş.nin anılan hesabın başvurucu tarafından kullanıldığı yönündeki İfade Tutanağı'na istinaden başvurucunun yargılamaya konu hesabın kendisine ait olmadığı yönündeki savunmasına itibar etmemiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Bu bilgiler ışığında; sanıkla ilgili iddianamedeki anlatım (mahkemeye sunduğu temyiz dilekçesi, twitter paylaşımları vs) ile sevk maddeleri birlikte değerlendirildiğinde iddia olunan sanık eylemlerinin basın suçu kapsamında kalmadığı anlaşılmış, bu yöndeki itirazı

yerinde görülmemiştir.

[...]

Sanıkla ilgili beyanda bulunan [R.M.I.nın] beyanı genel açıklamalar kısmında ayrıntılı olarak belirtildiği üzere hükme esas alınmamış, sanığın elinde bulunan belgelerin kendisine ne suretle ulaştığına ilişkin her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilememiştir. Ancak sanığın Taraf gazetesindeki yazısı, twitter paylaşımları ve temyiz dilekçesi ekine eklediği belgeyi sunduğu tarihler ile sanığın gazete yazısından sonra gerçekleşen olaylarla ilgili de bilgi ve belgeleri paylaşıp, temyiz dilekçesine eklediği nazara alındığında sanığa tespit olunamayan kaynaktan birden fazla kez bilgi akışı olduğu değerlendirilmiştir. [...] Bu belgelerin bir kısmının İstihbarat Şube Müdürlüğünde istihbarat görevlilerince hazırlanan belgelerin aynısı olduğu, evrakların altında istihbari mahiyette olduklarına ilişkin kanuni ihtar/notun bulunduğu, bir kısmının KOM Şube Müdürlüğünce yapılan soruşturmalara ilişkin olduğu, içeriklerinde soruşturmalara ilişkin bilgiler içerdiği, bir kısım belgelerin KOM Şube Müdürlüğü'nde bulunan bilgisayar harddiskine kayıtlı word dosyası ile birebir aynı olduğu görülmektedir. Bu cümleden söz konusu bilgilerin İstihbari ve Adli Kolluk birimlerinden geldiği anlaşılmıştır.

[...]

FETÖ'nün, amaca ulaşmak için her yolu mübah gören fakat sözde meşrutiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen gösterdiği sabittir. Sanığa istihbari belgelerin yine soruşturmalara ilişkin bilgi ve belgelerin birden fazla kez geldiği (Temmuz 2013'teki gazete yazıları içeriğinden bir kısım bilgilerin bu tarihten önce ulaştığı, sanığın Şubat 2015'te sunduğu evraklarda 2013 Temmuz'dan sonra gerçekleşen olaylara ilişkin tespitlerin olduğu, sanığın soruşturmada bir kısım tapelerin suç unsuru içermediğinden bahisle imhasına karar verilmesinden sonra twitter hesabından imhaya yönelik ithamlarda bulunarak dosyanın kendinde olduğunu bildirdiği birlikte değerlendirildiğinde) anlaşılmaktadır. Bu denli gizli belgelerin temin edilip bir başkasına verilmesi başlı başına suç iken sanığa birden fazla kez getirilmesinde kuşkusuz sanığa duyulan güven söz konusudur. Devam eden soruşturmalara ilişkin ve istihbari belgelerin yanında yukarıda ayrıntıları ile belirtilen 6 sayfalık belgede örgütün Emniyet ve Yargı içerisine sızmış üyeleri aracılığıyla soruşturmaların, operasyonların planlandığı belirtilmektedir. Adli soruşturmaların amacı, yapılma şekli kanunlarla belirtilmiş olup, bir adli soruşturmada amaç olarak; bakanlığın kokuşmuşluğu, tarım politikalarının dışa bağımlılığının vurgulanması, hükümetin tarım politikaları konusuna sağlık yönünden vurgu yapılarak PR yapılması, bakanların ses kayıtlarının verilmesi, yine diğer ilgililerin ses kayıtlarının dipnotta belirtilen şekilde gösterilmesi kabul edilemez.

[...]

Sanığın; birden fazla kez devlet imkanları ile ulaşılabilen gizli bilgileri Emniyet birimlerinden tespit edilemeyen şekilde aldığı, yine kendisinden ele geçen belgede belirtilen örgütün davranış planını doğrultusunda hareketle kamuoyu algısı oluşturmak üzere gerek gazetede de yazıları ile gerekse de twitter üzerinden paylaştığı, münhasıran örgüt üyelerince örgütsel haberleşmede kullanılan bylock programını kullandığı yönündeki tespitler birlikte değerlendirildiğinde; sanığın süreklilik, çeşitlilik, yoğunluk gösteren ve yukarıda bahsedilen eylemleri birlikte değerlendirildiğinde bu örgütle organik bağının bulunduğu ve terör örgütü üyeliğinin doğrulandığı hususunda tam bir vicdani kanaat hâsıl

olmakla, sanığın sübût bulan eylemlerine uyan TCK'nun 314/2 maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır."

26. Başvurucu, Mersin 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/7/2020 tarihli itirazın reddi kararını 22/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

27. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının temyiz kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

28. İlgili hukuk için bkz. Mehmet Baransu (3), B. No: 2016/11380, 26/12/2018, §§ 28-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 31/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, başvuru formunda özetle;

i. Hakkında yürütülen davaya konu olgu ve suçlarla ilgili olarak daha önceden verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararların usulüne uygun olarak kaldırılmasına Sulh Ceza Hâkimliği tarafından karar verilmeden yürütülen dava kapsamında tutuklandığını,

ii. 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 26. maddesinde muhakeme şartı olarak dört aylık dava açma süresine yer verilmesine rağmen 30/7/2013-31/7/2013 tarihli gazete haberlerine istinaden hakkında 2015 yılında kamu davası açıldığını, muhakeme şartının gerçekleşmemesi nedeniyle kovuşturulması mümkün olmayan bir eyleme istinaden tutuklandığını,

iii. Silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği hususunda kuvvetli suç şüphesini ortaya koyan delillerin mevcut olmadığını, bu kapsamda tutuklama ve devamı kararlarına esas alınan gazete yazılarının ifade ve basın özgürlükleri kapsamında kaldığını, iddianameye konu tweetleri paylaşmadığını ve bunların sahte olarak oluşturulduğunu,

iv. Polis memurları A.Ş. ve B.K.ya ait olan ve aleyhe delil olarak kullanılan dijital materyallerin müşteki sıfatı taşıyan polislerce toplandığını, bu materyallerle ilgili arama kararı bulunmadığını, 5271 sayılı Kanun'un 134. maddesi kapsamında verilen kararın hukuka uygun olmadığını,

v. Altmış altı sayfalık bilgi notunun hazırlanmasına katkı sağlamadığını ve bu notları temin etmediğini, bu belgenin çalıştığı gazeteye posta yoluyla geldiğini ve kendisinin de bu belgeyi temyiz dilekçesi ekinde bizzat devlete teslim ettiğini,

vi. Delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda bulunmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tutuklama tedbirinin Anayasa'da öngörülenin dışında siyasi saiklerle uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 18. maddesinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir.

31. Bakanlık görüşünde; başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu,

tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundakine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

33. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

34. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

35. Öte yandan Mahkeme, gerekçeli kararında başvurucunun 5187 sayılı Kanun'un 26. maddesinde düzenlenen muhakeme şartının gerçekleşmediği yönündeki iddiasını değerlendirerek iddianame ile isnat edilen suçların basın suçu kapsamında bulunmadığı ve bu yöndeki itirazın yerinde olmadığı kanaatine ulaşmıştır. Bu kapsamda öncelikle 5187 sayılı Kanun'un 26. maddesinde öngörülen dava açmak için hak düşürücü sürenin hangi eylemler ve/veya suçlar yönünden uygulanacağı ve bu itibarla hukuk kurallarının yorumu ve somut olaylara uygulanması soruşturma makamları ile derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamında olduğu ifade edilmelidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 163). Dolayısıyla tutuklamayı engelleyen bir kanun hükmünün bulunmadığına yönelik mahkeme kararının hukuksal temellere sahip olduğunun ve keyfîlik içermediğinin altı çizilmelidir.

36. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

37. Somut olayda başvurucu hakkında düzenlenen iddianamede, Mersin Emniyet Müdürlüğünün KOM ve İstihbarat Şubelerinde görevli örgüt mensupları tarafından hazırlanan bilgi notları, yürütülmekte olan soruşturmalara ilişkin tape kayıtları ile hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen teknik araçlarla izleme faaliyeti sonucu temin edilen kayıtların örgüt stratejisi olan propaganda faaliyetini gerçekleştirmek amacıyla başvurucuya hukuka aykırı yollarla iletildiği ve başvurucunun bu belgeleri çeşitli biçimlerde kullandığı ileri sürülmüştür (bkz. § 20).

38. Soruşturma mercileri ve Mahkeme başvurucunun sosyal medya paylaşımları (bkz. §§ 10, 11), gazete haberleri (bkz. § 6) ve 23/2/2015 tarihli temyiz dilekçesi ekindeki bilgi notunun içeriği ile polis memurları A.Ş. ve B.K.dan mahkeme kararına istinaden temin edilerek incelenen dijital materyallerdeki belgelerin örtüştüğüne dair tespitlere (bkz. § 20/iii) dayanarak Mersin İl Emniyet Müdürlüğünce takip edilen soruşturmalara ilişkin tape kayıtları ile mahkeme kararı olmaksızın hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen teknik takip faaliyetleri kapsamında temin edilen fotoğrafların başvurucuya iletildiğini kabul etmiştir (bkz. §§ 20/vii, 25).

39. Başvurucu iddianameye konu Twitter paylaşımlarının kendisine ait olmadığını ve bu

mesajların sahte olarak üretildiğini ileri sürmüştür. Bu hususta farklı yargılamalar sırasında yaptırılan incelemeler sonrasında düzenlenen 13/3/2015 ve 12/5/2017 tarihli bilirkişi raporlarında tweetlerin paylaşıldığı @mehmetbaransu isimli hesabı kullanan kişinin başvurucu olduğuna dair tespitlere yer verilmiştir (bkz. § 25).

40. Başvurucuya hukuka aykırı olarak iletildiği kabul edilen belgeler arasında Mersin'de yürütülen bazı soruşturmalara ilişkin bilgi notlarının da yer aldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu bilgi notlarının içeriği ve bu notlarda kullanılan bazı ifadeler (bkz. § 20/vi) gözönüne alındığında anılan notların örgütün propaganda faaliyeti kapsamında gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi planlanan sansasyonel nitelikteki operasyonlara ilişkin olarak hazırlandığı yönündeki kabulün temelsiz olduğu söylenemez.

41. İlk derece mahkemesinin de başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verirken gazete haber içerikleri, başvurucuya ait olduğu yönünde bilirkişi raporları bulunan hesaptan paylaşılan tweetler, başvurucunun temyiz dilekçesi ekinde sunduğu altmış altı sayfalık belge ile KOM Şube Müdürlüğü görevlilerinden temin edilen dijital materyallerdeki belgelerin örtüştüğüne dair tespitlere dayandığı gerekçeli karardan anlaşılmaktadır (bkz. § 25). Dolayısıyla belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

42. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

43. Somut olayda Başsavcılık tarafından soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yapılan üç farklı tutuklama talebi Hâkimlik ve Mahkeme tarafından reddedilmiştir (bkz. §§ 18, 21). Bununla birlikte başvurucu, kovuşturma evresinde hakkındaki ceza yargılaması devam ederken gerçekleşen darbe teşebbüsünün ardından 21/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında verilen yakalama ve tutuklama kararlarının içeriğinden Mahkemece başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü ile ortaya çıkan yeni durumun kaçma şüphesini arttırmasına dayanıldığı anlaşılmaktadır (bkz. § 23).

44. Darbe teşebbüsüyle bağlantılı veya darbe teşebbüsüyle bağlantılı olmasa bile teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır. Diğer taraftan FETÖ/PDY'nin ülkedeki neredeyse tüm kamu kurum ve kuruşlarında örgütlenmiş olması, yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklarının bulunması, bu yapılanma ile ilgili olarak soruşturmaya tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 79; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 272).

45. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Mahkeme tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına ve darbe teşebbüsü ile ortaya çıkan yeni koşullara atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

46. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da tespiti gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

47. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

48. Sonuç olarak başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Mahkemenin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

49. Ayrıca tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak yukarıda yer alan tüm açıklamalar karşısında başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin Anayasa'da öngörülenin dışında siyasi bir amaçla gerçekleştirildiği iddiasının incelenmesini gerektiren bir durum söz konusu değildir.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

51. Başvurucu, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

52. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

53. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 17/7/2020 tarihinde mahkûmiyetine karar verilen (bkz. § 25) başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutukluluğa Etkili İtiraz İmkânı Bulunamadığına İlişkin İddia

55. Başvurucu; yargılama boyunca delil temini ve tanık dinletme taleplerinin kabul edilmemesi, hukuka aykırı nitelikteki delillerin dosyadan çıkarılmaması, ısrarlı taleplerine rağmen lehe delillerin dikkate alınmaması, hukuka aykırı olarak ele geçirilen dijital materyallerin bir örneğinin verilmemesi ve tutukluluğun devamına karar veren mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmayışı nedenleriyle tutukluluğa etkili itiraz hakkını kullanamadığını ileri sürmüştür.

56. Anayasa Mahkemesi; tutukluluğa itirazın geç değerlendirilmesi ya da sürüncemede bırakılması, tahliye taleplerinin veya tutukluluğun devamı yönündeki kararlara yönelik itirazların değerlendirilmemesi ya da geç değerlendirilmesi, anılan hususlarla ilgili kararların tebliğ edilmemesi veya geç tebliğ edilmesi ya da tahliye kararlarının geciktirilerek infaz edilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler hakkında verdiği birçok kararda bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla tahliyesine karar verilmiş veya ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilerek suç isnadına bağlı tutulması sona ermiş başvurucular yönünden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde yer verilen tazminat yolunun bireysel başvuru yolu öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olduğunu açıklamıştır (Cafer Yıldız, B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 37-40; Yaşar Saçlı, B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 37-40; Özgür Arıbaş, B. No: 2015/2394, 31/10/2018, §§ 57-60; Ali Efendi Peksak (2), B. No: 2017/37727, 12/9/2019, §§ 56-67; Mehmet Takımsu, B. No: 2016/63712, 15/11/2018, §§ 65-69; Abdurrahim Özkan, B. No: 2017/25586, 18/4/2018, §§ 80-86; Mehmet Aslan, B. No: 2018/14190, 8/9/2020, § 36; Mehmet Tuncay, B. No: 2017/8528, 29/9/2020, § 116; Serkan Başer, B. No: 2017/15410, 30/9/2020, §§ 81, 82; F.A. (2), B. No: 2018/2521, 10/10/2019, §§ 63-65; F.A., B. No: 2017/38209, 11/9/2019, §§ 74, 75; Resul Darama, B. No: 2018/251, 18/7/2019, §§ 83, 84; A.A., B. No: 2016/59578, 12/2/2020, §§ 36-40).

57. Anayasa Mahkemesi dava dosyasındaki bazı delillere ulaşılamaması iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddiayı incelediği bir kararında başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşmıştır (Mehmet Baransu (4), B. No: 2021/22874, 10/1/2024, §§ 37-39). Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendinde yakalama veya tutuklama işlemine karşı aynı Kanun'da öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceği belirtildiğine ve tutukluluğun devamı yönündeki kararlara yönelik itirazları hiç değerlendirilmeyen kişilerin bile anılan düzenlemeye dayanarak tazminat isteme hakkı bulunduğuna göre dava dosyasındaki bazı delillere ulaşamaması nedeniyle tutukluluğun devamına ilişkin kararlara etkili bir şekilde itiraz edemeyen kişiler de zararlarının tazmini için tazminat davası açabilir. Dolayısıyla bireysel başvurunun incelenmesinden önce başvuruya konu edilen tutuklama kararının dayanağı suçtan mahkûmiyetine karar verilen başvurucuların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davası açması ve şayet ihlalin tespit edilmemesi veya ihlal tespit edilmekle birlikte ihlalden doğan zararların yeterli ölçüde tazmin edilmemesi hâlinde bireysel başvuru yapması gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Baransu (4), § 38).

58. Somut olayda başvurucu, muhtelif gerekçelerle tutukluluğun devamı kararlarına yönelik olarak etkili itiraz imkânı sağlanmadığından şikâyetçi olmuştur. Yukarıda ifade edildiği üzere tutukluluğun devamı yönündeki kararlara yönelik itirazları hiç değerlendirilmeyen kişilerin bile 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendine dayanarak tazminat isteme hakkı bulunduğuna göre bu yöndeki kararlara etkili itiraz imkânı

sağlanmadığını ileri süren başvurucu da zararlarının tazmini için tazminat davası açabilir.

59. Açıklanan gerekçelerle tutukluluğun devamı kararlarına karşı etkili itiraz imkânı sağlanmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

60. Başvurucu; yargılamaya konu edilen ve tutuklamaya dayanak oluşturan hususların tamamen gazetecilik faaliyetinden ibaret olduğunu, bu faaliyetinden dolayı tutuklanması nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

61. Anayasa Mahkemesi tutuklama tedbirinin ifade ve basın özgürlükleri, dernek kurma hürriyeti, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları gibi diğer temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisini incelerken öncelikle tutuklamanın hukuki olup olmadığını ve/veya tutukluluğun makul süreyi aşıp aşmadığını değerlendirmekte; sonrasında tutuklamanın hukukiliğine ya da tutukluluğun süresinin makullüğüne ilişkin vardığı sonucu da dikkate alarak diğer temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini belirlemektedir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 92-100; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 111-117; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 157-164; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 191-203; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, §§ 105-116; Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, §§ 120-134; Kemal Aktaş ve Selma Irmak, B. No: 2014/85, 3/1/2014, §§ 61-75; Faysal Sarıyıldız, B. No: 2014/9, 3/1/2014, §§ 61-75; İbrahim Ayhan, B. No: 2013/9895, 2/1/2014, §§ 60-74; Gülser Yıldırım, B. No: 2013/9894, 2/1/2014, §§ 60-74).

62. Somut olayda başvurucunun tutuklanmasının hukuki olmadığı iddiası incelendiğinde başvurucunun suç işlemiş olabileceğinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin bulunduğu ve ayrıca olayda tutuklama nedenlerinin mevcut olduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğu söylenebileceği sonucuna varılmıştır (bkz. §§ 33-50). Bununla birlikte başvurucunun 30/7/2013-31/7/2013 tarihli gazete haberlerine ilişkin olarak yürütülen soruşturmalar neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar verildiği gözönüne alındığında, tutuklama tedbirinin salt gazete haberleri veya bu haberlerin içeriğine ilişkin olmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Bu kapsamda yapılan değerlendirmeler dikkate alındığında başvurucunun yalnızca gazetecilik faaliyetleri ve ifade özgürlüğü kapsamında kalan eylemleri nedeniyle soruşturmaya maruz kaldığı ve tutuklandığı iddiası yönünden farklı bir sonuca varılmasını gerekli kılan bir durum bulunmamaktadır.

63. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklanmasının ifade ve basın özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğa etkili itiraz imkânı sağlanmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. İfade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.